Наукове Товариство ім. Шевченка

Пропам'ятна книга Гімназії Сестер Василянок у Львові

diasporiana.org.ua

УКРАЇНСЬКИЙ АРХІВ
Т. XXII

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА ГІМНАЗІЇ СЕСТЕР ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

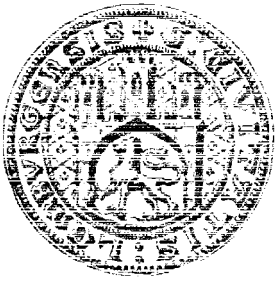

SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY
SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE ŠEVČENKO
SCHEWTSCHENKO GESELLSCHAFT DER WISSENSCHAFTEN

Ukrainian Archives
v. XXII

A COMMEMORATIVE BOOK:

THE GYMNASIUM (SECONDARY SCHOOL) OF THE BASILIAN SISTERS IN LVIV

Editorial Staff
Editor-in-Chief: Wasyl Lew
Members: Anna Kobrynska
Dora Rak
Stefania Bernadyn
Lidia Diachenko
Olha Dziadiw

New York — Paris — Sydney — Toronto
1980

НАУКОВЕ ТОВАРИСТО ІМ. ШЕВЧЕНКА

Український Архів
т. XXII

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА

ГІМНАЗІЇ СЕСТЕР ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

Редакційна Колеґія
Головний редактор: Василь Лев
Члени: Анна Кобринська
Дора Рак
Степанія Бернадин
Лідія Дяченко
Ольга Дзядів

Ню Йорк — Париж — Сидней — Торонто
1980

УКРАЇНСЬКИЙ АРХІВ
т. XXII

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА ГІМНАЗІЇ СЕСТЕР ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

Поручили до друку:
д-р Василь Лев
мґр. Анна Кобринська
Науковий секретар НТШ: *д-р Микола Чировський*

Видало Наукове Товариство ім. Шевченка в Ню Йорку
коштом фонду колишніх учениць гімназії
Сестер Василіянок у Львові.

Library of Congress Catalog Card Number: 80-50710

Митрополит Андрей Шептицький

ПРОПАМ'ЯТНА КНИГА ГІМНАЗІЇ СЕСТЕР ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

ВСТУП

Після довшого часу, різнородних змін у редакційній колегії збірника, присвяченого утриваленню друком вичерпних відомостей про гімназію сестер Василіянок виходить у світ книга — довідник про цю гімназію, що проіснувала у Львові від 1906 до 1939 рр. з додатковою веґетацією під першою большевицькою та німецькою окупаціями.

Умовини редаґування цієї книги не в усьому були сприятливими, коли взяти до уваги деякі розбіжності в думках та поглядах на зміст і напрямні змісту книги, методи редаґування і зміни в персоналі редакційної колегії. Крім цих незначних недотягнень були: 1. брак річних каталогів (лише 3 звіти) гімназії із списками настоятелів школи, директорів, катехитів, учителів і, головно, учениць, принайменше абсольвенток гімназії. 2. Через цю останню причину брак повного списка кляс із років 1906-1914, брак списка тих, що вчилися або матурували не у Львові під час першої світової війни і років української державности. 3. Брак точних програм навчання і повного списка шкільних підручників. 4. Брак теж друкованих вісток про гімназію за час її існування. 5. Брак відгуків на оголошення редакційної колегії збірника і виповнених анкетних листків усіма колишніми ученицями. А все ж таки при добрій волі і жертвенній співпраці великого числа колишніх учениць удалося на основі їхніх звідомлень та різних публікацій зібрати повний список директорів, катехитів, учителів і, за малими вийнятками, повний список усіх матуральних кляс і тих учениць кожної матуральної кляси, що із різних причин не були в ній повних вісім років. Удалося теж зібрати відомості про монахинь — настоятельок і вчительок, про директорів, катехитів, учителів, про їхню наукову і громадську, крім педагогічної, діяльність. Маємо теж

відомості про всебічну діяльність учениць, індивідуальну або групову, абсольвенток школи. Хоч маємо доволі світлин із життя школи — одиниць, груп та різних імпрез, індивідуальних, то вони ще не дають ілюстрації всебічного життя школи.

На зміст книги складаються статті про Митрополита Андрея, про історію гімназії, про монахинь настоятельок, ігумень, директорів і катехитів, учительський збір, списки абсольвенток за роками, спогадами колишніх учениць про гімназію, життя в школі поза шкільними годинами та різні імпрези. Вкінці опис з'їзду колишніх учениць з приводу 50-ліття першої матури. (1914-1964). Довідка про зустріч у 1978 р.

Коли деякі колишні учениці дотепер не довідалися про цей з'їзд і постанову видати пропам'ятну книгу, а деякі не відгукнулися на наші анкетні листки й оголошення про це в часописах, просимо вибачити, що може немає їх у списку абсольвенток або не маємо від них спеціяльних відомостей про їхню співучасть у житті школи, про їхні студії тощо.

Гімназія СС Василіянок у Львові, одна з найстарших українських середніх шкіл, це унікальна школа, що виховала сотні українських дівчат, стимулювала еманципаційні ідеї серед нашого жіноцтва, дала їм підставову освіту й підготову до високошкільних студій, дала їм основи громадянського виховання, глибину національних і громадських почувань та переконань, вщепила в них глибоку віру, дала основи етики й моралі, вказала їм на завдання майбутніх дружин і матерей, суспільних і професійних працівниць на різних полях нашого життя, в численних збудила нахил до наукової праці, підсилила мистецькі вподобання та ідеї, вказала шлях до праці на літературному полі, вказала шлях до жертвенної праці для народу навіть дорогою самовідречення.

Все це завдячують вони не тільки невсипущій праці їхніх виховниць і виховників, але й неоціненій духовій і матеріяльній опіці великого Мецената й Опікуна, Покровителя молоді, Митрополита Кир Андрея Шептицького, сьогодні Слуги Божого. З печаттю Його духа всі колишні учениці Гімназії СС Василіянок пішли в світ, пам'ятаючи цю незабутню Людину. *(В. Л.)*

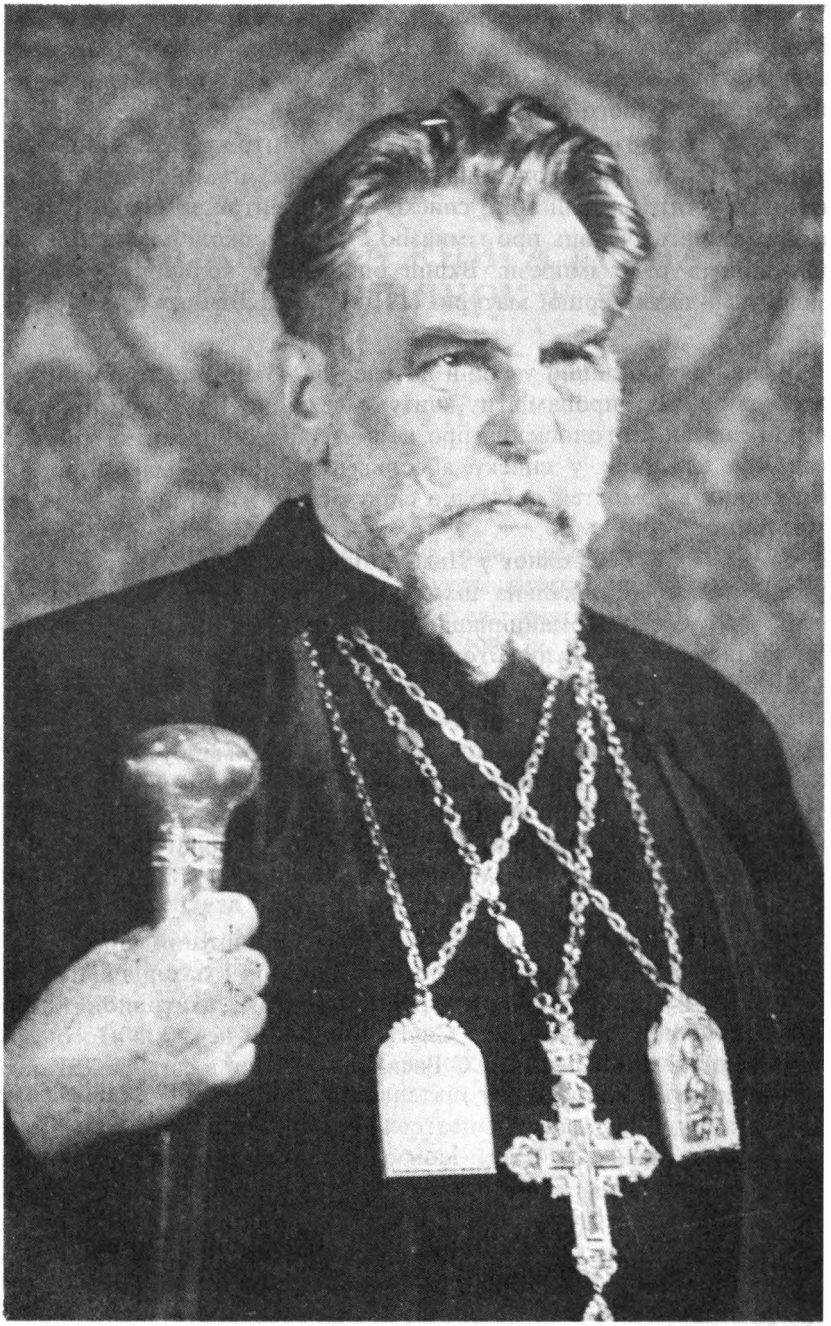

Його Блаженство Патріярх Йосиф

Христос Воскрес !

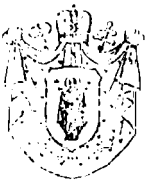

Ватикан, дня 15 травня 1979

Ч.6927/79

Високоповажані Пані !

Благородною прикметою душі є згадувати добрим словом своїх виховників і виховниць та свої виховні інститути. Тим даємо доказ, що цінимо їх і що дійсно ми від них чогось шляхотного. Тому вітаю Вас усіх бувших учениць гімназії Монахинь Василіянок у Львові, якою так дбайливо опікувався Слуга Божий митрополит Андрей і яка видала стільки добрих і шляхетних жінок для нашої Церкви і нашого Народу. Ваша пропам'ятна книга буде не лише пам'ятником для тієї гімназії, але й свідоцтвом того, яких вдячних і дбайливих учениць мала тая гімназія.

Серед не легких часів росла і працювала Ваша гімназія Монахинь Василіянок. Під вмілим проводом енергійних Сестер-монахинь вона плила наче човен серед розбурханого моря. Вона належить до старших наших гімназій в Галичині, бо народилась в 1906 році, перейшла тяжкі часи війни, а в період найважчої економічної і політичної кризи в Галичині в 1922-1925 року вона зібрала понад 400 учениць. Це доказує, що молитви, благословення і Св.Літургія Слуги Божого митрополита Андрея на відкритті цеї гімназії були постійно з Вами і Бог благословив Вас у всьому. Ваша гімназія увійде в історію нашого церковного шкільництва , як гарний зразок заведення для виховання у Христовім дусі.

Пом'яніть і моліться за великих Монахинь Василіянок Ваших Виховниць, що своєю жертвою цю благородну школу провадили. Згадайте між ними окремо: Мати Віру Слободян - ісповідницю віри і мати Софронію Ерделлі та інших.

Дав би Бог, щоб за Вашими молитвами це велике діло Слуги Божого митрополита Андрея і Монахинь Василіянок віджило у вільній Україні.

Благословення Господнє на Вас !

Патріярх і Кардинал

МИТРОПОЛИТОВІ АНДРІЄВІ ШЕПТИЦЬКОМУ

Дзвеніть слова живі, дзвеніть!
Лунайте скрізь пісні чудові
На славу тих років століть,
Що гомоніли в місті Львові!

В тім місті, де володарі
Народом вміло володіли
І де хоробрі лицарі
Обороняти волю вміли!

Ми споминаєм в кожну мить
Ту славу, бо у ній сповите
Також Твоє Ім'я блистить
Наш дорогий Митрополите!

У храмі Юра нагорі
Молився Ти Архиєрею,
Щоб наш народ в красі й добрі
Втішався рідною землею!

Усім Ти дари роздавав:
Нещасним, сиротам і бідним,
Церкви і школи захищав
Перед напасником негідним.

Тому народ Тебе любив,
Митрополите наш Андрію,
І місто Львів, в якім Ти жив
І Свободи народню мрію!

Митрополите! В скорбний час
Твою опіку дай відчути:
Молись, молись за нас,
Щоб час Свободи нам здобути!!!

30-го травня 1978

Марія Тарнавська Косовичева

Василь Лев

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ, ОПІКУН УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА

Із благородного і величнього життя та багатогранної діяльности духового Архипастиря українців-католиків, Великого Митрополита Кир Андрея Шептицького, нащадка українського боярського роду (29.7.1865 — 1.11.1944), вибираю тільки частину з Його численних діл, присвячених церквам, шкільництву, сиротинцям, шпиталям, домам для вбогих і старців, музеям, мистецтву, науці, семінаріям, бібліотекам тощо, — саме шкільництву. Бо праця Нашого Владики була такою всебічною, що не було ніякої важливої ділянки, не тільки церковного, але й народного життя, де Митрополит Андрей не брав би чинної участи.

Ставши станиславівським єпископом у 1899 р., а рік пізніше архиєпископом і львівським митрополитом, Кир Андрей, як добрий Пастир звернув м.і. бачну увагу на шкільництво і виховання молоді в усіх ступенях і категоріях виховної системи. Він розгорнув свою опіку над початковими, середніми й високими, приватними і державними школами. Але й високі школи лежали Йому на серці. Був Він щедрим добродієм і симпатиком Українського Тайного Університету у Львові (1920-26). Коли польська влада відмовила вступу нашій молоді до високих шкіл у Львові, Митрополит заснував богословські студії для нашої молоді в рамках Духовної Семінарії при вул. Коперника ч. 36 і доручив станиславівському і перемиському єпископам оснувати такі самі богословські семінарії. Згодом оснував у Львові Богословську Академію, з початком 1920-их рр. Мистецьку школу під орудою Олекси Новаківського. "Просвіта", "Рідна Школа", "Наукове Товариство ім. Шевченка", а спеціяльно оснований Митрополитом "Національний Музей", також і "Народна Лічниця" завдячували Йому щедру моральну й матеріяльну допомогу. Опікувався сиротинцями й

бурсами та інтернатами для молоді, головно вбогої селянської, щоб не жила — тинялася по приватних, часто невідповідних станціях. Добро й майбутнє молоді було Його журбою, цікавився нею, допомагав тим, хто потребував, бував навіть на шкільних імпрезах, на всіх майже сокільсько-спортових і рідношкільних здвигах на площі Сокола Батька. Тоді молодь незвичайно раділа появою улюбленого Митрополита, горнулася до Нього, подібно як і сироти, що їх часто закликав до себе Митрополит разом із опікунками. Він випитував їх про їхнє життя, їх настрої, потреби. Завжди допомагав їм, втирав із їхніх облич сирітські сльози.

В 1933 році за благословенням Митрополита влаштовано у Львові здвиг "Українська Молодь Христові" під проводом Преосвященного Єпископа Кир Івана Бучка. Близько 100 тисяч молоді з'їхалося до Львова з усіх сторін Галичини. Наш Архиєрей передав найдорожчий скарб українського народу, нашу молодь на Службу Христові-Цареві. Відбираючи цілоденну дефіляду тисячів молоді, благословив її на важкий, відповідальний шлях життя.

Як добрий і люблячий батько, поблажливий для своїх дітей, так Митрополит був вибачливий до нашої ідейної молоді. Вона тішилася особливою любов'ю у свого Покровителя. Він підтримував її щедро, здібніших висилав на свій кошт на студії закордон. Та коли виникала потреба, то по-батьківськи остерігав і погамовував. Митрополит повчав: "Не зривом одної хвилини, але безупинним трудом і многими жертвами аж до крови і смерти багатьох поколінь підноситься нарід". І молодь розуміла свого Пастиря, Він був для неї найвищим авторитетом.

Особливою опікою огорнув Митрополит Андрей середні школи, віддані під провід Сестер Василіянок. Коли у Львові існували дві державні гімназії, де вчилися хлопці, і вчительська семінарія, в якій приготовлялися до вчительського звання хлопці й дівчата, Митрополит заснував у 1906 році жіночу гімназію, а згодом і семінарію, для якої раніше засновано народню школу вправ, де вчилися в більшості діти з сиротинця. Він подбав про добрий духовний і педагогічний провід і для гімназії і семінарії. Постійно цікавився станом і методами навчання й виховання та поступами учениць, з якими, як із дітьми та народних шкіл, був у постійному контакті. Часто бував у цих школах та заведеннях, головно під час матури. Прикликав до себе молодь, з якою проводив розмови, довідувався про її поступи в школі, про її "болі та жалі", повчав її радив і підпомагав і морально і матеріяльно.

Коли в 1939 році большевицька влада зліквідувала василіянські школи, як релігійні виховні інституції, то молодь майже в цілості залишилася в гімназії СС Василіянок при вул. Длуґоша 17А, т.зв.

середній школі. Та учениці не позбулися своїх релігійних і національних почувань. Навпаки держалися своїх переконань, вивчаючи предмети, хоч подавані в нерелігійному дусі. Тому вони були в постійному контакті з своїм Покровителем. Делеґовані учениці стало відвідували Митрополита, подавали Йому точні звідомлення про події в школі. Митрополит давав відповідні інструкції, назначив для них катехита, о. Івана Ждана, який відбував із ученицями науку релігії в будинку біля Волоської церкви.

Від першого року існування гімназії і семінарії СС Василіянок учениці цих шкіл, як згодом і Малої Семінарії влаштовували в дні св. Андрея в своїх школах святочні концерти, дбайливо приготовані молоддю під проводом ігуменату, дирекції і вчителів. Цим віддавали вони поклін і вислови вдячности Великому Покровителеві, виявляли глибоку пошану Тому, що ввесь вік свій і ввесь труд віддав для добра свого народу. Достойний Покровитель завжди приходив на концерти, молодь і виховники вітали Його ентузіястично, вшановували промовами, деклямаціями і співами.

З великим сумом відбувся в 1931 р. концерт на честь Покровителя, перший раз без Його присутности, коли важка недуга суглобів прикувала Митрополита до крісла і ложа. Концерти від того року не збуджували такої радости як раніше. Не було між молоддю Того, хто опікувався нею, думав про неї радів її радощами, співчував її болям і смуткам. Від того часу кожного року директор заведення, кілька вчителів і учениць ходили на святоюрську гору скласти поклін Владиці від цілої школи. З Малої Семінарії ходили всі учні з ректором, директором і вчительським збором.

Опіка Великого Митрополита над школами, зокрема василіянськими, і Малими семінаріями проявлялися також у великій матеріяльній допомозі не тільки поодиноким ученицям та учням, але також і управам та власникам шкіл. Саме для гімназії давав Він спершу приміщення в манастирських будинках при вул. Длуґоша 17 і Зиблікевича.

В 1927 р. викінчено будову будинку для гімназії при вул. Длуґоша 17а, вивінувано в модерні шкільні устаткування і кабінети, крім того для сестер учительок збудовано келійні мешкання на третьому поверсі. Будинок при Длуґоша 17 розбудовано для потреб середньої фахової школи, переміненої в 1934 р. на кравецьку гімназію. Для манастиря ім. св. Макрини Митрополит закупив у 1912 р. величавий будинок при ву. Потоцького 95, за суму 539 000 к.,від Академічної Гімназії, призначений на бурсу Академічної Гімназії, яка не була спроможна сплатити цей будинок. Тут при манастирі приміщено сиротинець, початкову школу (вправ) і вчительську семінарію. Щедрою рукою Митрополит дарував у 1909 р. обширну площу, 400 квадр.

сяжнів, сумежну з подвір'ям, для бурси УПТ, яку саме будували. Так підвищилася вартість цієї реальности. З нагоди посвячення бурси дарував Митрополит готівкою 5000 корон.

Підпомагав фінансово Митрополит крім названих установ також інтернати — приюти для сиріт і дитячих садків. Малі семінарії у Львові та Рогатині, бурсу для молоді під проводом оо. Студитів, хлоп'ячу бурсу при вул. Ходоровського у Львові.

Народня школа, приміщена в забудованях св. Юра і при вул. Круп'ярській на Личакові і народня школа ім. Б. Грінченка, фахова реміснича школа при вул. Городецький і дівоча кравецька школа "Труд" — всі втішалися батьківською опікою Митрополита Андрея.

На зразок західно-европейських католицьких інтернатів — бурс, оснував Митрополит інтернат для гімназійної молоді "Малу Семінарію". Спершу приміщалася вона при вул. Петра Скарги під проводом о. д-ра Івана Бучка, пізнішого єпископа й архипастиря скитальців (після II світової війни). Згодом перенесено її на вул. Сикстуську 39а й віддано під управу українізованому голляндцеві о. Якову Перрідонові, згодом генеральному вікарієві для Бельгії та Голляндії. Коли в 1930 р. в наслідок пацифікації в східній Галичині зліквідовано тернопільську українську державну гімназію і розв'язано 7 і 8 кляси в кількох інших гімназяіях, Митрополит Андрей доручив заснувати спершу матуральні курси для 7 і 8 кляс, а від 1932 р. повну клясичну гімназію, в якій навчалося близько 300 учнів не тільки греко-католиків з Галичини та українців із югославянської Бачки, але також і православних дітей із Волині та еміґрації, осілих на корінних землях Польщі. Того ж року засновано також Малу Семінарію з гімназією в Рогатині.

Митрополит Андрей подбав і про спеціяльну духову опіку над нашою молоддю. Він поручив її під Покров Пресвятої Богородиці і день Св. Покрови (14.X.) установив шкільним святом. Це свято молодь обходила урочисто, заносячи щирі молитви за здоровя і многі літа свого Покровителя Великого Митрополита.

Минає 39 років, коли Великий Митрополит з Волі Божої залишив нас назавжди. Митрополит Андрей був символом наших змагань до волі, до правди і справедливости. Боже Провидіння в роках лихоліть, воєн і переслідувань призначило Митрополита на провідника церковного і всенародного життя. Він своїм віщим духом передбачував неодну грядучу подію, і, як добрий Пастир, як рідний Батько відповідно готував нас до цього. Його опіка над шкільництвом була саме одною ділянкою підготови до майбутнього, яке, за Його словами, принесе переслідування нашого народу й Церкви, а після того і величнє відродження.

Всі виховні установи, що втішалися Його благородною опікою,

всі вихованки й виховники цих установ, пройняті Його ідеями, йдуть за Його заповітами, стараються сповняти їх бодай частинно, відповідно до своїх сил і спроможностей. Хто раз один зазнав ласки Великого Добродія Митрополита, той ніколи не забуде Його навчань і величніх діл, спрямованих на добро свого Народу й Церкви. Дух Могутній Митрополита Андрея присвічує нам на темних роздоріжжях життя, немов біблійний вогненний стовп. Могутній дух Митрополита веде нас до кращого майбуття. Але вимагає від нас праці і посвяти для нашої Церкви й Народу на шляху до осягнення свободи й суверенности.

ЛІТЕРАТУРА ПРЕДМЕТУ

Царський в'язень. 1914 — 1917. Львів, 1918. Накладом Комітету "Живого Пам'ятника". 195 стор. (о. Василь Лициняк)

Д-р Степан Баран: Митрополит Андрей Шептицький. Життя і діяльність. Мюнхен 1947. Українське видавниче товариство "Вернигора". 149 ст.

Д-р Саломія Цьорох, монахиня Василіянка: Погляд на історію та виховну діяльність монахинь Василіянок. Друге видання. Рим, 1964. Бібліотека наукових і популярних творів монахинь Василіянок, т. III. 256 стор.

Лев Ясінчук: 50 літ Рідної Школи 1881 — 1931. Львів, 1932. Накладом товариства "Рідна Школа". 271 стор.

Д-р Василь Лев: Митрополит Андрей Шептицький і львівське шкільництво. "Логос", т. VI, кн. 2, ст. 159 7 164. Йорктон, Саскатун.

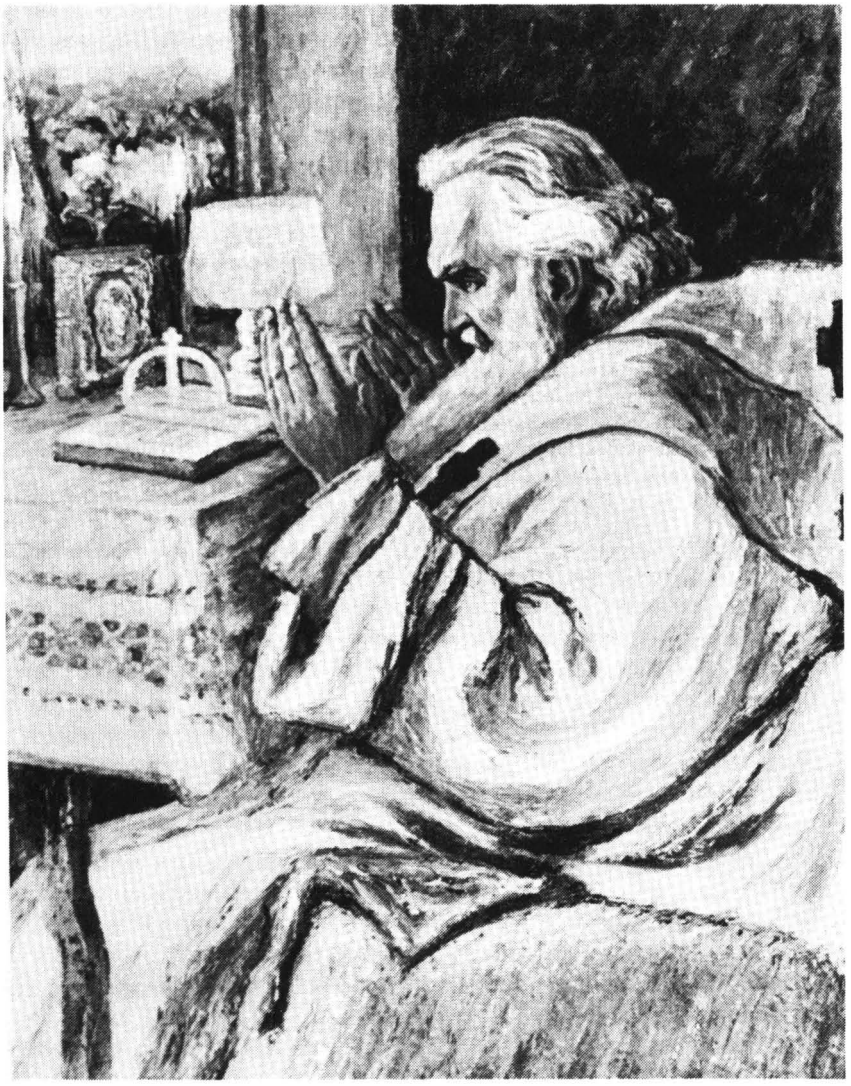

Митрополит Андрей відправляє Службу Божу.

Петро Ісаїв і *Анна Кобринська*

НАРИС ІСТОРІЇ ГІМНАЗІЇ СЕСТЕР ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

ВСТУПНА ЧАСТИНА

Манастирі Сестер Василіянок у Галичині від 1774 до 1880-их років та ідея освіти для дівчат.

Для точного усвідомлення того, як оформилася думка заснувати Гімназію СС Василянок у Львові, треба з'ясувати коротенько положення й долю їх манастирів у Галичині з того часу, як та частина українських земель дісталася під австрійське володіння після першого поділу Польщі в 1772 році.

В 1774 р. було 12 або 10 осідків (манастирів) СС Василіянок у Східній Галичині. На початку 1782 р. цісар Йосиф II. видав декрет, що ним касував ті манастирі, які не займалися суспільною працею, т.зн. тих, що не вели шкіл або шпиталів. В зв'язку з тим, на основі спеціяльних розпоряджень для Галичини, манастирі СС Василіянок мали бути злучені з їх львівським манастирем. Хоч через брак приміщень цієї концентрації не здійснено, проте заборонено приймати дівчат до новіціяту (урядове рішення з 29. VI. 1784 р.), через що — так сказати б — засуджено манастирі Сестер Василіянок на ліквідацію.

На початку XIX ст. залишилися в дійсності тільки два манастирі Сестер Василіянок у Галичині, а саме в Яворові та Словіті, яким також грозила ліквідація з тих самих причин. В цій невідрадній ситуації ідея виховання і навчання дівчат сталася засобом, з допомогою якого церковна єрархія греко-католицької Церкви в Галичині вирішила врятувати існування цих манастирів.

Так 8 грудня 1804 р. львівський єпископ Микола Скородинський

подав прохання до губернатора Галичини, щоб обидва згадані манастирі злучити в один і в ньому заснувати виховну установу для дівчат, що належали до греко-католицької Церкви. Справа згоди уряду на заснування такої виховної установи протягалася мабуть передусім через брак відповідних учительських кваліфікацій серед тодішніх Сестер Василіянок. Аж у 1821 р. вдалося митрополитові Михайлові Левицькому досягти згоду уряду на існування двох манастирів Сестер Василіянок — у Словіті і в Яворові — і на відкриття новіціяту для них, під умовою, що монахині посвятяться вихованню молоді. [1]

Це врятувало ці обидва манастирі.

Словітський манастир вів від 1825 року народню школу, мабуть 4-клясову. Спершу сестри приймали до цієї школи дівчат із інших місцевин, які мусіли мешкати в інституті для дівчат, влаштованому при цьому манастирі. Але в пізніших роках Сестри приймали до школи також і місцевих дівчат, які згодом творили більшість дітей тієї школи. Згодом в інституті число дівчат вагалося від 6 — 8, після року 1858 число дівчат інституту поступнево збільшувалося і в 1868 р. дійшло до 16. Були в більшості доньки греко-католицьких священиків. Були між ними і діти інших суспільних станів. Були теж і діти римо-католицького обряду.

Цю школу ведено в Словіті аж до 1881 року, коли Сестри з Словіти почали вести народню школу у Львові при вул. Зиблікевича ч. 24. В самій Словіті аж до 1907 року Сестри почали підготовляти дівчат із Керестуру в Бачці (тепер Югославії) до вступу до шкіл у Галичині. [2]

Започаткування гімназії для дівчат зв'язане з манастирем СС Василіянок в будинку при вул. Зиблікевича, що спершу мав число 24, згодом 30.

Заслуги о. Луки Цибика і о. Пилина Дячана

Одначе думку заснувати школу для дівчат у 1860 рр. треба приписати українському духовенству південно-східної частини Львівської архидієцезії. Головним пропагатором такої ідеї, що спричинився своїм майном до її здійсненння, був о. Лука Цибик, парох Бучача. Він разом із о. Пилипом Дячаном, за згодою духовенства і за дозволом уряду, перевів успішну збірку на фонд майбутньої школи.

Спершу пляновано, щоб школа та інститут для дівчат були в місті Бучачі. Управа Народного Дому (що був у Львові), закупила — за гроші з вищезгаданої збірки — посілість у Бучачі. Також о. Цибик подарував для Народного Дому на ту ціль свій власний дім у Бучачі.

В другій половині 1862 року Львівська Консисторія запитувала, чи монахині зі Словіти не вели б школи й інституту для дівчат у Бучачі, в домі, що його подарував о. Л. Цибик. Але Сестри зі Словіти плянували відкрити таку школу в Теребовлі. Одначе ані Сестри не відкрили школи в Теребовлі, ані дім у Бучачі, подарований о. Цибиком не відповідав усім вимогам школи. Тому Народний Дім продав закуплену реальність і подарований дім у Бучачі, і за ці гроші закупив реальність і будинок у Львові при вул. Зиблікевича ч. 24 (згодом 30).

На прохання "Народного Дому" — за посередництвом комісара Митрополичого Ординаріяту для Сестер Василіянок у Словіті, кілька словітських Сестер прибуло до Львова й почали вести в 1881 р. народню школу, мабуть т.зв. виділову школу, в якій навчання тривало 7 або й 8 років.

Кількість кляс у тій школі не кожного року була повна. Ця школа існувала тільки 8 років. Найбільше число учениць у ній було в навчальному році 1883/84, а саме 55 учениць.

Учителями в тій школі були здебільша учителі державних або міських шкіл. Ця школа перестала існувати 1889 р., мабуть через брак фондів, бо, напр., учителі вчили в тій школі здебільша безплатно, а монахинь, кваліфікованих до навчання, було замало.

Одночасно був і інститут для дівчат, де вони мешкали.

Хоч виділова школа при вул. Зибликевича у Львові перестала існувати 1889 р., проте інститут для дівчат при тому манастирі існував далі, бо його мешканки ходили до народніх (виділових) шкіл та вчительських семінарій, а монахині вчили їх в інституті т.зв. домашніх предметів: української мови, музики, співу, ручних робіт та німецької конверсації. В 1893 р. поширено обсяг домашніх предметів.

Таким чином та виділова школа й інститут попередили відкриття гімназії для дівчат, брак якої відчувало українське громадянство здавна.

Перша українка з гімназійним іспитом зрілости у Львові

До 1902 року ніякої жіночої гімназії у Львові не було, ані польської ані української. Освіта українок аж до 1880-тих рр. кінчалася на закінченні виділової школи, а від 1880-тих років до кінця 19 ст. на закінченні вчительської семінарії. Якщо дівчина хотіла кінчати гімназію в ті часи, то вона мусіла вчитися приватно й при кінці навчального року здавати кожну клясу зокрема, або відразу приступити до гімназійного іспиту зрілости (матури) в котрійсь державній гімназії для хлопців. Це було тоді рідкістю. Першою дівчиною, що здала гімназійну матуру як екстерністка у Львові, а саме в академічній гімназії 1885 року, була Софія Окуневська, дочка сіль-

ського пароха з Покуття, гербового шляхтича, освіченого інтелектуаліста, який змагав до того, щоб дати своїм дітям високу освіту.

В той час в австрійській державі ще не приймали дівчат в університет. Тим то батько вислав Софію Окуневську на студії до Швайцарії, де вона здобула науковий ступінь доктора медицини. Вона вийшла заміж за д-ра Вацлава Морачевського, що став згодом професором Ветеринарійної Академії у Львові.

Інші перші українки — ґімназистки

Із шкільним роком 1902/1903 відкрито у Львові першу приватну польську жіночу гімназію ім. Юлія Словацького при вул. Хорущина (бічна Академічної вулиці), в якій перша матура відбулася 1910 року. До цієї польської й одинокої тоді у Львові жіночої гімназії ходили також і деякі українки, що згодом студіювали у львівському університеті. Однією з них була Марія Заячківська, яка здала матуру 1910 р., відбула студії на філософічному факультеті у львівському університеті, а після першої світової війни вийшла заміж за проф. д-ра Степана Томашівського, відомого українського історика. Після другої світової війни проф. Марія Томашівська стала доцентом Українського Вільного Університету в Мюнхені.

Заснування гімназії Сестер Василіянок у Львові

Вже з вищезгаданого видно, що українське громадянство на початку 20-го ст. відчувало брак української дівочої гімназії. Як відомо, еманципацію українського жіноцтва в Галичині започаткувала Наталія Кобринська, заснувавши "Товариство руських женщин" у Станиславові в 1884 році. З того часу еманципація українського жіноцтва поступила наперед. Українські дівчата хотіли студіювати в університетах, а для цього треба було закінчити гімназію. Цією справою зайнявся спершу "Клюб русинок" у Львові, а зорганізування першої української дівочої гімназії віддано в руки вчителів академічної гімназії. Саме з початком 1906 р. створено комітет для тієї мети, головою якого став о. проф. д-р Спиридон Кархут, клясичний філолог, а секретарем проф. д-р Остап Макарушка, що його жінка Євгенія була секретаркою "Клюбу Русинок".[3]

Сповняючи бажання громадянських кол, о. Спиридон Кархут, професор академічної гімназії у Львові, написав письмо до манастиря при вул. Зибликевича у Львові — в справі відкриття дівочої гімназії. Тодішня ігуменя Мати Володимира Філевич поставилася дуже

прихильно до цієї справи. Згаданий отець з допомогою проф. д-ра Остапа Макарушки почав організувати гімназію. 22 квітня 1906 року появилось оповіщення в українській пресі про намірене відкриття дівочої гімназії. 28 квітня того ж року подано прохання до шкільної влади про дозвіл відкрити гімназію для дівчат. Незабаром розіслано по краю проспект запланованої школи. Все це діялося за згодою і дорученнями Митрополита Андрея.

Згідно з дозволом Крайової Шкільної Ради, з дня 20 червня 1906 р. з початком навчального року 1906/07 відкрито І клясу, що мала 26 учениць і підготовний (тоді зв. приготовляючий) курс із 7 ученицями.

Дня 4 вересня 1906 року сам митрополит Андрей Шептицький відслужив торжественну Божественну Літургію.

Так почався перший навчальний рік у першій українській дівочій гімназії.

Ця гімназія була клясичного типу, тобто в ній учили латинської мови від І кляси, а грецької від III кляси.

Одну з перших друкованих вісток про цю гімназію читаємо в Календарі "Просвіти" за 1908-ий рік на стор. 90-91: "ПРИВАТНА РУСЬКА ЖЕНЬСКА ҐІМНАЗИЯ СС. Василіянок з правом публичности у Львові, ул. Длуґоша ч. 17., основана в 1906 р." (Подається сьогоднішній правопис): "Є це єдина женська руська ґімназія і в ній обов'язує той сам плян науковий, що і в ґімназіях мужеських публичних і ті самі приписи щодо принимання учениць. Оплата учениць місячна 20 корон, інтернатки СС Василіянок дістають знижку до половини.

"В шк. році 1906/7 складався учительський збір з директора закладу, о. сов. Спир. Кархута, проф. руської ґімназії, 5 професорів руської ґімназії, одної кваліфікованої учительки до шкіл середніх, п-и Бережницької та одної монахині, учительки приготовляючої кляси. Учениць було: в приготовляючій клясі 7, в першій 28, разом 35, дочок священичих (24) і світської інтеліґенції (11). Дочок селян і міщан не було ще ані одної. Клясифікація випала дуже гарно: в приготовлячій клясі 2 відзн., 5 перших, в І клясі 11 відзначаючих, 15 перших, 2 поправки. В році шкільнім 1907/8 є учениць: в приготовл. 8, а І кл. 22, в II кл. 31, разом 61, між ними лише одна дитина селянська (посла Остапчука). Є надія, що в міру зросту просвіти серед нашого селянства зрозуміють і селяни вагу ґімназійного образування для своїх доньок. З предметів надобов'язкових подається дотепер: польську мову, спів, ґімнастику, ручні роботи, каліграфію, а від III кляси будуть подавати нові европейські мови, і історію рідного краю. За шк. рік 1906/7 видала Дирекція школи звіт з науковою розвідкою п-и Олени Бережницької: "Ґімназія яко середник вищого образування жіноцтва".

У всяких справах відноситись треба до Дирекції закладу (Львів, ул. Длуґоша ч. 17)."

Історію дівочої гімназії Сестер Василіянок у Львові можна поділити на три частини: 1. перед Першою світовою війною; 2. під час Першої світової війни; 3. після Першої світової війни.

Перед Першою світовою війною

До Першої світової війни гімназія розвивалася правильно.

В І. навчальному році мала вона 28 учениць першої кляси і 7 учениць підготовного курсу. З кожним новим навчальним роком прибувала одна кляса, так що в навчальному році 1913/1914 мала вона вже всі вісім кляс (клясичного типу) з числом учениць 164+14 учениць підготовного курсу.

В червні 1914 р. відбувся перший іспит зрілости в цій гімназії. Проф. С. Шах відмітив, що цей іспит був під проводом шкільного інспектора д-ра Івана Копача і в присутності митрополита Андрея Шептицького та що визначилися в тій клясі і при матурі Олеся Глібовицька та Ірина Лежогубська, пізніше вчителька німецької й української мов у торговельній школі "Просвіти" та німецької мови в гімназії Сестер Василіянок в навч. роках 1925/26 — 1933/34.

Директором школи був її засновник о. Спиридон Кархут в трьох перших навчальних роках, 1906/07 — 1908/09 і в 1912/13, а далі Юліян Левицький, 1909/10 — 1911/12, та о. Теодосій Лежогубський, 1913/14 — 1918/19 (помер у березні 1919 року).

Катехитом гімназії був довгий час о. Леонід Лужницький — від початку існування школи аж до 1933/34 включно.

В часі перед Першою світовою війною тільки дві Сестри були в учительському зборі, а саме Мати Віра Слободян, яка учила в підготовній клясі та каліграфії в І кл. і співу, а також Мати Христина Карп'юк, учителька ручних робіт в підготовній і І клясах. На всіх 10 членів учительського збору була ще одна жіноча світська вчительська сила — Олена Бережницька, учителька природознавства. Світські вчителі були здебільша професорами головно української академічної державної гімназії, а це надавало цій дівочій гімназії поваги у громадянстві і будило довір'я до школи у батьків її учениць.

Повний список учительського збору подано на іншому місці у цій книзі.

Першу візитацію цієї гімназії провів крайовий інспектор середніх шкіл Іван Левицький наприкінці навч. р. 1906/07 й у висліді того гімназія отримала повне право прилюдности вже від навч. р. 1907/08, яке мала ввесь час. За польської влади гімназія мала до 1930 р. право

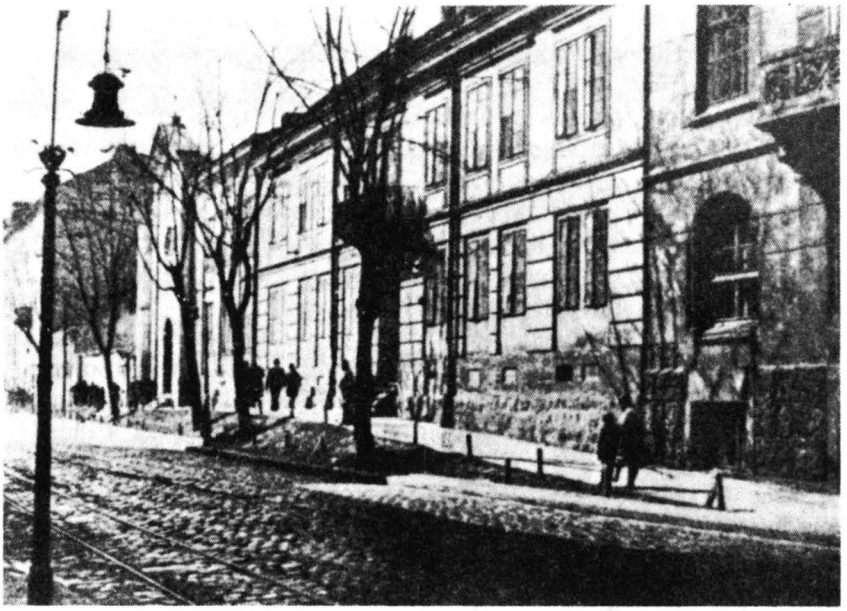

Дім при вул. Зибликевича, де містився монастир до 1933 р. (в глибині церква)

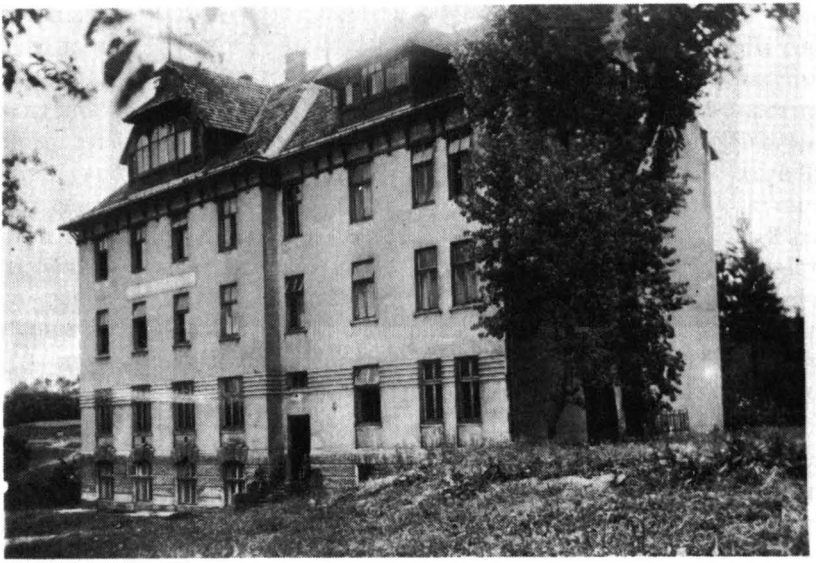

Академічний дім при вул. Супінського, де містилася гімназія СС Василіянок до 1926 р.

Будинок гімназії при вул. Длуґоша 17а.

прилюдности "а" (повне), а далі тільки право прилюдности "б" (обмежене).

Гімназія й інститут для дівчат примістилися в двох домах при вул. Длуґоша ч. 17, що сусідували з городом реальности "Народного Дому" при вул. Зибликевича, яку Сестри Василіянки винаймили були для свого манастиря (див. про те вище). Історія тих двох домів така: покійний митрополит і кардинал Сильвестер Сембратович, бувши ще професором львівського університету, набув на власність реальність з двома домами — одним партеровим і другим одноповерховим — при вул. Длуґоша 17. У своєму завіщанні кардинал створив з тих домів фундацію, під управою кураторії. Метою тієї фундації було допомагати убогим дівчатам у школі. Кураторія винаймала партеровий дім приватним льокаторам, а поверховий на школу вправ при чоловічій учительській семінарії.

Коли в 1906 р. почали думати над приміщенням для гімназії, то кураторія тієї фундації — з допомогою митрополита Андрея Шептицького — віддала Сестрам Василіянкам до вжитку в 1906 р. партеровий дім, а в наступному, 1907 р. також і поверховий дім. В тих клясах приміщено гімназію й інститут для дівчат. (Див. цит. книжку д-р М.С. Цьорох, стор. 138-139). Згодом ті доми з городом стали власністю Сестер Василіянок, але манастир мав утримувати в інституті для дівчат щорічно 6 дівчат. В 1934 році Митроп. Ординаріят зменшив те число до 4.

Одначе з кожним навчальним роком число гімназійних кляс більшало через що в тих домах ставало тісно для гімназії, а крім того восени 1911 року "Народний Дім" відібрав від Сестер Василіянок дім і церкву при вул. Зибликевича. Але трапилася нагода для манастиря купити інший відповідний дім, а саме Українське Педагогічне Товариство побудувало великий дім на бурсу при вул. Потоцького 95. Через фінансові клопоти мусіло воно продати той дім, який купили Сестри Василіянки, з щедрою допомогою Митрополита Андрея. Крім того, Митрополит подарував для манастиря семиморґову реальність коло того дому. Таким чином гімназія приміщувалася при вул. Длуґоша 17 тільки до кінця навч. року 1911/12.

З новим навчальним роком манастир, гімназія та інститут перенеслися до будинку при вул. Потоцького 95, де гімназія була аж до 1918 р.

Периферичне положення гімназії при горішній частині вул. Потоцького ч. 95 вимагало більшої витрати часу на доїзд трамваями. Справа доїзду ускладнювалася у воєнному часі, а передусім у шкільному році 1917/18, коли через невистачальне постачання вугілля припинено в зимі комунікацію трамваями, єдиного тоді середника міського транспорту у Львові. Учениці з протилежних частин міста

(горішній Личаків) на прибуття пішки до школи в одну сторону витрачували близько півтори години часу. Треба підкреслити, що це не впливало на більшу відсутність учениць у школі, що й учителі однозгідно ствердили на шкільних конференціях.

В шкільному році 1918/19 навчання в гімназії до листопада відбувалося правильно в будинку при вул. Супінського 21. Тоді з уваги на Листопадовий Зрив і бої о Львів припинилась наука в львівських школах. Щойно в березні на похороні дир. о. Лежогубського (пом. 19 березня 1919 р.) в якому зорганізовано взяли участь місцеві учениці гімназії, поширилась вістка про скоре відновлення навчання в гімназії СС Василіянок, хоч було це зв'язане з певною небезпекою — майже до кінця квітня Львів був ще під засягом української артилерії (див. ЕУ, том I, стор. 539)., а теж траплялися напади деяких польських елементів на учениці українських шкіл. Наука відбувалася до кінця цього шкільного року при вул. Зибликевича.

Шкільний рік 1919/20 почався вже правильно при вул. Супінського 21

Під час Першої світової війни

Коли в 1914 р. царська армія зайняла Львів і перемінила частину гімназійного будинку на військову лікарню, не було навчання в гімназії в шкільному році 1914/15. Про навчальний рік 1915/16, коли Львів відібрали центральні держави, не маємо відомостей, бо не видано звіту за той час. Одначе в двох наступних навчальних роках, 1916/17 і 1917/18, навчання відбувалося правильно у вісьмох клясах. (Хоч за цитованою книжкою Матері д-р С. Цьорох виникало б, що в навчальному році 1918/19 ввесь час було навчання, одначе одна учасниця З'їзду поінформувала мене потім, що тоді було навчання в цій гімназії тільки з початку навчального року, при вул. Супінського, а опісля перервано навчання через українсько-польську війну, що почалася у Львові 1-го листопада 1918 р. Аж з весною того навчального року відновлено навчання й учениці докінчили навчальний рік). В 1919/20 р. гімназія мала 289 учениці 54 приватистки.

На засіданні Виділу Наукового Товариства ім. Шевченка під проводом проф. д-ра В. Щурата 26 червня 1918 р. прийнято пропозицію дир. о. Т. Лежогубського і схвалено відступити безплатно будинок Академічного Дому гімназії СС Василіянок. Справа Акад. Дому приспорювала Науковому Тов-ву ім. Шевченка немало журби. Задум побудовати Акад. Дім як житлове приміщення для студентів львів-

ських високих шкіл піддав ще в 1903-му р. проф. М. Грушевський. Кошти на цю будову зложили, на інтервенцію проф. Грушевського, Євген Чикаленко, Василь Симиренко, Микола Аркас і НТШ. В 1907 р. будинок зайняли частинно студенти, а партер і підвалля бібліотеки і музей НТШ. Безпосередньо перед Першою світовою війною перевезено книжкові фонди бібліотеки НТШ до нового приміщення при вул. Чарнецького 24, що врятувало ці фонди від нового знищення військовими частинами російської армії під час Першої світової війни. Цей будинок перебрали СС Василіянки на гімназію під умовою: 1) Управа гімназії відреставрує Академічний Дім власним коштом та буде покривати видатки адміністрації і податки, 2) винаймлення кінчиться не пізніше як за чотири роки. Частину незайнятих гімназією кімнат СС Василіянки зобов'язалися відступити незаможним студенткам високіх шкіл.

Одначе користаючи з закону про охорону льокаторів, Управа гімназії залишилася на дальше в посіданні Академічного Дому. Оминаючи судову дорогу, обі сторони погодились на мировий суд, який після цілого ряду засідань видав дня 9 лютого 1925 р. обов'язуючий присуд. СС Василіянки мають віддати будинок Науковому Товариству до дня 31 липня 1926 р. після привернення його до первісного доброго стану і після зложення відповідної квоти на оплату залеглих податків.[3] Виділ Наукового Товариства з признанням стверджує, що СС Василіянки свої грошеві зобов'язання, наложені мировим судом, виконали точно, та що в цілім будинку удержували взірцевий лад, а рівночасно, щоб опорожнити в призначеному реченці Академічний Дім, подбали про будову власного дому на приміщення гімназії при вул. Длуґоша 17, де перенеслися восени 1926 р.

Директором гімназії у воєнний час був о. Теодосій Лежогубський, який також учив у нижчих клясах. Він помер у березні 1919 року. Після нього була тимчасовою управителькою гімназії Мати Василія Мотюк, ЧСВВ, яка одночасно учила природи й математики в нижчих клясах. Вона була управителькою аж до кінця навчального року 1920/21. Деякі учасниці З'їзду поінформували мене, що Мати Василія Мотюк була управителькою тільки формально, т.зн., що головно підписувала письма до шкільної влади, а в дійсності інші чинності директора виконував проф. Володимир Адріянович, який учив у тій гімназії математики аж до 1922/23 р.

Під час війни *учительський збір* значно змінився. До збору увійшло 7 молодших жінок учительок і 3 Сестри Василіянки, отже, разом було 10 жіночих учительських сил на всіх 27 членів учительського збору. Тими Сестрами, що вчили, були: Мати Софронія Ерделлі від 1918/19 р., що вчила латинської і грецької мов, Мати Марта Лесняк, учителька ручних робіт у 5 відділах, та Мати Северина

Парилле від 1918/19 р., учителька української і польської мов та історії.

Як уже вище сказано, від вересня 1912 р. гімназія та інститут для дівчат приміщувалися при вул. Потоцького 95. Восени 1914 р. та в перших місяцях 1915 р. аж до приходу австрійських військ, частину того приміщення зайняло було московське військо під військову лікарню. Гімназія й інститут приміщувалися тут аж до 1918 р., коли перенеслися до академічного дому при вул. Супінського 21, який винаймлено у Наукового Товариства ім. Шевченка, що завідувало тією фундацією. При винаймі зобов'язано Сестер Василіянок відремонтувати той дім після воєнного знищення. Тут приміщувалася гімназія й інститут аж до червня 1926 р. В шкільному році 1926/27 гімназію перенесено на постійно до новозбудованого будинку, двоповерхового й модерно устаткованого.

Після Першої світової війни

Хоч Перша світова війна закінчилася перемирям 11 листопада 1918 р., проте воєнні дії не закінчилися тоді в Галичині. Як відомо, 1 листопада 1918 р. проголошено Західню Українську Народню Республіку на українських землях, що були під владою Австро-Угорщини, і вже того ж дня о півдні поляки розпочали українсько-польську війну на вулицях міста Львова, а в 1920 р. була війна поляків проти большевиків також і в частині Галичини, одначе до Львова не допущено большевиків. У тій війні українська армія Петлюри стала союзником у Польщі. Тим то можна вважати, що першим повоєнним навчальним роком у Галичині був аж рік 1920/21. (Про два попередні навчальні роки сказано вже вище).

З приводу заборони польською Кураторією Львівської Шкільної Округи національного імени українського народу, 1923 р. Наукове Товариство ім. Шевченка видало Пропам'ятне письмо окремо по українськи, французьки й німецьки для різних европейських наукових інституцій.

В навчальних роках після війни число учениць у цій гімназії значно збільшилося — так, що в навчальному році 1922/23 було 394 учениці і 63 приватистки, а в 1923/24 р. було 408 учениць. Перед Першою світовою війною найбільше число учениць у цій школі було в 1913/14 р., а саме 164 учениці і 14 приватисток. З того бачимо, що після війни число учениць більше як подвоїлося. Порівнявши числа (164+14): 408, скажемо, що число учениць збільшилося на 285 відсотків. Проф. С. Шах приписав це збільшення числа учениць ідейному піднесенню української суспільности після програної польсько-

української війни, дарма що та суспільність була матеріяльно збідніла після війни. (Цит. книжка. стор. 224-225).

Число учениць 408 в навчальному році 1923/24 було найбільшим числом учениць, яке досягла гімназія Сестер Василіянок у Львові. В наступних навчальних роках те число зменшується, а саме: 380, 321, 300, 240, 250, знову 250, 300, 260, 231 і в навчальному році 1933/34 — 226. (Дальших чисел не подано в книжці м. д-р С. Цьорох).

Чому число учениць згодом зменшалося, годі сказати, але можна відмітити, що причиною того не була сама гімназія, а зовнішні обставини. Тут могли бути такі можливості:

Поперше, після 1924 р. доростали до гімназійного віку діти, що народилися під час Першої світової та польсько-української воєн. А в той час приріст населення зменшився через мобілізації і через воєнні дії.

Подруге, могла бути й така причина, що польська влада не давала або давала мало державні "посади" українцям з університетською освітою, через що частина батьків спрямовувала своїх дітей до практичних фахів.

Потретє, в наступних роках засновано кілька приватних дівочих гімназій в інших місцевостях, а в самому Львові засновано дівочу гімназію "Рідної Школи" 1923 року, яка приміщувалася при вул. Ґіпсовій, бічній вул. 29 Листопада. Також у Львові засновано і торговельну середню школу, до якої ходили і хлопці і дівчата. Ті нові школи могли відтягнути частину дівочої середньошкільної молоді до себе.

В перших 1930-тих роках проведено *реорганізацію* гімназії Сестер Василіянок у Львові. Вже в навчальному році 1932/33 створено IV кл. гуманістичного типу (без навчання грецької мови), через що було тоді дві IV-ті кляси — клясична й гуманістична, а в наступному році була і IV-та і V-та кл. гуманістичні.

Крім того, в навчальному році 1933/34 проведено реорганізацію гімназії згідно *з новим польським законом* про шкільництво з 1932 року, на основі якого після закінчення VI-тої кл. народньої (початкової) школи учні могли переходити до 4-річних гімназій, а після їх закінчення до дворічних ліцеїв, чи то загально-освітніх кількох типів (гуманістичного, математично-природничого чи клясичного або до фахових ліцеїв).

Щоб достосуватися до того пляну, в навчальному році 1933/34 в цій гімназії вже не приймали учениць до I кл. давнього типу тобто після IV-тої народньої кляси, а натомість створено тоді I кл. нової 4-клясної гімназії, до якої приймали тих, що закінчили VI народню клясу. Після 4-рьох років, тобто в навчальному році 1937/38 створено I кл. загальноосвітнього ліцею, а в наступному році і II кл. ліцею. В

1933/34 р. були в гімназії такі кляси (226 учениць): II — VIII старого (клясичного) типу, кл. IV — V старого (гуманістичного) типу, кл. I нового чотириклясового типу.

Директорами школи в повоєнний час були — після Матері Василії Мотюк (див. вище) — проф. д-р Василь Щурат /1921/22 — 1933/34/, який також учив української мови й літератури в вищих клясах, а далі о. прелат Василь Лициняк /1934/35 — 1940/. (Про директорів див. окрема стаття).

Довголітнім *катехитом* гімназії був о. крилошанин проф. Леонід Лужницький, бо від початку існування гімназії, тобто від 1906 р. аж до навчального року 1933/34. Він найдовше вчив у гімназії. Після нього катехитами були: о. С. Біленький, 1921-28, о. проф. д-р Василь Лаба, о. Петро Хомин, о. Теофіль Горникевич і о. Іван Ждан.

Лікаркою гімназії була д-р Дарія Лежогубська-Чубата в навчальних роках 1925/26 — 1933/34, тобто аж до своєї смерти. Опісля д-р Теодосія Туна-Надраґа аж до вибуху Другої світової війни.

На 40 членів учительського збору, які вчили в повоєнний час до 1939 р. було 11 світських учительок. Коли додати до них лікарку і 5 Сестер Василіянок учительок, то разом було 17 жіночих сил учительського збору тієї школи в повоєнний час до 1939 р. Тими Сестрами були крім трьох Сестер, згаданих уже вище при історії гімназії в воєнний час, Мати Богдана Дем'янчук, учителька латинської мови, і Мати Василія Мотюк, що вчила природознавства й математики в нижчих клясах в навчальних роках 1918/19 — 1923/24.

І в повоєнний час частина учителів були "доходячими" вчителями, тобто вони вчили в інших школах, здебільша державних, головно в українській Академічній гімназії та в її філії. Вони тільки "доходили" до цієї гімназії на менше число шкільних годин.

Нехай буде вільно й авторові переповідження цих відомостей подати тут вістку й про себе. Він почав учити історії, географії і навчання про державу в цій гімназії від другого півріччя 1936/37, приблизно від половини січня 1937 р. Одночасно він учив тоді в гімназії Малої Семінарії, а також і в трилітній фаховій (кравецькій) школі Сестер Василіянок, що приміщувалася в будинку коло гімназії при вул. Длуґоша 17.

Як вище згадано, від 1918 р. гімназія мала своє *приміщення* в т.зв. Академічному домі при вул. Супінського 21. Одначе той дім треба було віддати для української студіюючої молоді. Тим то Сестри Василіянки почали збирати гроші в краю на будову окремого будинку для гімназії. Але найбільше причинився до збудовання того дому Митрополит Андрей Шептицький, який жертвував на будинок довжний скрипт однієї акційної спілки на 3150 америк. дол., і грішми 2409 америк. дол. та 8000 швайцарських франків. В 1925 р. збудовано

дім. З початком навчального року 1926/27 гімназія була у власному гарному будинку при вул. Длуґоша 17а, який мав партер, два поверхи і частковий третій поверх у даху. По американськи ми сказали б чотириповерховий дім.[4]

До історії "права прилюдности".

В 1934 р. мало, як звичайно, відбутися свято "Змая". Ні одна і то дослівно ні одна учениця з вищих кляс (6, 7, 8) не прийшли до школи. З того приводу були великі неприємності для гімназії, директора й учениць. Через те дир. Щурат мусів відійти на пенсію. Гімназія втратила цілковито право прилюдности, так що всі матурантки з 1935 року здавали "карну" матуру з усіх 8 предметів, кожна, без огляду на їх знання. Крім того всі учениці одержали на свідоцтвах 1934 р. поведення "відповідне". В наступному році 1936 вже не було "карної" матури.

В гімназії ведено також *позашкільне виховання і навчання,* з допомогою *самоосвітніх гуртків.*

В окремих клясах існували т.зв. тоді *"наукові кружки":* математичний, історичний, філологічний та природничий. Клясовими кружками керували вчителі даних предметів.

Дуже добре розвивався *освітній кружок* ім. Лесі Українки, під проводом директора д-ра Василя Шурата, з допомогою учителів Миколи Матієва-Мельника і д-ра Василя Лева. До цього кружка належали учениці вищих кляс (V-VIII), а активно працювали учениці VII і VIII кляс.

Ще в 1911 р. зорганізувала "Пласт" у цій гімназії Олена Степанівна, в той час абсольвентка учительської семінарії Українського Педагогічного Товариства у Львові, згодом д-р Степанів-Дашкевичева, учителька цієї гімназії після війни. Цей "Пласт" відновлено, а властиво наново зорганізовано в 1920 р., восени, як 2-ий полк, згодом курінь ім. Марти Борецької. (Див.: Северин Левицький — "Український Пластовий Улад 1911-1945 у спогадах автора", Мюнхен 1967, стор. 50). Довший час опікункою цього куреня була п. Оксана Суховерська, учителька руханки в цій школі. Коли в 1930 р. державна влада розв'язала організацію "Пласт", то його бодай частково заступав *спортовий кружок* у цій школі.

Далі існували в цій гімназії ще *пластова крамниця,* перемінена після розв'язання Пласту в 1930 р. на *кооперативну крамницю, та кружок прихильників пташок і рослин* для наймолодших учениць.

Як допомогу для навчання школа мала *три кабінети,* а саме фізикальний природописний і географічний, а також *хемічну лябораторію.*

Зокрема гімназія мала ще *етнографічний музей,* що постав з ініціятиви Матері Северини Парилле, яка завідувала музеєм і доповняла його. В ньому були зібрані українські жіночі народні одяги з різних сторін, а теж предмети щоденного вжитку й жіночого господарства. Від 1929 р. улаштовано в гімназії прилюдні вистави предметів того музею.

На *релігійне виховання* звернено окрему увагу в інституті, про який слід сказати також кілька слів.

Інститут

Виховання в інституті Сестер Василіянок мало вплив не тільки на самих інституток; воно промінювало і на інших гімназисток, які приходили до інституту до своїх товаришок і товаришували з ними. Інколи ідеї, що оформилися між інститутками, поширювалися і між іншими ученицями цієї гімназії.

Як з'ясовано на початку цієї статті, перший інститут для дівчат народньої школи заснували Сестри Василіянки в Словіті в 1825 р.,[5] коли вони відкрили свою народню, мабуть 4-клясну школу. Цю школу ведено там аж до 1881 року, коли Сестри зі Словіти почали вести народню школу у Львові, в *своєму приміщенні* при вул. Зибликевича, а враз з народньою школою відкрили вони там і дівочий інститут. Хоч та виділова школа, яка мала мало учениць, перестала існувати 1889 року, проте інститут для дівчат при манастирі при вул. Зибликевича існував далі, бо мешканки того інституту ходили до народніх (виділових) шкіл та до учительських семінарій, а монахині вчили їх в інституті т.зв. домашніх предметів, (їх список див. вище), обсяг яких поширено 1893 року. Вище згаданий комітет для заснування дівочої гімназії звернувся з тією справою до Сестер Василіянок при вул. Зибликевича мабуть якраз тому, що ті Сестри вели дівочий інститут.[6] Цей інститут вели Сестри аж до 1911 року, коли "Народний Дім" відібрав від Сестер їх приміщення при вул. Зибликевича. Як у 1917 році знову віддано Сестрам до вжитку дім при вул. Зибликевича, то Сестри відновили той інститут і він існував ще від 1918 до 1933 року.

Як відкрито дівочу гімназію в вересні 1906 року, то тоді Сестри почали вести *другий інститут* для учениць тієї гімназії при вул. Длуґоша 17, в будинку, в якому приміщувалася і гімназія. Його можна б назвати *гімназійним інститутом.* Він приміщувався в 1912-1918 рр. при вул. Потоцького 95 (в той час обидва інститути були тут разом), а в 1918-1939 рр. гімназійний інститут був знову при вул. Длуґоша 17, де в 1928 р. добудовано ще II-гий поверх (в европейському розумінні). Інститут тоді зайняв II-гий поверх і партер (каплиця, гостинниці та

їдальня), а на першому поверсі приміщено фахову школу. Від 1933 р. деякі мешкання інституток зайняли монахині, коли втратили право користуватися домом при вул. Зибликевича. Кілька монахинь примістилися також на третьому поверсі гімназійного будинку.

Число учениць в інституті було різне. В повоєнний час було в ньому 40-45 учениць, з 1928 р. коли добудовано в домі II-ий поверх, було звичайно до 80 учениць. З того часу були в інституті й учениці фахової школи Сестер Василіянок, що її засновано 1928 року. З 1933 р., коли деякі мешкання в інституті мусіли зайняти монахині, було знову 40-45 інституток. У приміщенні Сестер при вул. св. Марка ч. 20 мешкало мале число студенток університету, за низькою оплатою, але вони не належали до інституту.

Інститут утримувався головно з оплат батьків учениць. Оплати бували різні.

З уповноваження ігумені інститут вела префекта монахиня або настоятелька інституту, якою була майже ввесь повоєнний час Мати Марта Лесняк; а була ще й *світська префекта*.

Інститутки мали допомогу в навчанні, бо світська префекта, а також ще одна монахиня були *інструкторками* для них. Крім того одна монахиня, а саме Мати Марія Копистянська учила інституток — за окремою оплатою — *гри на фортепіяні*. Також інститутки вчилися *церковного співу*. Якийсь час був їх дириґентом відомий із свого хору Дмитро Котко.

Не буду тут проходити програми для інституток (див. про те у книжці д-р С. Цьорох, стор. 135), а зупинюся над їх *релігійним вихованням*, яке вела настоятелька інституту. Для інституту була завжди відчинена домашня молитовниця. Вони могли щодня вранці вислухати Служби Божої, до чого їх завсіди заохочували. В 1929 р. засновано Марійську Дружину "Входу в храм Пречистої Діви Марії", до якої належали майже всі інститутки. З часу заснування ця Марійська Дружина була канонічно об'єднана з Марійською Дружиною студенток, одначе в 1933 р. студентська Марійська Дружина стала самостійною і її аґреґовано до римської "Пріма Прімарія". Хоч Марійська Дружина студенток стала самостійною, проте вона далі користувалася прихильністю і гостинністю манастиря і мала в ньому до розпорядження гарну домівку й молитовницю. До тієї Марійської Дружини належало коло 40 членок-студенток, що вели живу, виховну, різнобічну діяльність, як спільні Богослужби, адорації Найсвятіших Тайн, роздумування, сходини членок з конференціями о. провідника Лучинського, ЧСВВ, а згодом о. І. Назарка, ЧСВВ, чи з доповідями членок або запрошених доповідачів спеціялістів, щорічні замкнені реколекції, улаштовування свят в честь Пречистої Діви Марії, відбування прощ, участь у загальних католицьких і національних працях та

діях тощо.

Та діяльність мала корисний вплив і на інститутоК, які мали змогу приглядатися до неї.

Значення гімназії Сестер Василіянок у Львові

Значення гімназії Сестер Василіянок у Львові дуже велике. Ця школа була поставлена на високому виховному й навчальному рівні. Коротко кажучи, була це культурна гімназія. У тій школі виховано понад тисячу дівчат в релігійному й українському національному дусі, що доповнили кадри української жіночої інтеліґенції. Вони причинилися до збільшення релігійного життя українського народу на західніх землях, деякі з них доповнили ряди українських монахинь, а також кадри вихованок тієї гімназії причинилися до збільшення української національної свідомости, зокрема вихованням своїх дітей, та до розвитку української національно-громадської діяльности, як також взяли участь в українській визвольній боротьбі.

Деякі з них стали письменницями, а деякі працювали науково, ще інші в громадянському й жіночому рухах та на полі журналістики.

Деякі з них стали мученицями або ісповідницями за віру, а деякі впали в боротьбі за кращу майбутність українського народу.

Честь Отцям Катехитам, Сестрам Василіянкам, Директорам та іншим Учителям їх гімназії, що вони виховали такі кадри української католицької жіночої інтеліґенції.

Честь усім ученицям, що виховні ідеали тієї школи сприйняли і так гідно ті ідеали здійснювали у своєму житті.

1. Згодом львівський митрополит Антін Ангелович у порозумінні з перемиським єпископом просив про згоду уряду на дві виховні установи для дівчат, одну для Львівської Архидієцезії, другу для Перемиської дієцезії.

2. Для повноти образу слід відмітити ще, що Сестри Василянки в Словіті не тільки підготовляли дівчат з Керестуру, з Бачки (тепер у Югославії) до вступу до шкіл у Галичині, але й давали їм приміщення.

3. На цьому не кінчаються клопоти НТШ, які завдавав йому Академічний Дім. Брак фондів стояв на перешкоді розбудові Акад. Дому для наукових інституцій. Будинок відступлено Товариству Прихильників Освіти, а після розв'язання цієї організації 15 жовтня 1934 р. користувались ним знову короткий час студенти високих шкіл, щоб остаточно відступити його ректорові Духовної Семінарії для питомців першого року. 1 жовтня 1937 р. Митрополит Андрей відкрив інтернат для української молоді.

4. Також відомості до попереднього розділу "Інші перші українки-гімназистки" і до цього розділу аж до цих слів взято з цит. книжки С. Шаха, стор. 222 — 223. Вістку про жіноче т-во, засноване Н. Кобринською, взято з Енциклопедії Українознавства, словникова частина, т. 3, Париж — Нью Йорк 1959, стор. 1058. Інші відомості взято з вище названої книжки д-р М. Саломії Цьорох.

Іванна Ярош Боб'як

ГІМНАЗІЯ СС ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ ПІД ЧАС ПЕРШОЇ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ

З приходом большевицької влади в вересні 1939 р. гімназія СС Василіянок перестала існувати як така. Зараз після заняття Червоною Армією Львова зійшлися в канцелярії гімназії вчителі з о. директором В. Лициняком і катехитами й усі однодушно вирішили розпочати навчання хоч і в змінених та несприятливих умовинах католицької середньої школи. Розуміється, що школу залишили отці катехити, о. Теофіл Горникевич, о. Іван Ждан, о. Петро Хомин, не міг приходити довголітній опікун Марійської Дружини о. Іриней Назарко, ЧСВВ. Отець директор одягнувся в цивільний костюм, сестри — м. Северина, м. Богдана і м. Макрина також передягнулися в світську одежу. — Мати Северина Парилле, що кілька років перед війною їздила до Америки, залишила велику частину народніх одягів у музеї кат. Каледжа ім. св. Василія в Стемфорді, Конн. Решту експонатів, що зберігалися в музеї гімназійного будинку на третьому поверсі, передала негайно до Етнографічного музею НТШ при вул. Чарнецького 24.

Негайно зголосилися давні учениці і деякі нові, деякі вчителі відійшли до інших шкіл. Почалося навчання всіх обов'язкових предметів крім релігії, польської мови та науки про Польщу. Збільшено число годин української мови, згодом впроваджено навчання російської мови і діямату. До науки української мови (і російської) застосовано прислані підручники з Києва, пізніше прислано підручники й до інших предметів. З клясних кімнат усунено хрести й ікони й історичні та побутові картини. Їх заступлено портретами вождів, звичайно без рамок, прикріплених шпанеґлями до стіни. Скасовано каплицю в партері, а пізніше сам директор школи Павленко розбив статую Матері Божої, що стояла в кінці коридора в партері. Забрано теж згодом і мешкання монахинь на третьому

поверсі, вони мусіли переселитися до матірного будинку манастиря. Скоро починали приходити до школи на працю вчителі зі Сходу, а за ними теж і учениці комсомолки. Почалося перевірювання минулого вчителів, замість отця директора Василя Лициняка управляв школою Василь Мартинович (о. Крил. В. Л.). Політрук і нові вчителі стали пильно слідкувати й за ученицями, підозріваючи їх у націоналізмі й приналежності до ОУН. Зразу ж перемінено гімназію на десятирічку.

Скоро почався новий лад у школі з безустанним пригадуванням про нашу "відсталість", про обов'язок "служби батьківщині", про націоналістів — ворогів народу, про великодержавних шовіністів, про конечність перевиховання молоді, про великі досягнення Радянського Союзу, про поступ техніки тощо. Скоро стали заставляти учениць, а то й учителів доносити дирекції і політрукові про націоналістичні рухи між молоддю. Одначе серед молоді майже не було таких. Були одначе познаки донощицтва одного з учителів, головно проти о. директора. Тут належало теж докучання о. директорові тов. Павленком, мовляв він як релігійна, відстала людина не вміє виховувати молодь. Під Новий Рік 1940 під час народного гуляння в школі Павленко заставляв о. директора танцювати з ученицями.

З початком 1940 року гімназію перемінено на десятирічку 4 середня школа. Отця Лициняка усунено, а властиво Митрополит Андрей порадив йому залишити школу, що теж не було легке для довголітнього педагога, виховника молоді. Директором став Павленко. Йому до помочі стали передусім учителі й учениці із східніх областей. Вони стали майоризувати вчителів і молодь, і перевиховувати. Тільки деякі учениці далися втягнути в большевицьку систему (а може вдавали?). Компактна більшість молоді не здавалася. З відповідним завзяттям молодь була послушна на лекціях і вивчала пильно предмети. Тайком ходили учениці на науку релігії в Волоській церкві до о. Івана Ждана. Деякі учениці кожного тижня відвідували Митрополита Андрея на Святоюрській горі й давали Йому точні звідомлення про те, що діється в школі, про вчителів та учениць. Митрополит повчав їх, як поступати всім ученицям у цих важких обставинах, підтримував морально й матеріяльно тих, що потребували матеріяльної помочі. Він давав вказівки, як оберегти і вчителів і учениць перед непередбаченими й непотрібними витівками учениць, перед бачним оком большевицьких шпіонів і донощиків..

З уступленням о. Лициняка запанував у школі чисто большевицький режим. Верховодили вчителі зі східніх областей, їм мусіли підкорятися і наші вчителі та деякі учениці. Навчання й подавання навчального матеріялу методою акроаматичною поступало успішно. Навчені вдома і за попередніх років у своїй школі, дівчата вивчали предмети, виконували завдані шкільні і домашні праці, знаючи, що

хоч і таке навчання, хоч під тиском большевицького режиму, все ж таки дає їм якесь знання. Часті мітинґи, аґітації, вихвалювання "щасливого життя в країні рад", змагання до великих проґресивних дій, лаяння ворогів держави та ворогів народу, заставлювання і принукування молоді до т.зв. громадської праці, змушування до підзор, шпіонажі в школі, підслухування, донощицтва не мали позитивних наслідків та успіху серед шкільної молоді, вихованої на релігійно-етичних і моральних основах. Молодь жила з дня на день, нашорошена, вдавала послушність шкільній і державній владі, влаштовувала під примусом зібрання, сходини різних гуртків самодіяльности, включно до атеїстичних (розуміється — удаваних), друкували стінгазети, деякі вибранці появлялися на дошці пошани. Все це вбільшості було вдаване. Всі надіялися на зміни, жадібно ловили вістки з-поза Сяну, хоч і не точно перевірені про назріваючий конфлікт між обома "союзниками".

Висліди в навчанні були позитивні. Учениці складали іспити й отримували свідоцтва з переважно гарними оцінками. За давньою традицією учениці випускної кляси десятирічки в 1941 році виготовили, та замість табля, світлину кляси в ґрупі на тлі стіни, що на ній пишалися портрети вождів Леніна і Сталіна.

Учителям галичанам що раз важче ставало працювати серед учительського колективу большевицьких виховників. Та ще не доходило до шпіонажі і донощицтва, всі довіряли собі обопільно. Також і ученицям було важко тим більше, що час до часу якась учениця не прийшла одного дня до школи. І вже більше не бачили її ні товаришки ні родина. Це діялося продовж 22 місяців большевицького режиму, а посилилося з весною 1941 року, коли вже були багатомовні познаки назріваючого конфлікту між Німеччиною та СРСР.

Ще перед вибухом війни 22. червня 1941 р. відбулася в школі "матура" — випускні іспити десятиклясників. З вибухом війни їхні східні вчителі і товариші помандрували чим дуж на схід із нелеґально придбаним, загарбованим від невинних галицьких громадян добром "відсталої панської Польщі". Мури будинку при вул. Длуґоша 17-а опустіли.

Під час чотирирічної німецької окупації не вдалося продовжувати навчання в ґімназії СС Василіянок. Існувала там тільки фахова школа.

З поновним приходом большовиків до Львова повернувся Павленко і деякі вчителі зі Сходу. Вони відновили працю в цій школі.

Вчителі гімназії СС Василянок у Львові в рр. 1939—1941

о. директор Василь Лициняк +
Дарія Вергановська
Ірина Гузар-Монцібовичева
Олександер Монцібович
Савина Сидорович +
Оксана Суховерська
Антоніна Струтинська +
Петро Ісаїв +
Микола Матіїв-Мельник +
Володимир Жук

Д-р Василь Лев

ПРОГРАМИ НАВЧАННЯ, НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІЯЛ, МЕТОДА

Гімназія СС. Василіянок пережила, як і інші українські гімназії основні три фази навчальних метод: 1. До першої світової війни, 2. Між двома світ. війнами, 3. Під першою большевицькою і німецькою окупаціями.

В першій навчальній фазі під Австро-угорською монархією в українських школах викладовою мовою була рідна мова, українська. В гімназії СС Василіянок були ті самі предмети навчання, що і в державних середніх школах.

Релігії навчали отці катехити в усіх вісьмох клясах на відповідних до віку рівнях. В першій і другій клясах вивчали катехизм християнсько-католицької релігії, з підручника, складеного в формі питань і відповідей. Учениці закріплювали знання основних правд Божих і засад етики й моралі. В третій клясі вивчали наш обряд на основі підручника "Літургіка" (о. Леоніда Лужницького, 1922). В четвертій вивчали історію Церкви на основі Біблії Старого і Нового Завіту. В вищих клясах вивчали християнсько-католицьку етику, згодом догматику фундаментальну й апологетику і завершували вивченням історії української Церкви. Наука релігії давала ученицям основи етичного і морального виховання, як основ національного. Не тільки катехити, але монахині виховниці в Інституті СС Василіянок, а передусім Марійська Дружина впоювала в молодь принципи добрих християн, вірних Церкві і Народові, чесних і відданих працівниць на різних полях нашого культурного життя. Сьогодні з перспективи часу можемо з радістю спостерігати абсольвенток гімназії СС Василіянок на найрізнородніших ділянках релігійної та національної, мистецької, письменницької, наукової і громадянської праці. Це овочі релігійно-морального і національного виховання в нашій Альма Матер.

Тому, що наша гімназія була клясичною, латина і грека були в першу міру основними предметами. Латини вчили вісім років по 6 годин у тижні, греки по 6 годин від III-ої кляси. Всі інші предмети були т. зв. "загальнообразуючі". На першому місці стояла українська мова, якої вчили в усіх клясах по 6 годин у тижні. Важливий був теж поділ гімназії на два ступені: нижча гімназія — I — IV кл. вища гімназія — V — VIII. Навіть за Австрії учні, також і в дівочих гімназіях, тут гімназії СС Василіянок у Львові, кожна кляса нижча мала на шкільному мундурку срібні паски на стоячому ковнірі і золоті паски вища. В нижчих клясах загальнообразуючі предмети стояли на нижчому освітньому рівні, в вищих клясах майже ті самі предмети на вищому рівні, який підготовляв до студій в високих школах, після складення іспиту зрілости, т. зв. матури.

В нижчих клясах навчання *латинської мови* зосереджувано на вивчанні основних граматичних форм цієї клясичної мови, що на тодішній погляд була основою знання й культурного виховання. В першій клясі вивчали учениці латинську фонетику, і флексію (відміну іменних частин мови), деклінації і частини коньюґації, з підручника Жигмонта Самолєвича, в другій клясі коньюґації та невідмінні частини мови. В третій клясі вивчали головно складню (синтаксу) і елементи стилю латинської мови, що мала вплив на формування всіх індоевропейських мов. Рівночасно читали легкі твори Корнелія Непоса. При вивчанні цієї сьогодні мертвої мови молодь відразу вчиться думати логічно, не знаючи навіть що це логіка. Правильна побудова речення, струнка форма граматична, словництво, що його сьогодні знаходимо в наших мовах, висока культура давніх римлян, про яку молодь у перших двох клясах читає в окремих реченнях чи коротеньких уступах — розповідях, виробляє мовну і духову культуру молодої людини. В четвертій клясі поглиблювано знання структури латин. мови і читано приступні тексти "Нотатки Кая Юлія Цезара" про ґалійську війну, його походи в західну Европу аж до Британії. Легкий розповідний стиль обох авторів був сприймаємий і зрозумілий для учениць (учнів), що основно запізналися зі структурою латинської мови, при чому запізналися з граматичною будовою своєї рідної мови. В п'ятій клясі читано епічну поезію Публія Овідія Назона. Була змога запізнатися з родами латинської поезії, її версифікацією і ритмікою, при тому латинською мітологією, побутом та етнографією. В другому півроці цієї кляси читано твори римського історика Лівія, з доволі трудним прозовим стилем. В шостій клясі читано римського епіка Вергілія, його безсмертну "Енеїду". В сьомій клясі історика Тацита. В восьмій клясі поезії Горація Флякка і деяких прозаїків з часів на переломі старої та нової ер. В вищих клясах учителі, покористуючися звичайно польським підручником М. Терліковського

"Життя давних римлян і греків", в 20-их рр. книжкою М. Полєка: "Приватне життя греків і римлян", познайомлювали молодь із історією та культурою названих народів, що на основі їхньої культури виросла середньовічна і пізніші культури по сьогоднішній день.

Грецьку мову, старинну вивчали від третьої кляси. В цій клясі і четвертій вивчалося основно цю мову, а в п'ятій клясі вже читано Гомерову "Іліяду", в шостій "Одисею" і прозові історичні та географічні твори Геродота, що м.і. цікавився територією нашої України. Основним підручником до вивчання грецької мови була "Граматика грецької мови" Фідерера-Цеглинського. При обох клясичних мовах учителі давали основні знання культури цих народів при допомозі відповідних підручників, мап і атлясів та картин.

Української мови, як рідної, навчали на основі читанок для нижчих кляс укладу різних авторів. З початком існування нашої гімназії впроваджено читанки укладу Антона Крушельницького для нижчих кляс Для вивчення мови послуговувалися спершу "Методичною граматикою руської (української) мови Коцовського-Огоновського, а в третій і четвертій клясах граматикою Ст. Смаль-Стольского — Т. Ґартнера. На основі різних оповідань та описів чи уривків із більших розповідей та повістей молодь вглиблювалася в красу рідної мови і пізнавала культуру та історію нашого народу.

В п'ятій клясі перед Першою світовою війною молодь користувалася книжкою Константина Лучаковського "Взори поезії і прози", а між двома війнами подібним і куди кращим підручником укладу Антона Крушельницького ("Український альманах"). На основі цих підручників молодь запізнавалася із родами поезії і прози, вивчала способи зрозуміння літературних творів, їх ідейну та композиційну вартість і красу літературних творів, як засобів любови рідного народу і його взаємин із іншими національностями.

Перед Першою світовою війною почали вивчати історію української літератури з підручників М. Пачовського та О. Барвінського, від шостої кляси, послуговуючися "Виїмками з українського письменства XI-XVIII ст." Виїмки з української усної словесности в укладі Ол. Барвінського читали після писаної літератури до XVIII ст. В сьомій і восьмій клясах користувалися підручником Ол. Барвінського з вибором літератури XIX ст. Підручник Ол. Барвінського згодом заступлено виїмками з української літератури А. Крушельницького. При найновішій літературі користувалися окремими виданнями сучасних поетів і письменників. Допоміжним підручником був "Нарис української літератури", виданий у 1922 р. і згодом перевиданий. Допоміжними підручниками була тритомова "Історія Української літератури" Михайла Возняка (від початків до кінця XVIII ст.) та п'ятитомова Історія українського письменства Михайла Грушев-

ського (доведена до кінця XVI ст). Користувалися також нарисами Миколи Зерова "Нове українське письменство" (про Котляревщину) та "Від Куліша до Винниченка". Обидві книжки — радянське видання. Від 1923 року історію українського письменства починалося від усної словесности (на основі вчення М. Грушевського про початки української літератури). Для вивчання давньої літератури використовувано хрестоматію М. Возняка "Старе українське письменство (до кінця XVIII ст.)" та його "Коротку граматику старослов'янської мови".

Крім обов'язкової історії літератури, подаваної вийнятками з творів письменників, молодь читала також обов'язкову домашню лектуру. В п'ятій клясі перед Першою світовою війною учениці читали вибір із оповідань І. Франка, його "Захара Беркута", "Ярошенка" Осипа Маковея (повість про турецько-козацьку війну), "Суєту" Карпенка Карого, вибрані новелі В. Стефаника і М. Коцюбинського та модного тоді М. Яцкова. В шостій клясі обов'язковою лектурою був "Мойсей" І. Франка, "Ярополк", драма Корнила Устияновича, "Чорна рада" П. Куліша, "Юлій Цезар" або інша драма В. Шекспіра. В сьомій клясі старалися прочитати "Кобзаря" Т. Шевченка, твори письменників — реалістів І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Б. Грінченка, А. Свидницького, Василя Барвінка (Барвінського) і ін. В восьмій клясі читали твори модерних тоді письменників, як молодомузців, деяких східноукраїнських письменників, більший вибір із творів І. Франка, М. Коцюбинського, О. Кобилянської, Лесі Українки.

Після І. світ. війни зі зростанням української літератури поширювано програму навчання та обов'язкову приватну лектуру. Польська Шкільна Кураторія не мала великого впливу, згл. своїх вимог щодо добору українського письменства, тому що шкільними візитаторами були українці, які предкладали Кураторії свої пляни літератури і обов'язкової чи приватної лектури. Кураторія пильнувала лиш того, щоб в українській літературі не було протипольських мотивів. За ввесь час поверсальської Польщі не було добрих підручників до історії української літератури найновішої доби, як також і хрестоматії... За вказівками вчителів молодь користувалася виборами з творів нової літератури, чи то виданнями творів окремих письменників, чи літературних груп.

Зацікавлення рідною мовою та літературою поглиблювано в літературних кружках, які почали активізуватися перед Першою світ. війною в рамках Научного Кружка, Після І. світ. війни ініціятиву до заснування літературного кружка дав д-р В. Щурат, який на своїх лекціях літератури пов'язував рідне письменство з чужим, головно західноевропейським. Після нього обняли опіку над кружками М. Матіїв Мельник та Василь Лев. В 30-их рр. учениці цікавилися дуже найновішою літературою, слідкували за новими появами на Над-

дніпрянщині, хоч окупованій большевиками, на Закарпатті та в Румунії. Вмілі поради опікунів кружків поширяли і поглиблювали знання учениць, бо не завжди була змога охопити ввесь літературний процес на шкільних годинах. Як шкільні лекції, так і літературні кружки збуджували у талановитих учениць, у яких жевріла іскра поетичного таланту, до праці на літературному полі. З гімназії вийшло кілька поеток і письменниць, знаних сьогодні в історії нашої літератури. Деякі з зацікавлених письменницькою працею замовкли після початкових спроб пера.

Польську мову вивчали перед Першою світ. війною як надобов'язковий предмет, між двома війнами як обов'язковий. До навчання польської мови були ввесь час добрі підручники, (читанки і граматики) часто замінювані новими виданнями й авторами згідно з вимогогою часу й методи навчання. Під польською займанщиною між двома війнами міністерство освіти дбало про добрі підручники до навчання літератури. В п'ятій клясі основною лектурою була епічна поема А. Міцкевіча "Пан Тадеуш", при чому учениці запізнавалися з різними родами поезії та прози, версифікації і літературних стилів. Історія літератури вивчали в трьох найвищих клясах. В шостій літературу від початків до кінця XVIII ст. із підручників Тарновського-Вуйціка і Тарновського-Прухніцького та Мазановських. Між двома війнами другий підручник заступлено підручником Манфреда Крідля "Література XIX ст." для VII кляси. В восьмій клясі користувалися учениці підручником Леона Поміровського "Література польська XX ст." Ці два підручники спрямовували вивчання польської літератури на порівняльній основі із західноевропейськими літературами.

Починаючи від п'ятої кляси молодь читала й опрацьовувала т.зв. домашню обов'язкову лектуру. В V-ій клясі читано твори польських поетів, а це: Міцкевіча "Ґражину", "Пана Тадеуша", Бродзінського "Вєслава", байки і сатири І. Красіцького. В шостій клясі читано як доповняльну лектуру до вивчання історії літератури "Трени" і "Відправу грецьких послів" Я. Кохановського, "Казаня" (проповіді) П. Скарґи, "Мемуари" С. Паска. В сьомій клясі зосереджено увагу на читанні як обов'язкової лектури твори трьох віщунів, Міцкевича, Словацького і Красінського, т.зв. "української школи в польській літературі" А. Мальчевський, Й. Залеський, С. Ґощинський, В. Поль). Після війни додано твори М. Конопніцької та А. Асника. В восьмій клясі головно повісті Сєнкевіча, Ст. Жеромського Б. Пруса, Е. Ожешкової, М. Родзєвичівни. Після війни збільшувано в восьмій клясі лектуру найновіших письменників у т.зв. відродженій Польщі, що належали до літературних епох "Молодої Польщі", модернізму й експресіонізму. В 30-х рр. кураторія поручила навчання польської мови, згл. літератури в кл. 6 — 8 полякові Ст. Вількові, доброму педа-

гогові і методикові й толерантному до молоді.

Навчання *німецької мови* від початків стояло в нашій гімназії на високому рівні завдяки таким учителям, як Іван Боберський, Людвик Сальо, перед першою світ. війною, а після неї Іван Добущак і Юрій Рудницький (літературне псевдо Юліян Опільський). Вони, а передусім Боберський говорили в клясі тільки по німецьки і тим принукували учениць говорити тією мовою. В нижчих клясах звертали увагу на засвоєння принципів німецької мови з допомогою підручників, читанок. В нижчих клясах читали казки бр. Ґріммів крім Петеленца, Гамчикевича і Алиськевича. В вищих клясах читали твори німецьких клясиків, Ґете ("Герман і Доротея"), Шіллера баляди і драми: "Розбишаки", Інтриґа і любов", ("Вільгельм Тель") Лєссінґа ("Мінна фон Барнгельм", "Ляоокон"), Шаміссо ("Петер Шлєміль"), Теодор Шторм ("Іммензе") і ін.

Німецької мови вчилися всіх вісім років по 3-4 годин тижнево. В нижчих клясах вивчали *історію;* в першій історію рідного краю, України з підручника Б. Барвінського. За Польщі треба було вчитися і польської історії. В другій клясі вивчали *старинну історію Єгипту, Вавилону, Ассирії, Персії.* Вчилися цієї історії в загальних нарисах з підручника Семковича-Ільницького. В третій клясі під Австрією історії і географії Австро-угорської монархії. В четвертій вивчали *старинну історію,* від Єгипту починаючи, але докладніше, про старинний схід, історію Греції і Риму. Учителі користали з доброго, докладного підручника на вищі кляси Закшевського-Барвінського. Був це досить тяжкуватий переклад Олександра Барвінського з польського підручника Станіслава Закшевського, призначеного австрійським урядом для вищих кляс гімназії. Вчителі користувалися ним, часто складаючи власний стиль викладу, через що лекції були більше зрозумілі і сприймаємі для молоді. Послуговувалися теж популярним і легко написаним, хоч не так докладним, як 3-Б, підручником всесвітньої історії пера Юліяна Чайковського. В новіших часах за Польщі вчителі історії та географії часто вставляли уступи про Україну, пов'язуючи історію нашого народу з іншими народами, не тільки східнім та західнім сусідами, але й західньоевропейськими. В гімназії СС Василіянок перед першою світ. війною визначався як історик Юліян Левицький, який приготовлював лекції солідно, точно і приступно, захоплюючи молодь своїми завваженнями про події і звертаючи увагу на культурний розвиток народів, не тільки "на дати, пануючі династії та війни".

Учителі історії любили влаштовувати партії (дехто і з географії та української літератури, навіть латини і греки), огляд якось періоду історії. Було це корисним для молоді, що в такий спосіб витворювала собі погляд на безперервний зв'язок подій і культурних відносин,

оцінки причин і наслідків.

При історії вивчали теж географію, в нижчих клясах фізичну, описову, у вищих клясах V-ій і VI-ій також економічну й історичну. Перед і після І. світ. війни користувалися учениці популярним підручником географії України Степана Рудницького і Географією Омеляна Калитовського, підручником широкого і глибокого діяпазону, з описами й проблемами історії нашої землі.

Навчання точних наук, *математики* й *фізики* та *хемії і природознавства* відбувалося в обох ступенях гімназії. Математики вчили продовж усіх вісьмох кляс по три години тижнево. В першій і другій клясах в ділянці аритметики подавали чотири основні ділання математичні, додавання, віднимання, множення і ділення, з табличкою множення на пам'ять, при чому в другій клясі впроваджували рівнання з одною та двома незвісними, в третій рівнання з двома незвісними і розв'язування текстових проблем, в четвертій поглиблення зрезумування аритметичних, відомостей з попередніх років, підношення до квадрату і 3-го ступеня. Також вивчали двовимірні проблеми геометрії, з правилом Пітагора й іншими аксіоматичними твердженнями, так як і в аритметиці. В п'ятій клясі вивчали альгебру з ділянки аритметики рівнання з двома незвісними і більше поглиблювали знання геометрії і тригонометрії. В шостій клясі вивчали логаритми і тригонометрію. Радо користали з задачника Кранца. Послуговувалися підручниками д-ра Еміляна Савицького до математики (він склав теж підручник фізики). В сьомій клясі вивчали аналітику і теж тригонометрію. В сьомій і восьмій клясах послуговувалися вищою математикою, повторюючи її під різними аспектами, для вивчання фізики й хемії. Після І. світ. війни користувалися великим підручником Фізики, складеним д-ром Володимиром Левицьким, знаним ученим. Цим підручником користуалися також студенти фізики в університеті, не тільки українці, але й поляки. Хемію вивчали в лябораторіях, де учениці, залежно від учителя, переводили хемічні досліди. Гімназія СС Василіянок була випосажена в фізичний кабінет і хемічну лябораторію, якими завідували пп. Іван Сітницький, Софія Кандякова, Олександер Монцібович, м. Емілія Волошин.

Перед І. світовою війною руханка була надобов'язковим предметом. Навчали руханки світські вчителі, передусім Іван Боберський, і вчительки. Боберський вчив вправ вільноруч, шведської гімнастики, совганки й лещетарства. Руханки вчив він у "Соколі" при Руській вулиці. Під польською владою визнано руханку як обов'язковий предмет, який називали тілесні вправи. Цього предмету вчила від 20-их рр. до 1939 р. п. Оксана Федів Суховерська, кваліфікована вчителька. Програма її предмету обнимала вільноручні вправи,

часто на подвір'ї школи, або на Длуґоша 17а в руханковій залі, шведську ґімнастику, відбиванку, кошиківку.

В сьомій і восьмій клясах вивчали учениці, і перед І. світ. війною і між двома війнами пропедевтику філософії, а це: в сьомій клясі основи логіки. Спершу користувалися підручником Тадея Мандибура "Льоґіка", 1902, згодом Степана Балея "Основи льоґіки".

В восьмій клясі вивчали психологію на основі підручника В. Єрузалема і Ст. Балея. Перший підручник перекладено на українську мову. До навчання цих предметів не було відповідних, легко зрозумілих для молоді підручників. Часто вчителі приготовляли свої скрипти, з приступним способом викладу, як д-р Ярослав Гординський, який вчив логіки і психології в ґімназії СС Василіянок перед І. світ. війною. Між двома війнами вчив цих предметів Петро Мечник, згодом Петро Ісаїв. В рамах пропедевтики філософії, як також на лекціях латини і греки познайомлювалися учениці з загальними поглядами на історію філософії.

В восьмій клясі за Австрії вивчали відомості про державний устрій і громадянські права країни. За Польщі вивчали те саме, тобто науку про Польщу з підручника Перетяткевича "Polska wspolczesna".

Іспит зрілости після позитивного закінчення восьмої кляси складався з письмової та усної частини. Письмова частина відбувалася до полудня. Кожного дня один предмет, а це: латинська мова, грецька мова, українська з літературою, математика, фізика. Письмовий іспит відбувався під чітким і суворим наглядом директора заведення, учителя предмету і допоміжної вчительської сили. Часом при іспиті був і предсідник матуральної комісії, назначений Шкільною Радою за Австрії і кураторією Віровизнань і Освіти за Польщі. Теми письмових задач прислала шкільна влада в запечатаних ковертах, які предсідник відчиняв перед клясою на початку іспиту. Звичайно були це теми предложені вчителем предмету.

Перед і після війни в 20-их і з початком 30-их рр., крім сестри фіртіянки, що сповняла функції терціяна (шкільного сторожа), при письмовій матурі сидів на кріслі перед матуральною залею п. Атанасій, колишній сторож Інтернату. Вдягав він на себе шлюсрок, а великі бакенбарди надавали йому великої поваги. Робив він міну, що від нього залежить успіх і вислід матури. Коли в 1930 р. я прийшов перший раз як член матуральної комісії, Атанасій не хотів мене впустити до будинку, мовляв, якийсь "шкубент" прийшов помагати дівчатам при писанні задачі. Щойно фіртіянка, с. Мирослава вияснила йому, хто я.

Письмові задачі, переглянені й оцінені вчителями й дирекцією передкладано предсідникові матуральної комісії. Він, зазнайомившися з письмовими задачами абітурієнток, переводив усний

іспит зрілости, який відбувався в ранніх і пополудневих годинах, по чотири абсольвентки-кандидатки в групі.

При першому іспиті зрілости в гімназії був предсідником, назначений Краєвою Шкільною Радою д-р Іван Копач, візитатор українських середніх шкіл. Він, клясичний філолог, дуже добре знав інші іспитові предмети і часто замість учителя — екзаменатора сам іспитував абітурієнток, одначе учитель екзаменатор давав оцінку з відповідей. Д-р Копач у розмові з абітурієнткою витворював собі уявлення про знання абітурієнтки, а також мав змогу дуже добре зорієнтуватися про знання предмету вчителем і його спромогу навчати. Він вимагав від учителів сумлінної праці над собою, тим більше над знанням учениць. Вимагав від учителів солідного виховання молоді. За його вказівками вчителі повинні належно виконувати наложене на них, педагогів, завдання дати молоді якнайкраще знання обов'язкових предметів, виховувати молодь у релігійно-етичному та національному дусі, кристалізувати і сталити характери, виховувати майбутніх зразкових громадян, а учениць також на майбутніх дружин і матерів — виховниць їхніх дітей, членів великого українського суспільства.

При першій усній матурі, як і при наступних аж до 1930 року був присутній, хоч на короткий час, Митрополит Андрей Шептицький. Його поява в іспитовій залі викликувала гарний, піднесений настрій, почуття самопевности в абітурієнток. Його авторитет і батьківське наставлення до молоді впливали позитивно (нераз Він сам підповідав кандидатці) на відповіді абітурієнток, які, сидячи перед предсідником, набирали відваги при відповідях, що спочатку видавалися їм трудними. Під умілим способом питання д-ра Копача і лагідним поглядом Митрополита абітурієнтка старалася дати якнайкращі відповіді на завдавані питання, виказуючи набуте знання за вісім років навчання.

Під польською займанщиною навчання в клясичній гімназії відбувалося на основі давньої австрійської програми і з впровадженням, як обов'язкового предмету, польської мови та науки про Польщу в восьмій клясі. Ці предмети включено в матуральний іспит. Польської мови перед І. світ. війною і в 20-их рр. в гімназії СС Василіянок вчили українці, а це: пп. Ольга Парфанович-Буляндова, Володимира Лев-Гасюкова, Осип Степків, Микола Ластовецький, д-р Василь Лев, мґр. Антоніна Струтинська. Кураторія Львівської Шкільної Округи почала вже з початком 30-их рр. вимагати, щоб польської мови в вищих клясах учили поляки. Це сталося тоді, коли д-р Копач перейшов на емеритуру в 1932 р. а візитатором назначила Кураторія д-ра Дениса Лукіяновича. Тоді заанґажовано на стало до навчання польської мови в кл. 6 — 8 і згодом у ліцеї вчителя VI-ої державної

гімназії Станислава Вілька. Був він дуже добрим педагогом, вимогливим, але справедливим і толерантним, не докучав ученицям, а з учительським збором жив у найкращих взаєминах. Коли в вересні 1939 р. з приходом большевиків відновлено працю в гімназії СС Василіянок з надією, що навчання піде хоч до деякого ступеня давнім способом, то Ст. Вільк прийшов до гімназії продовжувати навчання польської мови. Одначе нова шкільна влада скасувала навчання польської мови в українських школах, тому й Ст. Вільк залишив нашу школу. Після візитатора д-ра Лукіяновича візитаторами в гімназії були поляки В. Даєвскі та Роман Кестліх.

За Австрії в гімназії СС Василіянок, як і в інших приватних і державних школах каталоги, шкільні щоденники, свідоцтва і кореспонденцію з владою ведено українською мовою. Під польською займанщиною зараз із початком 20-их рр. Кураторія зарядила ведення каталогів і писання свідоцтв двома мовами, українською і польською. Так було до приходу большевиків до Галичини. В українських державних і приватних школах шкільна влада вимагала також навчання історії та науки про Польщу польською мовою. Влада зарядила також відзначувати польські державні свята, "11-го листопада", "3-го Мая", "Свята весни" та інші принагідні, як напр.: писання привітальних карток до марш. Пілсудського на Мадейру і заупокійну Службу Божу за нього в травні 1934 р. тощо. Дирекція старалася обходити ці роковини скромно, Богослуженням і рефератом одного з учителів, звичайно польоніста або історика. Як українці вчителі, так і поляк Вільк старалися втримати реферат на відповідному рівні, стверджуванням фактів історичного значення без спеціяльних захоплень і прославлювань подій. Навпаки в рефераті українців можна було знайти слова поучень і прикладів, що треба нам робити після страти своєї Держави. Молодь слухала реферату мовчки, а напевно мала на думці справи своєї Держави і праці для неї. Але сталося дня "3-го Мая" 1934 р., що ніодна з учениць кляс 6, 7, і 8 не прийшла до школи. З того приводу були великі неприємності для гімназії, дирекції та учениць. Директор Щурат мусів відійти на емеритуру. Гімназія втратила цілковито право прилюдности, так що на весні всі абітурієнтки мусіли здавати "карну матуру" з усіх 8 предметів, кожна без огляду на їх знання. Крім того на свідоцтвах дістали учениці 3-х найвищих кляс ноту з поведінки відповідну. (Подала Марія Прокопович Голод)

В 1931 р. гімназія дістала право прилюдности Б, т.зн. неповне. Всі абітурієнтки мусіли писати 5 матуральних задач (українська і польська мова, латина, грека і математика). Слабші учениці не були звільнені з поодиноких предметів.

Коли директуру в гімназії обняв о. крилошанин Василь Лициняк,

залишивши на доручення Митрополита Андрея директуру в учительській семінарії СС Василіянок при вул. Потоцького 95, спротив державній владі на Длуґоша 17 а немов посилився. Та о. директор Лициняк, своїм тактовним, розважним поступуванням і священичою повагою зберіг школу перед закриттям і позбавленням молоді здобувати освіту і знання.

Змагання польської влади польонізувати українське шкільництво не проявлялося так сильно в приватних школах, як у державних. Тому гімназія СС Василіянок продовжувала своє існування, хоч молодь противилася всяким спробам польонізації. Нераз крізь пальці дивилися на це вчителі, директор, монахині і впливали освідомлююче на молодь, рятуючи школу перед розв'язанням.

Дух часу, поступ у кожній ділянці наукового, суспільного й громадського життя вимагав змін у навчальній програмі середніх шкіл. Клясична гімназія, що приготовляла передусім до університетських студій, не давала доволі підготови до практичних занять. Тому в шк. році 1932/33 утворено в гімназії СС Василіянок паралельну до клясичної гуманістичну клясу 4-ту. Опісля з кожним роком число гуманістичних відділів зростало. Навчальні предмети були такі самі як у клясичних відділах, не було тільки греки й обмежено число годин латини. Покладено вагу на т.зв., зуманістичні предмети. Це було полегшою для менше спосібних учениць, чи радше ненаставлених до клясичних предметів, які видавалися для них сухими, мало цікавими, мабуть через формалістичний підхід до навчання латини і греки, коли мало при цих предметах уваги зверталося на вивчання культури давніх греків та римлян, на якій базується розвиток культури всіх европейських народів.

В шк. році 1933/34 переорганізовано в Польщі школи середні на чотириклясову гімназію і двоклясовий ліцей. До цієї гімназії принимали після покінчення шістьох кляс народної школи. Так учениці першої кляси нової гімназії були на рівні третьої гімназійної. В 1933/34 році в нашій гімназії були такі кляси: II — VIII старого клясичного типу, IV — V старого гуманістичного типу і перша кляса нового чотириклясового типу (Див.: д-р Соломія Цьорох: "Погляд на історію та виховну діяльність монахинь Василіянок", ст. 123). Навчальні предмети були в новій гімназії такі: релігія, мови українська, польська, латинська, німецька або французька, історія, географія, математика, фізика, природознавство, тілесні вправи, ручні роботи (слейд), в першій клясі з дерева, другій заліза, третій скла, в четвертій — усі матеріяли в удосконаленому виді. Знаменитою вчителькою цього предмету була п. Савина Сидорович. Названі предмети в гімназії нового типу були загально образуючі. Спеціялізація проходила в ліцею. Після закінчення четвертої кляси

абсольвентки складали т.зв. малу матуру з таких предметів: української і польської мов, німецької або французької, латини, історії з географією, математики або фізики. Матура була письмова й усна, подібно як колишня після закінчення 8 кляс, розуміється в зменшеному маштабі. Учні четвертої кляси матуристки повинні були мати 16 років життя. Після цієї матури можна було вписуватися до ліцею: клясичного, гуманістичного, математичного, природописного, або й перейти до професійної школи, що приготовляла до якогось практичного фаху.

В гімназії СС Василіянок засновано дворічний ліцей природописний, в якому крім гуманістичних предметів (українська і польська мови, чужа мова, історія, географія, наука про Польщу, пропедевтика філософії (головну вагу покладено на точні і природописні предмети (науки): математику, фізику, хемію, біологію, зоологію і ботаніку. Ці предмети вивчали з допомогою кабінетних праць і дослідів. Після складення т.зв. великої матури, абсольвентки мали право вступати на вищі студії в університетах і студіювати різні біологічні і природописні дисципліни, також і медицину.

В 1939 р. малу матуру склали 53 учениці, велику 26.

Підручники шкільні

на рік шк. 1912/13.

ПРИГОТОВЛЯЮЧА КЛЯСА.	I. КЛЯСА.
Малий катихизм христ.-кат. релїґії, одобрений Австр. Епископатом, 1905. — 20 *h*.	**Середний катихизм** христ.-кат. релїґії, одобрений Австр. Епископатом, 1906. — 80 *h*.
Тороньский-Рудович, Історня біблїйна для шкіл народних. — 60 *h*.	**Самолевич-Цеглиньский,** Граматика латиньска для I. і II. кл. 1911. — 1 *K* 20 *h*.
Коцовский-Огоновский, Методична граматика рускої мови, 2 вид. 1911. — 50 *h*.	**Фрончкевич-Прухнїцкий-Демянчук,** Вправи латиньскі для I. кл. 2. вид. 1911. — 1 *K* 60 *h*.
Школа народна, Ч. IV. — 1 *K*.	**Коцовский-Огоновский,** Методична граматика рускої мови, 2. вид. 1911. — 50 *h*.
Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego, 1911. — 50 *h*.	**Крушельницкий,** Руска читанка для I. кл., 1911. — 2 *K* 20 *h*.
Szkółka dla młodzieży. Cz. IV. — 1 *K*.	**Konarski,** Gramatyka języka polskiego, 1911. — 50 *h*.
Початки науки нїмецкого язика для IV. кл. народних шкіл. — 80 *h*.	**Próchnicki-Wójcik,** Wypisy polskie dla I. klasy, 1908. — 1 *K* 50 *h*.
Рахунки для шкіл народних. Ч. IV. — 20 *h*.	**Ґерман-Петеленц-Калитовский,** Вправи нїмецкі для I. кляси, 2—4. виданє 1910. — 1 *K* 80 *h*.
	Левицкий, Ґеоґрафія для I. кл., 1911. — 1 *K* 50 *h*.
	Барвіньский, Оповіданя з рідної історнї, 1911. — 2 *K* 20 *h*.
	Огоновский П., Учебник арптметики для низших кляс. Часть I. вид. 4. 1911. — 1 *K* 80 *h*.
	Мочник-Савицкий, Наука ґеометриї з погляду для низших кляс. Ч. I. 3. вид. 1907. — 1 *K* 60 *h*.
	Верхратский, Зоольоґія на низші кляси. 4. вид. 1910. — 3 *K* 20 *h*.
	Верхратский, Боганїка на низші кляси, 2. вид., 1912. — 3 *K* 60 *h*.

II. КЛЯСА.	III. КЛЯСА.
Середний катихизм, (як в I. кл.).	**Літурґіка**, (як в II. кл.).
Тороньский, Літурґіка 3 вид. 1905. — 1 *К* 60 *h*.	**Тороньский**, Біблійна історня Старого Завіта 2. вид. 1899. — 2 *К*.
Самолевич - Цеглиньский, Граматика латиньска, (як в I. кл.).	**Самолевич-Солтисїк-Огоновский**, Граматика латиньска Ч. II. 3. вид. 1911. — 2 *К* 40 *h*.
Шайндлер - Цеглиньский, Вправи латиньскі для II. кл. 1902. — 2 *К* 40 *h*.	**Прухницкий - Огоновский**, Вправи латиньскі для III. кл. 1—2. видане 1909. — 1 *К* 60 *h*.
Коцовский - Огоновский, Граматика, (як в I. кл.).	**Cornelius Nepos**, видане Саля, 1907. — 1 *К* 60 *h*.
Крушельницкий, Руска читанка для II. кл. шкіл середних, 1912. — 2 *К* 70 *h*.	**Фідерер - Цеглиньский**, Граматика грецка, 1910. — 3 *К*
Konarski, Gramatyka, (як в I. кл.).	**Вінковский - Таборский - Роздольский**, Вправи грецкі для III. і IV. кл., 1911. — 3 *К*.
Próchnicki - Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy, вид. 2 і 3. 1907. — 1 *К* 80 *h*.	**Смаль-Стоцкий - Ґартнер**, Граматика, вид. 2. 1907. — 2 *К*
Ґерман-Петелєнц-Калитовский, Вправи німецкі для II. кляси. 2—3. вид. 1910. — 2 *К*.	**Читанка руска** для III. кл. 1908. 2 *К* 50 *h*.
Калитовский, Ґеоґрафія для середних шкіл, 1912. — 4 *К*.	**Małecki**, Gramatyka polska, вид. 10—11. — 2 *К* 40 *h*.
Семкович-Білецкий, Оповіданя з історії всесьвітної для низших кляс. Ч. I. 1910. — 2 *К*.	**Czubek - Zawiliński**, Wypisy polskie dla kl. III. 1904. — 1 *К* 20 *h*.
Огоновский П., Учебник аритметики. Ч. I. 4. вид. 1911. — 1 *К* 80 *h*.	**Ґерман - Петелєнц - Калитовский**, Вправи німецкі для III. кл. 1901. — 2 *К*
Мочник - Савицкий, Наука ґеометрії, (як в I. кл.).	**Jahner**, Deutsche Grammatik 3. Auflage 1907. — 2 *К* 20 *h*.
Верхратский, Зоольоґія і Ботаніка, (як в I. кл.).	**Калитовский**, Учебник ґеоґрафії (як в II. кл.).
	Семкович-Ільницкий, Оповіданя з іст. всесьвіт. Ч. II. 1897. — 2 *К*.
	Семкович - Поляньский, Оповіданя з іст. всесьвіт. Ч. III. 1898. 2 *К*.
	Огоновский П., Учебник аритм. для низ. кл. Ч. II. 1907. — 1 *К* 80 *h*.
	Савицкий, Наука ґеометрії з погляду. Ч. II. 1901. — 1 *К*.
	Огоновский П., Учебник фізики для низших кл. 2. видане 1910. — 2 *К* 20 *h*.

IV. КЛЯСА.	V. КЛЯСА.
Тороньский А., Історія біблїйна Нов. Зав., вид. II. 1901. — 1 *К* 60 *h*.	**Тороньский**, Христ. кат. доґматика фундаментальна і апольоґетична для висших кляс. Вид. II. 1906. — 2 *К*.
Самолевич - Солтисїк - І. Огоновский, Граматика латиньска Ч. II. 3. вид. 1911. — 2 *К* 40 *h*.	**Livius** ed. Zingerle-Majchrowicz. — 2 *К* 50 *h*.
Прухнїцкий - І. Огоновский, Вправи лат. для IV. кл. 2. вид. 1911. — 2 *К*.	**Qu. Curtius Rufus** (як в IV. кл.).
C. I. Caesar, Commentarii de bello Gallico, вид. Макарушки, 1905. — 2 *К*.	**Ovidius** вид. Макарушки, 1908. — 1 *К* 60 *h*.
Q. Curtius Rufus, Historia Alexandri Magni. вид. Reeb. 1907. — 1 *К* 92 *h*.	**Самолевич-Солтисїк-Огоновский**, Граматика латиньска (як в IV. кл.)
Фідерер - Р. Цеглиньский, Граматика грец. (як в III. кл.).	**Xenophon**, Хрестоматия, вид. Макарушки 1903. — 2 *К* 40 *h*.
Вінковский - Таборский - Роздольский, Вправи грецкі (як в III. кл.).	**Homeri** Ilias ed. Scheindler-Soltysik. Ч. I. — 1 *К* 20 *h*.
Стоцкий - Ґартнер, Граматика руска (як в III. кл.).	**Фідерер - Р. Цеглиньский**, Граматика грецка (як в III. кл.).
Читанка руска для IV. кл. шкіл середних, 2. вид. 1911. — 2 *К* 40 *h*.	**Лучаковский**, Взори поезиї і прози для V. кл. 1909. — 3 *К* 60 *h*.
Małecki A., Gramatyka języka polskiego (як в III. кл.).	**Próchnicki**, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2. i 3. 1906. — 3 *К*.
Próchnicki - Wojciechowski, Wypisy polskie T IV. — 3 *К* 60 *h*.	**Ippoldt-Stylo**, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen. I. Teil. V. Klasse. 3. вид. 1912. — 3 *К* 80 *h*.
Ґерман - Петеленц - Калитовский, Вправи нїмецкі для IV. кл., 2. вид. 1900. — 2 *К* 60 *h*.	**Закшевский-Барвіньский**, Історія всесьвітна. Ч. I. 1900. — 2 *К* 40 *h*.; Ч. II. 1904. — 2 *К* 60 *h*.
Jahner A., Deutsche Grammatik (як в III. кл.).	**Ґеоґрафія**, (як в II. кл.).
Бенонї-Маєрский-Поляньский, Ґеоґрафія австро-угорскої монархії. 1899. — 1 *К* 20 *h*.	**Левицкий-Огоновский**, Альґебра для висших кляс. Ч. I. 1906. — 2 *К*.
Закшевский-Барвіньский, Історія всесьвітна Ч. I. 1900. — 2 *К* 40 *h*.	**Савицкий**, Ґеометрия для висших кляс, 1908. — 3 *К* 80 *h*.
Левицкий-Огоновский, Альґебра для висших кляс. Ч. I. 1906. — 2 *К*.	**Мельник**, Мінеральоґія і ґеольоґія для середних шкіл, 1908. — 2 *К* 40 *h*.
Савицкий, Ґеометрия для висших кляс ґімназияльних. 1905. — 3 *К* 80 *h*.	**Ростафіньский - Верхратский**, Ботаніка для висших кляс. 1896. — 2 *К* 40 *h*.
Огоновский П., Учебник фізики (як в III. кл.).	
Гірняк, Начерк мінеральоґії і хемії, 1912. — 2 *К* 40 *h*.	

VI. КЛЯСА.	VII. КЛЯСА.
Тороньский, Догматика частна для висших кляс. 2. вид. 1911. — 2 *К*.	**Дорошиньский**, Етика, 1904. — 2 *К*.
Sallustius, Jugurtha, вид. Макарушки. — 1 *К*.	**Cicero**, De imp. Cn. Pomp. ed. Kornitzer-Soltysik. — 60 *h*.
Cicero, In Catil. orationes ed. Kornitzer-Soltysik. — 70 *h*.	**Cicero**, Cato maior ed. Kornitzer-Soltysik. — 60 *h*.
Vergilii Maronis Aeneidos epit. ed. Eichler-Rzepiński. — 1 *К* 60 *h*.	**Кархут**, Вибір з елеґіків. — 1 *К* 80 *h*.
Самолевич-Солтисїк-Огоновский, Граматика латиньска (як в IV. кл.).	**Vergilii Aeneidos** (як в VI. кл.).
Homeri Ilias ed. Scheindler-Soltysik. Ч. I. — 1 *К* 20 *h*; Ч. II. — 2 *К* 20 *h*.	**Plinii Epistolae** ed. Kukula. — 80 *h*.
Herodoti Historiae ed. Terlikowski. — 1 *К* 50 *h*.	**Самолевич-Солтисїк-Огоновский**, Граматика латиньска (як в IV. кл.).
Plutarchus, виданє С. Кархута. — 2 *К*	**Homeri** Odyssea ed. Christ-Jezienicki. — 2 *К* 40 *h*.
Фідерер - Р. Цеглиньский, Граматика грецка (як в III. кл.).	**Demosthenes** ed. Wotke-Schmidt. — 1 *К* 40 *h*.
Пачовский, Вимки з українсько-руского письменьства XI—XVIII в. 1911. — 1 *К* 50 *h*.	**Plato** Apologia ed. Christ-Lewicki. — 1 *К*.
Барвіньский, Вимки з укр.-руської устної словесности. 3. вид. 1903. — 1 *К* 50 *h*.	**Фідерер - Р. Цеглиньский**, Граматика грецка (як в III. кл.).
Tarnowski - Wójcik, Wypisy polskie. Cz. I. Wyd. 3 i 4. 1909. — 3 *К* 30 *h*.	**Барвіньский**, Вимки з українсько-руської народної літератури XIX в. Ч. I., 4. вид., 1905. — 3 *К*.
Ippoldt - Stylo, Deutsches Lesebuch II. Teil. VI. Klasse. 2. вид. 1910. — 3 *К* 60 *h*.	**Tarnowski-Próchnicki**, Wypisy polskie dla klas wyższych. Cz. II. Wyd. 4., 1911. — 3 *К* 60 *h*.
Закшевский-Барвіньский, Історня всесьвітна. Ч. II. — 2 *К* 60 *h*; Ч. III. — 2 *К* 60 *h*.	**Ippoldt-Stylo**, Deutsches Lesebuch III. Teil. VII. Klasse. 2 вид. 1911. — 4 *К*.
Ґеоґрафія, (як в II. кл.).	**Левицкий - Огоновский**, Альґебра (як в VI. кл.).
Левицкий-Огоновский, Альґебра для висших кляс. Ч. II. 1908. — 3 *К*.	**Савицкий**, Ґеометрия (як в VI. кл.).
Савицкий, Ґеометрия для висших кляс. 1908. — 3 *К* 80 *h*.	**Кранц**, Льоґаритми (як в VI. кл.).
Кранц, Льоґаритми, 1904. — 1 *К* 20 *h*.	**Закшевский-Барвіньский**, Історня всесьвітна. Ч. III., 1904. — 2 *К* 60 *h*.
Шмідт - Поляньский, Зоольоґія для висших кляс, 1889. — 2 *К*.	**Левицкий**, Фізика для висших кляс (в друку).
	Мандибур, Льоґіка. 1902. — 1 *К* 80 *h*.

ВИХОВНИКИ І ВЧИТЕЛІ ГІМНАЗІЇ

МОНАХИНІ

А. Ігумені, настоятельки

1. м. Володимира Філевич, ЧСВВ
2. м. Віра Слободян
3. м. Марта Лесняк
4. м. Софронія Ерделі, на Длугоша 17, 1933 — 1934

Б. Вчительки

м. Василія Мотюк ЧСВВ, 1919/19 — 1923/24, природознавство, математика в нижчих клясах

м. Віра Слободян ЧСВВ, 1906 — 1914, каліграфія, ручні роботи, спів

м. Христина Карп'юк, ЧСВВ, 1906 — 1914, руханка, ручні роботи

м. Марія Копистянська ЧСВВ, машинописання

м. Марта Лесняк ЧСВВ, 1908 — 1914, ручні роботи

м. Софронія Ерделлі, ЧСВВ, 1918/19 — 1933, латина, грека

м. Северина Парилле ЧСВВ, 1918/19 — 1939, українська і польська мови, історія

м. Богдана Дем'янчук ЧСВВ, 1934/35 — 1939, латина, завідує бібліотекою

м. Марія Янович ЧСВВ, 1938 — 1939, українська мова

м. Емелія Волошин, 1938 — 1939, природознавство.

м. Макрина Гишко ЧСВВ, 1938 — 1939, математика

* * *

При цій нагоді згадуємо теж довголітню фіртіянку. с. Мирославу ЧСВВ.

КАТЕХИТИ ГІМНАЗІЇ

о. Леонід Лужницький, поч. крилошанин митроп. консисторії, 1906 — 1934.

о. прелат Леонтій Куницький, 1919 — 1920.

о. д-р Ярослав Левицький

о. Микола Ґалянт

о. Іван Туркевич, 1916 — 1920.

о. д-р Гавриїл Костельник

о. Євген Монцібович

о. Семен Біленький, 1921 — 1928.

о. д-р Василь Лаба, крилошанин митроп. Капітули, 1923 — 1934.

о. Теодосій Лежогубський, 1913 — 1919.

о. шамбелян Теофіл Горникевич, 1933 — 1939.

о. Петро Хомин, мітрофорний, 1932 — 1939.

о. Василь Лициняк, крилошанин митроп. консисторії, директор гімназії, 1934 — 1940.

о. Іван Ждан, 1934 — 1939 і 1940-41.

Василь Лев

ДИРЕКТОРИ ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК.

Отець д-р Спиридон Кархут, перший директор і з доручення Митрополита Кир Андрея Шептицького основник Гімназії СС Василіянок.

Народився 30. вересня 1869 р. в Новосілці Костюковій Борщівського повіту з батьків о. Василя і Валерії з Курбасів. Після іспиту зрілости в Українській Академічній гімназії 1887 р., студіював богословію у Львівському університеті в рр. 1887 — 1891. 1892 р. був рукоположений на священика й душпастирював у кількох місцевостях Станиславівської епархії. Після складення катехитичного іспиту для виділових і середніх шкіл перенісся до Львова й продовжував студіювати клясичну філологію на філологічнім факультеті Львівського університету в рр. 1899 — 1902/3. В червні того ж року склав кваліфікаційний іспит на вчителя клясичної філології і вчив ці предмети в Українській Академічній гімназії. О. проф. Кархут прийшов до Львова 1906 р. на місце д-ра Івана Копача, якого Шкільна Рада іменувала візитатором середніх шкіл 20. березня Митрополит

Андрей іменував о. Кархута доцентом, а після опрацюван-ня нового служебника 2. жовтня т.р. звичайним професоом. В р. 1930 новий служебник був затверджений усіма єпископами. До останку свого трудолюбного життя о. д-р Кархут працював науково і працював над т.зв. "Євангелієм-Апракос", як другою частиною служебника. Помер 14. березня 1931 р. Був членом комісії львівської епархії і міжепархіяльної комісії для справлення богослужбових книг, членом основником Богословського Наукового Товариства та дійсним членом Практично-богословської Секції від 1923 р.

Наукові праці:

1. Граматика української церковно-слов'янської мови. Стор. XIX + 284.

2. Нове видання Служебника. Ст. 34, "Богословія" 1929.

Отець д-р Кархут, як і багато інших педагогів та батьків, звертав увагу на потребу середньої освіти в гімназії для дівчат, щоб уможливити їм доступ до університетських студій. За благословенням Митрополита Кир Андрея, засновано першу дівочу гімназію під проводом Чина Сестер Василіянок у Львові в 1906 році. Митрополит прийняв опіку над школою. Як ініціятор заснування гімназії, о. Кархут став першим її директором. На цьому пості пробув три роки з перервою. Гімназія містилася в манастирі при вул. Длуґоша 17, де вже був Дівочий інститут. Як директор, о. Кархут подбав про відповідне до вимог шкільне устаткування, шкільний інвентар, навчальне приладдя і навчальні кабінети, а передусім про найкращий добір педагогічних сил. Учителями, крім деяких монахинь, були вчителі Академічної гімназії та Філії, досвідчені й переважно довголітні педагоги.

Обсада предметів у першому році 1906/7 була така: Релігія — о. Леонід Лужницький, українська мова — д-р Остап Макарушка, латина — о. д-р Спиридон Кархут, німецька мова — Людвик Сальо, історія — Юліян Левицький, математика — Володимир Адріянович, природознавство — Олена Бережницька, руханка, як надобов'язковий предмет (відбувалася в "Соколі") — Іван Боберський.

Отець Кархут дуже дбав про розвиток нової школи, правда, малої в початках (20 у першій клясі, 8 на доповняльному курсі), що була його "вимріяною дитиною". До учениць був суворий і вимогливий, але мав добре серце. Коли питав у клясі, сідав коло учениці, щоб не "шахрувала". Всіх кликав по імені. Нераз говорив до них: "Пам'ятайте, дівчата, ви є перші русинки — українки, що в своїй власній школі вивчають латину". Отець директор влаштовував учительські конференції, збираючи відомості про стан навчання, успіхи учениць, укладав пляни для майбутніх кляс у наступних роках,

обдумував методи навчання і дисципліни, звітував про стан школи матері настоятельці монастиря СС Василіянок і Митрополитові Кир Андреєві. Впродовж його трилітнього директорства, школа, дарма що тільки в початковій стадії, стала на досить високому рівні. Візитована інспекторами шкільної влади, одержала повне право прилюдности.

Після двох років о. Кархут просив звільнити його від обов'язків директора через перевантаження працею в Академічній гімназії та науковою. Вже тоді його часто заступав В. Адріянович.

Софія Нагірна Левова

Згадка про о. Директора Спиридона Кархута

Було це в 1909 році. Ми були в четвертій клясі. На Філії (Академічної гімназії) якась кляса, не пам'ятаю, котрому вчителеві ("бельферові"), заштрайкувала. У нас не було ніякої причини штрайкувати, але ми не гірші від філіястів. Отже й ми штрайкуємо і то директорові. — До кляси входить отець Кархут, водить добрячими очима по "своїх дітях" і починає питати. Викликує Міську Анастазієвську — мовчанка. Викликує другу, третю — мовчанка. Тоді викликує "тузів" Леську Глібовицьку, Маньку Раставецьку — мовчанка. Обличчя нашого добрячого Директора сумніє. В ту мить відзивається тут то там плач. Отець Директор ходить по клясі і гладить по головах своїх "штрайкарок" і успокоює їх, щоб не плакали. Такий був Отець Кархут. Ми засоромилися свого нерозважного вчинку. Від того часу ми поводилися в клясі якнайприкладніше, бажаючи перепросити в цей спосіб нашого дорогого Директора.

Другим директором був історик і географ **Юліян Левицький,** в 1910/11 — 1911/12 рр. Це був немов контраст до попередника. Статочний, з широкою чорною бородою, спокійний, опанований, мовчазливий, але рішучий і послідовний. В порівнанні з о. Кархутом, учениці, що їх оточував батьківською опікою, відчували якесь осамотнення немов би через "відчуження" директора. Та це на погляд так тільки видавалося через його мовчазливість і спокій. Насправді він був добрим, сердечним батьком дітей, знаменитим виховником, педагогом і пляновиком у навчанні. Під його недовгою директурою школа надалі розвивалася успішно, а шкільні візитатори були задоволені вислідами навчання. Після двох років він відійшов до Тернополя до української гімназії, де пробув до кінця передчасно згаслого життя. (ЕУ II, 1270; СШ 98-9).

В 1911/12 році директором гімназії був знову о. д-р Кархут, поки перейняв директуру **о. Теодосій Лежогубський,** з доручення Митрополита Кир Андрея в 1913 р. Отець Лежогубський, мабуть походженням з козацького роду Лизогубів, народився 23.I.1869 в Рибчиках, пов. Бережани. Рукоположений у 1893 р., до Львова прийшов у 1894 р. Тут був сотрудником у церкві ім. св. Миколая і катехитом середніх шкіл у Львові. Був званий золотоустим за проповідницький талант. (ЕУ 11, 1274). Він теж непересічний педагог, виховник і вчитель. Він провадив школу, як і його попередники, в глибоко релігійному дусі, в обичайності й обов'язковості. Лагідним батьківським поступованням, рішучими розпорядженнями — наказами, застосуванням якнайкращих виховних метод, о. Лежогубський потрапив поєднати виховні засоби, особисту поведінку, шкільну дисципліну і вивчення предметів в одне. Потрапив теж виробити в учениць пошану до вчителів і збудити охоту до вивчення предметів та жадобу знання, любов до Бога, ближнього і батьківщини.

Всі навчальні предмети стали в школі не тільки засобом знання, але й національного виховання. Українська мова й література, історія і географія рідного краю, всесвітня історія та географія, природознавство, навіть руханка, в ті часи надобов'язковий предмет, були засобами релігійного, національного й суспільного виховання. Отець директор своїм відношенням, як до вчителів, так і до учениць потрапив виробляти у останніх шляхетні прикмети людини, кристалізувати характери тоді молодих дівчат, завтра студенток університетів і майбутніх суспільних робітниць, жінок і матерів. Він умів викресати в учениць запал до науки, огонь жадоби знання і жадоби праці, не тільки на громадському, але й на літературному й науковому полі.

В гімназії переважали, за соціяльним походженням, діти священиків і світської інтеліґенції, менше міських, ремісничих та купецьких середовищ і селян. Отець Лежогубський, хоч сам походив із стародавнього священичого і в давній лінії з козацького роду Лизогубів, аристократ духа, умілим поступованням потрапив усунути між ученицями ріжниці соціяльного походження, виполювати серед учениць із "панських" домів відчужування, а то й погорду до міщанських чи селянських дівчат. Братерство й взаємна любов панували серед учениць. Формувалась у них пошана до кожного суспільного стану, як частини українського народу.

Поки о. Лежогубський прийшов до Львова на катехита двох польських гімназій, був парохом у Бережанщині. У Львові працював також на суспільному полі. Перед 1914 роком був заступником центральної управи "Просвіти".

Був людиною дуже гладкою, інтеліґентною і щирим патріотом. В 1910-14 рр. заблестів рідким талантом проповідника. Не було великого всенародного свята, на якому не проповідував о. Лежогубський — "Золотоустий Отець Л.". Він теж виголосив проповідь на величному з'їзді Соколів та Січей 28. червня 1914 р. За життя не видав друком своїх проповідей, але залишив у скриптах великий матеріял. В 1931-32 рр. д-р Микола Чубатий, що був одружений із його дочкою Дарією, впорядкував цей матеріял, а Отці Василіяни видали його проповіді в трьох томах. (На основі вісток д-ра М. Чубатого. В.Л.)

Отець Лежогубський написав теж повістеве оповідання п.з. "Де знайти правду?"

Помер у Львові 27.III.1919 року на люту тоді ґрипу. Ґімназія залишилася без директора. Тимчасову управу перейняла м. Василія Мотюк ЧСВВ, і вела її до початку шк. року 1921. Під час її директорства управляв школою проф. Володимир Адріянович.

Матері Василії доводилося переборювати різні труднощі з боку нової влади під польською займанщиною. Доводити до порядку шкільний будинок та шкільні устаткування, набувати нові й упорядковувати кабінети. Добір учителів і втримання дисципліни серед учениць, розбурханих подіями війни та визвольних змагань, примирити їх із сучасним станом під чужою владою, було важким завданням директорки. З допомогою вчительського збору, передусім Вол. Адріяновича, який заступав її, й опікою Митрополита Кир Андрея, мати Василія переборола всі труднощі, поки директуру обняв звільнений із державної вчительської посади **д-р Василь Щурат,** доктор філософії, науковець, учений дослідник історії української літератури й літературознавства, літературний критик і поет та один із найкращих українських перекладачів із чужої літератури.

Д-рові Щуратові довелось унаслідити такі самі труднощі, що їх переборювала його попередниця. Праця над наладнанням правильних шкільних відносин — навчання, устаткування школи, кабінети, лябораторії тощо, була дуже важка й відповідальна. Через брак місця при вулиці Длуґоша 19, ґімназію приміщено в українському Академічному Домі при вул. Супінського, ч. 21, піднаймленому від Наукового Товариства ім. Шевченка, якого головою був тоді саме д-р Щурат.

Допоміжною силою і, так сказати б, правою рукою в веденні адміністрації школи була м. Северина Парилле ЧСВВ, одна з перших абітурієнток гімназії та одна з перших її учительок.

Д-р Щурат, позбавлений учительської державної посади через те, що був одним із основників Українського Тайного Університету у Львові, його професором і першим ректором, присвятив свою працю, крім літературної і наукової, навчально-педагогічній праці в УТУ і середношкільній у гімназії Василіянок. Він виявився великим

виховником і приятелем молоді. Дбав про високий рівень навчання в гімназії.

Так склалося, що за директорування д-ра Щурата число учениць з початком 20-их років було найбільше з часу заснування гімназії і після того. Саме після першої світової війни змігся серед нашого суспільства гін до набуття широкої освіти. Молодь, пройнята патріотичним духом, горнулася до науки і праці для національної ідеї для відзискання свободи народу. Тому передусім освіта стала метою для всіх намічених ідей. Як до інших середніх шкіл, так і до гімназії СС Василіянок стало вписуватися щораз більше молоді не тільки з інтеліґентних родин, але також і міщанських та селянських. Всі дівчата під умілим проводом директора і вчительського збору зживалися і не відчувалося між ними соціяльних ріжниць. Всі були ученицями гімназії, веденої в релігійному й патріотичному дусі, всі змагалися, щоб добути якнайбільше знання, яке бажали отримати для служби народові. Особа д-ра Щурата, поета й ученого, притягала до школи учениць. Його великі духові й дидактичні здібності надавали школі великого значення.

До першої світової війни вчили в гімназії т.зв. доходячі вчителі з державних гімназій. Після війни вже в половині 20-тих років дир. Щурат піддав думку заанґажувати до праці постійні вчительські сили. Тоді крім монахинь, уже згаданих, м. Северини Парилле, м. Софронії Ерделлі, згодом м. Богдани Дам'янчук і м. Ірини Янович, заанґажовано д-р Степанів-Дашкевичеву, Оксану Суховерську, Марію Морачевську, Миколу Матієва-Мельника, Савину Сидорович, д-ра Василя Лева, мґр. Антоніну Струтинську, Софію Кандякову, мґр. Ірину Гузар-Монцібовичеву, Олександра Монцібовича, Василя Стецюка, а за чергового директора, в січні 1937 п. Петра Ісаєва, в той час ще тільки мґр-а філософії (з 1947 доктора), мґр. Дарію Витанович, В. Жука.

Всі вчителі посвячували багато праці для школи й піднесення навчального рівня та виховання. Т.зв. сталі сили мали на це більше часу як доходячі. Під проводом дир. Щурата і при гармонійній співпраці вчительського збору зростало знання учениць, підносився престіж школи. Сталі сили присвячували також багато часу для праці в шкільних самодіяльних гуртках. (Про це окремо).

В умовинах польського режиму праця в українських школах була трудна, а нераз і незавидна. Молодь, настроєна патріотично, не бажала повинуватися деяким шкільним приписам, головно святкуванням державних свят і вивчанню польської історії, географії та літератури. Потайки молодь вступала в члени УВО, згодом ОУН, виконувала доручення проводу і при тому нераз робила нерозважні кроки в протидії чужому режимові, тому що він кривдив українське суспіль-

ство і тим самим нашу молодь. Коли старші відносилися до поведінки займанців з розвагою і мусіли терпіти їх з затисненими зубами, то молодші, шкільна молодь піддавалася гарячим почуванням, бунтувалася проти шкільних приписів і розпоряджень шкільної влади і нераз виступала проти своїх учителів та шкільної управи, не здаючи собі справи з того, що робить це на шкоду своїй школі і цілому українському суспільству. В таких обставинах молодь завжди перша, пробоєва та очайдушна. Перед нерозважними кроками остерігав нашу молодь і Митрополит Кир Андрей Шептицький.

Директор Щурат, Ігуменат і вчительський збір старалися запобігти деяким імпульсивним поступкам молоді, але при тому "дивилися крізь пальці" на це і перед шкільною владою (кураторією) затаювали неодні проступки молоді, що допускалася їх у добрій вірі. Директор часто промовляв до молоді, вияснюючи неминучість таких державних "свят", як "Свято весни", "Третього Мая", "Одинадцятого листопада". Такі "свята" влаштовувано дуже скромно, з Богослужбою та промовою одного з місцевих учителів. Передтим натякали вчителі в клясах, що молодь може молитися в намірені не польської держави, а українського народу. Коли одного "11 листопада" після Богослужби промовляв учитель польської мови Станислав Вільк, а молодь дуже пчихала, ніби простуджена, то проф. Вільк і собі "пчихав", буцім то простуджений. Його відношення до нашої молоді було завжди коректне.

За те на українських національних імпрезах, як Шевченкові роковини, іменини Ексцеленції Митрополита Андрея, роковини М. Шашкевича,іменини директора й інші, відзначувано з повною повагою й урочистим настроєм. Крім того молодь "таємно" влаштовувала клясові або групові імпрези — згадка про Першого Листопада, Крути, Базар, пам'ять героїв — революціонерів, борців за незалежну суверенну Україну. Кураторія може знала про це, а може тільки догадувалася, знаючи, що в проводі школи стоїть колишній ректор і професор УТУ, поет і вчений, що своїм авторитетом діє на шкільну молодь.

Директорові доводилося обороняти школу перед різнородними, часто неслушними замітками, вислухувати прикрі завваження шкільних візитаторів, що під покришкою нераз видуманих недостач у стані навчання старалися позбавити школу бодай повних прав прилюдности. Коли шкільним візитатором став д-р Денис Лукіянович, школі насильно надано вчителя польської мови в вищих клясах, Станислава Вілька. На щастя цей учитель був добрий знавець предмету й педагог, а при тім був вирозумілий на гарячі почування нашої молоді, часто не добачував виявів їх патріотичних почувань, а солідним подаванням предмету і тактовною поведінкою з'єднав собі

молодь.

А все ж таки натиск Кураторії на українське шкільництво збільшувався в 30-тих роках. Особа директора Щурата ставала щораз більше непопулярна в очах Кураторії, так що в 1934 р. мусів він зрезиґнувати з директури. Замість нього управу школи обняв о. крилошанин Василь Лициняк.

Директор Василь Щурат визначався великою гуманністю і розумів та любив молодь. Любила вона й його, спеціяльно його лекції української мови, що часто переступали рівень середньої школи. Спосібніші учениці користали з його лекцій та позалекційних літературознавчих сходин із рефератами учениць і дискусіями. Вислідом його праці в літературних сходинах є кільканадцять статтей тодішніх учениць, друкованих у наших журналах або річних звідомленнях гімназії. Деякі з учениць стали згодом письменницями або дослідницями літератури.

Д-р Щурат сам був знаменитим промовцем. З його промов до молоді пригадується кінцева промова на Шевченківському концерті гімназії в 1932 р., що відбувся якраз в день смерти Юліяна Романчука (+ 22.IV. 1932). Дир. Щурат у промові про значення Шевченка для українського народу згадав і про "сьогодні" померлого Президента Романчука, великого українського національного і громадського діяча та парляментариста, вихованого на ідеях Шевченка і продовжувача його "Заповіту".

В 1931 р. гімназія відзначувала 60-ліття дир. Щурата урочистим концертом, на якому я мав честь промовляти в пошану ювілята.

Осипа Анна Дяків-Рижій

Пам'яті незабутнього Директора о. Теодосія Лежогубського.

Шкільний рік 1913/14 лишився в моїй пам'яті тим, що ми дістали нового директора. Ми з тривогою вичікували, який то новий директор, а коли довідалися, що цей директор буде крім цього і нашим катехитом для науки релігії, то дійсно зажурилися.

Але наша непевність скоро розвіялася. До кляси увійшов з добротливо-приязним усміхом поставний отець директор, і сейчас з'єднав собі нас усіх.

Вже перша лекція дуже зацікавила нас. Переклад старослов'янської мови нашої літургії, отець директор подавав так цікаво і приступно, що ми були б радо мали більше тих годин релігії. Очевидно, що і як приступно було це нам з'ясоване, так докладно це треба було знати і вивчити. І кожна з нас це радо робила, не лишень тому, що це була відповідь для директора, а тому, що це було подане

так приступно такою непересічною і всесторонньо образованою людиною, а заразом так вирозумілою на молодечі недомагання.

Його екзорти були для нас радше провідником життя. Вони були так квітчасті, так виразні, так цікаві і життєво виховні, що на тих 20 мінут екзорти ми всі замінювалися в "слух". Це не була пересічна біблійна історія, це була біблія пристосована до нашого сучасного життя, сучасних людей і обставин, це була наша наука життя.

Війна 1914 р. на один рік перервала науку в гімназії СС Василіянок. А коли австрійська армія увільнила Львів, а фронт від Львова був недалекий, то не можна забути того, що тоді о. директор зумів переконати воєнну владу, щоб дала нам дозвіл на приїзд молоді до Львова, який зачислявся до "вужчого воєнного терену", і своїми "залізними" листами стягав нас у Львів до гімназії.

І знову поплили роки науки — хоч часто під звуки гармат, відгомін яких доходив і до Львова. Але ми чулися безпечні під опікунчими крилами нашого о. Директора.

А яку людяність оказував нам, своїм ученицям, коли під час воєнних обмежень що до приділу опалу, коли ми мали недостаточно огріту клясу. Велів нам тоді іти і заняти канцелярію, і там засісти при довгім, зеленим сукном прикритім столі, і там велася наша лекція. Це вже не був звичайний чин директора, але найбільш дбайливий підхід люб'ячого батька, що дбає про своїх дітей.

Не можна забути про науку догматики в 5-ій клясі, де ми ставили питання на різні теми, почавши від домицілю, сервітуту і кодекцілю і т.д. Отець директор мав пораду і переконливу відповідь на кожне питання. Тямлю, як одна товаришка скаржилася, що її батько процесується за поле, яке 30 літ тому, хтось заорав і собі присвоїв. Відповідь була "Хто 30 літ не дбав про цей кусник поля, той і не варт його мати — це пропавша справа." Товаришка була трохи "ображена" цією відповіддю, все ж таки вона сказала про це своєму батькові. Цей удався на справдження до іншого совіснішого адвоката. Справа стала ясна, що кожний гріш на дальший процес, це страчений гріш. І в тому випадку учитель релігії поміг розв'язати справу.

Треба тут згадати про ще один небуденний випадок. Дня 28. травня 1916 р. помер поет Іван Франко. Як то серед учениць буває, забажали вони з тої нагоди мати вільний день від науки. Але такого зарядження від Ради Шкільної Краєвої не було, та ми конче хотіли мати з тої нагоди вільний день.. Урадили між собою, і постановили зробити сецесію. Після шкільного дзвінка, замість до кляси, пішли поза клясу, то є, вийшли на сходи аж під стрих і там посідали на сходах. Ніхто нас не зганяв — і та тишина нас застановила. Надслухуємо, і чуємо оживлений рух і дуже голосну розмову у канцелярії. Підслухали про що йдеться. Це о. директор скликав надзви-

чайне засідання учительського збору і резиґнує зі свого уряду директора. Тоді ми зрозуміли, що за біду ми спричинили. Бігцем обступили канцелярію, вдерлися штурмом до середини, з плачем припали до нашого директора, благали прощення і просили, щоб нас не покидав. Отець директор дався перепросити і простив нам, але ми ще довший час не могли простити собі того вчинку і встидалися за нього.

Настав рік 1918. Війна добігала кінця, а з тим настали різні події. У Львові утворилась Конституанта, а 20-ого жовтня з огляду на пошесть еспанки, замкнули нашу гімназію на 10 днів. Ми мали з'явитися у школі дня 3-ого листопада.

На цей час я виїхала до Городиславич, на приходство до мого батька. Тут заскочили мене події 1-ого листопада 1918 р. На повних сім місяців я була відтята від Львова. В тих часах, тому що фронт був близько, ми жили постійно під звуками гармат, машинових, а навіть звичайних крісів. В тому часі наше приходство часто гостило у себе багато замітних постатей визвольної боротьби.

Між ними запам'ятала сот. Івана Рудницького, архикнязя Вільгельма — Василя Вишиваного, замітного зі свого довгого гуцульського кожуха, пор. Володимира Баб'яка, що був оборонцем головної пошти перед відступом зі Львова, і інших. Часто для відпруження після боїв вони приїжджали на партію преферанса чи лябета.

Однак нашій армії під напором ґен. Галлєра "встоятись не було сили". Вона мусіла податися на схід. Дорога на Львів отворилась і з тим мій поворот до гімназії. Мої товаришки, що залишилися у Львові, без огляду на облогу, серед куль ходили до школи і продовжували науку. Я про це не знала, що наш незабутній директор важко хворів у тому часі, бо я лишила його здоровим минулої осени.

Опісля від товаришок довідалась, які тяжкі хвилі під час облоги Львова переживав наш директор під польською окупацією. Відбувались денні і нічні находи поліції, безнастанні ревізії в мешканні а навіть перетруси його ліжка. Його тяжко хворого стягли з ліжка, перешукували ліжко, підозріваючи, що там "щось" знайдуть. Це у великій мірі мало приспішити погіршення хвороби, а з тим і так передчасну смерть, що сталося 27. березня 1919 року.

Коли по відступі військ УГА на схід я вернулася до Львова і сейчас приступила до здавання матури, не застала вже нашого дорогого директора. Тимчасові функції директора виконувала тоді мати Василія Мотюк ЧСВВ.

Хай цей мій спомин буде скромною квіткою вдячної учениці на далеку ... далеку могилу сл. п. Золотоустого і Незабутнього мого о. Директора.

В. Стецюк

Отець Директор

Пам'яті визначного священика, педагога і філянтропа — о. Василя Лициняка, крилошанина та почесного прелата Української Греко-католицької Митрополичої Консисторії у Львові.

З кінцем 1979 року проминає сорок літ з того часу, коли українські гімназистки, учениці Української Жіночої Гімназії СС Василіянок у Львові, спішилися востаннє вулицями міста Львова до своєї школи при вул. Длуґоша, щоб разом із своїми учителями та батьками подякувати Всевишньому за опіку в цілому шкільному році та зі свідоцтвами виїхати до дому на вакації. Святочну Службу Божу в наміренні української молоді відправив директор гімназії — о. крилошанин В. Лициняк, прощаючи молодь своєю глибоко-змістовною проповіддю. Правда, кожна проповідь о. директора Лициняка до молоді мала завжди свою виховну мету, але та остання проповідь, що її виголосив о. Лициняк на два місяці перед вибухом другої світової війни, була, наче б передвісником того лихоліття, що незабаром зустріло й українську молодь і українській нарід. В ній він згадав про переслідування християн і вказав зокрема на героїчну смерть св. Апостолів, що не злякались нести в світ Христової Істини та навіть понесли мученичу смерть в ім'я цієї святої Правди.

Ніхто не сподівався тоді, що ця проповідь о. крилошанина — це "лебедина пісня" і його, як українського педагога і директора гімназії, і його школи, як національної і релігійно-виховної установи, що впродовж свого 33-річного існування видала стільки ідейних одиниць та відданих нашій національній справі жінок і матерів.

Воєнне лихоліття знищило ту національно-виховну установу і розкинуло по світу рештки учителів тієї гімназії та її колишніх учениць. Злиденна скитальщина і нові умовини життя затерли в пам'яті вже багато імен і наших визначних педагогів і глибоко-ідейних учениць. Незатертою ще досі залишалася в пам'яті постать останнього директора цієї гімназії — сл. п. о. крилошанина Василя Лициняка, великого педагога філянтропа і приятеля молоді. А була це непересічна постать священика педагога і громадянина.

1-го березня 1964 року проминуло 12 років від його смерти, і ця постать може бути зразком для наших молодих теологів і педагогів, та я хочу, накреслити сильветку його життя та ревної праці для молоді і її правдивого національного і релігійно-морального виховання.

Василь Лициняк народився 25 листопада 1873 року в селянській

родині в Ярославщині. Гімназійну освіту дістав у Ярославі, а теологічні студії відбув у Відні, Львові і Перемишлі, закінчуючи їх з відзначенням у 1897 році. Одержавши в тому ж році духовні свячення, він був призначений сотрудником о. шамбеляна Кирила Селецького в Жужелі, коло Кристонополя і разом з ним брав активну участь у заснуванні монашого Чина СС. Служебниць, що покрив цілу Західню Україну широкою сіткою світських захоронок та поширив свою діяльність на заокеанські поселення української еміграції. Пізніше перенесено о. Лициняка до Ярослава на сотрудника та катехита тамошньої реальної гімназії. На тому становищі показав себе о. Лициняк не тільки прекрасним педагогом і виховником молоді, але й великим суспільним діячем, засновуючи на передмісті Ярослава читальню "Просвіти", що стала головним центром діяльности молоді цілого міста та його околиць.

Митрополит Шептицький, оцінюючи ті непересічні організаційні здібності і запал до праці молодого священика, покликав його в 1905-ому р. до Львова спершу на сотрудника при катедрі св. Юра, а згодом на духовника віце-ректора Львівської Духовної Семінарії та одночасно на катехита українських, чи радше греко-католицьких учнів в середніх школах з польською мовою навчання. Ця остання функція, хоч спершу її трактовано, як додаткове зайняття для молодого священика-катехита, виявилася одначе так важливою і складною, що о. Лициняк мусів незабаром зрезигнувати з усіх інших постів і віддати себе повністю праці виховника і катехита тієї частини української молоді, що перебувала в польських гімназіях та в польському середовищі. Велика частина цієї молоді була вже зовсім спольщена, не знала ні своєї мови ні своєї релігії ні своєї національної приналежности. Отже, умовини праці українського катехита з такою спольщеною греко-католицькою молоддю не були легкі, тим більше, що директори і візитатори тих т. зв. австрійських гімназій з польською мовою навчання не дозволяли на навчання навіть греко-католицької релігії в рідній мові. Прийшлося вести затяжну боротьбу за ті конституційні права і з шкільною владою і з польськими директорами. Своїм глибоким вирозумінням, тактом та підходом до тієї молоді зумів о. Лициняк приєднати молодь не тільки до своєї Церкви, але й до своєї національної спільноти так, що багато з тих спольщених уже гімназистів стало пізніше національно-свідомими і діяльними громадянами української спільноти.

Щоб рятувати українську молодь, зокрема українські сироти та діти українських робітників перед денаціоналізаційною політикою поляків, Великий Митрополит Кир Андрей засновану інж. Василем Нагірним у Львові "Українську Захоронку" і Товариство Вакаційних Осель, передав під безпосередню опіку о. Лициняка. На тому важли-

вому пості працював о. крилошанин Лишиняк повних 25 років.

Перейшовши на емеритуру, як катехит польських державних гімназій, о. Крилошанин Лишиняк не переставав працювати і як педагог і як громадський та церковний діяч. Коли на початку 30-тих років польська шкільна влада хотіла розв'язати учительську семінарію СС Василіянок у Львові, о. Лишиняк, перебрав, на доручення Митрополита Шептицького, управу тієї школи та врятував її від запланованої поляками ліквідації. Правда, польська влада не щадила йому за це різного роду прикростей, але мусіла числитися і з його авторитетом і зокрема з авторитетом Великого Митрополита, патрона цієї школи. Коли у 1933-му році польська влада відобрала повні права прилюдности Українській Жіночій Гімназії СС Василіянок у Львові, і гімназії грозила ліквідація, о. Лишиняк не завагався перебрати керівництво цією гімназією та своєю повагою і тактом, а зокрема своїм спокійним перенесенням тих труднощів, що робила тій школі і молоді польська кураторія, насилаючи на школу різні несподівані візитації і контролі, довів до того, що вже після одного року привернено гімназії знову повні права прилюдности, хоч з деякими обмеженнями.

Керування українською гімназією в тому часі не було легким. Пацифікація невинного українського населення Галичини, постійні арешти української молоді та переслідування української інтеліґенції на кожному кроці мусіли відбиватися сумним резонансом глибоко в душі молоді. Часті напади т. зв. "польської золотої молоді", тобто польської академічної юрби на українські громадські установи, школи і навіть на бідні гуртожитки українських студентів, вибивання шиб у вікнах тих установ, руйнування будинків тих установ та постійні шовіністичні репресії польської шкільної влади супроти учителів і учнів, і врешті щоденні провокаційні методи польського уряду і безустання боротьба з ними — це незносима атмосфера, що в ній мусіли жити і виховувати свою молодь українські педагоги.

Позиція директора української гімназії в тих умовинах була незавидна, а його відповідальність і перед польською шкільною владою і зокрема перед майбутністю рідної молоді вимагала не тільки сильного характеру, але зразкової національної постави. Таким типовим директором української гімназії був сл. п. о. Крилошанин Лишиняк. Своїм авторитетом і зразковою поставою, як священик, педагог і видний суспільний діяч та своєю лагідною, спокійною вдачею і глибоким вирозумінням переживань рідної молоді і зрозуміння недолі свого народу вмів він витворити в молодих душах повне довір'я і пошану, що нею він втішався до кінця існування гімназії, не тільки серед молоді, але й серед цілого громадянства.

Та, чи не найбільші заслуги поклав о. Крилошанин Лишиняк на

полі філянтропії, засновуючи вже після закінчення війни "Захист ім. Митрополита Андрія для українських сиріт", що йому завдячують тисячі українських сиріт своє існування і виховання та "Краєве Т-во Опіки над українською молоддю", яке після розв'язання польською владою молодечої організації "Пласт" відіграло дуже важливу ролю в житті української молоді. Але на цьому діяльність о. Крилошанина не кінчалася. При його великому запалі до суспільної праці і при його невичерпній енергії він знаходив ще й час на працю в українських господарських установах, виконуючи довгі роки обов'язки директора виробничо-торговельної кооперативи церковних риз і церковного устаткування "Достава", а поруч того також і функції члена Управи кооперативи "Союзний Базар" та врешті голови надзірної ради забезпеченевого Т-ва "Карпатія".

Така різнобічна діяльність о. Лициняка у шкільництві і в українському громадському житті зовсім не стояли на перешкоді його основним обов'язкам, як греко-католицького священика. Кожного будня раненько можна було бачити його при відслуженні Служби Божої в катедрі св. Юра, а кожного тижня на нарадах Митрополичої Консисторії і на авдієнції в Митрополита Кир Андрея, в якого о. Лициняк втішався великим довір'ям і признанням за його працю для молоді і громади. За цю ревність у праці наділив його Великий Митрополит високими духовними почестями, спершу радника Митрополичої Консисторії, згодом її Крилошанина та врешті Почесного Прелата Митрополичої Капітули. В 1943-ому році переїхав о. Прелат Лициняк до Криниці і там виконував свої функції, як священик і крилошанин Апостольської Візитатури на Лемківщині аж до часу евакуації Лемківщини. Тоді польська влада перенесла його на постійний побут до Тарнова, де й помер 1-го березня 1951 року на 78-му році життя та на 54-му році священства.

Покійний був зразковим священиком і громадянином. Вмів поєднати свою віддану службу Христовій Церкві з ідейною службою для свого народу. Від часів о. Маркіяна Шашкевича Західня Україна видала багато священиків, які були повністю віддані вічним ідеям Христа і невмирущим ідеям своєї релігійної нації. До тих ідейних священиків-патріотів належав також і о. Прелат Лициняк, якому лежала на серці передовсім доля української молоді, її освіта та релігійно-моральне і національне виховання. Цій великій ідеї посвятив Покійний всю свою снагу і ціле своє життя.

Часи, в яких ми жили і власними очима бачили ту віддану працю наших зразкових духовних провідників з Великим Митрополитом на чолі; належать до минулого. Та в історії нашого народу залишаться вони тими невгасними свічками, за яких світлом підуть колись і грядущі покоління українського ідейного духовенства.*(ЕУ II, 1305 б)*

м. ігуменя Володимира Філевич, ЧСВВ

м. ігуменя Віра Слободян, ЧСВВ

м. Марта Лесняк, ЧСВВ

м. Северина Парелле ЧСВВ

м. Богдана Демянчук, ЧСВВ

м. Марія Янович, ЧСВВ

о. д-р Спиридон Кархут

о. прелат Василь Лициняк

Юліян Левицький

Володимир Адріянович

д-р Василь Щурат

о. Теодосій Лежогубський

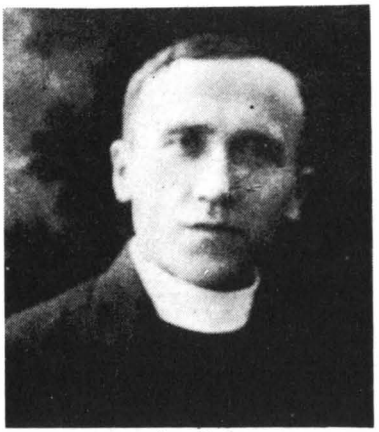

о. д-р Лаба

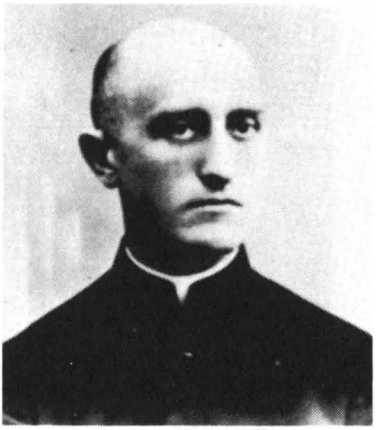

о. мітрат Петро Хомин

о. Леонід Лужницький

о. прелат Теофіл Горникевич

о. Іван Ждан

о. І. Назарко, ЧСВВ

о. Проф. Леонід Лужницький

Пам'яті священика, вченого і громадянина

Дня 16. жовтня 1951 р. упокоївся в Бозі о. Леонід Лужницький. О. Леонід народився 25. квітня 1869 р. в Сороцьку, пов. Скалат, як син о. Миколая і Юлії Рейтаровських. До гімназії ходив у Тернополі. Вже в гімназії відзначався бистротою ума і належав до найкращих учнів. Після матури вступив на теологію, яку студіював у Львові й Відні. В 1893 р. був висвячений на священика. Як священик займав різні становища, але найдовше був гімн. катехитом. Добре знав душу молоді й любив молодь, а молодь любила його. Його виклади були основні, ясні й цікаві, а його ексорти й реколекції були солідні й практичні. Як катехит Покійний виховав цілі покоління пізніших визначних людей, до яких з приємністю зараховував себе завжди Преосв. Іван Бучко, сл. п. о. С. Решетило, ЧСВВ, о. Й. Лучинський ЧСВВ, й ін. Як катехит-виховник першим своїм завданням ставляв собі: поглибити серед загалу української молоді справжню релігійну свідомість, закріпити непохитні переконання і засади св. віри. Тому дуже дбав про те, щоб його виклади були зрозумілі й переконливі, а старшим учням на годині догматики, етики, чи апологетики дозволяв на розумні питання, на які відповідав нераз цілими годинами. Чого не вспів виложити на годині, це доповняв дібраною лектурою, яку давав у руки розумніших юнаків. Крім цього старався всіми способами навчити молодь жити життям св. віри, хотів розбудити в її душі жар і горіння св. віри чинної, пробоєвої, а навіть героїчної. До цього накликував, благав, перестерігав і давав вказівки. З тою метою організував гімназійну молодь зразу в "апологетичні кружки", а в пізніших літах у Марійські Дружини, до яких проводу просив помочі у львівських ОО Василіян.

Як добрий виховник знав, що до серця молоді лекше добитися серцем, ніж розумом. Тому для своїх учнів мав завжди батьківське серце: цікавився їх домашніми справами, дбав про допомогу для бідніших, вставлявся в потребі перед директором, боронив на конференціях та інтервеніював перед професорами. На запити професорів звичайно відповідав: "Ви є бельфер, а я є і мушу бути отець духовний. Тому моїм обов'язком є боронити моїх "гуцвотів". Розуміється, що молодь любила свого катехита як батька, зверталася до нього в усіх потребах і розкривала перед ним свої серця.

Після першої всесвітньої війни був покликаний Митрополитом Андреєм на катедру історії Церкви в Духовній Семинарії у Львові і

залюбки викладав цей предмет до останніх літ, навіть за німецької окупації вже в Богословській Академії. Одначе супроти питомців поводився вже більше офіційно, як професор.

* * *

Без огляду на численні зайняття виховні й організаційні (Покійний належав до багатьох культурних і релігійних організацій та був довголітнім головою "Т-ва Катехитів") о. Леонід знаходив ще час і на працю пером. Дописував часто до "Ниви", "Богословії", "Мети" й інших часописів. Крім цього видав кілька більших творів. Його двотомова книжка п.н. "Дозвольте дітям прийти до Мене" діждалася кількох видань. Ще перед війною видав "Середній катехизм". Після Першої всесвітньої війни взявся до нового опрацювання шкільних підручників науки релігії у вищих клясах гімназії. З-під його пера вийшла "Догматика", що мала два видання, а згодом "Християнська етика". Ці підручники відзначалися солідністю, ясністю і дбайливістю в опрацюванні. Вони теж подиктовані потребами часу. Стиль їх гладкий і поважний. В останніх роках Покійний опрацював науково на підставі своїх викладів обширну "Історію Католицької Церкви". Впреосв. Кир Йосиф уже забирався до видання цієї історії в "Працях Богословського Наукового Товариства", але війна перешкодила.

* * *

Якщо життя і діяльність деяких людей порівнюють до рвучкого, гірського потока, що з шумом усуває перепони на своїй дорозі, але не раз спричиняє великі шкоди через свою стихійну нагальність — то життя і діяльність о. Лужницького треба хіба порівняти до тихої ріки, що спокійно котить свої хвилі до безкрайого моря. Спокійної вдачі, тактовний і оглядний, Покійник нікому не входив в дорогу, з ніким не доходив до конфліктів. Був вибачливий у справах, що торкалися його особи, але в справах принципіяльних був послідовний і рішучий. Мав завжди добрий гумор і здоровий дотеп, що чинив його милим і пожаданим у товаристві і за що поміж іншим любив його Митрополит Андрей. В останніх роках після смерти незабутньої Дружини, Покійнив став більше замкнутий у собі і посумнів. Багато прикрощів пережив у Львові за першої большевицької інвазії від 1939-1941, а ще більше на еміґрації в Австрії.

В о. Лужницькім втратила українська молодь знаменитого виховника, наша Церква визначного письменника, а наш нарід зразкового громадянина. В.Й.П.!

Василь Лев

Мати Северина Париллє, ЧСВВ

Народилася 27. VII. 1884 в Настасові, Тернопільської округи, + 2. II. 1941 в Струсові при родині Кардинала Йосифа Сліпого. Народилася на Поділлі в жидівській родині. Бог покермував її життєвим шляхом так, що вона і її брати приняли християнську віру, українсько-католицьку, а вона згодом вступила в манастир. Вийшла з села, яке змалку полюбила, як і його мешканців, їхню культуру, звичаї та обичаї, а зокрема народній одяг. Любов до прибраного народу, головно селян і їхньої духової та матеріяльної культури, спрямувала її на служіння народові. Вибрала шлях педагогічний, виховання української жіночої інтеліґенції. Після закінчення середньої школи ґімназії СС Василіянок у Львові і філософічних студій україністики та історії у львівському університеті, стала вчителювати в тій самій школі, в якій добула середню освіту, як учителька історії та української мови. Діяпазон її навчальної практики був широкий, всебічний і глибокий. Історія на її лекціях була справжньою вчителькою життя. Чи то у всесвітній, чи українській історії завжди знаходила приклади для виховних моментів, що будують націю. На прикладах, навіть неґативних, знаходила виховні мотиви, вказуючи дівчатам — майбутнім громадянкам, жінкам і матерям, як належить правильно поступати, щоб правильно, добре, вірно й чесно та корисно служити своєму народові. Підкреслювала заслуги провідників народу, критично ставилася до їх помилок. Позитивно ставилася до народніх мас, простолюддя, уважаючи його за ядро — основу нації. Вона часто повтаряла, що український селянин це своєрідний аристократ духа, пан своєї землі, господар на ній, байдуже, багатший чи бідніший. Полюбила селян за їхню особисту культуру, етичність, релігійність, звичаї та обичаї. Виявом зовнішнім цих прикмет селянина є національний одяг українського хлібороба. З цього зродилася в неї ідея збирання зразків народної ноші.

Відношення матері Северини до учениць було материнське, товариське, від них вимагала праці, послуху, внутрішньої дисципліни, виховувала характери. Тому учениці відносилися до неї з пошаною і відданістю, цінили її педагогічну працю, і точно й сумлінно виконували подавані нею завдання, пильно вивчали предмет.

Пошана й любов м. Северини до народнього одягу збудили в неї задум збирати зразки і предмети народньої ноші як коралі, мосяжні хрести, ґердани і все, що приналежить до неї. Учениці заохочені таким шляхетним пляном радо допомагали їй у цьому. Привозили з сіл

частини народнього одягу, вишивки, вжиткові предмети тощо. Мати Северина сама відшивала даровані їй зразки вишивок, виготовляла цілі народні одягові комплети і вдягала їх на манекіни. Пильно стежила і вивчала одягові стилі різних околиць, відвідувала музеї українських народніх одягів, разом із іншими сестрами монахинями відшивала з друкованих альбомів стилеві зразки вишивок, а спеціяльно з альбому німця Еміля Кольбенгаєра збірку буковинських вишивок. Часто можна було бачити, як м. Северина в вільних хвилинах відшивала якийсь екземпляр народнього одягу. Із пожертв учениць і їхніх батьків і відшитих вишивок і вшитих одягів постав музей української народньої ноші під орудою м. Северини. Вона тісно співпрацювала з мистецькою кооперативою "Народне Мистецтво", яке видавало журнал "Нова Хата" у Львові. Часто в журналі кооперативи з вище поданою назвою та в інших мистецьких журналах поміщувано світлини народньої ноші. Кооператива "Народне Мистецтво" з м. Севериною склали основні закони української народньої ноші і спопуляризували її в чистому вигляді правдивого українського народнього одягу. М. Северина популяризувала в Н. Х. окремі типи народнього одягу.

Крім того м. Северина збирала цілі жіночі одяги, а також весільні вінки, дерев'яні хрести, кераміку, витинанки і писанки. Час до часу м. Северина влаштовувала виставу народньої ноші в авдиторії гімназії СС Василіянок, або в музеях на провінції.

В 1932 р. м. Северина їздила з музейними експонатами до Америки (ЗСА), де в Ню Йорку, Філядельфії, Вашінґтоні, містах більшого скупчення українських іміґрантів влаштовувала вистави народньої ноші й виголошувала відчити про народнє мистецтво і нав'язувала взаємини з американськими науковими колами. Багато зразків народньої ноші залишила вона тоді єпископові Кир Константинові Богачевському, що заснував музей у Стемфорді, Конн. Вони зберігаються там до сьогодні під дбайливою опікою теперішнього єпископа Кир Йосифа Шмондюка, а тепер Кир Василія Лостена. Мати Северина також спостерігала культурне й духове життя американських українців і в висновку описала його у Львівському щоденнику "Діло" (з 1933 р.) та в "Новій Хаті" з 1936 р. Крім того написала вона статтю про українську еміґраційну літературу в Америці.

Ось уривок із репортажу про подорож по Америці: "У Філядельфії і в Вашінґтоні я оглядала музеї. Тут заступлений цілий світ, і в мене блиснула думка, як добре було б заснувати тут музей українського народнього мистецтва. Тоді пізнав би світ, що на таке мистецтво може спромогтися лише нарід із високою культурою. Нехай, хто хоче, мене назве непоправною мрійницею, а я таки певна, що моя мрія згодом здійсниться. Я постановила впливати на учениць

нашої гімназії, щоб вони вчилися зберігати кожний кусник із ділянки народнього мистецтва, щоб у майбутньому створити один репрезентативний музей у нас, а другий у широкому світі". ("Діло", 1933).

Коли до Галичини прийшли большевики в 1939 р., м. Северина передала цілу збірку вишивок і зразків народньої ноші до музею Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові.

Після того, як м. Северина разом із іншими монахинями мусіла уступити з гімназії СС Василіянок, переміненої на большевицьку десятирічку, виїхала вона в 1940 р. до Струсова на Поділлі, недалеко від рідного Настасова, і там дожила свого віку в домі родини Отця Ректора д-ра Йосифа, сьогодні Блаженнішого Патріярха і Кардинала Кир Йосифа. Там її похоронено.

Мати Северина не дожила здійснення своїх мрій, та вони живуть у серцях її численних колишніх учениць і співробітників на цьому полі. Свідком цього є хочби збережені її експонати в українському музеї укр. кат. Дієцезії в Стемфорді і в музейному відділі 64 СУА в Ню Йорку.

Степанія Олійник-Бернадин

Олена Степанівна вояк і педагог (Очима учениці)

Якщо пишемо, чи говоримо про Олену Степанівну, то найбільше уваги завжди присвячуємо її раннім молодим літам, коли то знехтувавши заборону батька й материнські сльози, вона відважно заміняла тепло родинного дому й гурт шкільних товаришок за тверде вояцьке життя і сіру стрілецьку шинелю. Це безсумнівно найкраща і найбільш цікава частина її життя, де вона проявила себе неменшою героїнею, боєвою постаттю за подібні постаті інших народів. Віденські ґазети а головно "Neues Wiener Tagblatt" в 13 числі з 13. січня 1915 р. під великим наголовком "Українка — герой" дуже докладно насвітлив постать молоденької дівчини", яка з любови до Батьківщини, переборовши тисячі труднощів, виконує військову службу серед Українських Січових Стрільців і за відвагу в боях була відзначена медалею хоробрости. Смілива ця дівчина — студентка університету має вже ступінь кадета і напевно здобуде вищу старшинську ранґу. Єдина в Европі ця молоденька дівчина — кадет від самого початку війни перебуває у чинній армії" (Дальше слідувало велике інтерв'ю з нею.)

Та не менш цінною являє собою Олена Степанівна як педагог. Вартість її як педагога може бути розцінювана з двох позицій: 1) фахових педагогів-товаришів і 2) з точки зору її учениць, які кермувалися скорше серцем, вражіннями і спільними пережиттями. Як одна з

них хочу саме теж долучити свою думку спостереження, які глибоко запали в мою пам'ять від першої зустрічі з цією непересічною вчителькою.

Перший день науки.

Сьогодні весело, гамірно у василіянських мурах. Веселі сміхи, жарти виповняють василіянський город. Розбавлені і відпочаті довгою, вакаційною перервою повертаються дівчата до науки. Гострий дзвінок перериває веселі забави, всі спішать до призначених кляс. Ми скоро займаємо місця в лавках і нетерпеливо ждемо. Тиша залягає клясу, здається, що чуємо кожний ритм серця. До вух долітають щораз то голосніші кроки, які зі зрівноваженим, певним ходом міряють кам'яні плитки коридорної долівки. Двері відкриває і в них стає у сірій, скромній сукні, гарна середніх літ пані. Гладке, ясне волосся оточувало високе чоло. Погляд великих, голубих очей спочиває хвилину на кожній з нас, немов зразу оцінює нас.

І ще хвилину затримки у дверях і зрівноваженим кроком пані прямує в сторону катедри. За хвилину наші прізвища, які спокійним тоном наша господиня кляси, як себе представила на початку, прочитує, запізнаючися в цей спосіб з нами.

"Тільки від вас, усіх залежити буде, як наша кляса буде виглядати і яких успіхів досягнемо. Зі своєї сторони обіцяю доложити усіх старань, щоб у взаїмній гармонії проходило наше відношення до себе. Пам'ятайте завжди, пощо прийшли тут, і що винести маєте звідсіля". І мабуть глибоко запали її слова у наші серця.

Сама її особа овіяна авреолею слави, завершеної хрестами заслуги, імпонувала нам, якась таємничість, небуденність віяла від неї.

Це мабуть і було головним чинником, що вже від першої лекції ми слухали її викладів з величезною увагою, дбайливістю, не відриваючи очей від цієї чудової учительки.

Її знання предмету, її цікаво ведені лекції, які майже кожної години спинялись на кордонах України додаючи завжди щось нового, цікавого, що робило нас гордими на наше походження. Скільки любови, пієтизму викресала вона в нас до Рідної Землі, її мови, її змагань, до славного минулого. Глибоке і щире відношення її до Бога унапрямлювало й впливало додатньо на учениці, які не винесли цієї побожности з дому.

І ще одна дуже додатня сторона педагога — справедливість. Вона була вимогливою однаково для всіх, часами видавалось навіть загострою, але ми її розуміли. Розбите родинне життя, вічна тривога про єдиного ще до того важко хворого сина, матеріяльні недостачі не могли не відбитись на її вдачі. Та це тільки ще більше зближувало нас до неї і не диво, що і вона полюбила нашу клясу, бо як сама призналась, "я тільки тому і приняла вже в третє господарство у вашій клясі,

бо звикла і полюбила вас".

Оце і ці найбільші прикмети педагога, які ставлять його заслужено у перші ряди визначних виховників.

А скільки разів пані Олена заставала по кількох нас на "дивних" сходинах! Вона знала про що йшло, її погідна усмішка немов говорила: "А бачите — мій приклад життя, мої гутірки наприкінці години не пішли на марне, і ви теж хочете чимсь причинитись Батьківщині, бути готовим і рішеним на кожний її поклик".

І в листі з 2.5.1963 на два місяці перед смертю вона немов сповідалась нам: "Дякую, що ще пам'ятаєте і не згадуєте лихом, хоч по правді кажучи, я була в школі строга і дуже вимагаюча. Думала я тоді, що то потрібно на те, щоб виробити з вас усіх самостійних людей праці, які в кожній, життєвій навіть найгіршій ситуації зможуть пробити собі шлях. Чи правильно я поступала — то вже Ви осудіть. Мило мені, що все таки приємно згадуєте школу і цініте її."

Ми тільки вдячні Їй за те, що "тримала нас в руках". Її кожна лекція, кожне слово замикало в собі глибокий зміст, глибокий досвід набутий і досвідчений на власній шкурі. Вона хотіла бачити в нас своїх наслідниць, переємниць цих високих ідей, для яких працювала і ціле своє життя посвятила.

Ольга С. Гаєцька

Вінок на далеку могилу

(Пам'яті Мелянії Бордун, директорки Українського Інституту для Дівчат у Перемишлі, яка померла 2 лютого 1968 р. в Україні, присвячую)

Чорною лентою пересунулись перед нашими очима рядки листа, що принесли вістку про смерть нашої Директорки. (Так звикли ми Покійну називати.)

В неодної з нас стрепенулось від жалю серце. Відійшла у Вічність Мелянія Бордун, довголітня вчителька Дівочої Гімназії і Директорка Українського Інституту для Дівчат у Перемишлі, установи, якою ми могли гордитись.

Там кристалізувались юні характери, розвивалися таланти, формувались духові обличчя молодих дівчат із найдальших закутків Галичини, Волині й корінної Польщі. Від 1921 р. пок. Мелянія Бордун займала пост директорки Інституту для дівчат з різними прикметами, темпераментами, добрими й злими навиками. Мелянія Бордун — жінка-педагог, людина високої духової культури, була прикладом

внутрішньої дисципліни, характерности і простолінійности.

Втихали гомони малих пустунок, коли в довгому коридорі, що сполучував будинок Інституту з гімназією, з'являлася Пані із сніжно-білим волоссям, великими, вдумливими сірими очима й у такому ж сірому шалі та раменах, що був наче крила, якими старалася приголубити понад двісті дівчат, яких батьки віддали їй під опіку. А Пані, ніби картаючи за псоти, вміло скривала усмішку, щоб не втратити й так не захитаних до неї респекту й пошани.

Такою бачимо її мов на яві... На концертах, коли зворушена, із сльозвми в очах, слухає наших пісень і деклямацій, у клясі як передає нам своє знання історії, чи під час ревізій польської поліції, коли своєю гордою і рішучою поставою, не застрашена — змушує навіть ворога відійти, залишаючи нас у спокою. Добре їй були відомі тайні сходини підпільного Пласту і ОУН; залишалися тайною. Біля нас вона, коли ми в темно-синіх мундурках уставляємося довгими рядами під статуєю Богоматері в городі, щоб вислухати майського Богослуження, в їдальні, при довгих столах, коли пригадує нам про засади "доброго тону", а пізнім вечером чуємо її тихі кроки в коридорі — вона немов на варті — чи всі заснули?

Як жаль, що не могли ми стати довгими рядами біля Твоєї домовини так, як колись, у синіх мундурках, в інститутському саді, бо ми відійшли далеко-далеко від Рідної Землі...

Спи спокійним сном, Дорога Директорко, бо, відходячи, ми забрали із собою ідеали, які Ти нам передала. Глибоко вкорінені в наших душах релігійні й національні почування передаються новим поколінням.

Розсіяні по цілому світі, далеко від України й міста над срібнолентим Сяном, ми з'єднані духово з товаришками, що караються по тюрмах і засланні, клонимо голови перед Твоєю могилою і складаємо вінок: він інший від тих, якими прикрашують гроби на чужині, він — не в'яне, бо сплетений з наших сердець, що палають вогнем вдячности за Твої труди і працю для нас.

Д-р Дарія Лежогубська-Чубатова.

Дня 5 травня ц. р. відпровадили ми на вічний відпочинок одного з найкращих наших товаришів д-р Дарію Лежогубську-Чубатову.

Ті, що знали ближче Покійну, що були свідками її сизифових прямо трудів, з якими вона добула диплом одного з найкращих у світі факультетів, щоб потім повтаряти на ново всі три риґорози у Львові, що знали її патріотизм, хрустальний її характер, її любов правди і всього що гарне, її обов'язковість і роботящість, не можуть погоди-

тися з думкою, що д-р Дарії Лежогубської-Чубатової нема вже між живими.

Покійна після осягнення докторського диплому в Відні і нострифікації його у Львові, та після відбуття кількалітньої практики в тутешнім Загальнім Шпиталі, обняла обов'язки шкільної лікарки в своїй колишній гімназії СС Василіянок і Семінарії СС Василіянок у Львові. Хоч була слабого здоров'я, віддавалася з повною посвятою тим обов'язкам, і вже, будучи тяжко хворою, не переставала їх виконувати. Була членом Українського Лікарського Товариства, Народної Лічниці, Товариства Вакаційних Осель у Львові та інших наших культурних, освітніх та гуманітарних організацій. Не було взагалі у нас доброго діла, до якого Покійна не причинилася би своєю беззастережною моральною і матеріяльною допомогою.

На гробі попрощав Покійну від Українського Лікарського Товариства Голова д-р Л. Максимонько.

Лікарський Вісник. Львів 1934, Р. XII. Ст. 97

Софія Нагірна Левова

Хто це була наша вчителька Олена Бережницька?

Це жінка з високою товариською культурою, з прямим, скристалізованим характером, була для нас прикладом. Впоювала в нас любов до природи, до всього, що гарне і шляхетне. Природа для неї була не тільки предметом навчання. Із цим предметом пов'язувала культурне життя народу, його змагання до кращого майбутнього. Тому багато її учениць сталися згодом зразковими пластунками.

Про о. катехита Леоніда Лужницького

Отець Лужницький, катехит і виховник, ніколи не говорив ученицям "казаня", не упокорював їх, але вміло вмів упімнути. От учениця оперлася ліктями на лавку. Отець катехит нав'язав лекцію до історії Церкви й оповідає, що Папа (мабуть Лев XIII) ніколи не підпирався ліктями, навіть тоді коли сам був у кімнаті. В тій хвилині всі лікті зсувалися з лавок. Думаю, що багато з нас по довгих роках закинуло звичку підпиратися. Також ніхто з нас не пробував обертатися, бо "не випадає обертатися, хоч би три королі йшли за тобою", казав о. Лужницький. Жартома "похрестив" о. катехит деяких учениць. Напр.: Манька Крушинська завжди була для нас Тютька, що носить "ґро-ґре" блюзку.

Всі ми колишні учениці першого річника гімназії СС Василіянок з

великою пошаною згадуємо нашого незабутнього катехита о. Леоніда Лужницького.

Професор Іван Боберський

Професор Іван Боберський був дуже суворий, але не докучливий. Вимагав абсолютного спокою на своїх лекціях. Всі учениці сиділи мов статуї, не рухалися, беручи участь у навчанні німецької мови. Одного разу сиджу і чую, що не витримаю того примушеного спокою, — свисну. І серед тієї абсолютної тиші свиснула. Тепер Боберський викине мене з кляси, я буду героєм! Чекаю — нічого не стається. Професор спокійно ходить по клясі і далі веде лекцію. А я з висоти мого "геройства" паду низько, дуже низько. Проф. Боберський потрактував мене як штубака.

Я як учителька нераз користала з цієї лекції. Бо ж нераз краще зігнорувати поступок учениці, ніж "бити в великий дзвін".

УЧИТЕЛІ ГІМНАЗІЇ.

Пояснення: Список учителів подано за азбукою, в дужках дівочі прізвища вчительок. При деяких прізвищах подано дати життя, опісля предмети й роки навчання. Також подано відклики до Енциклопедії Українознавства (ЕУ II) або до Української Загальної Енциклопедії (Коломия, 1934, УЗЕ), або до "Львів, місто моєї молодости" С. Шаха (СШ, тільки трерій том). Не подано світлин усіх учителів, головно з перших років існування гімназії. Деяких знайдемо на таблях або групах учениць.

Адріянович Володимир, математика, 1906-1922/3. Також заступав директора о. Кархута і о. Т. Лежогубського, і м. Василію, ЧСВВ.

Айхміллер Ґізеля, географія, німецька мова, 1914-18.

Бабин Микола, історія, коротко в 20-их рр.

Балаким Михайло, латина, 1910-14; 1911-12 госп. кл. 2 і 3. СШ II 127.

Д-р Балей Степан, математика, психологія, 1912-24. ЕУ II, 85.

Д-р Барвінський Богдан, 1880-1961 історія, 1910-1914. ЕУ II, 92. Великий джентельмен, знавець історії і добрий викладач.

Бекман-Ференс Филипина, поль. і нім. мови, 1914-18. СШ 226.

Бережницька — Будз Олена, природознавство, 1906-1912 СШ 226. Зразкова вчителька природознавства. Практичними лекціями праці в городі впоювала в молодь замилування рідної країни і головно пошанування хлібороба, що в поті чола постачає харчеві продукти і селу і місту. Авторка кількох популярних практичних розвідок про огородництво.

Білинкевич Северин, візитатор середніх шкіл; математика 1920

о. Біленький Семен, релігія, 1921-1928. Впоював у молодь засади етики і моралі.

Біленький Ярослав, 1883-1945; укр. м. 1921-1930 ЕУ II, 128. Великий знавець української літератури й мови, знаменитий педагог та опікун молоді, автор численних педагогічних розвідок і статтей. Громадсько-політичний діяч в рр. 1941-43.

Білецький Василь, укр. м., латина, 1920-22; ЕУ II, 129.

Білинський Володимир, математика, 1920-1939. СШ III, 161. Енергійний, твердої руки вчитель.

Боберський Іван, 1873-1947; руханка, нім. м. 1906-21. ЕУ II, 141. Спортсмен і ґерманіст, зразок педагога, сам особистим прикладом і поведінкою впоював у молодь ідеї любови рідного краю, спонукував молодь до дисципліни, карности і працьовитости, а особливо гасло "В

здоровому тілі здорова душа", шляхом спортового виховання.

о. Бодянський, історія і географія, 1906-1921. Давав добре знання ученицям нижчих кляс. СШ 194, 195.

Бордун Меланія, 1887-1967; історія, географія. 1914-1921. ЕУ II, 158. Ставила перші кроки як педагог у ґімназії СС. Василіянок і відразу виявилася зразковою вчителькою, педагогом і знавцем предмету, про що свідчать її наукові праці, друковані вже після її відходу із школи та її вчительської практики в перемиській жіночій гімназії. Див.: Ольга С. Гаєцька: "Вінок на далеку могилу" (Пам'яті Меланії Бордун, директорки Укр. Інституту для Дівчат у Перемишлі, яка померла в Україні).

Д-р Брик Іван, 1879-1974, укр. м., 1921-1933 ЕУ II, 176; СШ 149, 152. Вчив недовго в гімназії, як доходяча сила, але виявив себе зразковим учителем, знавцем предмету, бо ж він сам знаний науковець.

Буляндова (Парфанович) Ольга, поль. м. історія; 1922-25. Зразкова вчителька.

Вахнянин Богдан, 1886-1940; природознавство, спів 1911-12, ЕУ II, 218. Добрий викладач. Умів зацікавити молодь своїм предметом.

Вергановська — Винників Дарія, математика, 1934-1941. Знавець предмету, вміла зацікавити ним молодь.

Висоцький Витовт, польська м., 1914-1921. Зразковий учитель.

Витанович (Гриневич) Дарія, природознавство, 1930-1939. СШ 226. Зразкова вчителька. Добрий знавець предмету. Вміла зацікавити учениць предметом, але й збудити любов до тваринного світу. Крім того впоювала в молодь ідеї еманципації і замилування до суспільної праці.

Вільк Станислав, польська м., 1932-1939. Добрий знавець предмету, знаменитий викладач. Гуманний, тактовний.

Вітошинський Ярослав, спів. СШ 102, 121. Музиколог, залюблений у музиці, бажав вщепити любов до музики і до співу у шкільної молоді. На жаль не довго вчив у гімназії СС Василіянок.

с. Волошин Емілія ЧСВВ. Вчила коротко.

Гайворонський Михайло, 1892-1949; спів 1920-23. Усусус, музика і композитор, також не довго вчив у гімназії, бо виїхав до Америки в 1923 р. ЕУ II, 335.

Гайдучок Степан, руханка, 1908 — 1914.

с. Гижко Макрина ЧСВВ, математика і хемія, 1938-39.

Гасюк (Лев) Володимира, польська м., 1925-1928. Добра, вимоглива вчителька.

д-р Гординський Ярослав, 1882-1939. укр. м., пропедевтика філософії, 1920-1924. ЕУ II, 411; Дослідник та історик української літератури, передусім найдавнішої, в якій знаходив основи розвитку

українського писаного слова. Його лекції, були завжди солідно й точно опрацьовані.

о. Горникевич Теофіл, 1891-1969, шамбелян, релігія, 1934-1939. СШ 191. Добрий знавець предмету. Добрий викладач, вимогливий, справедливий і прямолінійний як катехит-виховник.

Гузар — Монцібович Ірина, нім. м., 1930-1940. Добрий знавець предмету, солідний педагог, приятель молоді, адепт науки.

Ґебус Баранецька Степанія, 1934-40 рисунки; ЕУ II, 473; 1905, педагог і мисткиня.

Ґурґула — Сенів Наталія,

о. Ґалянт Микола, релігія; вчив коротко в 20-их рр. Сумлінний викладач.

д-р Дашкевич (Степанів) Олена, історія, географія 1925-1937. СШ 44, 226. Див. окремі статті.

Дем'янчук Богдана, ЧСВВ, латина, 1933-1940. СШ 226. Її лекції були зразково приготовані й подані дуже солідно під методичним оглядом. Сама вимагала багато і від себе і від учениць. Тому вони знали предмет. Завідувала бібліотекою.

о. Дзерович Юліян, 1871-1943; нім. м.; коротко з початком 20-их рр. ЕУ II, 509; Катехит, довголітній директор учительської державної семінарії у Львові, професор гр.-кат. Богословської Академії, автор праць на теми педагогії.

с. Дзюрич-Діонисія Дарія ЧСВВ, рисунки, ручні роботи, 1910-1911.

Добущак Іван, нім. м., СШ 191; добрий знавець предмету і педагог; вимогливий.

м. Ерделі Софронія ЧСВВ, грека, латина, 1918/19-1934, СШ 191, 226. Хорватського роду, стала доброю українкою, полюбила українську молодь і вчила її з замилуванням завдяки своєму глибокому знанню предмету. Своїм знанням імпонувала ученицям і цим спонукала їх до пильного вивчання латини і греки, мертвих мов, з допомогою яких вела до пізнання клясичної культури, з якої користають культурні народи й дотепер.

о. Ждан Іван, релігія, 1934-1939. Добрий педагог, знавець предмету. Замордований большевиками у Львові в 1941 р.

Жук Володимир, латина, 1936-1940.

Завадська Валентина, французька мова. ЕУ II, 706. Учила в 20-их рр. як надобов'язкового предмету.

Залізняк (Охримович) Олена, укр. м., 1916-1918. ЕУ II, 736; 1886-1969. СШ 226. Вчила недовго в перших роках існування гімназії. Вже в початках своєї педагогічної і громадської праці вміла при своєму предметі навчання української мови збудити замилування до рідної культури, вміла запалити іскру любови до свого народу, до праці для

нього.

Занько Михайло, латина. 1922-26. СШ 178.

д-р Зарицький Мирон, 1889-1961; математика 1930-1939 ЕУ II, 755. Незвичайно спосібний математик, дуже добрий викладач предмету, виходив поза рамки середньошкільної науки, але давав молоді глибоке знання предмету. Про нього говорили так: "Проф. Зарицький це математик, всі інші тільки учителі математики".

Зимак Павло, фізика 1920-23. СШ 198. Теоретик і практик у ділянці тіловиховання.

Ісаїв Петро, 1905 -; істор., геогр., 1937-1939 ЕУ II, 885. Прийшов до школи в січні 1937 р. Див.: стаття Ст. Бернадин. Був редактором католицького літерат.-наук. журналу "Дзвони". Автор наук. праць.

Калинович Володимир, нім.; 1921-31. ЕУ II, 924; 1884-1945. Ґерманіст. Дуже добрий мовник і солідний учитель, що давав молоді велике знання предмету. Допоміжна сила. Згинув трагічно під час бомбардування Дрездену в 1945 р.

Кандяк (Нагірна) Софія, мат., фіз., хем., 1933-1937, учасниця визвольних змагань 1918 р. (Див.: Михайло Гуцуляк: "Перший Листопад 1918 р. на Західніх Землях України". Ню Йорк—Ванкувер, 1973, ст. 155, 252.) Знавець предмету, знаменитий педагог і виховниця. Не тільки вчила предмету, але виховувала молодь на майбутніх громадян, готових до праці для народу. Див. про працю для харитативних установ. "Поступова вчителька, яка дуже багато причинилася до уформлювання наших тоді ще молодих характерів". (З листа Софії Венграновської до Редакції).

д-р Карманський Петро, 1871-1947; укр. м., 1906-1910 ЕУ II, 961. Поет молодомузець, знавець української та західньоевропейської літератури, умів викладати предмет, але менше знання видобути від молоді.

Карп'як Христина ЧСВВ, ручні роботи в пригот. і першій клясах 1906-1914. СШ 226.

О. д-р Кархут Спиридон, клясичний філолог; ЕУ II, 984; 1869-1931. СШ. 223, 4, 5. Див. Директори.

Д-р Колесса Філярет, 1871-1947; укр. м., латина 1919-23, ЕУ II, 1081. СШ 187, 217.Відомий етнограф і фолкльорист, давав молоді велике знання, навчаючи української і латинської мов.

Константинович Ярослав, історія, укр. м., 1922-1926, ЕУ II, 1111; мистецтвознавець, добрий викладач.

д-р Кордуба Мирон, 1876-1948; історія, географія, 1921-92 , ЕУ II, 1131; СШ 65. Учений історик і географ. Незвичайно солідний і вимогливий, подавав ученицям багатющі відомості з української і всесвітньої історії, підкреслюючи виховні моменти в рідній і чужій історії

по думці, що "історія це вчителька життя". На лекціях географії відкривав перед ученицями таємниці природи і "мандрував" не тільки по рідних землях, але й по цілому світі.

о. д-р Костельник Гавриїл, (1886-1948); ЕУ II, 1147, філософ-богослов, поет і письменник та вчений (писав бачванським говором. Учив коротко, з позитивними вислідами.

Котко Дмитро, дир. хору 1936-1937; ЕУ II, 1150. Знаменитий диригент хору, сумлінний педагог.

Д-р Крип'якевич Іван, 1886-1962; історія, 1920-1926, ЕУ II, 1189/90; Учений історик, людина з великиим знанням, умів подати молоді відомості з усіх епох рідної і всесвітної історії, вчити на прикладах з минулого й сучасного любови до рідного краю й народу.

Кулачковська Олександра (Марія, ЧСВВ). Вчила коротко з початком 20-их рр.

о. Леонтій Куницький, релігія, 1919-1920; ЕУ II, 1236. Добрий педагог, знаменитий проповідник.

Д-р Кучер Володимир, 1921-1929.

о. д-р Лаба Василь, релігія; ЕУ II, 1249; 1887-1976. СШ, I-II, Ґреміяльний крилошанин і мітрат Митрополичої Капітули, професор Богословської Академії у Львові, людина великого знання не лише свого предмету, але й усіх гуманістичних наук. На лекціях релігії подавав основні знання, витворював світогляд на справи релігії, моралі та етики, кристалізував характери.

Лагодинська Ірина, латина, 1932 — 1939; дбайлива вчителька, яка солідно приготовляла свої лекції.

Ластовецький Микола, латина, грека, поль. м., 1926 — 1934. Вимагав солідної підготови учениць.

д-р Лев Василь, поль. і укр. мови 1929-1939, знавець предмету, добрий педагог; мовознавець і літературознавець, професор УВУ, УКУ (декан Ф-Г Ф), директор ФС НТШ, ЕУ II, 1262.

о. д-р Левицький Ярослав, релігія, 1920 - 22, ЕУ II, 127г; 1878 — 1961. Знавець Святого Письма й перекладач його. Зразковий учитель релігії, що вмів захопити молодь проблемами релігії та погляду на світ, а також впоїти в неї етичні основи.

Левицький Юрій, госп. кл. V-VI. 1915 — 1916, математика, фізика. Добрий викладач і педагог.

Левицький Юліян, іст., геогр., 1906 — 1912; ЕУ II, 1270. Визначний педагог і автор шкільних підручників. (Див.: Директори).

Лежогубська Ірина, нім. м., 1925/26 — 1933/34. Добрий знавець предмету, вимоглива, справедлива.

о. Лежогубський Теодосій, релігія, 1913 — 1919; ЕУ II, 1274; 1869 — 1919. Педагог, церковний діяч, золотоустий проповідник і організатор громадсько харитативних установ. Автор проповідей, виданих

після його смерти. (Див.: Директори).

м. Лесняк Марта, ЧСВВ, рахунки в приготовляючій клясі, ручні роботи в 5 відділах, 1914 — 1921. СШ 191-2, 226-27; Згодом ігуменя.

Лещій Северин, мат., 1914 — 1921. (С.Ш. 43/4, 264). Строгий, вимогливий, справедливий.

о. Лициняк Василь, крилошанин і прелат, (див.: Директори). ЕУ II, 1305/6. Людина глибоких гуманних ідеалів, педагог — виховник, організатор українських релігійних і харитативних установ, непідписаний автор книжки про Митрополита Андрея Шептицького "Царський В'язень".

о. Лужницький Леонід, релігія від 1906 — 1937. ЕУ II, 1383; 1869 — 1951. СШ 40, 86-7. Титулярний крилошанин Львівської Капітули. Великий знавець предмету і педагог, вчив у школі від початку її існування аж до емеритури 1934 р. Виховав багато характерних, релігійних етичних одиниць, майбутніх громадянок, дружин і матерів.

Лушпинський Платон, нім. і укр. мови. 1914-21; ЕУ II, 1390; 1880-1952. Сш 156/7. Ґерманіст, знавець західньоевропейських літератур, знаменитий україніст, подавав молоді гарно, вичерпно та чітко опрацьований матеріял, порівнюючи мотиви української літератури з европейською літературою.

д-р Любомирович Іван, латина, 1925/6 — 1932/33: ЕУ II, 1393; 1894 — . Клясичний філолог, давав молоді велике знання латини і греки й вимагав від неї дуже багато.

д-р Людкевич Станислав, укр. м., і спів 1916 — 18; ЕУ II, 1394/5; 1879 —1979. Музиколог, вчив української мови коротко, та учениці, що слухали його лекцій, отримали основне знання рідної літератури й культури. Жив у Львові й успішно працював в ділянці музики.

Маєвська Валерія, польська мова, 1911-1914

д-р Макарушка Остап, укр., 1906 — 1914; ЕУ II, 1438; французька і українська м. СШ 93-4; 176; 1876-1931. Один із співосновників гімназії СС. Василіянок, україніст науковець, дослідник української мови і літератури. Педагог і виховник. За зразкові лекції люблений молоддю.

Мартинюк Григорій, укр. м. латина, грека. 1914 — 1921; СШ 94, 226. Знавець предмету, ставив великі вимоги до молоді.

Масляк Володимир, укр. м., 1909 — 1918; (ЕУ II, 1486; 1858 — 1924). Україніст, учив у гімназії коротко, в початках її розвитку, давав широкі картини розвитку українського письменства.

Матіїв-Мельник Микола, укр. і нім. мови, спів. 1929 — 1939; ЕУ II, 1491; 1890 — 1947, 1929 — 1939. Україніст і ґерманіст, поет і письменник, захоплював молодь своїм предметом. Учив також хорального співу й приготовляв шкільні концерти. Див. Степанія Олійник-Бернадин "Ми вдячні Вам".

Мельник Микола, природа. Природник, 1875 — 1954, ЕУ II, 1515. Вчив коротко в поч. 20-их рр. Вчений ботанік. Давав молоді глибоке знання предмету.

Мечник Петро, латина, попедевтика філософії 1921 — 1932. СШ 153. Клясичний філолог і філософ. Учив пропедевтики філософії, захопляючи молодь своїм предметом і збуджуючи в неї замилування до стислих точних наук.

о. Монцібович Євген, релігія, 1912 — 1921. СШ III 136, 213. Добрий учитель і педагог, батько молоді.

Монцібович Олександер, математика, 1935 — 1937. Добрий знавець предмету і викладач.

Монцібович Ірина, див. Гузар Ірина.

Морачевська (Кромпец) Марія, рисунки. 1922 — 1936; ЕУ II, 1648. Вчителька рисунків, сама мистець-маляр, впоювала в молодь розуміння естетики й замилування до краси природи. Також активна в праці жіночих організацій, як "Союз Українок", СФУЖО, в мистецьких організаціях та харитативних установах. Учениця Олекси Новаківського. Мистецьким стилем зближається до Івана Труша і Олени Кульчицької. Див.:

Мотюк Володимира, в чині м. Мотюк Василія ЧСВВ, 1918/19 — 1923/24 природа, фіз., мат., в нижчих клясах, пропедевтика філософії. Вчила математики й фізики та пропедевтики філософії під час першої світової війни. Була тимчасово директоркою гімназії після смерти о. Лежогубського в 1919 — 1921. 1914 — 1921. (Див.: м. Василія.)

д-р Мриц Ольга, природознавство, біологія, 1925 — 1939. ЕУ II, 1656; 1894 — . Природознавець, науковець, збуджувала у молоді замилування до природи й любови її.

Мриц Теофіл, латина, поль. м. 1916 — 1919. Добрий знавець предмету. Добрячий для молоді.

Надраґа Степанія, спів у нижчих клясах, 1928 — 1939. Приготовляла концертові виступи учениць.

д-р Надраґа (Туна) Теодосія, шк. лікарка, 1933/34 — 1939. Людина, лікарка, мати — для учениць.

Назар Йосафат, латина, 1923/24. СШ. III 128. Типовий учитель з усією філологічною докладністю і "дрібничковістю". На зразково приготовуваних лекціях втаємничував молодь у красу й філософію греко-римського світогляду.

Наливайко Григорій, латина, 1914 — 1921; СШ. 62, 92. Добрий учитель, консервативних поглядів.

Панчук Микола, латина, 1921 — 1934. Зразковий учитель. Автор шкільних підручників.

м. Парилле Северина, ЧСВВ; ЕУII, 1950; від 1918/19 — 1940, укр. і поль. мови, історія, адміністрація гімназії, музей. Див. окрема

стаття.

Пашкевич Іван, грека, латина, 1933 — 34; СШ 207. Лекції приготовляв сумлінно, вимагав знання предмету.

Полєк Микола, латина, грека, 1914 — 1921, 1922 — 30. СШ 153. Зразковий педагог, що не сказав ні одного зайвого слова під час лекцій, вимогливий, але справедливий, бо подавав молоді солідне знання клясичної культури; сам він автор знаменитого шкільного підручника "Приватне життя греків і римлян".

Полянський Юрій, історія, географія, 1912 — 25, ЕУ II. 2229/30. Подавав молоді предмети ясно, зв'язко, приступно.

Посацький Михайло, латина, грека, 1911-1912, 1914 — 1921. СШ III, 129. Великий знавець клясичних мов і культури греків та римлян. Втішався небуденним авторитетом у молоді. Автор твору "Греція — усміх життя".

Прокеш Олена, рисунки, 1914 — 1921. Зразкова вчителька.

Прокопович-Орленко Роман, спів, кляс. філологія, 1920 — 26. ЕУ II, 2353; Добрий диригент і викладач. Суворий, вимогливий.

Радзикевич Володимир, укр. м. 1914 — 1921; (1886 — 1966). СШ. 243, Педагог, людина ніжної вдачі, одушевляв учениць лекціями про поезію, знаменитий виховник, науковець і письменник. Автор наукових праць про М. Шашкевича, Ів. Франка, Лесю Українку, новітню літературу, підручника історії української літератури, призначеного передусім для шкільного вжитку. Автор повістей із життя галицького суспільства нових часів, автор віршованих оповідань для дітей і молоді.

Роздольський Осип, німецька мова, латина 1907-1929; СШ III, 97, добрий викладач, звертав увагу на історію німецької літератури.

Рудницька (Олесницька) Марта, франц. м., 1934 — 39. Знавець предмету і добрий викладач.

Рудницький Юрій, нім. м., латина, 1914 — 1921, ЕУ II, 1858; СШ 131. Ґерманіст, україніст, письменник, знавець предмету, знаменитий викладач, захоплював молодь своїми лекціями німецької мови та літератури. Літературний псевдонім: Юліян Опільський.

Сальо Людвик, німецька м., 1906 — 1914; СШ III, 92. Знавець клясичних мов, редактор шкільних підручників. (Корнелія Непоса)

Сидорович Савина, (1895 — 1972), січова і пластова діячка, вчителька ручних робіт у середніх школах Львова. Впоювала в молодь охоту до технічної і механічної зручности. З 1940-их рр. наук. співробітниця Укр. держ. Музею Етнографії та Художнього Промислу АН УРСР у Львові, у збірці якого "Матеріяли з Етнографії та мистецтвознавства" (випуск III-VIII; 1957 — 62) появилися її розвідки про розвиток нар. ткацтва на Україні (з окр. на Зах. Землях). С. — автор довідника "Вказівки для ведення ручної праці на першому

році навчання" (1924).

Сітницький Іван, математика, фізика, 1925/6 — 1932/33; (1881 — 1947). Педагог і математик, сотник УГА, комендант старшин. однор. школи артилерії в Станиславові. Шк. підручник геометрії, логаритми, переклади з фізики і хемії. Працював і помер у Львові, УЗЕ III, 102.

м. Слободян Віра ЧСВВ, ігуменя; каліґрафія в приготовн. і ручні роботи в І-ій кл. 1906 — 1914.

Сташинська (Вергановська) Марія, історія, 1930 — 1939. Знавець предмету, добрий педагог.

Степків Осип, латина, поль. м. 1925-26. Добрий філолог, вимогливий.

Стецюк Василь, латина, грека, 1932/3 — 1937/8, секретар гімназії. Учитель клясичних мов і культури. Див. Ст. Бернадин: "Ми вдячні Вам". Знавець предмету, добрий педагог, вимогливий. Втішався позитивними вислідами своєї педагогічної праці. На еміґрації професор клясичних мов в УВУ. Дійсний член НТШ, генеральний секретар ГР НТШ. Нар. 1910 р. Помер ненадійно 9. квітня 1975 р.

Струтинська Антонина, поль. м., 1930 — 1939, укр. м., 1939 — 1941. Польоністка й україністка в 30-их рр. Див. Ст. Бернадин: "Ми вдячні Вам". Знаменитий педагог, вимоглива. Померла 1977 р.

Суховерська (Федів) Оксана, руханка, 1921/22 — 1938/39; Пластова діячка; крім того мала окрему студію ритміки. Вчителька руханки й тіловиховання та ритміки, оснутих на м модерних методах навчання. Див. Ст. Бернадин: "Ми вдячні Вам".

Терлецький Тимон, поль. м. учив коротко в 20-их рр.

Тершаковець Михайло, укр. м. латина; 1883 — 6. лютого 1978. Незвичайно вимогливий учитель, суворий педагог, визначний учений, дослідник доби Маркіяна Шашкевича. В його науковому дорібку багато праць з тієї та інших ділянок української літератури, друкованих в українських наукових журналах, переважно в виданнях НТШ, і в чужих, головно німецьких. СШ, 242, III 119, 120.

д-р Тисовський Олександер, природа, 1914 — 1921. СШ III, 134. Глибокий знавець предмету, добрий викладач, вимагав багато від учениць. Основоположник українського "Пласту".

Тихович Евстахій, географія. Вчив у 20-их рр. Добре викладав і вимагав знання.

Томашівська (Заячківська) Марія, історія, латина, 1927 — 29. Її лекції були добрим духовим кормом учениць.

Туна Осип, українська м., латина, 1908-1914.

о. Туркевич Іван, СШ 94; вчив коротко 1916 — 1920 рр. Добрий педагог, меломан.

Турська Марія, руханка, 1914 — 1921. СШ 226. Впоювала в учениць практично: "В здоровому тілі здорова душа".

Турчин Лука, нім. м. СШ III 157. 1927 — 1932. Знаменитий знавець предмету; педагог.

Федів Степан, СШ III; 93, 152. Клясична філологія. Коротко в 20-их рр. Добрий педагог і добрячий учитель.

Федусевич Мирон, укр. м. СШ III, 71, 193. Знавець української культури й літератури. Його лекції були солідно приготовлювані. Вимагав солідного знання.

Форостина Евген, історія, географія 1908/9 — 1913/14; господар кляси I. 1910/11. Добрий знавець предмету. Добрий педагог.

о. Хомин Петро, мітрат, релігія, 1930 — 39; СШ III, 197, 198. Катехит, виховник, опікун молоді, провідник в напрямі кристалізування характерів. Знаменитий проповідник. Автор статтей на релігійні теми. Редактор католицьких журналів "Нива" у Львові і "Наша Мета" в Торонті. Автор книжки "Вічне Місто Рим". Торонто 1964.

м. Худерська Йосифа, ЧСВВ. приготівка перед I світ. війною, СШ 200, 202.

д-р Цегельський Роман, математика, 1921 — 1930. Науковець, учитель фізики й математики. З його лекцій, оснутих на дослідах, молодь діставала багато знання й замилування до математичних наук.

Цегличський Роман, латина, грека, німецька м. 1908-1914; ЕУ III, 1137.

д-р Чайковський Микола, фізика; вчив коротко в 20-их рр. Математик, давав молоді велике знання зразковими лекціями, й заохочував до студій математичних наук у високих школах. В 20-их рр. виїхав до УРСР.

д-р Чубата (Лежогубська) Дарія, лікарка, 1925 — 1934. Див. стаття.

д-р Чубатий Микола, історія, географія, 1914 — 1921. СШ III, 198, 227; Знаменитий знавець предмету. Багато знав, багато вимагав.

Чучман Іван, латина, грека, 1914 — 1934. Знавець предмету. Проф. Іван Чучман в помисловий, а притім оригінальний спосіб учив нас гексаметра при скандуваню Овідія. Припадком у нашій клясі стояло піяніно. Одна з нас, що грали (але найбільш охочою до цього була Ірка Макух), грала з "лансієра королівський уклін", а ми під такт скандували.

(Осипа А. Дяків-Рижій)

Шпитковський Іван, укр. м. СШ III, 212. Коротко в 20-их рр.

д-р Щурат Василь, укр. м., Член Всеукраїнської Академії Наук, поет, один з найкращих перекладачів чужої (західноевропейської) літератури, поезії, учений дослідник історії української літератури і зв'язків її із західноевропейськими літературами.

Див.: Директори.

Янів Осип, математика, 1906 — 1914, 1925 — 26. Знав предмет. Добре викладав і вимагав солідної науки.

м. Янович Марія, ЧСВВ, укр. м. в 30-их рр. Україністка, зразковими лекціями приготовлюваними основно, подавала молоді велике знання української культури. Згодом директорка фахової школи СС Василіянок.

о. Янович Микола, грека, 1914 — 1921.

Ястшембська Ванда, франц. м. 1910-1914.

Олена Бережницька

Володимир Білинський

ький

Проф. Іван Боберський

проф. Станіслав Вільк

д-р Іван Брик

проф. Ірина Гузар Монцівович

проф. Дарія Витанович

д-р Олена Степанів Дашкевич

Софія Кандяк

Володимир Калинович

мґр Петро Ісаїв

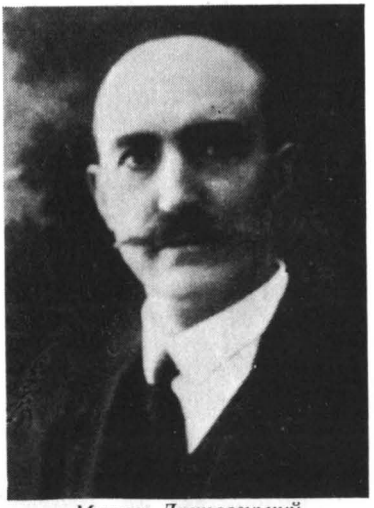

Микола Ластовецький

д-р Василь Лев

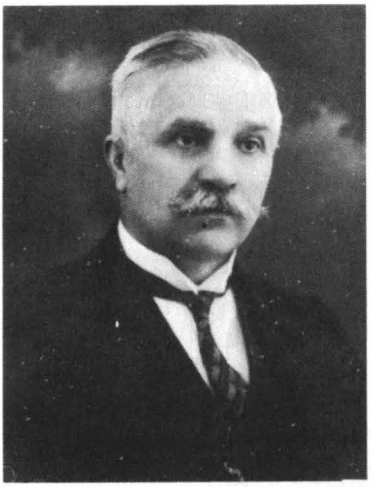

д-р Остап Макарушка

Микола Матіїв Мельник

проф. Григорій Мартинюк

Микола Мельник

Олександер Монцібович

Петро Мечник

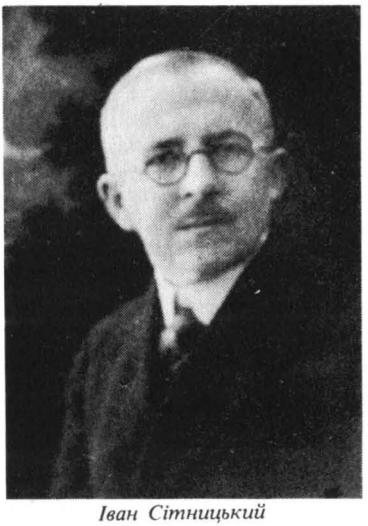

Іван Сітницький

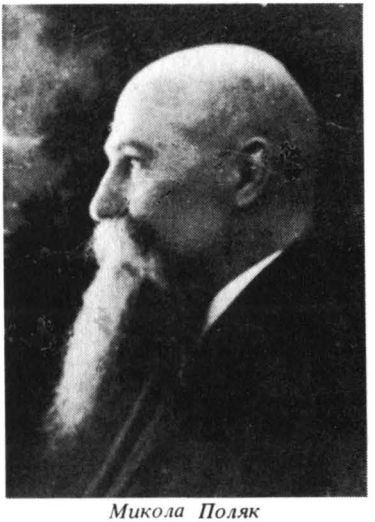

Микола Поляк

Оксана Суховерська

Ірина Лежогубська

Савина Сидорович

Антоніна Струтинська

Марія Морачевська

Осип Степків

д-р Василь Стецюк

Іван Чучман

Д-р Василь Цегельський

Лідія Бурачинська

МАРІЯ МОРАЧЕВСЬКА

Мистець, педагог.

Марія Морачевська була уродженкою Золочівщини, але юність і зрілі роки прожила у Львові. Тому майже все її життя пов'язане з цим містом. Тут вона закінчила середню школу і почала вчителювати. А що змалку в неї виявився хист до рисунку, то в 1922/23 відбула ще рік науки у Державній Промисловій Школі. Це відкрило їй дорогу до навчання рисунку в школі. Доповнивши це згодом студіями історії мистецтва на Львівському університеті Марія Морачевська в 1929 р. дістала диплом вчительки рисунків середніх шкіл.

Але цим воне не обмежилась у мистецькій освіті. Її тягнув світ ліній і кольорів, що відкрився їй у школі Олекси Новаківського. Кілька літ студій дали їй напрям і знання. На виставках Студії львов'яни вперше побачили її ніжні квіти й краєвиди.

У вчителювання Марія Морачевська теж внесла свій багатий талант. Навчання рисунків перетворилось у предмет прикладного мистецтва, в якому вона виявилась майстром. Сотки дівчат у фаховій школі СС Василіянок і "Труду" перейняли від неї любов до українського народного орнаменту. Вона вміла примінювати його в особливій, сублімованій формі, підбираючи до того відповідні матеріяли і методи. Завершення цієї вчительської праці знайшла вона в часі війни, коли навчала в Мистецько-Промисловій Школі.

Життя не щадило їй ударів. Щасливу її родину потрясла смерть чоловіка бл. п. д-ра Юрія Морачевського в 1935 р. Як мати двоїх дітей, Марія Морачевська перейняла всю відповідальність за сім'ю і в важкому зусиллі воєнних і повоєнних років виховала їх. Через те й не могла послідовно працювати в образотворчій ділянці. Але коли тільки устабілізувались умовинни на новому поселенні в Америці, вона знов повернула туди свої змагання. І в останніх роках свого життя дала багато нових творів.

Союз Америки гордий із того, що міг зараховувати покійну мисткиню в ряди своїх членів. Своєю особистою культурою, глибокою побожністю та педагогічним хистом вона промінювала на довкілля. Тому з радістю віддає в цій виставці свій поклін Мисткині, Матері і Людині, якою була Марія Морачевська. [1]

Катедра с. Юра у Львові. Малюнок Марії Морачевської

1. Див. також: Василь Лев: Мати-виховниця-мистець. (Жмуток спогадів про Марію Морачевську) "Свобода", ч. 147. 5 серня 1961.

СПИСОК УЧЕНИЦЬ ВОСЬМИХ МАТУРАЛЬНИХ КЛЯС ЗА РОКАМИ

В цьому розділі подаємо списки учениць восьмих матуральних кляс за роками, від першої матури в 1914 р. до 1939 року з додатком випускних кляс, т. зв. десятирічок за рр. 1940 і 1941. Тут включені перший і другий рік математично-природописного ліцею з року 1939, а також кляси друга, третя і четверта кляси з 1939 р. і четверта з 1938 р. гімназії нового типу. При списках абсольвенток подаємо прізвище дівоче і замужнє, якщо таке є, високошкільні чи фахові поматуральні студії, короткі довідки про їх професійну або громадянську працю і місце теперішнього побуту. Списки учениць подаємо в двох групах: А — ті що були в школі до кінця і склали іспит зрілости; Б — ті що були в школі тільки кілька років і з різних причин перейшли до інших шкіл і не здавали у нас матури. Але на жаль, не маючи архівних матеріялів гімназії, що може сьогодні вже не існують під окупантським режимом, ми скористали зі списків колишніх абсольвенток, які живуть у вільному світі. Якщо вони користувалися наявністю клясових табльо або принагідних груп, чи таки пам'яттю про товаришок своїх кляс, тоді списки точні. Але не всі могли запам'ятати їх. Тому деякі списки неточні, а головно відомості про поматуральне життя. Одначе деякі абсольвентки поставилися байдуже до прохань редакційної колеґії відповісти на запитники й оголошення в часописах (ЗСА і Канаді); не знаємо, чим вони це мотивували. Тому редакційна колеґія не може відповідати за деякі неточності саме через подані причини і не буде відповідати на негодування про зміст книги, головно списків учениць. Хоч маємо відомості про тих, що залишилися в рідному краю, не подаємо місця їх побуту.

На цьому місці редакційна колеґія пропам'ятної книги щиро та ввічливо дякує всім "Василіянкам", що з великою дбайливістю і відданістю допомогли нам у важкій праці, спрямованій на збереження пам'яти про школу для сучасників і майбутніх поколінь відомостей про справді визначну й унікальну гімназію, ведену Сестрами

Василіянками, Духовниками та світськими Виховниками під протекторатом і за щедрістю Їх Ексцеленції Митрополита Кир Андрея Шептицького, сьогодні Слуги Божого.

Списки учениць подаємо в двох групах: А — ті що були в школі до кінця і склали іспит зрілости. Б — ті що пробули в школі кілька років (один або більше) і з різних причин не складали у нас іспиту зрілости. Списки учениць виготовили Анна Кобринська і Василь Лев. Світлини описали Оля Дзядів і В. Лев.

При цій нагоді нехай буде нам вільно щиро подякувати Вп. Жертводавцям, що фінансовою допомогою причинилися до видання Пропам'ятної книги. Імена жертводавців подано на списку при кінці книги.

Незвичайно щиро дякуємо і Вп. Мистцям, що дарували свої картини на вилаштування льотерії, виграш якої відбудеться під час Ювілейного З'їзду на Союзівці 7 -8 червня 1980 р. Тут подаємо імена Вп. жертводавців картин: Стефанія Бернадин — "Квіти", олія; Едвард Козак — Жінка і пава"олія; Юрій Козак — "Мертва природа", олія; Ярема Козак — "Букет", акрилік; Іванна Ліщинська — "Натюрморт", олія; Галина Кузьма — "Під вечір", акрилік; Зенон Онишкевич, "Голгота", графіка; Катерина Росандіч — "Український паейсаж, акварелл; Ірина Федениншин — "На провесні", акварелл. Щире спасибі всім Вп. Жертводавцям, що в якийнебудь спосіб причинилися до благородного діла — видання Пропам'ятної книги про українську жіночу гімназію, записану золотими буквами в історії нашого культурного життя, що проходило може в дуже важких життєвих обставинах.

Рік 1913/1914

А

Анастазієвська Михайлина

Вокрой Тереса, молодо померла

Галькевич — Банах Олена, пом.

Глібовицька Олександра, одна з найспосібніших учениць гімназії. В 1915 р. вивезена з родиною в глиб Росії, де в короткому часі померла.

Гнатюк — І. Косаренко-Косаревич, II. Вебер Ірина пом. у Гамбурзі.

Гупало — Ясінчук Домна, д-р мед., лікарка на Закарпатті, в Міттенвальді, в ЗСА в Феніксі, Арізона. Померла у Вашінгтоні.

Долошицька — Тимкевич Софія, студіювала фармацевтику

Ерделі Софронія ЧСВВ, хорватського роду, згодом учителька клясичної філології в гімназії СС Василіянок у Львові, померла в Аргентині.

Залуцька — Ощипко Марія

Козак — Чайковська Марія, на еміґрації в Торонто, Онт., де померла.

Кулачковська Олександра ЧСВВ. монахиня, вчиелька гри на фортепіяно в Інтернаті

Крушинська Марія, зліквідована большевиками.

Лежогубська Ірина, студії ґерманістики, учителька ґімназії СС Василіянок, Торговельної школи, інспектор шкіл.

Лужницька — Рудницька Юлія, студії україністики у Львові, службовичка пошти, тепер у Філядельфії.

Мулик — Яворська Софія, учителька, виеміґрувала з чоловіком до Росії.

Нагірна — І. Кандяк — ІІ. Лев Софія. Учасниця визвольних змагань 1918 р., студії математики, фізики та хемії у Львові і Празі ЧСР, учителька середніх шкіл РШ, ґімназії СС Василіянок, Академічної ґімназії, організаторка хемічних лябораторій в Галичині, професор хемії в каледжі Мерівуд в Скрентоні.

Нарожняк Ольга, заміжня за росіянином, обоє загинули під час революції.

Парилле Северина, монахиня, ЧСВВ, див. стаття

Парфанович — Булянда Ольга, студії філософії у Львові, учителька польської мови в ґімназії СС Василіянок, тепер у Польщі.

Пєсцьоровська Ісидора

Пєсцьоровська — Сивак Ярослава, померла у Львові.

Раставецька — Матюк Марія, померла в ЗСА 1961 р.

Танчаковська — Рихло Дарія, померла в Ужгороді.

Телішевська Ольга, монахиня ЧСВВ.

Томович — Луцька Олена, студії біології в Ґрацу в часі І-ої світ. війни, померла в Яблонові, пов. Перемишляни.

Туркевич — Турчинська Марія, померла

Фецяк Степанія

Чайківська Володимира, померла

Шпитко — Шумей Софія, студії філософії, пом. в Шікаґо.

Б.

Дембінська Лукія, службовичка в поштовому уряді у Львові.

Дуткевич — Ставнича Олександра, д-р медицини, в Яворові до 1943-го р. на еміґрації в Боффало, там померла.

Мацюрак — Брилинська Софія, після закінчення 5-ої кл. вийшла заміж.

Пилипчук — Юзичинська Романа, живе в Ню Йорку.

Сидорович Савина, вчителька ручних робіт і слейду в ґімназії СС Василіянок і Рідної Школи у Львові, організаторка Пласту, останньо науковий працівник Музею народнього мистецтва у Львові. Див.: "Історія українського мистецтва", Київ, 1970, т. IV, 2., "Орнаментальні композиції українських народніх тканин XIX і поч. XX століть (в книзі: "Матеріяли з етнографії та

мистецтвознавства", вип. 7-8, Київ, 1962, ст. 40-44). Померла у Львові 25.XI. 1972.

Рік 1915/1916.

А

Алиськевич — Кулицька Наталія, учителька музики в Брно, ЧСР.

Білик Леонія

Білинська — Шекерик Ірина, живе в Шікаго.

Боярська — Полянська Марія, на еміграції в Аргентині, пом.

Вахнянин — Льонер Ірина, після І-ої світ. війни постійно жила у Відні

Волянська — Ґардецька Кекилія, вр. 1916 вчителька в народніх школах на Волині, заснованих УСС-ами: абітурієнтський курс рахунковости, праця в банку; 1918/19 співпраця в журналі "Вперед" та "Наша Мета" у Львові; в 20-их рр. голова Філії Союзу Українок у Кутах, член УНДО, в Косові вела кооперативу "Гуцульське Мистецтво"; на еміграції член управи "Об'єднання Українських Жінок" у Німеччині; в ЗСА як член управи СФУЖО працювала аж до смерти в 1961 р. учас. виз. змагань

Гарматій — Цегельська Анна

Гнатюк — Піснячевська Олександра, студії медицини у Львові й Празі закінчені докторатом, живе в Парижі

Дзєльська — Осадца Євгенія

Дмитраш Олена, співачка, інспектор музичних шкіл

Долинка — Козак Іванна

Кривокульська — Панчишин Ольга, на еміграції в Шікаго

Кульчицька — Маєр Неоніля, померла у Відні

Лагодинська Ірина, студії клясичної філології, учителька гімназії СС Василіянок у Львові

Ластовецька — Пеленська Софія, студії ґерманістики і курс для шкільних гігієністок, працювала у Львові як гігієністка, активна в Союзі Українок, живе в стейт Н.Дж.

Лисько — Струтинська Ольга, на еміґрації в Ню Йорку, де померла

Парфанович — Волчук Софія Наталія, лікарка, суспільна діячка, авторка статтей на медичні й відродженецькі ідеї, довголітня редакторка ж. "Відродження", її письменицька творчість відноситься до літературних описів проблем гігієни й людського здоров'я ("Гігієна жінки"), суспільних і національних питань, вона надженна звеличниця Бойківщини, любителька природи. ЕУ II, 995. Перелік її літературних творів див. стаття

Селянська — Бращайко Марія, на Закарпатті

Стернюк — Левицька Оксана, померла в Боффало, Н. Й.

Тимкевич Олена

Туркевич — І. Лісовська, II. Лукіянович Степанія, музиколог.

Тустановська — Карачевська Лідія, студії хемії у Відні, померла на засланні

Б

Дичковська Кекилія учас. виз. змагань.

Дичковська Наталія

Кордуба Ірина, вийшла заміж в VIII кл.

Левицька Марія

Пашко Марія

Попель — Гаврилюк Дарія

Сосенко Дарія

Сосенко — Острук Наталія, письменниця, померла в ЗСА

Твардієвич Юлія, пом.

Чорна Марія

Рік 1915/1916

Б І.

Не маючи точних даних, в котрому році і в якій гімназії здали матуру нижче подані абсольвентки, зазначується їх в окремій групі **Б І.**

Базилевич Ольга

Баричко Ольга

Ваньо Ісидора

Ґермак Софія

Данилович Анна

Ґіжовська Марія

Дем'янчук Марія

Кипріян Марія

Кміцикевич Степанія

Копертинська Зиновія

Копертинська Софія

Косар Марія

Кохановська — Яцура Мирослава, учасниця визвольних змагань

Лев-Терлецька Марія

Лежогубська Чубата Дарія, студії медицини закінчені докторатом у Відні, лікарка в гімназії СС Василіянок у Львові

Навроцька Надія

Остапчук Анна

Плянчак Ірина

Сваричевська Євгенія

Телішевська Іванна

Чабан Олена

Рік 1916/1917

А

Блажкевич Михайлина

Білецька — Крайківська Юлія

Матіїв — Бонковська Ірина, студії в Торговельній Академії у Львові, прокурент Земельного банку, голова Надзірної Ради кооперативи Українське Народне Мистецтво, член Ради кооперативи Труд, на еміґрації голова Надзірної Ради кооперативи Базар у Філядельфії, член СУА та інших організацій, померла у Філядельфії 1957 р.

Огоновська — Назарук Константина, живе в Нью-Йорку, Н. Й.

Пачовська Дарія, живе в Польщі

Пачовська Оксана, студії філософії в УПУ, згодом у Університеті ім. Яна Казаимира, учит. диплом, учителька середні шкіл.

Студинська — Тисовська Ірина, студії на філософічному факультеті у Львові, померла у Відні на еміґрації

Ступницька Анна; зам.

Ступницька Олена, померла в 1919

Туркевич — Мартинець Ірина, співачка, на еміґрації режисер театру в Канаді

Федак — Гриневич Марія, школа домашнього господарства у Відні, померла в Австралії 1979 р.

Чайківська — Пшепюрська Ольга, лікар-дентистка у Львові

Яворська Марія

Рік 1917/1918

А

Адріянович Іванна

Вертипорох Ірина, учителька нар. школи

Гайова Анна

Демидчук — Яворська Євгенія, померла

Дем'янчук Олександра, монахиня м. Богдана, ЧСВВ учителька латини в 30-их роках в гімназії СС Василіянок у Львові

Дем'янчук Марія

Дудкевич — Кавуля Марта, живе в Канаді

Качмарська Марія, померла на еміґрації в Німеччині

Королик — Левицька Оксана

Крук Єлисавета, студіювала в університеті в Кракові, службовичка

Паньків Неоніля, зам.

Паньківська Софія

Пилипчук — Юзичинська Романа

Підгородецька Неоніля

Подільська Степанія

Пристай — Огоновська Наталія, студії біології в університеті в Відні

Сілецька Ольга

Фартух — Давидович Софія, в Польщі

Цапович — І. Коверко — ІІ. Ніщеменко, Ярослава, журналістка праця в суспільних організаціях

Яросевич — Мельник Ольга, померла в Філядельфії

Б

Білик Олена, після закінчення IV-ої кл. перейшла до учительської семинарії

Бованко Олена, після закінчення IV-ої кл. перейшла до учит. семинарії

Давидович Ірина, померла у Львові в 1915 р.

Кордуба — Курилас Олена (в V-ій кл. вийшла заміж)

Лотоцька Ольга, після закінчення IV-ої кл. перейшла до учит. семинарії

Петрів Степанія, після закінчення IV-ої кл. перейшла до учит. семинарії

Раставецька Софія, скінчила тільки IV-ту кл.

Рибка Степанія, скінчила тільки IV-ту кл.

Хомик Ольга, ходила тільки до IV-ої кл.

Хомик Софія, ходила тільки до IV-ої кл.

Цеглинська Анна, закінчила тільки 4 кл.

Рік 1918/1919

А

В 1919 р. були два реченці матуральних іспитів, весняний та осінній.

17 червня 1919 р. приступили до іспиту зрілости тільки ті учениці, які постійно мешкали у Львові, всі інші безпосередньо перед Листопадовим Зривом пам'ятного 1-го листопада 1918 р. виїхали додому, користаючи з двотижневої перерви шкільної науки з приводу сильної у тому часі епідемії інфлюенци (еспанки).

Дрималик — І. Борис — II. Лянґгавер Марія

Дяків — Рижій Осипа, студії на медичному факультеті у Львові, в таборі ДП працювала як медсестра

Застирець — Шах Ірина, доповнила семинарійну матуру, курс ручних робіт, пом. в Мюнхені.

Мартинюк — Лотоцька Емілія, вчителька народніх шкіл

Масюк Марія (Екстерністка) померла в Яворові 1919 р.

Олесницька — Рудницька Марта, студії французької та англійської мов у Парижі й у Львові, закінчені докторатом. Вчителька Акад. гімназії. На еміґрації в ЗСА.

Парфанович — Цєпла Юлія, торговельні студії, 2 роки прав в Українськім Тайнім Університеті, секретарка Музичного Інституту ім. Лисенка у Львові

На весні 1919 р. за влади ЗУНР іспит зрілости склали в Бережанах, Золочеві, Станиславові такі учениці:

Ваньо Іванна

Коблянська — Лемішка Софія, на еміґрації в Канаді

Лагодинська — Залеська Олена.

Макух — Павликовська Ірина, вчиродом зі Львова. Співосновниця і член управи кооперативи "Українське Народне Мистецтво" (19251939), Союзу Українок (1923-1928), товариства Української Захоронки і Вакаційні оселі (1926-39), член крайової управи Секції Сільських Господинь (1935-1939) — всі ці інституції у Львові. На еміґрації — засновниця і голова Об'єднання Українських Жінок у Німеччині (1945-50), член-засновниця і член управи СФУЖО (з 1948), голова крайової управи Ліґи Українських Католицьких Жінок Канади (1964-68). Авторка статтей і дописів, "На громадський шлях"; з нагоди 70-ліття українського жіночого руху. Філядельфія, 1956, СФУЖО, 76 стор., "Для Бога, Церкви і Народу". Ліґа у. к. ж. Едмонтонської Єпархії. У 25-ліття існування ЛУКЖ. Едмонтон, ЛУКЖ, 1967. Померла в Канаді.

Пеленська — Бісик Анна

Склепкович — Алиськевич Анна, Ню Йорк, Н.Й.

Старух Іванна

Чучман — Пахолків Серафина, студ. філос. укр. Тайного Університету

Польська влада не признала важности цього іспиту, тому по раз другий здавали іспит зрілости в гімназії СС Василіянок у Львові такі учениці:

Осінь 1919 р.

Ваньо Іванна

Коблянська — Лемішка Софія,

Пеленська Анна

Склепкович Анна

Старух Іванна

Чучман Серафина

Рік 1918/1919

В.

Бенцін Стефанія

Вітошинська Стефанія

Вітошинська Ярослава

Ґоцька — Ляліч Наталія, жила в Загребі, Югославія

Доніґевич Ірина

Когутяк Софія

Мальчинська Валерія

Лешньовська Іванна

Полюга Павлина

Роздольська Марія

Сабадож Апольонія, хорватка з Загребу, виїхала 1914 р.

Янкевич — Голіната Стефанія

Яворська Марія

Яросевич Ольга

Рік 1919/1920

З уваги на проголошений бойкот польських університетів в рр. 1920-1925 абсольвентки гімназії, не виломлюючись з-під загального рішення, і відповідно до фінансових можливостей, почали свої студії в Українському Тайному Університеті у Львові або в університетах Відня, Праги і Ґрацу, нострифікуючи їх після знесення бойкоту восени 1925 р. на польських університетах.

А

Бандрівська Дарія, музичні студії у Львові й Відні, виступала як естрадна співачка — сопрано, концертувала в 30-их р., викладачка співу в Музичному інституті ім. Лисенка у Львові. ЕУ II, 88.

Бирка — Березюк Наталія

Бомбак Віоля

Ваньо Ярослава, студії математики у львівському університеті

Вергановська — Сташинська Марія, студії історії і славістики в Укр. Тайному Університеті, в Карловім університеті в Празі й у Львові, закінчені дипломом, вчителька гімназії СС Василіянок у Львові.

Гошовська Олена

Ґутковська Олександра

Давидович Олена, зам.

Дем'янчук Зіна

Дзерович — Голіната Олександра, померла у Відні 1947 р.

Дорундяк — Дрималик Ірина

Капій Зеновія

Кардаш Ольга

Кобринська Анна, студії географії, суспільних наук, бібліотекознавства в університетах у Відні й в Кракові закінчені дипломом, бібліотекарка Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові й в Ню Йорку,

вчителька Шкіл Українознавства, член НТШ, статті на бібліографічні теми.

Кузів — Стецюк Володимира

Лагодинська — Залеська Олена, Музиколог, учителька музики; музичні студії у Львові (кляса фортепіяно) і в Відні (проф. Софія Дністрянська і проф. Кайзер), держ. іспит із музики в віденській консерваторії 1922. В рр. 1923 — 1944 вчителька музики в музичних інститутах у Станиславові, Дрогобичі й Коломиї. На еміґрації продовження студій і вчителька музики в Відні, в Буенос-Айрес в Арґентині, в ЗСА директорка музичного інституту в Бофало, Н. Й. 1955-64. Померла 21. 6. 1964. Лагодинська залишила літературну спадщину: "Ліс" про УПА, оповідання нагороджене на літер. конкурсі СФУЖО, 1961, "До сонця — до волі", повість про молодь, "Із днів грози" — спогади, 1957, багато статтей у ґазетах і журналах ("Микола Фоменко", 1957 тощо. Див.: ЕУ II, 1252.

Леонтович Олена, зам., студії медицини закінчені докторатом в Празі, залишилася в ЧСР

Макух — Кокуревич Надія

Мушкевич Ольга, зам.

Охримович — Скорик Сальомеа, студії хемії в університеті у Відні, закінчені у Львові дипломом, вчителька середніх шкіл

Паляниця — Палій Анна, студії історії і педагогіки в університеті в Празі

Панкевич — Смішко Софія, студії медицини в Укр. Тайному Університеті у Львові й в Празі закінчені докторатом, нострифіковані в Кракові, праця в Народній Лічниці у Львові й у Філядельфії, де померла Як лікарка займалася суспільною працею для хворих; давала щедрі пожертви на наші установи, головно на Український Католицький Університет у Римі.

Петрик — Храплива Євгенія, студії математики й фізики у віденському й львівському університетах закінчені дипломом, вчителька гімназії Рідної Школи у Львові, вчителька Шкіл Українознавства в Ню Йорку Живе в Канаді.

Пясецька — Рудницька Юлія

Рибчак — Слободян Марія, торговельні студії, книговод і керівник крамниці, активна в Лізі Українських Католицьких Жінок в Торонто

Утриско Ірина, торговельні студії

Фартух Анна, померла в молодім віці

Федак — Мельник Софія, студії у Високій Школі Світової Торгівлі у Відні закінчено дипломом, праця в банку.

Чижович — Пушкар Стефанія, студії в Високій торговельній школі в Празі, ЧСР, закінчені дипломом у 1924 р. З того часу у Львові співосновниця жіночого журналу "Нова Хата", видаваного кооперативою "Українське Народне Мистецтво", праця в Комітеті розбудови українського промислу (КРУП), справник УНМ 1928-39; поїздки до ЗСА й участь у виставі УНМ в Шікаґо 1926-28; ініціяторка Психотехнічного Інституту при Україн-

ському Технічному Товаристві, член комітету української промислової кооперації при при Ревізійному Союзі Кооператив. Після переселення до ЗСА й осідку в Філядельфії, Па. ініціяторка кооперативи "Базар" 1948 (Філядельфія), член управи СФУЖО, від 1950 член гол. управи СУА, 1965-71 голова її; почесний член СФУЖО і СУА. ЕУ II, 1252

Цурковська — Лєґ Ірина, музичні студії

Б

Бурачинська Лідія

Могильницька Наталія

Перейма Володимира, талановита декляматорка на шкільних концертах

Пясецька — Кордюк Лукія

Рік 1920/1921

А

Баричко Ірина

Горбачевська — Носик Ліда

Ґіла Ольга

Дрогомирецька — Лепка Марія, промислова школа у Відні

Кметик Ірина

Краснопера — Голинська Галина, музичні студії (фортепіян) у Львові, акомпаняторка, вчителька музики в Канаді, де померла

Кохановська Зеновія

Лагодинська — Кучковська Ярослава, студії ґерманістики закінчені докторатом у Відні, письменниця, авторка численних оповідань, переважно з життя гуцулів, і поезій, друкованих в журналах "Нова Хата", "Шляхи", у В-тві "Світ Дитини", в ЗСА в журналах "Овид", "Гуцулія" та інш. Літературний псевдонім Леся Верховинка. Померла в Делятині 21 лютого 1936. Огляд літературної праці друкований в "Свободі" 17 лютого 1956 р. пера Галини Лагодинської-Залеської

Ладан Степанія, монахиня ЧСВВ

Левицька Ірина, зам., студії історії у віденському університеті закінчені докторатом, праця в бібліотеці Наукового Товариства ім. Шевченка

Лешньовська Іванна

Лиско — Сваричевська Марія, померла 1969 р.

Лучечко Марія

Макарушка — І. Терпиляк — II. Масюкевич Ольга, студії педагогіки та суспільних наук в університеті в Празі, директорка середньої школи суспільних наук у Львові в рр. 1941-1943, на еміґрації в ЗСА

Мармаш Софія, монахиня ЧСВВ (м. Ірина), студії славістики у львівському університеті, вчителька середніх шкіл СС Василіянок у Львові

Модна Катерина, студії медицини у Відні, закінчені в Польщі

Мриц — Паньківська Марія, закінчені дипломом студії географії у Львові, вчителька середніх шкіл у Львові, на еміґрації в ЗСА, пом.

Парахоняк Ольга

Парилле — Левицька Орися, студії

історії у Львові, живе в Букарешті

Полянська — Турянська Олена, померла у Львові в молодім віці

Рудницька Леся

Сенюта — Пеленська Ольга, студії медицини в Українськім Тайнім Університеті, суспільна діячка, праця в Об'єднанні Українських Жінок (ОУЖ), та в інших організаціях, живе в Німеччині.

Сілінська Надія

Тарнавська Людмила, зам., студії студії медицини, мабуть залишилася в ЧСР

Утриско — Кулинич Дарія

Харітон Олена

Чижович Ольга

Яблонська Ольга

Б

Гафткович — Коцик Теодосія

Ґіжовська Романа

Рік 1921/1922

А

Бабій Степанія

Барановська Дарія

Бокало Марія

Вергановська — Голинська Анна, студії права в львівському університеті, мґр. прав, живе в Кракові.

Глібовицька — І. Радловська — II. Щербанюк Ірина живе в Ню Йорку.

Делькевич — Ковальчук Іванна, керівник аптеки в Польщі

Дзерович — Мінко Лідія;

Дика Марія, виїхала до УРСР в 30-их роках

Залужна Олена

Королик — Левицька Софія, студії в Українському Тайному Університеті в університеті Яна Казимира, у Львові торговельний курс, праця в міській управі в Філядельфії.

Кузьмович — Головінська Марія, письменниця, суспільна діячка.

Лучаківська — Ґец Олена, фармацевтка

Макух — Зарицька Ярослава, студії фармації в Познані, активна в СУА, померла в Бруклині, Н. Й. 1975 р.

Мриц — Савчак Теодора, студії біології закінчені дипломом львівського університету, вчителька середніх шкіл, живе в Польщі.

Падох Зиновія

Панкевич Ірина, студії на філософічному факультеті в Празі, виїхала до УССР

Познанська — Фірчук Марія, живе в ЗСА

Познанська Степанія, дентистка

Пристай Оксана, студії медицини у Відні, після І-ої світ. війни виїхала до ЗСА до батька о. О. Пристая

Сабат — Свірська Марія, співачка, виступала на концертах у Львові та по більших містах Галичинин.

Стеткевич — І. Яримович — II. Вишинська Марта

Тустановська — Марків Марія, студії у львівському університеті пом. в Ню Йорку

Утриско — Кулинич Дарія

Яцикевич — Кос Віра, студії права у львівському університеті, доктор прав, в Канаді активна в Лізі Кат. Жінок, в КУК пом. в 1976 р.

Б

Гайдукевич Степанія

Гумецька Лукія, проф. університету

Кльован — Пелехата Каміля

Левицька — Крушельницька Олена

Лукавецька — Кінасевич Лідія

Романів Софія

Рудницька — Охримович Емілія

Тустановська Софія

Федюк Дарія

Хоптяк Євгенія

Цімерман А.

Шуст Евгенія

Рік 1922/1923

А

Антонович Марія

Вербицька — Голіян Ольга

Вишневська Любов

Гальперн Хана

Ганас Софія

Гасюк Галя, зам.

Ґрінберґ Генця,

Дика Ірина

Залуцька Софія

Зарицька Ірина

Кльован Степанія

Кобрин Ольга

Коренець Степанія, студії медицини в Ґрацу і Львові, закінчені докторатом, лікарка Народної Лічниці у Львові, на еміґрації в ЗСА, пом. в 1977 р.

Лев Ірина, зам., доктор медицини

Любицька Степанія

Лукіянович Ольга

Любинецька — Кульчицька Фалина, студії слов'янської філології і польоністики в львівському університеті, закінчені дипльомом маґістра, статті на шкільні, виховні й літературні теми в українській пресі в Америці, вчителька Шкіл Українознавства

Макарушка — Пежанська Ірина, вчителька середніх шкіл (рисунки та ручні роботи), суспільна праця в українських установах

Мацевич Ольга

Мійська Олена

Молодовець Ольга

Мудрак — Карпевич Марія, студії аґрономії в Дублянах, інж.-аґроном

Равич — Янішевська Галина

Романів Марія

Салабан Марія

Семків Надія

Стронська — Несторович Ярослава, лікар — дентист в ЗСА

Труш Ада

Труш Степанія

Фартух Вікентія

Целевич Наталія

Яримович — Савойка Любов

Б

Дрималик Дарія, пом. в V-ій кл.

Кобринська — Кобринська Марія, студії історії та права в львівському університеті закінчені докторатом, судова практика, статті на теми історії церковного права, репортажі подорожей, член НТШ

Рік 1923/1924

А

Безпалко Софія

Бохенська — Дзерович Ольга

Гаврищак — Колтунюк Ірина, студії в політехніці в Данціґу, закінчені дипломом інженера хемії, праця в своїй спеціяльності та громадська в українських установах

Іванчук — Левицька Євгенія, студії романістики в львівському університеті, наука співу в Державній Консерваторії, пом. праця в Товаристві Інженерів в Ню Йорку

Колядрин Степанія

Кондрад — Ісаїв Ярослава, студії історії в львівському університеті, живе в Філядельфії, Па.

Крушинська Ядвига

Ласовська — Старицька Євгенія, наука співу в Державній Музичній Консерваторії в Варшаві, виступи в операх, оперетках, радіо та на українських і чужих концертах і академіях, пом.

Левицька Лідія

Левицька Марія

Левицька Наталія, доктор медицини

Ломаґа — Базилевич Степафія, студії математики у львівському університеті, вчителька середніх шкіл, гімназія Рідної Школи у Львові

Музика Ніна, Ірина

Оприсько Іванна

Ракоча — І. Толопко, ІІ. Білинська Ольга, студії філософії у львівському університеті, мґр. філософії, довголітня вчителька середніх шкіл. Померла

Роговська Ярослава

Сасик — Зубенко Ярослава

Слободян Наталія

Туркевич — Метельська Лідія, студії педагогіки у львівському університеті

Яросевич — Левицька Іванна

Созанська Ольга

Рік 1924/1925

У восьмій клясі поділено учениці на два відділи **А** і **Б**

А

Адріянович Лідія

Адріянович — Рейнарович Олена, закінчені Державні Педагогічні курси у Львові, вчителька

Александрович Марія, студії клясичної філології у Львові, вчителька гімназії

Баб'як Ольга

Богородчак Теофіла

Вергановська — Кос Олена, закінчені дипломом студії ґерманістики у львівському університеті.
Вже в гімназії під орудою д-р Василя Щарата стала писатистатті на літературні теми. Її доповідь, виголошену на Шевченківському концерті в гімназії "Шевченко серед сучасних йому українських поетів" видруковано накладом гімназії СС Василіянок в 1925 р. В Літературно-науковому Віснику за 1925 р. видруковано її статтю про Ольгу Кобилянську. Поки видруковано її, авторка виголосила цю доповідь у Львові і кількох містах на провінції. На іншому гімназійному святі, влаштованому школою на пошану Лесі України, виголосила вона доповідь: "Дещо про Лесю Українку". Підхід до теми був настроєвий про лірику і мотиви її драматичних творів. Пізніше друкувала Олена Вергановська, замужня Кос працює я професор мови й літератури в каледжі "Вестерн Стейт Каледж" в Ґаннісон, Кольорадо. Див.: ЕУ II, 230.

Волосянка Ольга

Волошин Олена

Гаврищак — Олесницька Клявдія, закінчені студії права у львівському університеті.

Гарбузів Марія

Горбова Ольга

Гумецька Лукія, проф. університету

Гуньовська Марія

Ґаєцька Параскевія

Демків Романа

Дмишко Олена

Добрянська Анна

Зайшла Левка

Залітач Степанія, студії математики у львівському університеті закінчені дипломом, вчителька середніх шкіл, в ЗСА праця в астрономічному відділі університету в Рочестер, праця в Марійській Дружині, ОУЖ, СУА і в інших організаціях.

Зацерковна Віра

Кобель Марія

Кордуба — Декенс Клявдія, закінчені студії фармації, праця в аптеці, в ЗСА праця в хемічній дослідчій установі

Коржинська Марія

Коржинська — Кунинська Олена

Кос Марія

Кравців Марія

Крохмалюк Ярослава

Куницька Ярослава

Ліщинська Степанія

Б

Лукіянович — Кміцикевич Олена, в ЗСА

Любчак Ірина — Крих, вчителька музики

Марушак Євгенія

Муцовська Олена

Окань Ірина

Охримович Марія, студії фізичного виховання, вчителька середніх шкіл у Львові

Павенцька — Зарицька Олександра, живе в Австралії

Падох — Гадзевич Надія

Пікас — Витвицька Параскевія, праця в Пласті, опікувалась вивезеною до Німеччини молоддю, тепер в ЗСА

Піхурка Марія

Процик — І. Лукасевич — ІІ. Комісар Марія, студії фармації в університеті в Познані закінчені дипломом, торговельні студії в Відні й в Мюнхені, праця в аптеках в краю і на еміґрації, член Пласту, Ліґи Кат. Жінок, СФУЖО

Сапрука Наталія

Семчишин Марія

Сірко Ірина

Скоморович Марія

Скорус Ірина

Соха — Галяревич Осипа, студії історії і польської мови закінчені маґістерським іспитом, праця в Пласті

Стрийська — Валіш Ірина, студії романістики закінчені докторатом у Львові в Парижі, вчителька середніх шкіл

Танчаківська — Павенцка — ІІ. Горбова Анна, студії Філософії у Львівському університеті

Тимків Олена

Трешневська Ірина, студії математики закінчені дипломом у львівському університеті, учителька середніх шкіл, на еміґрації в Німеччині і ЗСА.

Турів Магдалина

Федун Іванна

Харкевич — Матла Євгенія, студії української філології, вчителька середніх шкіл і Шкіл Українознавства в ЗСА (Шікаґо)

Цибрівська — Іздрик Марія

Цурковська — Гаврилюк Оксана, музичні студії, тепер у Польщі

Шевчук Марія

Прізвища двох жидівок, учениць восьмої кляси, невідомі

Б

Бандура Ірина

Криштальська Софія

Лозинська — Райтаровська Ольга, Арґентина

Пясецька Марія

Райтерівська Софія

Трешневська Лідія

Чорній — І. Хома — ІІ. Мельник Ірина, студії в університеті у Відні, торговельні в Ню Йорку, праця — головний книговод (ІВМ)

Рік 1925/1926

Адріянович — Стефанович Ольга, торговельні студії у Львові, Нюарк, Н.Дж.

Банах — Муссаковська Ольга, студії торговельні й педагогічні у Львові, праця в кооперації, в СУ в Галичині і в СУА, в Америці

Бачинська — Зелена Марія, Торонто, Онт.

Бережницька Ольга;

Боярська Ольга;

Бурачинська Олена, студії в Державному дентистичному інституті в Варшаві, диплом лікаря-дентиста

Варецька Катерина, монахиня сестра Теодосія (СС Служебниці)

Владичин Софія, померла

Галущинська Олена, торговельні студії

Герасимович Дарія

Городиська Лідія

Гузар — Монцібович Ірина, закінчені дипломом студії ґерманістики у Львові, вчителька ґімназії СС Василіянок

Ґоянюк — Левицька Марія, студії фізичного виховання в Кракові, вчителька середньої школи в Коломиї

Декальська Іванна, живе в Німеччині

Едер Ольга

Єнджейовська — Чучман Ірина

Зарицька — Кушнір Ірина, фахові курси шиття, вчителька фахової школи., померла у Львові в 60-их рр.

Іванчук Олена, музичні студії, згинула у в'язниці у Львові в червні 1941 р.

Коренець Ганна, студії в університеті в Познані, маґістер фармації визначна пластунка, член ГПРади, праця в ляборатoрії в ЗСА, статті наукові і дописи до журналів

Карпінська Софія

Кліш Марія, померла

Лещій Марта

Лозинська Ольга

Матвієйко Марія

Матвієйко Ірина

Мриц — Пежанська Любомира, торговельні студії у Львові, урядничка Земельного Банку у Львові, праця в Пласті, тепер в ЗСА

Парилле Софія, торговельні студії у Львові, вчителька торговельної школи в Станиславові, згинула в жидівськім ґетто

Ольхова Марія

Піхурко Марія

Попович — Крамарчук Ірина, студії в Державному дентистичному інституті в Варшаві, диплом лікаря-дентиста, професійна праця в Бережанах, тепер в ЗСА, Джерзі Ситі, Н. Дж.

Рибачек — Кисілевська Ірина, студії в Державному Дентистичному Інституті в Варшаві, диплом лікаря-дентиста, професійна праця у Львові, після II-ої світової війни в Австралії

Салабан Марія

Стефанович Софія

Струтинська Антоніна, студії слявістики в університеті у Львові, закінчені дипломом, вчителька ґімназії СС Василіянок, статті в католицьких журналах, співробітниця журналу "Нові Дні", на засланні, померла у Львові 1978 р.

Тимяк Михайлина

Туркало Софія

Тусевич Павлина

Фацієвич — Петріна Наталія, студії в Державній школі гігієністок і піклувальниць при Ягайлонському Університеті в Кракові закінчені дипломом, професійна праця в ЗСА

Харук Ярослава

Цегельська — Попович Ольга

Шанковська — Негребецька Софія, лікар-дентист, в ЗСА працює в лябораторії

Шульга Ольга

Яскуляк — Макарушка Ярослава, померла в молодому віці

Яримович Ірина

Яцкевич — Мармаш Любов, студії права в львівському університеті, маґістер права, праця в Пласті

Рік 1926/1927 — Відділ А

А

Александрович Іванна, закінчені студії філософії у львівському університеті, монахиня ЧСВВ.

Басса Ірина, в короткому часі після матури померла

Березинська — Шухевич Дарія

Біленька — Врецьона Галина, студії медицини у львівському університеті закінчені докторатом, професійна праця у Львові і в ЗСА

Блащук — Тамарська Ірина, студії хемії в університеті у Львові

Гладилович — Монтрезор Марія, живе у Відні

Говикович — Рожанковська Анна, закінчені торговельні студії, померла у Львові

Гординська — Каранович Дарія, музичні студії у Львові у проф. В. і в Музичній Академії у Відні у проф. Е. Штоянмана і Е. Завара.Піяністка і педагог, активна в музичному житті в Галичині і ЗСА концертує як популяризатор сучасних українських композиторів. З 1953 педегог в УМІ, директор УМІ в Ню-Йорку, президент УМІ. Див. ЕУ II, 959.

Ґонтар Евстахія

Данилевич Ірина

Дроздовська — Тишовницька Олена, музичні студії у Львові, закінчені дипломом студії біології в львівському університеті, студії у Високій Школі Лісництва у Відні, живе в ЗСА

Зубик — Жарська Дарія, студії біології і географії в університеті у Львові, педагогічна праця у Львові, праця в ляборатoрії в ЗСА

Кобилецька — Мамчин Наталія, тепер у Вінніпегу, Канада

Кордуба — Білинська Стефанія;

Крвавич — Ґеник-Березовська Дарія, студії фізичного виховання і медицини в Кракові, доктор медицини, маґістер фізичного виховання професійна праця в Канаді

Лада Ольга

Маґоцька Марія, вчителька

Масляк Володимира, активна в УПА

Медвідь — Федейко Ольга, студії етнографії й антропології в університеті у Львові закінчені маґістерським іспитом, тепер в Торонто, член Пласту (також після розв'язання в 1930 р.), член ОУН, НТШ в Канаді, СФУЖО, ТПРМ і ін.

Монастирська Ольга

Ольхова Марія

Оприско Стефанія

Охримович — І. Попель — II. Данєц Віра, урядничка книгарні Рідної Школи у Львові, під час війни на засланні, тепер в ЗСА, Нюарк, Н. Дж.

Охримович Дарія

Пашкевич — Ганас Лідія, студії географії і фізичного виховання у львівському і познанському університетах, магістер філософії, праця в Пласті, живе в Філядельфії, Па.

Свистун Марія, зам., лікар, тепер мабуть у Варшаві

Сидір Ольга, студії хемії у львівському університеті

Сітницька Уляна, закінчені студії фізичного виховання, вчителька руханки, праця в Пласті

Струмінська — Стефаник Ольга, торговельні студії у Львові, урядничка банку, померла

Тусевич Марія, вчителька

Федорчак Степанія, вчителька, живе в ЗСА

Федусевич — Пясецька Марія, магістер філософії

Хоптяк Ірина

Шульга Сидонія

Юркевич Марія, магістер філософії

Рік 1926/1927 — Відділ Б

А

Білинська Марія

Будка — Оришкевич Анна, живе в ЗСА

Винницька — Добрянська Дора, музичні студії, праця в оперній оркестрі

Ганкевич — Пясецька Ірина, студії бібліотекарства й славістики в університетах в Липську й У Празі, закінчені дипломом, праця в Пласті, в СУА, живе в Джерзі Сити, Н. Дж.

Голіян — Боберська Іванна, живе в Польщі

Ґольдберг Хана, прийшла після розв'язання української гімназії в Коломиї

Добрянська Ірина

Колтуцька Ольга

Максимович Анна

Матвієйко Ірина

Ничай — Богачевська Ростислава, активна в Пласті, СУА

Огоновська Любов

Олексів — Маланчук Ольга, активна в СУА

Онишкевич Марія, померла недовго після матури

Салабан Ольга

Теслюк Стефанія

Тимняк Ліна

Чайковська — Сеньківська Ірина, живе в Філядельфії, Па.

Чехович — Стасів Ярослава

Шкварок — Книш Ірина

Шушкевич — Крушельницька Степанія, студії географії в краківському університеті;

Ящик — Клюфас Софія, в ЗСА

Б

Винницька — І. Пеленська — II.

Пасіка Ірина, маґістер філософії, письменниця, журналістка, див. стаття

Колеса Дарія

Лисяк — Петришин Марія

Шкремета Павлина

Рік 1927/1928

Кляса, поділена на два відділи **А** і **Б**, в останньому році мала тільки один відділ **А**

Бедрило — Чайківська Марія, живе в ЗСА

Бирка Олена

Біленька — Рак Дора, студії права й політичних наук в університеті у Львові, маґістер права, адвокат, студії адміністрації і рахунковости в університеті Ратґерс, Н. Дж. автор соціологічного есею, в англ. мові про українське поселення в Ню Джерзі, статті на теми жіночого руху, активна в українських і американських організація, в УКК (Н. Дж.), СУА

Бодянська Марія, поштова урядничка у Львові

Гаврищак — Рак Оксана, студії фармації закінчені дипломом, керівник аптеки, активна в СУА.

Гарасимович — Наконечна Марія, тепер в ЗСА

Гарасимчук Анна, померла в Торонто 1973 р.

Гнатейко Наталка

Гнатюк Ольга

Гнида Стефанія

Головка Надія, вчителька, в Німеччині

Грицай — Гуцал Наталія, тепер в Монтреалі, Кве., Канада, вчителька, активна в ОЖЛВУ

Гуньовська — Наконечна Марія, в ЗСА

Ґурґула — Щурат Олександра, студії філософії, диплом, учительки середніх шкіл

Данилюк — Козіцька Ольга

Домбчевська Ольга

Дочило — Миронюк Софія

Зінкевич — Кушнір Ярослава, закінчений Вищий учительський курс, вчителька в краю і в Канаді (Рідна Школа), праця в ОЖЛВУ, в Суспільній Службі

Калиневич Віра, вчителька

Калиневич Надія, вчителька

Кліш Олена

Кобилецька — Мамчин Ірина, живе в Філядельфії, активна в СУА.

Левицька — Ґарбовська Романа, студії права, живе в ЗСА

Левицька Олександра

Лотоцька Євгенія

Лукасевич Ірина;

Ляхович — Жмуркевич Клементина, маґістер права (університет у Львові) судовий аплікант і перекладач, після студій в університеті в Кент, Огайо вчителька середніх шкіл в Америці, тепер у Маямі, Флор.

Максимович Марія, книговод, померла

Марковська — Щуровська Степанія

Мельник — Кулицька Олександра,

студії слявістики в львівському університеті, вчителька середніх шкіл, померла в Шикаґо

Москалюк Ольга

Огоновська Дарія

Пелех — Редько Марія

Пеленьо Емілія, маґістер клясичної філології

Помірко Любомира, померла

Потерейко Ольга, вчителька, померла в Україні 1978 р.

Потерейко Ірина, в'язень Берези Картузької в 1939 р. (ОУН), померла в Монтреалі, 28. X. 1975.

Пристай Мирослава

Роговська Анда

Роздольська Дарія

Рожанська Марія

Садовська — Левицька Ярослава;

Семків — Шалаута Марія, фармацевт, померла в Дітройті

Снилик Ярослава

Согор І. Воронка — II. Тарнавська Оксана, студії історії і географії у львівському університеті, вчителька Школи Українознавства, дириґент хору СУА, декляматорка, займалася керамікою, померла в ЗСА в 1977 р.

Стеблецька Оксана

Струтинська Ганна, студентка медицини у Львові, померла

Супрун Стефанія

Суха Любов, етнограф, праці з тієї ділянки, працює в музеї

Труш — Слоневська Оксана, студії фармації

Фарміга Ольга

Федорчак Степанія

Хамула — Логаза Марія, студії Високої торговельної школи в Бельґії, померла в Німеччині

Шульга Ольга, студії фармації, померла в краю

Шульган — Булка Євгенія, вчителька, активна в СУА в ЗСА

Цар Ірина

Яримович — Тиха Анна, урядничка, живе в ЗСА

Б

Гаращак — К. Крушельницька — II. Вітошинська Любов, після 4 кляс у гімназії перейшла до Учительської семінарії Рідної Школи у Львові, після іспиту зрілости зробила однорічний крус торговельний РШ, а згодом склала гімназійну матуру в УПТ. Студії філософії у Львівському університеті. Еміґрувала до Франції, працює як журналістка під псевдом Софія Наумович. В Сорбоні у Франції осягнула ступінь доктора філософії на основі дисертації про Лесю Українку. Працює науково і крім того дописує до европейських та американських журналів і часописів. Викладач в УВУ в Мюнхені.

Глушкевич — Гарасевич Тетяна

Наконечна — Вергун Марія, тепер в ЗСА

Тисович — Чубата Гослава, студії в університеті; праця в бібліотеці Каледжа ім. св. Василія в Стемфорді, Конн. праця в музей в УКУ в Римі, тепер у ЗСА.

Рік 1928/1929

А

Антонович — Левицька Ірина, лікар-дентист

Бачинська Ірина

Біленька — Лаврівська Надія, музичні студії, вчителька музики (фортепіян) піяністка, померла в ЧСР в 1978 р.

Вергановська — Винників Дарія, студії математики і фізики у Львові, маґістер філософії, вчителька гімназії СС Василіянок у Львові, праця при організації ремісничої молоді у Львові, праця в Пласті, СУА, в Об'єднанні Українських Педагогів в Торонто, Онт.

Волошин Іванна

Гаврилів Марія, маґістер філософії

Гірняк Марія Любов

Глинчак Ольга

Глинська — Равлик Мирослава, згинула в німецькій тюрмі у Львові 1943 р.

Гнатейко Наталія

Гнатюк Ольга

Грабович Мальвіна, маґістер прав

Гриневецька Олена, маґістер прав

Гриневецька Ольга

Гуменецька Степанія

Демків — Політило Любов, померла в Жидачеві в 1943 р.

Демчук Лідія

Джиджора — Дзьоба Оксана, студії історії в львівському університеті, померла у Львові 1939 р.

Дудко — Осінчук Лідія, живе в Ню Йорку, Н. Й.

Жиґалович Іванна

Захаріясевич — Липа Галина, мистець-маляр, померла у Львові 1968 р.

Іванчук — Нестюк Ірина, маґістер філософії, авторка есеїв на релігійні теми

Іваськів Анна

Коваль Марія

Ковалюк Марія, згинула в боротьбі в скнилівськім лісі в 1939 р.

Корчинська — Єфремів Галина, студії педагогіки і філософічних наук у львівському університеті, маґістер філософії, студії бібліотекарства закінчені дипломом маґістра в Колюмбійському університеті, бібліотекар в Ню Йорку

Лазорко Ольга

Луків Меланія, студії філософії у Львові, померла в 1931 р.

Максимович Ірина

Марковська — Щуровська Степанія

Мійська Ірина

Мриц — Гук Іванна, студії на правничому факультеті у Львові, маґістер права, праця в Скарбовій Палаті у Львові, праця в Пласті, в СУ — адміністраторка журналу "Жінка", основниця Школи Укр.-ства

Мриц — І. Галущинська — ІІ. Пік Ірина, студії торговельні у Львові, активна в Пласті, в Марійській Дружині, в Осередку Праці Українського Сеніорату

Нестор Ірина (Іванна)

Нестюк Климентина

Нижник — Винників Іванна, студії малярства в школі Олекси Новаківського мистець — малярка — краєвиди, натюрморти, квіти, портрети; з 1948 р. живе в Парижі, бере участь у виставах мистецьких ще у Львові та еміґрації в Німеччині, тепер у Франції. Див. ЕУ II, 248.

Орищин — Сивенька Стефанія, вчителька музики

Падох — Чехівська Ольга, померла в Австрії в 1947 р.

Пилипець Любов

Рогожа — Макарушка Марія, студії аґрономії в Дублянах, інж. аґроном

Сасик Неоніля, студії аґрономії в Дублянах, інж. аґроном

Содомора — Бачинська Марія, маґістер прав

Стебницька Оксана

Терлецька Ольга

Турчин — Криштальська Софія, торговельні студії, працює як книговод, УНС, Джерзі Ситі, Н. Дж.

Филипович — Маренін Орися померла в 1979 в Кергонксоні, Н. Й.

Хомин — Бородайко Іванна, студії на філософічному факультеті у Львові, тепер у Ню Йорку, Н. Й.

Шалаута Віра

Б

Гавришкевич Іванна

Ганас Ірина

Гаращак — Куліш Ярослава, письменниця з псевдом Оксана Керч. Почала писати літературні нариси як судентка університету. Тематика: сучасні проблеми з життя українського суспільства часів по обох світових війнах та в вільному світі. На еміґрації була в Арґентині, з 1959 р. в Філядельфії, Па. Праця в ОЖ ООЧСУ та інших суспільних організаціях. Повісті: "Альбатроси" 157, "Наречений" 1965, "Такий довгий рік", 1971, "Будинок культури", сатира, 1963; багато статтей, есеїв, численні рецензії на літературні появи наших днів. Див.: ЕУ II, 995.

Ґалан Степанія

Добрянська Марія

Завадська — Заяць Євгенія

Кудлак Ольга

Лотоцька Ольга

Миколаєвич Юлія

Мороз — Подригуля Ірина

Посипанка Надія

Рудницька Марія

Пасіка — Кузьмин Дарія, студії у Високій торговельній школі в Кракові, відділ банковий, перейшла до гімназії УПТ, тепер в Клівленді, праця в СУА

Смеречинська — Шуль Рожа, музиколог і авторка книжки "Основи музичного мистецтва", Джерзи Ситі, 1973, 179 стор.

Федак — Дрогомирецька Оксана, студії в школі музики і ритмічних танків Жак-Далькроза в Женеві, вчителька ритм. танків в Музичному Інституті ім. М. Лисенка у Львові

Рік 1929/30

А

Ардан Лідія

Бачинська — Кецала Оксана; Торонто, Онт.

Білик Леокадія

Білик — Логінська Олена; Торонто, Онт.

Бойцун — Сабат Марія; Торонто, Онт.

Джинджириста Ольга

Едер Євгенія

Еліяшевська — Харак Софія; Торонто, Онт., Однор. торгов. курс, Львів, студії матем.-прир. універс. Львів, вчителька під час II. світ. війни, в Канаді суспільна праця

Герасимович — Герасимович Ірина; Парагвай, власниця "Фундо".

Гірняк — Богачевська Тетяна; Ню Йорк, Н. Й., праця в Пласті і в жіночих організаціях

Кінаш Марія

Костюк Євгенія, померла

Колтунюк — Дяченко Лідія; Філядельфія, Па., інж. агрономії, активна в Пласті, СУА, сусп. діячка в рідному краю і в ЗСА, праця в бюрі.

Косоноцька — Чехут Олена, активна в Пласті в ріднім краю і в ЗСА, Нюарк, Н. Дж.

Кос — Олесницька Лідія, Австралія, студії в університеті, праця в жін. організаціях і Пласті

Мартинюк Олена Анна

Мороз — Коваленко Віра, Ковтсвіл, Па., студії ВСГЗ у Львові універ. в Празі ЧСЧ і книговодства в ЗСА, праця в громадських установах, вчителька в Школі українознавства Woonsocket, R. I.

Назар — Левицька Ярослава, студії в університеті, I рік права, однорічний банковий курс, суспільна праця в ріднім краю і в ЗСА, СУА, урядничка УНС

Оленська Степанія

Прийма Осипа

Рунька — Росткович Олександра, коопер. вишкіл для люстаторів Центр. Союзу, Львів, праця за фахом у Копичинцях і Чорткові до 1944 р. в ЗСА померла 16. III. 1960 в Бурсайд, Міш. там похована.

Терлецька — Смаль Ольга, торгов. курси у Львові, праця за фахом, померла в ЗСА

Шквірко Ірина

Шульган Ярослава,

Б

Гвоздецька Катерина; суспільна діячка, вчителька музики, Торонто, Онт.

Кулицька Степанія

Фацієвич — Харина Марія Олена; однорічний торговельний курс для абітурієнтів у Львові; Філядельфія, Па. громадська і суспільна діячка, СУА

Квасюк — Бунт Дарія, склала іспит зрілости в Станиславові, пластунка, суспільна діячка, бюрова урядничка.

Старосольська Уляна, студії філософії і журналістики, авторка

статтей та есеїв на суспільні теми, авторка нарисів із пережитого "Розкажу вам про Казахста", 1969, 1979, редактор "Нашого Життя", член СУА, СФУЖО

Рік 1930/31

Білозор — Чумак Ольга,

Бурбело — Соломон Оксана, школа співу в консерваторії в Берліні, співачка; виступала на концертах із сольоспівами, Італія

Головка — І. Шафранська, ІІ. Логаза Марія, мґр. прав львівськ. університету, однорічна торговельна академія. Організаторка школи українознавства в Сиракюз, Н. Й., управителька цієї школи, пластова і суспільна діячка, редакторка "Альманаха Школи українознавства ім. Лесі Українки", Сиракюз, Н. Й. , 1965, 81 стор.

Ґаба Марія, зам., праця в українських кооперативах у Львові

Дума Ірина

Кульчицька Дарія, студії філософії у Львові, вчителька;

Курилович — Чапельська Євгенія, студії фортепіяно в львівській консерваторії, диплом 1933 р., концертмайстер, вчителька музики, в УМІ в Ню Йорку, 1937-39 диригентка хору в гімназії СС Василіянок у Львові; від 1969 студії малярства, член ОМУА, участь у малярських виставах, діяльна в музичних кругах; тепер у Філядельфії, Па.

Левицька — Венжівська Марія, студії права, абсольвентка музичної школи у Львові, вчителька музики

Максимович Теодора

Макушка Ірина

Мигаль — Харак Ярослава, студії в промисловій школі; суспільна діячка в Торонті, Онт. рисівниця жіночих одягів

Пиріг Ольга, зам., Відень

Ріппель — Матла Ірина, Торонто, Онт.

Рожанська Ірина, вчителька

Скоморович Ольга

Скрипій — Пайдяш Ольга, професор університету

Собота — Мартинюк Ольга, студії права у Львові, диплом музичної школи у Львові, Венесуеля, вчителька гри на фортепіяні

Ставнича — І. Салабан, ІІ. Гайнц д-р мед., диплом із університуту в Ґрацу; лікарка в ріднім краю і в Бофало, Н. Й. Там померла в 1967.

Терещук Степанія

Терлецька Ірина

Тисович — Федорика Степанія, ЗСА.

Фільварків — Пришляк Наталія, студії бухгалтерійні, суспільна праця

Шухевич — Любчак Ірина, університет у Львові, студії права незакінчені. Тепер у Нюарку, Н. Дж.

Тоган Дарія

м. Гижко Макрина ЧСВВ, студії природознавства у львівському університеті, мґр. філос., учителька; і гімназії СС Василіянок у Львові

Рік 1931/32

А

Андрусів Ірина

Більська Софія, зам., Відень

Біляк — Жуковська Святослава, Норт Дакота

Бородієвич Ірина, вступила в манастир, ЧСВВ

Буц Ірина, зам.

Гаврих — Стефанишин Наталія, Філядельфія, Па.

Галібей — Кульчицька Ірина

Голіян Софія, зам., померла

Гранківська Ірина

Ґречило Стефанія

Диянковська — Кінасевич Євгенія, Польща

Дорош Романа

Зарицька — Сорока Катерина, довголітній в'язень совєтських тюрем

Качоровська — Кебало Мирослава, 2 роки студій мистецтва, Ню Йорк, Н. Й. суспільна праця

Кліщ Степанія, померла після матури

Колек Ірина, зам.

Коренець — Прийма Марта, студії права у Львові, мґр. бібліотекарства, працює в публічній бібліотеці в Шікаґо, Ілл.

Кос Марія, померла

Кулик Степанія

Кульчицька — Івасик Софія, Польща

Лазорко Ірина

Лоза Осипа, зам.

Малецька Софія

Микитин Ірина

Пашковська — Ґордійчук Марія, Клівленд

Міцковська Мирослава

Пастернак Євгенія

Романів Анізія

Савків Анна, померла

Садовська — Салдан Марта, студії права у Львові, мґр. прав 1938 р. менеджер рахункового відділу фірми "Скотт Пейпер" у Філядельфії, Па.

Свєнціцька Віра, мґр. філос. мистецтвознавець, праця в музеї, друковані праці з мистецтвознавства

Свістель Віра, зам.

Скоморович Лідія

Якубів Ірина, д-р мед. працює за фахом

Б

Банах Оксана, померла в VI-ій кл.

Дорош Романа, матура в учит. семінарії

Леськів Катерина, матура в учит. семінарії

Рік 1932/33

А

Батюк Павлина

Вачків — Федір Ірина, Нюарк, Н. Дж.

Галібей Ірина — Кульчицька, ЗСА суспільна праця

Галібей Боба Ольга, ЗСА праця в українських установах

Гірняк Ольга

Гранківська Софія

Дідур Марія

Заяць — Смик Володимира, пластова діячка і громадянська, та в УККА, визначна декляматорка, вчителька в Школі Українознавства; Ютика, Н.Й.

Йойко Любомира, зам. лікарка;

Калимон — Пеленська Марія, Торонто, Онт.

Калитяк — Григорчук Надія

Косевич Євгенія, студії в університеті у Львові; в Канаді

Кузьмич — Монцібович Романа. Вивезена большевиками на Сибір у 1939 р., звідтам видісталася через армію Андерса, осіла в Англії, там померла 12. X. 1973 р.

Кульчицька — Качанівська Ірина, суспільна праця, СУА, Філядельфія, Па.

Кунинець Емілія

Мацькевич Мирослава

Кушнір — Рожанковська Іванна; мґр. прав, Львів, мґр, бібліотекарства LSM. — Ню Йорк, праця в Публ. Бібліотеці в Ню Йорку, голова СУА в ЗСА, активна в Пласті і громадянських організаціях, голова екзекутиви СФУЖО

Рачинська — Кулик Ярослава, вищий торговельний курс у Львові, суспільна праця, Ню Йорк, Н. Й.

Тис — Фур Степанія

Хруцька Людмила, зам.

Шелюх Олександра, акторка в театрі Й. Стадника

Б.

Терлецька — Антонович Тетяна, д-р мед. проф. університету, Вашінґтон, ДК.

Рік 1933/34

Ардан Ольга

Вінчура Марія

Волошин Степанія

Гаркава Константина

Гринюк — Сивенька Софія, Африка

Грицак Ірина

Добрянська Марія

Зацерковна Віра

Кісера Марія

Колтунюк — Тарнавська Марта, студії музики в Інституті ім. М. Лисенка у Львові і в консерваторії в Відні, вчителька музики в УМІ в Дітройті і в Рідній Школі, суспільна праця

Котелко Марія

Кізима — Мішкевич Степанія, мґр. прав львівського університету, в ЗСА бюрова праця. (Мило згадує шкільні роки в ґімназії).

Кіт Іванна

Крілик — Тропініна Ольга

Крохмаль Ірина

Куницька Лідія

Личковська — Білинська Анна, після II. світ. війни в Польщі, тепер у Римі, Італія

Малащук Ольга

Ольшанська Марта, Шікаго

Пелех Ірина

Процишин Емілія

Селезінка — Чума Ірина, вищі студії музики у Львові, вчителька музики в рідним краю і в УМІ в Філядельфії, Па, авторка легких музичних композицій.

Соха Володимира

Стефанівська — Олексин Любов

Тесля — Топорович Ірина, Дітройт, Міш.

Тисович — Макарушка Марія, студії медицини, незакінчені, в ЗСА помічниця лікаря в Бінґгамтоні, Н.Й. тепер у Ню Йорку, Н. Й.

Цегельська Юлія, Едмонтон, Алта.

Ціпановська Марта, померла

Штайцер Анна

Якимчук Наталія, студії філософії у львівському університеті, професор математики в університеті

Рік 1934/35

Бріль — Жарська Марія; вищі студії музикології, фортепіяно у Львові та Відні; вчителька музики в рідному краю і в ЗСА; Сан Льоренцо, Каліф., вчителює і працює суспільно

Бутель Ірина

Бурак Катерина

Вільчинська — Яцикевич Марія

Волинець — Білинська Мелянія

Гаврих — Кузьмінська Олена; студії аґрономії у Львові

Гладишовська Степанія

Ґураль — Дуткевич Ірина

Жарська — Дзядів Ольга; студії ситеті, мґр філ. 1945-49 вчителювала в середній школі в Німеччині, у ЗСА в Ню Йорку суспільна праця, Пласт

Жидачек Марія

Кунинець — Федорович Степанія

Мокрицька Ольга

Мороз — Олійник Марія

Пелиньо Степанія; студії ґерманістики у львівському університеті, мґр. філос., вчителька в середніх школах

Прокопович — Голод Марія; студії журналістики, праця за фахом і суспільна в Пласті, Торонто, Онт. Збірка поезій: "Чотири пори року", Ню Йорк, 1978, дописує до журналів, статті і поезії

Подлуська — Лонкевич Наталія

Помірча Маркелія

Тис Ярослава; зам., померла в 1937 р.

Тершаковець — Бережницька Степанія; д-р мед., працює за фахом і місцевих громадських установах у Філядельфії, Па., авторка: "За душу й долю дитини". Торонто-Ню Йорк, 1966. ОПДЛ і дописи, статті в журналах

Фіголь — Марків Дарія; вищі торговельні студії (експортівка), працює за фахом у Австралії

Хміль Любов

Хойнацька — Чайковська Ірина; мґр. прав у львів. університеті, праця в Пласті і СУА

Цап Ольга

Чмир Катерина; померла перед II. світ. війною

Шульга Ольга; померла в 1941 р.

Рік 1935/36

Бабин — Мельничук Ольга;

Вергановська — Олесницька Софія; мґр. фармації, Львів, праця в жіночих організаціях і Пласті, Мейпелвуд, Н.Дж. ЗСА, праця в бюрі лікаря

Гринюк — Баб'як Марія; активна суспільна праця серед біженців у таборах ДП в Німеччині, 1945-50, тепер в Ульмі, Німеччина

Заревич Анна; згинула в тюрмі

Леонтович — Башук Наталія; журналістка, Вінніпеґ, Ман.

Ліщинська Ірина — Козак; праця в шпиталі терапія в Філядельфії, Па.,

Ліщинська — Косак Ярослава; праця в шпиталі,(дієтетика) в Дітройті, Міш.

Луцька — Левицька Марія; театральні студії і співу, провадить театральну трупу в Торонто, Онт.

Лужняк — Клюфас Марія; Нюарк, Н. Дж.

Манастирська Марія;

Матвієйко — Даревич Надія; померла в Канаді в 1979.

Михалевич Романа

Олексин — Феденишин Ірина; мистець малярка

Остапчук Ірина

Осташевська Марія; лікар дитячих недуг

Ощипко Лідія

Ріпецька Ольга; учителька німецької мови і середніх школах

Свістель Ірина

Світлик Богдана

Сітницька Марія; мґр. фармації, працює за фахом

Сліпа — Крушельницька Ірина; (в її домі в Струсові доживала віку м. Северина ЧСВВ)

Стасюк Іванна

Стецьків — Кивелюк Любов; торговельний курс для абітурієнтів, книговод у Львові; мистецька кераміка в Філядельфії, Па.

Турчин — Созанська Ірина; мґр. фармації, працює за фахом в Ельбльонґу в Польщі

Хойнацька — Ігнат Лідія; тепер працює в "Компютопрінт" у Кліфтоні, Н.Дж.

Чепельська Марія

Чижович — Михайлюк Анна; бюрова праця в шпиталі в Філядельфії, Па.

Чужак Марія

Шавалюк Мирослава; загинула в казематах НКВД у Львові, 15. 7. 1940. Див.: Анна-Дума Шевчук: "У руках катів". "Гомін України", ч. 44, Торонто, Онт., 23. 10. 1971.

Якимчук Ірина; професор математики в університеті

Б

Лебедович — Пачовська Тетяна; студії філософії, незакінчені

Лоза Ольга

Майковська — Татчин Мирослава; суспільна праця в Балтімор, Мд, ЗСА

Терлецька — Воєвідка Христина; суспільна праця в лікарському товаристві, Енґельвуд, Кліфтон, Н. Дж.

Рік 1936/37, клясичний відділ

Баб'як Марія;

Венцель Марія, зам.; д-р медицини, живе в Італії

Вовків Олександра

Галькевич — Ґоґоша Анна; вищі торговельні курси у Львові, тепер у Сиракюз, Н.Й., учителька в Школі Українознавства, суспільна праця

Гірняк — Білик Любов; студії медицини в Празі, у ЗСА диплом медичної технології, в Рочестер працює за фахом

Горошко — Криницька Теодосія; студії природознавства у львівському університеті, тепер у Ню Гейвен, Конн., учителька в Школі Українознавства, суспільна праця

Ґалаґан Степанія; в Польщі

Ґемська Марія

Демків — Сахрин Марія; вищі адміністративно-торговельні курси у Львові, тепер у Торонті, Онт., працює в бюрі відділу здоров'я і суспільної опіки, СФУЖО

Добрянська Олена; ЗСА

Камецька Юлія; викладач англійської мови в високій школі

Кізлик Олександра; студії музики у Львові, композитор, померла

Коверко — Левицька Оксана; померла в Німеччині, 12. 6. 1976.

Колісник Ірина

Комар — Прокоп Любов; студії лісової інженерії у Львові, тепер у Ню Йорку, Н. Й. праця в картографічнім інституті.

Лиса Володимира; померла в 1941 р.

Лотоцька — Бенцаль Надія, мґр. фармації, співвласниця аптеки в Мюнхені, Німеччина

Мацькевич Володимира

Мисько — Іванців Мирослава; д-р медицини, працює в Шікаґо за фахом

Михайлишин — Вовчук Лідія; Ню Йорк, праця суспільна

Оленська — Кисілевська Степанія; померла в Ню Йорку, Н. Й.

Паук — Кліш Марія; інж. хемії, студії у Львові і Відні, праця за фахом, Аделяіда, Австралія

Пирожинська — Федюк Лідія; студії філософічні у Львові, вчителька

Ріпецька Ольга

Салик Ярослава;

Сахрин — Карачевська Надія; фармацевтичні студії у Львові, мґр. фарм. медична службовичка в Йонкерсі, Н.Й.

Тимяків Мінодора

Яцків Юлія; студії медицини

Рік 1936/37 — гуманістичний відділ

Антонів — Соколишин Софія; студії в Інституті радянської торгівлі у

Львові, славістика в університеті в Інсбруці, тепер у Ню Йорку, праця в бюрі УНС

Береза Ірина

Боцюрів — Лушпинська Марія, фармацевтка

Вуйцик Олександра

Ґаук Ірина, зам.; Віндзор, Онт.

Ковалюк — Лятишевська Анна; д-р медицини, Ню Йорк, Н. Й. праця за фахом

Козак Ірина

Кучкуда — Морозевич Надія; мґр. прав, праця за фахом, адвокат

Лоза — Филипович Ольга; Шікаґо, Ілл.

Матійчук — Мосійчук Зиновія; студії права у львівс. університеті, та Інсбруці, Бофало, Н.Й. суспільна праця, дописує до часописів: Ukrainian Women in the Struggle for Freedom (текст англійською та французькою мовами). Торонто, Women's of Canadian League for Liberation of Ukraina, 1967, 16 + 16 стор.

Олійник — Бернадин Степанія; мисткиня, студії філософії в університеті у Львові, продовжувані на еміґрації, праця в українських установах в Німеччині, в ЗСА, Пласт, СУА, СФУЗО в Філядельфії, Па. Студії малярства, участь у мистецьких виставках, тепер живе в Вайлвуд Крест, Н. Дж.

Олексів Оксана

Орищин Теодосія; студії музикології, вчителька фортепіяно, участь у хорі Дмитра Котка

Пик Ірина, зам.; померла в ЗСА

Пирогів Ірина; Австралія

Сенишин — Горбань Марія; активна в шкільних організаціях, зокрема в хорі як солістка, активна в суспільних організаціях у Канаді, Торонто, Онт.

Строцька — Тавридзька Лідія; журналістка, суспільна діячка, професор Філії УКУ в Арґентині; стаття: "Мудра володарка"; і фраґменти з життя св. кн. Ольги. Буенос-Айрес, 1976; 16 стор., "Глиняний збанок" оповідання для дітей.

Тимчишин — Іваницька Евфрозина; інж. аґрономії

Чарнецька Олександра

Шипайло Софія; згинула від бомбового вибуху 1. 5. 1944 у Львові

Шухевич — Ломницька Дарія; студії права й економії в Београді, Югославія, суспільна діячка, приватне комерційне підприємство, Фльорида

Якимович Степанія

Б

Бурак Олена

Рожейовська Марія

Соколовська Ірина; Австралія

Стефанів Лідія

Цьонка Ірина;

Померли в шкільному часі: Ґудз Емілія, Коцан Марія, Макогін Ірина

Н.Б. В нормальному часі тільки 10 учениць здали матуру, через дуже суворого предсідника Бурштинського. Всі інші здали матуру після вакацій.

Рік 1937/38 — клясичний відділ

Баб'як Марія

Ваврик Степанія

Вовків Олександра

Галькевич Степанія

Герасимович Анна; д-р медицини, викладач дентистичного факультету в Манчестері в Англії, голова Пласту в Великій Британії, померла 6. 12. 1971, в Манчестері похована

Глинянська — Шехович Тетяна; архітект, праця за фахом і в СУА в ЗСА Ню Йорк, Н.Й.

Гринах Євгенія, зам.; вчителька

Зачкевич Ольга, студії фізичного виховання; в рр. 1940-41 асистенка при катедрі фізичного виховання в Інституті Радянської Торгівлі у Львові. Арештована в 1941 р. Загинула.

Іваньо Степанія

Камецька Юлія; студії чужих мов в університеті у Львові, викладач англійської мови в високій школі

Коверко — Левицька Оксана; померла в Німеччині, 12. 6. 1976.

Колісник Ірина

Кос — Хмілевська Ірина; студії слов'янських мов та історії в Педінституті у Львові, праця в бюрі та суспільна, Ірвінґтон, Н.Дж.

Левицька — І. Хамула, ІІ. Криницька Тетяна; суспільна праця, Бофало, Н.Й.

Лициняк — Стець Марія; д-р медицини DMD DDS, дент., Ню Йорк, Н. Й. праця за фахом

Лужницька Ксеня, зам.; працює в фотографічному ателіє в ЧСР

Москалик Іванна

Мандзюк — Гай Головко Віра

П'ядик Надія

Сабат Євгенія

Сидір — Микита Дарія; музична консерваторія, вчителька музики в Льрейн, Огайо, суспільна праця, Пласт.

Сікора Степанія, фармацевтка, працює за фахом

Стецько — Плакида Надія; студії фармацевтики в Медінституті у Львові, Ірвінґтон, Н. Дж., суспільна праця

Тим'яків Мінодора;

Тисовська — Городиська Оксана;

Хитренька — Стецюк Марія; студії мов в університеті у Львові, тепер працює в бюрі УНС, Джерзі Ситі, Н. Дж.

Яцків Юлія; студії медицини;

1937/38 — IV-а кл. нового типу

Антонищин Ірина

Бажанська Степанія

Вінчур Ірина

Глинянська Надія

Гринюк Олена

Гуньовська Неоніля

Гурт Сидонія

Ґалан Степанія

Давидович Любов

Демкович Лукія

Дорош Олена

Іванець Олександра

Ковч Олена

Комар Лідія

Купчинська Тетяна

Левицька Софія

Ленів Степанія

Лопатинська Марія

Лужняк Мирослава

Луцька Михайлина

Малиняк Марія

Мацюра Мирослава

Мельник Ірина

Нагірна Віра

Назаревич Христина

Онуферко Олена

Павлюк Анізія

Пришляк Софія

Романишин Ольга

Романчукевич Мирослава

Семчишин Ярослава

Сенів Віра

Танчак Марія

Тиховська Марія

Турянська Ярослава

Юзичинська Лідія

Рік 1937/38 — гуманістичний відділ

Ґайовська Надія

Занхіра Ірина

Кіндій Ірина

Книш Ольга

Корлятович Надія

Крук Марія

Кушнір — Кушнір Софія Ірина

Кузь Олена

Ловицька Ольга

Лугова Анна

Лоза Ольга

Маєр Марія

Мисько Марія

Олійник Ірина

Орищин Теодосія

Остапчук Анна

Перепелиця Наталія

Пивовар Євгенія

Тимчишин Евфрозина

Чайківська — Кливак Ольга; студії в медичному інституті, фармацевтка Львів 1943, Торонто, Онт. працює за фахом

Чарнецька Олександра;

Шепта Анна; студії в педшколі, вчителька

Якимович Марія

Б

Гірна Марія

Мельничук Ярослава

Тибінка Марта

Рік 1938/39 — II. кл. ліцею

Безпалко Ірина

Бикалович — Дершко Ірина; Шікаґо, Ілл.

Вергун Євгенія

Галібей — Машак Галина, Флінт (Дітройт, Міш.)

Голобродська — Вітовська Галина; Австралія

Горбаль Степанія

Грицай — Сидір Марта, вис. школа світової торгівлі в Відні; в ЗСА — Лорейн, Огайо, вчителька в Школі українознавства; також медсестра

Гуньовська — Олександра, ЗСА

Дримух Ольга

Заплітна — Стадник Марія; Дітройт, Міш.

Зінко — Котик Володимира; Джерзі Ситі, Н. Дж. праця в бюрі сусп. опіки в ДП таборі Міттенвальд, Баварія, у ЗСА праця в Пласті та СУА

Котко — Лапичак Аріядна, Шікаґо, Ілл.; суспільна праця в укр. установах

Коверко — Конюх Дарія, Дітройт, Міш., бюрова праця, також в укр. установах головно в Літер-мист. клюбі; дописує до часописів

Кушкевич — Осадчук Ірина Ольга; д-р мед., лікарка в західнім Берліні

Лопатинська Євгенія

Пашкевич — Прокопишин Ірина; Інститут рад. торгівлі у Львові (1939-41); приватне торговельне підприємство в Філядельфії; професійна праця в 1945-50 рр. в Німеччині, авторка збірок — поезій "Як щастя зближається", Авбсбурґ, 1946, 75 стор.; оповідань "Прощання" Авбсбурґ 1946, 100 стор.; псевдо. Ірина Артим;

Пунда Марія

Семен Степанія Ярослава

Семірозум — Довга Людмила; студії медицини, в ЗСА

Тарнавська — Косович Марія Я.; студії книгознавства у Львові, також у Ню Гейвен, Конн., в ЗСА праця в церковних та рідношкільних установах. Авторка поезій, друкованих у католицьких журналах, збірка поезій "Горстка променів" Вінніпеґ, 1962, 47 стор. і статтей, псевдо. М. М'ятка

Терлецька Наталія

Тимкевич — Бемко Оксана; бюрова праця в 1939-41, студії музики в Відні, в ЗСА суспільна праця в Гюстон, Тексас, померла 5. XI. 1971 в Гюстоні Тексас.

Трусь Віра, д-р мед., померла

Угрин Дарія

Утриско Ольга

Хрупович — Курилас Ольга, учительський матуральний курс при Відділ Навчання в Тернополі, зак. в 1942 р. вчителька народніх шкіл; праця в Пласті в рідному краю, тепер у Вашинґтоні, праця в СУА

Чередарчук — Фільварків Оксана, д-р мед. в Шікаґо, працює за фахом

Чухрай — Максимович Ольга

Б

Байлов-Осінчук Ада, студії музики закінч. дипл., праця за фахом у Fort Wayne, Ind.

Бучацька Софія;

Гуменна — Мартинець Лідія, ЗСА

Вергановська — Іванчук Іванна, Австралія

Ковч Ірина

Кливак — Михайлів Ірина

Куспись — Онишкевич Ольга

Марків Ольга

Мирошниченко — Кузьма Галина, студії музики з дипломом, веде музичний садок при ІМІ в Ню Йорку, малярка — мистець

Паньків Меланія

Романів — Сидор Надія; згинула в УПА

Темницька Арета, студії музики (арфа) і театр. мистецтва у Львові (акторські здібності — Мавка в "Лісовій пісні" Лесі Українки, виставленій у Великому театрі у Львові в 1937 р.) померла в Тарнові, Польща в 1942 р.

Цьорох Іванна

Шавала — Козак Ірина; студії музики

Сліпа Ольга

Рік 1938/39 — II. кляса нового типу

Андрушко Катерина

Барвінська Богдана

Білинська Дарія

Бородієвич Лідія

Вальчик Оксана

Васильців Марія

Венгжиновська Анна

Воробій Надія

Вороневич Зиновія

Вонсович Софія

Горюн Галина

Ґрушко Анна

Дацишин Іванна

Дерінґер Емілія

Деркач Олександра

Джинджириста Анна

Дичкевич Лукія

Задорожна Лідія

Зданевич Галина

Іванців Анна

Івахів Лідія

Кемпе — Гош Віра, акторка, журналістка, перекладачка; живе в Філядельфії, Па.

Кіндій Софія

Конрад Любомира

Коритко Ірина

Кошулинська Анна

Кравчук Олена

Кубай Марія

Кузь Євгенія

Лончина Ірина

Лопатинська Дарія

Луцейко Наталія

Мудра Надія, зам. Дорош

Олексин Ірина

Оришкевич Лідія

Павляк Ольга

Пашковська Ірина

Рекшинська Любов

Ржепецька Марія

Саламаха Софія

Сенюта Елеонора

Сидор Ірина

Сипа Степанія

Сліпа Мирослава

Смик Ольга

Старка Любомира

Сусуловська Софія

Терлецька Оксана

Федоришин Ольга

Фільварків Дарія

Флис Ярослава

Шаран Клавдія

Шпунядська Ірина

Штайнберг Олена

Яворна Анна

Рік 1938/39 — III. кляса нового типу

Балемба Юлія

Бараник Анна

Бовдур Іванна

Бурак Антоніна

Ванчицька Ірина

Вовк Наталія

Воробій Олександра

Гальчак Степанія

Ґайовська Любомира

Ґашинська Христина

Давидович Ірина

Дейнека Лідія

Дрималик Анісія

Дубиняк — Середяк Анна, діяльна в жіночих організаціях в Арґентині, померла в Буенос-Айрес, 5. VI. 1974.

Залеська Марія

Зінко Анісія

Іванець Оксана

Караффа-Корбут Софія, мистець графік

Квасниця Лідія

Керницька Зиновія

Кінаш Ярослава

Клепуц Назарія

Коваль Олена

Козогон Олександра

Курдидик Ніна

Лукіянович Дарія

Любка Ольга

Медвідь Тетяна

Михайлевич Любомира

Москва Юлія

Мурська Олена

Наливайко — Ґелета Богдана, Держ. сіль. госп. Інститут у Львові, аґрономія в Дублянах, Держ. госп. інститут у Львові, 1942-3, тепер у Вашінґтоні, праця в СУА та інших жіночих організаціях

Оришин Олександра

Осіцька Любомира,

Осіцька Ольга

Піджарко Марія

Пришляк Надія

Пліхота Марія

Прокопович — Танчак Олена

Рибак Надія

Рогатин Любомира

Стецик Марія

Столяр Марія

Тарнавська Оксана

Федоришин Елеонора

Ференцевич — Ґорчинська Іванна, суспільна праця, СУА, Пласт, Шікаґо, Ілл.

Чайковська Ярослава

Шарко Марія

Шевчук Оксана

Юзичинська — Гандзій Лідія

Ющишин Віра

Рік 1938/39 — IV-та кляса нового типу

Бикалович Любомира

Боднар Лідія

Бреславська Дарія;

Верхола Марія

Волошиновська Ірина, Ню Йорк

Галамай Ірина

Готра — Земницька, Академія загран. торгівлі в Варшаві, студії економії, диплом 1960

Градюк — Горіх Наталія, Лондон, Онт.

Гук Катерина

Гуньовська Ірина

Ґерчук — Ганч Ірина, Торонто, Онт.

Заревич Оксана, Євгенія

Івашко Любов

Ільницька — Дейчаківська Ірина, Торонто, Онт.

Кернога Марія

Козак Степанія

Король Антоніна

Котович Олена

Лозинська Надія

Маґаляс — Поточняк Наталія

Мазур Зиновія

Макар — Семенюк Ірина, Ню Йорк, Н.Й.

Макар Степанія, зам., Бруклин, Н.Й.

Маковська — Коковська Ірина, Лянкастер, Н.Й.

Малиняк — Федорців Теодора, студ. мед. Штрасбурґ, Нім., д-р мед. Ню Йорк, Н. Й.

Мандзевата Олена

Марак Марія

Мацькевич Володимира, померла

Мельничук Лідія

Мерцало Софія

Мирович Дарія

Мирошниченко Мирослава, лікарка

Мурська — Завалинська Софія, Франція

Нетреба Олена

Олексів Степанія, зам. Едмонтон, Алта.

Оленська Ольга

Паньків — Лясевич Лідія, д-р мед., Нюарк, Н.Дж.

Риґель Олена

Рогатин Богдана, зам. Філядельфія. Па.

Савчак — Коленська Любов, письменниця, Нюарк, Н.Дж.

Семенюта Зоя, зам. померла в Німеччині

Сколоздра Марія

Світлик Лідія

Степків Софія

Тарнавська — Головата Наталія, Торонто, Онт.

Тарновецька — Савка Дарія, Торонто, Онт.

Чорна Софія

Чорнеґа Зиновія, зам.

Чорняк Любов

Чорняк Ярослава, зам., Клівленд, Ог.

Юзич Марія Лідія, померла у Львові

Юрчинська Мирослава

Яремчук Олена

Ярош — Боб'як Іванна, праця в СУА, вчителька в Йонкерсі, Н.Й.

Б

Кандяк — Цісик Іванна, 2 роки Політехніки у Львові, вчителька на Союзівці, тепер урядничка банку в Ню Йорку, Н. Й.

Нетреба Олена

Сениця — Коцюмбас Богдана, Торонто, Онт.

Рік 1938/39 — І-ша кляса ліцею

Бариляк Ольга

Вінчур — Бесараб — Горват Ірина, Англія

Глинянська — Шехович Надія, інж. архітект, праця за фахом, Ню Йорк, Н.Й.

Гринюк — Сосенко Олена, Шікаґо

Гуньовська Неоніля

Гурт Сидонія, мґр. фарм.

Ґавелко Анна

Ґалан — Мартинюк Степанія, ЗСА

Давидович Любов

Демкович Лукія

Добрянська — Остап'юк Ірина, ЗСА

Дорош — Мудра Олена, Балтімор, Мд.

Заяць Дарія

Зубрицька Ірина

Іванець Олександра, Торонто, Онт.

Ільницька Ірина

Климків Марія

Ковальчук Ляриса

Комар — Слободян Лідія

Креденсер — Бігун Надія, ЗСА

Купчинська Тетяна, студії економії, праця в бюрі в Ню Йорку, Н.Й.

Левицька — Шебунчак Софія, д-р мед., працює за фахом, Блюмфільд, Н.Дж.

Лісковацька Ярослава

Лопатинська Марія

Лужняк — Скасків Мирослава, кооп. ліцей РЗ у Львові, працювала завідувачем кооп. крамниці у Львові, праця в УДК, Львів, в ЗСА інспектор компютор у "Термінал",

Вашінґтон, Д.К., тепер Ґлен Спей, Н.Й.

Малиняк — Бутковська Марія, Мюнхен, суспільна праця

Мацюра Мирослава, згинула під час II-ої світ. війни

Назаревич — Баранецька Христина, суспільна праця, СУА, Мейпелвуд, Н.Дж.

Онуферко Олена

Осідач Ольга

Павлюк — Ґіль Анісія, Вашінґтон, урядовець у бюрі

Павлюк — Мацюрак Володимира, Шікаґо, Ілл.

Пришляк Софія, проф. нім. мови в Політехн. інституті

Романчукевич — Брездень Ольга, Дітройт, Міш.

Романчукевич — Одноріг Мирослава, Торонто, Онт.

Любка Віра

Рудницька Дарія, Фльорида

Сенів Віра, померла в 1943 р.

Стасюк — Петришин Євгенія, ЗСА

Танчак — Дицьо Марія, 2 роки філос. студій у Львові, студії мед. в Ерлянґен у Німеччині, д-р мед., праця за фахом, ЗСА

Тиховська Марія

Турянська Анна

Франко Віра

Хміль — Шавала Ярослава

Шавала — Козак Ірина

Юзичинська — Гандзій Лідія, ЗСА

Б

Стефанівська — Терлецька Ірина, д-р мед., працює за фахом

Стефанівська Олена

СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Лікарка, суспільна діячка, авторка численних статтей на медичні теми, довголітня редакторка журналу "Відродження", пропаґаторка відродженницьких ідей, письменниця. Її "Гігієна жінки", видана в 1939 р., це перша у нас цього роду книжка, що дісталася до рук української жінки. Її письменницька творчість відноситься до літературних сюжетів, проблем гігієни і людського здоров'я, суспільних і національних питань; вона надхненна звеличниця Бойківщини, любителька природи мертвої і головно живої. Ось перелік її літературних творів:

Леся Храплива

СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

(Літературний нарис)
Доповідь виголошена на Вечорі в НТШ у Ню Йорку ще за життя тепер уже покійної письменниці д-р Софії Парфанович (1897-1968)

Говорити про Софію Парфанович — нелегко. Тому, що важко сказати щось нове про її творчість. Всі знаємо її твори. Всі ми захоплювались колись замолоду "Ціною життя" та переживали, асоціюючи з власними споминами долю героїв "Загоріла половина". Скільки ж то знайомим дітям подарували ми "У лісничівці"! А долю Биця з "Вірного приятеля" та Фіка з "Такий він був" переживали,

мабуть, і найбільші вороги звіринного роду. В нас відживали давні враження, читаючи "У Києві в 1940 році" та "На схрещених дорогах". А вкінці кожен з нас, напрацювавшись та набігавшись за день, (і то ще слотливо-осінній чи морозний) з розкішшю брав у руки одну з "Дібров", щоб знайти клаптик сонця, спокою й зелені, і щоб переконатися, що... ми не одинокі мрійники.

І ми безперечно всі погоджуємося на тому, що авторка всіх цих книжок належить до індивідуальностей, які витискають свою печать на обличчі нашої доби української культури.

Ця її своєрідна індивідуальність пов'язує в собі не лиш письменника з повним ентузіязму до свого знання лікарем. Вона ще й жінка, мала відвагу стати до життєвого змагу нарівні з мужчинами — і вийти з нього переможно.

Може це вже не таке небувале сьогодні. Але згадаймо умовини життя в Галичині, поміж війнами, де Софія Парфанович починала свою діяльність. Тисячі галичанок чи волинянок, з-за своєї дрібної домашньої чи громадської праці гляділо з тугою на таких жінок, як Оксана Латуринська, Галина Журба, Дарія Ярославська, Ірина Винницька, Дарія Віконська, Софія Яблонська, ну, й зрозуміло, Софія Парфанович. Саме їх наявність скріплювала в нашої пересічної жіки віру, що українське жіноцтво має свою понадпересічну та понадбуденну вартість. І кожна нова гостина "Нової Хати" з новими творами цих письменниць, в галицькому селі чи містечку — ставали наглядним доказом, що мрії Наталії Кобринської, Ольги Кобилянської, Софії Окуневської — знаходили живе втілення у наші часи. Кожен новий вірш, оповідання, а вже й не говорити про книжку, сприймалося, як доказ прав української жінки на власне творче та інтелектуальне життя.

Не інакше було і в час війни, на еміґрації та в новій країні поселення. Незвичні, незрозумілі обставини прибивали до землі неодного, здавалося б вистачаючо загартованого у війнах та інших переходах громадянина. А Софія Парфанович вміла завжди влаштувати собі життя так, щоб якнайкраще використати його позитивні можливості, жити своїм власним стилем і ні на хвилинку не переставати бути собою. При тому, що вона швидко відповіла вимогам своєї професійної праці в новій країні, її перо не дармувало ніколи. Навіть у часи недуги мала досить снаги, щоб комусь диктувати свої твори.

Що більше — вона зуміла навіть освоїти злого демона модерної цивілізації. Те авто, що накидаючи власникові свій спосіб життя, сиссало вже неодну особовість, як зрештою авторка це описує в оповіданні "З любови". А в її руках авто стало прирученим та покірним Карусем, який возить її збирати враження та надхніння до

літературної праці. І про нього Софія Парфанович надрукувала книжку.

І знов же ця її пробоєва постава супроти негод життя додавала віри у власні сили неодному збентеженому новому поселенцеві — чи ще більше поселенці.

Тут згадаємо тільки літературну творчість Софії Парфанович. Доведеться залишити фахівцям оцінку її професійної діяльности враз з широко відомими науковопопулярними писаннями з її вужчої спеціяльности, її суспільно-громадську діяльність, і в неостанній мірі її господарську винахідливість та вмілості, які носили теж її індивідуальне п'ятно і якими так захоплювалася Марія Струтинська у своїй книжці "Буря над Львовом".

Коли говоримо про літературну творчість якогось письменника, а не мусимо систематично обговорювати кожного твору зокрема, бо вони загально відомі, хотілося б за те знайти якийсь спільний мотив, спільну основну думку всього його дотеперішнього дрібку. Хотілося б навіть, хоч бажання це дуже сміливе, знайти теємні рушії його творчости.

Зібравши отже цілість усіх творів Софії Парфанович треба ствердити в першу чергу любов до життя. В усіх його формах та видах. Щоб переконатися про те, досить прочитати ось цей уривок з оповідання "Буря", збірка "Загоріла полонина":

"Оце з краю лісу росте молодняк. Його засіяли із своїх плідних шишок батьки-велетні, що лягли в боротьбі з бурею. Він тепер іде протинаступом збитими лавами збройної сили. Він стрункий і хиткий у своїй молодості, але разом — одна непоборна лава. Подібним походом, стрійні в пушисту зелень щитів і шоломів, молоді йдуть на зміну старих і тих, що лягли в силі віку. Горді молодістю й непоборною силою життя, підступають до грудей старому лісові, що вже ліг і ще стоїть де-не-де. Рясною молодою зеленню вони трублять тріюмф над смертю".

Таких цитат можна б навести багато, майже з кожного її твору. Народження і відродження, ріст, буяння сил природи, це її улюблена тема. Вона її особливо глибоко зворушує і авторка знаходить щораз нові слова й порівняння, щоб славити життя в усіх його формах.

Природнича тематика має в її творчості першорядне значення. І справді, вона знає природу краще, як інші і вміє знайти небуденне навіть у такому здавалося б самозрозумілому явищі, як те, що звірина здобуває собі поживу, чи що ліс весною зеленіє. Але коли ці прості речі опише нам Софія Парфанович — вони стають нараз дуже цікаві та важливі.

Мабуть тому, що сама вона щиро любить все, що живе. Хіба без глибокої любови хтось возив би з собою в час всесвітнього катаклізму

— квіти в глечиках? Чи хтось присвячував би цілу книжку на заспокоєння болю розлуки з любим котиком ("Вірний приятель")? Чи може комусь прийшло б на гадку змалювати долю й недолю великої частини своїх земляків — в історії песика Фіка ("Такий він був")?

Авторка намагається підійти до звірів та рослин якнайбільше в їх власний спосіб. Хоче пошанувати їх власні закони, не накидаючи їм людських прикмет та способу думання. Вона розуміє, що коли псальмопівець закликає: — "Хваліте Господа.. древа плодносна і вси кедри. Звіріє і вси скоти, гади і птици перкати..." то має він на увазі цю досконалість та згідність з пляном Творця у кожної тварини, якої саме бракує людині.То тільки людина завжди недосконала і життя згідно з її призначенням вимагає від неї величезних зусиль.

Та на жаль ці намагання авторки не завжди вінчаються успіхом. Вона ж бо людина і їй неможливо позбутися людського підходу до природи. Людина бо, вінець створіння, подумана для співжиття з природою. Саме це співжиття розвиває та витончує її почуття краси, розширює межі уяви, вчить уважливости, милосердя, допомоги всьому, що живе й хоче жити. А в першу чергу пошани до цієї могутньої Сили, що все це так мудро й доцільно створила. Альберт Швайцер визначив етичність — як пошану до всього, що живе.І в нас же кажуть, що "така добра людина — мухи не забила б!"

Та в заміну за ці широкі можливості духовного росту, людина від найдавніших часів, ще від легендарного Езопа й куди раніше, намагалася дати природі щось із своєї власности, прикрасити її власною фантазією, впоетизувати в неї свої думки, надати їй своїх прикмет. Шантіклер Шоссера, Райнекс Фукс, наш рідний Лис Микита чи персонажі "Колгоспу тварин" Орвелла живуть поміж людьми, в їх свідомості сторіччями, як наслідок гону людини до антропоморфізування всього, що зустрінеться їй на дорозі — існують складники людської ментальности.

Цим не хочемо сказати, що Софія Парфанович аж так далеко олюднює всю природу. Але таки з-поміж сарни Сільви і Цапуня і собак Зіки та Співака, і черепахи Іллі Даниловича і всіх інших звірят — найбільше переконливі самі панство Вірстюки. Їх життя в тиші і злагоді із своїм лісовим окруженням, їх уважливість до кожного, навіть найменшого звірятка — найбільш приманливі у всій "Лісничівці". Щонайменш — для авторки цих рядків.

Але Софія Парфанович не пробує нас переконати, що трава справді тулиться до землі, а озеро свідомо вінчається на весілля водними лілеями. Все це вона говорить, немов підморгуючи одним оком до читача: — Я кажу так, бо так воно гарно й дотепно. Я змальовую гору Гогемунду, як пишно одягнену жінку-чарівницю, бо так я її бачу. І все інше так само. Але я знаю і ви знаєте, що все це —

лиш проєкція людського способу думання на світ, що має свої окремі закони".

І справді, ці проєкції такі цікаві й дотепні, як ось суд за людськими законами над Павлом Слимаком за пошкодження листя Панни Петунії — що читач радо приймає цю площину порозуміння. І готов, як синя пташка в дзеркальці авта на Діброві — насолоджуватися відбиткою власного, людського світу у тваринних та рослинних історіях. Та при тому ні він ні авторка не забувають, що це тільки — дзеркальце. А яка ж це гарна, корисна та відпружуюча гра для втомленого буднем читача!

Отже так від природи дійшли ми до чи не найцікавішої теми у творах Софії Парфанович — до людини.

Хто ж ця її людина?

Їх у неї багато, різних суспільних прошарків та різного ступеня освіти. Це бойко Андрій, що в своїй простій душі носить незвичайно глибоке вичуття історичної долі своєї вужчої батьківщини. Він пише й міг би писати цілими зимовими ночами, "щоб лиш нахти стало". Це малий Михайло, що зважився зїхати на доморобних санчатах з карколомної лещетарської скічні. Це старий дикий стрілець Рибак, некоронований король дикого лісу, що "його губи шепчуть благословення всьому, що живе". Це спокійні, статочні бойки, що їх події, спричинені небажаними володарями їх землі виривають з їх "білейкого світу", заставляють ставати дезертирами, банітами і нерідко героями-повстанцями, оборонцями своїх прав. Це обезправнені, позбавлені людських прав і гідности "ости", це еміґранти-діпісти, що при кожній найменшій можливості страються влаштувати своє життя у своєму власному розумінні. І вкінці це поселенці на новій землі з її новими звичаями. Довгий, довгий ряд колишніх підпільників, карпатських січовиків, жертв большевицького терору, людеї бурливого минулого з незагоєними нераз душевними ранами. І всі вони у своїй взаємодії з новим світом — зі своїм вічним бажанням задержати серед нього якнайбільше зі свого рідного-безповоротно втраченого. І в обличчі нових дійсностей, в яких живуть за їх згодою чи проти їх згоди їхні діти. Всіх цих людей Софія Парфанович пильно спостерігає на знаменитому для таких студій пункті — на оселі Діброві. Спостерігає і списує їх профілі та їх долю; з любов'ю і зі зрозумінням.

Її люди старі й молоді, закохані й самітні, чоловіки й жінки але з переліку, звичайно, далеко не повного, типів зображених в її творах, стає ясно, що авторка розглядає їх не лиш у їх особистих внутрішніх конфліктах, вони для неї не осамітнені проблеми екзистенціялістів. Їх характер та долю визначує їх приналежність до спільноти. Вони в змаганні за своє село, як Роман в оповіданні "Трембіта", вони взагалі

живі члени живої спільноти — національної української спільноти. Суспільні та національні проблеми нашого часу так і в'ються червоною ниткою у творах Софії Парфанович. І її постаті, хоч вони люди з крови й кости і далеко не бліді ідеалізовані схеми, все таки є тими характеристичними для своєї доби і свого середовища типами, що кожному з них на ім'я леґіон. Зрештою — це саме й висока прикмета письменника, коли вміє він змалювати таких людей без зайвого патосу й схематизування.

Треба сказати просто й ясно: твори Софії Парфанович мають глибоку ноту патріотизму. Треба сказати, бо це правда, хоч слово патріотизм сьогодні дуже не в ціні. Можете почути заввагу критика: "Та воно незле, хоч і патріотичне".

Напушена фразеологія, що окружила патріотизм в наших недавніх десятиліттях створила цей пересуд, якому підлягають нераз і зовсім критичні уми. Та як не було б — сьогодні треба відваги, щоб відкрити своє серце та ясно признатися (таки поміж своїми!) — до свого патріотизму. Одначе ми вже згадували, що наша авторка — з відважних.

До того ж говорить вона про патріотизм без загальникових, зайвих фраз. Він — складова частина сюжету багатьох її оповідань. Без нього не було б трагічної долі бойка Олексюка в "Погоні тіней", не було б переживань і туги Євки, новітньої Ніоби. Без нього і не зуміла б дати авторка такої рельєфної картини омріяного Києва, з яким довелося їй зустрінутися та цю зустріч переболіти.

А історія Фіка, що на своїй собачій шкірі переніс всі несправедливості, заподіяні ворогами його панам, хіба не переконує куди глибше, як трафаретні патріотичні фрази? І чи справді могли б більше зворушити читача завзяті спроби Фіка вирватися з німецької тюрми-комірки, якби він був не собака, а свідомою політичної ситуації людиною? Навряд...

Софія Парфанович найкраще характеризує свій патріотизм сама у книжці "У Києві в 1940 році"; знов же застосовуючи влучно порівняння з природи:

"Моє чи моєї родини українство було завжди таке природне й саморозуміле, як щоденні атрибути живої матері. Так би мовити воно входило в програму щоденного обміну речовин нашого єства... Воно не вимагало ніякої дискусії, ні глибшого обумовлення".

Це той постійний кут зору, під яким авторка бачить людей та події. Це зрештою кут зору її окруження та її доби, якого вона вміє завжди придержуватися, давати йому вислів. І саме між іншими ще й тому її творчість має й матиме величезну вагу, як причинки до історії найбільшої досі у світі війни, її передвоєння та повоєння. Доба ця дала вже матеріял, повний великого трагізму високої напруги сотням

письменників. І ще довгі десятиліття, а то й століття будуть черпати вони матеріял у цій добі. А в розшуках не сухих описів подій і дат, а з людей, що в їх психіці та в їх долі зосередилася саме вся натуга світових катаклізмів, наші мистці будуть завжди мати змогу знайти багаті джерела у творчості Софії Парфанович. Бо ніщо тут не має такої високої ціни, як записки очевидця й учасника подій, який вміє бистро схоплювати та вдумливо інтерпретувати.

Софія Парфановчи пише теж і для дітей. Її збірка "У лісничівці" — типова книжечка для того віку, коли дитина починає інтенсивно пізнавати своє оточення таким, яке воно є, стараючись основно й доглибинно збагнути його всі тайни — отже для шкільного віку. Тоді особливо цікаво дітям слідкувати за життям тварин чи рослин. Бо й взагалі кожна дитина кожного віку виявляє зацікавлення всім, що живе, що само собою рухається, видає голос і, о радосте! — має малят, що зними можна гратися!

В Софії Парфанович немає труднощів у зближенні й "зниженні" до рівня дітей. Всі її твори відзначаються легкістю та простотою розповіді і вона має той неоцінений дар почуття гумору, що за нього діти завжди такі дуже вдячні. Коли отже ще підбере тематику, цікаву дітям, постає вимріяний твір для них. Зрештою дітей вона взагалі дуже любить, радо веде з ними розмови, обдаровує, а з найновішої її книжки довідуємося, що її малі приятелі можуть числити навіть на такі небувалі дарунки, як водна черепаха, переслана повітряною дорогою.

Творча індивідуальність, що вміє погодити в своєму одному житті два дуже різні звання, стає з правила предметом зацікавлення та суперечок дослідників. Так і з Софією Парфанович. Є критики, що твердять, ніби її літературні зацікавлення збудилися внаслідок її лікарської практики. Інші знов, як ось І. Овечко в передмові до "Чарівної Діброви" вважають, що і зацікавлення літературою і медициною походять "від чулости ат теплоти її серця".

Не будемо дальше входити в ці спекуляції ні ставати по стороні чийогось погляду. Куди бо цікавіший сам факт, що Софія Парфанович зуміла получити звання лікаря з його вимогами холодного й безпристрасного погляду та негайних і непомильних рішень — з творчим розмахом мистця, який будує свій власний світ, незалежно від всіх об'єктивних даних і тільки той його світ є для нього правдивий.

Така сполука вдавалася неодному — хоч завжди викликала подив у сучасників. У нас хоч би: Модест Левицький, Юрій Липа, Василь Кархут та ін.

А ось Василь Стефаник не міг перенести твердости лікарського звання, хоч неодна його новеля крає людську душу не гірш лянцета.

Софія ж Парфанович бачить творчі можливості й красу у званні

лікаря, а знов у літературній праці — дальші можливості досліджування та плекання життя. Народження внучка Жида Нухима Капелюшника, при якому авторка була, як лікарка, вміє вона описати теж у формі дуже цікавого з людської точки погляду нарису. Подібні приклади знайдемо розкинені по всій її творчості.

Рівновага й гармонія такі нечасті в нашому пошарпаному, схвильованому житті. І тому люди тужать за ними і вдячні коли їх знайдуть у когось. А в нашої письменниці можна їх знайти, можна без обмежень пити їх з її творів. І за все це: за відзеркалення нашого власного життя та його проблем, за ясний та бадьорий погляд у світ вічно молодої природи, за ентузіязм і творчу поставу до життя — українське громадянство щиро й справді вдячне Софії Парфанович.

Передрук з "Америка", чч. 11, 12, Філядельфія, Па. 11 і 12 січня 1969.

Літературні твори Софії Парфанович (Збірки).

1. *ЦІНА ЖИТТЯ.* Нариси й оповідання. Львів, 1936.

2. *ЗАГОРІЛА ПОЛОНИНА.* Бойківські оповідання. Авсбурґ, 1948. Накладом Р. Волчука. 87 стор. Стор. 3-4: Ярослав Рудницький: "Там, де живуть бойки..." Стор. 86-87: Пояснення.

3. *ІНШІ ДНІ.* Новелі й нариси. Авсбурґ, 1948. Видано в порозумінні з Видавничою Комісією МУР. Обкладинка Якова Гніздовського. Накладом Р. Волчука. 143 стор. Стор. 139-143: Гр.Шевчук: "Третя збірка оповідань" Софія Парфанович.

4. *У КИЄВІ в 1940 році.* Авсбурґ, 1950. Накладом авторки. 69 стор. Стор. 3: Передмова авторки. Бремен — Ґрон, листопад 1949 року.

5. *У ЛІСНИЧІВЦІ.* Оповідання. Буенос-Айрес, 1954. Видавництво Миколи Денисюка. 180 стор. Стор. 3: Передмова. Видання друге фотодруком. Дітройт, 1966. Накладом авторки. Рисунки Ю. Крюкова, обкладинка Р. Дацка. 183 стор. Стор. 1: Юрій Тис: "Передмова до другого видання".

6. *ЛЮБЛЮ ДІБРОВУ.* Нариси й оповідання. Чікаґо, 1963. Накладом авторки. 198 стор.

7. *ВІРНИЙ ПРИЯТЕЛЬ.* Оповідання з життя домашнього кота. Чікаґо, 1963. Видавництво Миколи Денисюка. 207 стор. З портретом авторки й рисунками Оксани Мошинської.

8. *НА СХРЕЩЕНИХ ДОРОГАХ.* Повість. Чікаґо, 1963. Накладом авторки. Мистецьке оформлення обкладинки В. Грицая. 417 стор. (+2 непаґ.) Ілюстр. Стор. 7-15: Володимир Несторович "Творча сильветка авторки".

9. *ЧАРІВНА ДІБРОВА.* Оповідання і нариси. Чікаґо, 1964. Накладом авторки. 204 стор. Стор. 5-6: Іван Овечко: "Замість передмови".

10. *ТАКИЙ ВІН БУВ.* Історія одного пса. Повість для молоді, нагороджена літературною нагородою СФУЖО в 1961 р. Джерзі Ситі 1964. В-во "Свобода". 198 стор. Стор. 7-10: В. Давиденко: Передмова. Мистецьке оформлення Ніни Мудрик-Мриц.

11. *КАРУСЬ І МИ.* Автобіографія. Чікаґо, 1966. Накладом авторки. Мистецьке оформлення обкладинки Оксани Мошинської. Ілюстрації Христі Головчак, 324 стор. Стор. 5-7: Роман Завадович: "Замість передмови".

12. *ЛЮДИ І ТВАРИНИ.* Нариси й оповідання. Ню-Йорк, 1969. Накладом авторки. 244 стор. Ілюстрації Оксани Мошинської. Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, серія: "Українська Літературна Бібліотека", том II. Стор. 237-242: *Василь Лев: Кінцеве слово. Літературні твори Софії Парфанович (Збірки).* Видавництво Петра Ямняка. Кліфтон, Н. Дж.

13. Попід Кичерами та над потоком. Повість (Хроніка з родинного життя). Ню Йорк, 1974. 240 стор., ілюстр. Наукове Товариство ім. Шевченка. Українська Літературна Бібліотека, т. 14. Повість зредаґовано з матеріялів архіву пок. письменниці, переданого до НТШ в Ню Йорку. В цьому архіві залишилися матеріяли до повісти про Другу світ. війну..

Василь Лев

МАРІЯ КУЗЬМОВИЧ-ГОЛОВІНСЬКА

Почала писати вже в гімназії. Молодечі роки провела в батьківському домі о. Кузьмовича в Лавочнім, поки переїхала на Поділля як дружина о. Василя Головінського, пароха Зарваниці. Бойківщина й Поділля, а головно Зарваниця з чудотворною іконою Матері Божої стали темою її писань. Вона майстер оповідань про бойківське та подільське село. Верховинець чи подоляк — селянин, пан землі, своєрідний аристократ духа, сіль землі, залюблений у своїй рідній сторонці, в землі, її багатій шаті і надхнений нею зберігає любов до неї до її Творця, побожний, працьовитий, відданий опіці Божій, дбалий про родину, про народне духове й матеріяльне добро. Письменниця повна подиву для нашого селянина, його релігійности і працьовитости, полюбила його так як і рідну бойківську та подільську природу і стала співцем її. Але в центрі її уваги оповідань стоїть Зарваниця, український Люрд, до якої зідхає, повна віри в поворот до

вільної від безбожного окупанта країни. Короткими, простими картинами ілюструє життя бойків у збірці оповідань "Сефта", та нарисах "Чічка", "Дзвонар Лука", "Крізь вікно", драматичних картин як "Попудник", "Листопадова ніч", "Матуся", "Марія". Остання збірка оповідань "Осіннє листя", сповнене туги за рідним Поділлям, за Зарваницею, і повне віри в поворот до цього Поділля.

Твори Головінської друковано в часописах перед II світ. війною в періодиках "Новий Час", "Мета", "Лицарство Пресвятої Богородиці", "Світ Дитини" — у Львові, "Нові Дні", в Зальцбурзі, "Життя і Слово" в Інсбруку, в Америці "Шлях", "Америка", "Наше Життя", "Веселка", в Канаді — "Світло", "Поступ", "Католицька Акція", "Голос Спасителя", "Мета" і "Християнський Голос" у Мюнхені.

Збірки оповідань Марії Головінської: "Вітренмця", Львів 1933, *Мета,* "Вівчар", Львів, 1935, *Мета,* "Сефта", Львів 1939, *Діло,* "Сефта" й інші оповідання з бойківського життя. Філядельфія, *Америка,* 1952, 199 стор. "Чічка", оповідання основане на бойківському повір'ю про квітку Божої Матері. Торонто, 1954, *Добра книжка,* 38 стор. "Горбатенька", Оповідання, Торонто, 1958, *Добра книжка.* 48 стор. "Осіннє листя", Нариси й оповідання; вибрані твори, т. I. Тороно, *Добра книжка,* 1956, "Чічка", Оповідання, Торонто, 1954, *Добра Книжка,* "Марія", Торонто, 1962. *Добра книжка.* "Попудник". Сценічна картина в 5-ох відслонах. Торонто, 1965. "Лісовий голуб", оповідання. Вибрані твори, т. II. Торонто, 1970. 280 стор. "Зарваниця". Листки споминів. Торонто, 1972, 265 стор. *Добра книжка. "Портрет" 1977.*

Суспільна праця: голова кружка "Жіноча Служба Україні" в Зарваниці в часі німецької окупації, голова Марійської Дружини в Філядельфії, член Апостольства Молитви, член СУА, члени НТШ.

ГАЛИНА ЛАГОДИНСЬКА-ЗАЛЕСКА

Народжена 29 листопада 1900 р. в Делятині, Зах. Україна, в родині адвоката д-ра Лагодинського, як третя дочка (наймолодша була Ярослава). Закінчила гімназію СС Василіянок матурою 19 травня 1920 р. Музичну освіту розпочала в Інституті ім. Миколи Лисенка у Львові (Кляса фортепіян), продовжуючи її у Відні у проф. Софії Дністрянської і у проф. Кайзера, студіюючи теж музикологію у віденському університеті. Після зложення державного іспиту з музики у консерваторії 1922 р. повернулася до Галичини і в рр. 1923-1944 працювала як учителька у філіях Музичного Інституту ім. М. Лисенка у Станиславові (1923-1929), (1941-1944), в Дрогобичі (1929-1930), в Коломиї (1930-1941). Виїзджаючи під тиском воєнних подій на чужину

продовжувала свою працю педагога спершу у Відні, пізніше в Буенос Айрес та свої музикологічні студії у Відні. В ЗСА директором музичного інституту в Боффало в рр. 1955-1964, де померла 21 червня 1964 р.

Галина Лагодинська — Залеська залишила теж літературну спадщину, а саме: оповідання "Ліс" (про УПА), нагороджене на літературному конкурсі СФУЖО 1961 р., повість "До Сонця — до волі" про молодь ОУН, у В-ві Денисюка 1960 р., спомин "Із днів грози" в журналі "Овид", січень 1957, численні статті в газетах і журналах, напр. про Миколу Фоменка, *"Овид"*, жовтень, 1957, "На музичні теми", *Свобода,* грудень, §954, і ін. ЕУІІ, 1252.

ІРИНА ВИННИЦЬКА — ПЕЛЕНСЬКА — ПАСІКА

Рік матури в Стрию 1927, письменниця, журналістка, редакторка, пластунка, громадська діячка.

Під час гімназійної науки та університетських студій працювала як організаторка сільської молоді, активна в організуванні праць і таборів у Пласті, зорганізувала і вела перший жіночий ремісничий табір, активна в студентському житті і співпраці в українських журналах перед і під час Другої світ. війни в рідному краю та на еміґрації в Німеччині. Від 1949 року в Австралії співробітниця тижневика "Вільна Думка" і редакторка "Жіночої сторінки" в цьому журналі. Основниця й голова "Союзу Українок" в Австралії, співосновниця "Союзу Українців", основниця першої української школи в Сіднеї і Шкільної Ради в Новій Півд. Валії, заступниця голови НТШ та засновниця осередку НТШ в Мельборні. Після смерти чоловіка, Євгена Юлія, вченого та редактора, переїхала до ЗСА, де включилася в працю СФУЖО і Шкільної Ради при УККА, співпрацювала в редакції "Америки" в Філядельфії, оснувала орган "Українка в Світі" при СФУЖО, член управи СКВУ, голова "Світової Комісії Міжнародного й Українського Року Дитини", почесна голова "Світової Ради Дошкілля", СУ Австралії, почесна членка СФУЖО. Останньо редакторка реґіонального збірника "Стрийщина". Авторка повістей: "Христина", 1939, "Музика", 1944 і 1954 (Буенос Айрес), "Кам'яна сокира", 1948, 1967, численних статтей, есеїв, нарисів та рецензій на літературні теми і виховні, перед війною дописувачка до "Нової Хати", "Жіночої долі", "Дажбога", "Обріїв" (Арґентина), "Громадянки" в Німеччині; "Довідки про І. Пеленську" подані в "Енциклопедії Українознавства ІІ 248, "Азбуковнику" ІІ, "Українці в Північній Америці" (англ. м.), ст. 249. "Казки й байки" бр. Ґріммів, Краків, 1940; статті про: Бібліотеку СУ в Австралії, Сидней, 1953;

упорядниця "Дитяча світличка", виховна Комісія СФУЖО в Австралії, 1961, також Філядельфія 1962.

ОКСАНА КЕРЧ

Правдиве прізвище Ярослава Гаращак, зам. Куліш. Почала писати статті та есеї ще як студентка університету, згодом більші оповідання і повісті. Тематика її творчости: проблеми з сучасного життя українського суспільства між двома світовими війнами, під час і після останньої світової війни, також про життя українців у вільному світі. На еміґрації спершу в Арґентині, з 1959 р. в ЗСА. Літературні твори: Альбатроси. роман, Буенос Айрес 1957, в-во Ю. Середяка, 310 стор. Наречений. Торонто, 1965, в-во Гомін України, 279 стор. Такий довгий рік. Торонто, 1971, в-во Гомін України, 304 стор. Будинок культури. Сатира. Філядельфія, 1963, СУА, 9 стор. Див.: ЕУ II, 995.

ЛЮБОВ САВЧАК, ЗАМ. КОЛЕНСЬКА

Закінчила середню школу під час війни в 1942 р. Письменниця, журналістка, авторка новель , оповідань та есеїв про сучасні проблеми, головно з життя нашої спільноти на еміґрації. Працює в редакції "Свободи" в Джерзі Сити. Її літературні праці: "Самотність", оповідання. Ню Йорк, 1966, 116 стор., "Павлів тріюмф". Оповідання. Ню Йорк, 1971, 205 стор. Статті в "Свободі" та інших журналах на суспільні й літературні теми, оповідання й новелі там таки.

СТЕФАНІЯ ТУРКЕВИЧ — 1. ЛІСОВСЬКА — 2. ЛУКІЯНОВИЧ

Одержала музичну освіту в Музичному інституті ім. Миколи Лисенка у Львові (гра на фортепіяні) та в львівському й віденському університетах (студії музикології). Композицію вивчали в Празькій музичній консерваторії і 1934 р. здобула ступінь доктора музикології в Українському Вільному Університеті в Празі.

У Львові працювала як викладач гармонії і вчителька гри на фортепіяні в Інституті ім. М. Лисенка та в учительській семинарії, а в часі большевицької і німецької окупації як доцент Львівської консерваторії і співробітник Львівського радіо.

Шляхом через Відень, Лондон, Белфаст опинилася на еміґрації в

Кембрідж, Великобрітанія, де померла 8 квітня 1977 р.

С. Туркевич — Лукіянович зосердилася на еміґрації головно на композиторській праці, в якій підкреслює модерністичні тенденції і впливи української народної музики. З її композиторської спадщини слід згадати оперу "Мавка" на тему "Лісової пісні" Лесі Українки, перероблену на балет з уваги на втрату лібретта через воєнні події, три дитячі опери, кілька балетів, симфоній та фортепіянових і хорових творів.

Див.: Аристид Вирста: Стефанія Туркевич — Лукіянович. Сучасність 1977, Ч. 10 (202), ст. 115-116.

ІРИНА ШКВАРОК, ЗАМ. КНИШ

Рік матури 1927. Студії слов'янської філології у львівському університеті ступінь мґр. філос. Перед II світ. війною вчителювала в середніх школах у Галичині, після війни поселилася в Вінніпеґу в Канаді. Там розгорнула розпочаті студії та досліди ще в рідному краю в ділянці літературознавства. Полем її зацікавлень є проблеми жіноцтва в українській літературі. Редаґує жіночі видання в Канаді. За її редакцією видано збірник "Організації Українок Канади ім. Ольги Бесараб", "На службі рідного народу" 1958. Її наукові праці: "Перші кроки на еміґрації", Вінніпеґ 1955. "Іван Франко та рівноправність жінки", Вінніпеґ 1956, "Смолоскип у темряві". "Наталія Кобринська й український жіночий рух". Вінніпеґ 1957. "Жінка вчора й сьогодні", Вінніпеґ 1958. "Три ровесниці". "До сторіччя народин Уляни Кравченко, Марії Башкірцевої та Марії Заньковецької". Вінніпеґ 1960. "Патріотизм Анни Йонкер", Вінніпеґ 1964. "Жива душа народу", до ювілею українського танку. Вінніпеґ 1966. "Відгуки часу". "Вибрані нариси, статті, спогади, матеріяли", Вінніпеґ 1972. "Віч на віч з Україною". Горстка радянських вражень. Вінніпеґ 1970. "На передодні 500-річчя кривавого народовбивства", Вінніпеґ 1959. З-під пера І. Книш вийшло багато статтей, есеїв і рецензій. Тепер уважається її ідеологом українського жіноцтва.

Наталія Леонтович Башук

У РОБІТНІ ІРИНИ ФЕДЕНИШИН

(Уривки зі статті, видрукованої в "Америці", ч. 193, 28 жовтня 1972.)

У відкритих дверях станула передімною та сама Ірина'Марс', як

ми її називали, за грізну міну, войовничу поставу і завзяття із яким виголошувала свої реферати, але духово зовсім нова і багатша, прямо нова людина — мистець і творець канв, якими завішані стіни її гостинної хати. Ірина — маляр. Ірина, яка щойно тому шість років "народилася", відкривши в собі талант і любов до кольорів і форм.

Талант Ірини Феденишин — великий і його оцінили не лише свої, але передусім чужинці — професори, у яких вона бере лекції, як: Джан Ґрабач — Німець, у якого вивчає рисунок і акт; Гавас — олія і водні; проф. Генрі Ґессер — найліпший акваре́ліст Америки; В. Нордонне — модерніст, який вірить у Ірину і старається відкрити їй дорогу в світ, — відкрити бар'єру української творчости, крізь яку пройшло дуже мало ще наших мистців. Та все ж таки, її ідеалом були: Мороз і Малюца — українці, які дали їй перші лекції і відкрили світ чарівних муз в кольорах, а по шістьох роках маестро Малюца сказав: "Ніяка галерія не посоромиться ваших рисунків".

І справді, у неї вже ціла хата відзначених образів, бо одержала дев'ятнадцять різних нагород: Дві з них — "найкраща на виставі" ("бест ін шов"); шість перших нагород, та багато інших. Останній успіх — це перше місце на виставі в Гілтон Бренч Лайбрері, в Мейпел Вуд, що відбулася від 3-30 версня 1972, про яку поміщено згадку в англомовних часописах, за акварелю на якій дуже плястично зображені хмари.

Хмари — то її спеціяльність і вони мене захопили на образі із темою Стефаникової "Землі". Цей образ п. Феденишин назвала "Терра", але його ще ніхто не бачив на виставі досі, бо вона ще хоче його вдосконалити. Багатство Ірини в тому, що вона має многогранний талант. Її кольори в оліях мають тисячі тонів динамічних, здецидованих і вони, наложені грубими мазками на полотні, творять прекрасний ефект. Зовсім інші є її акварелі, в яких любується, бо вони ніжні, пастилеві, мрійливі — нагадують ледь-ледь Шаґаля, як висловилися критики, бо він і модерний, а все ж таки "держиться землі". Попри те, дістала Ірина Феденишин нагороду за акт, в якому знову видно питому енерґію і силу руху та прецизність рисунку й певність у виконанні. Під час мого побуту у неї, саме прийшло запрошення брати участь у виставі п'ятдесятьох американських малярів.

Почавши від 11-го листопада 1972, влаштовує СФУЖО виставу мисткинь-Українок з цілого світу в Філядельфії. Ірина Феденишин просить мене помогти їй вибрати образи на цю виставу. Але мені трудно, бо кожний із них промовляє до мого смаку. Сидячи при столі, я дивлюся і дивлюся та все щось нового відкриваю, бо ніколи не знудиться дивитися у ґаму Ірининих кольорів, спеціяльно в її водопадах. Ставлю її питання: — "Що властиво Ти уважаєш за

найліпше із своїх речей?". Ірина сміється, бо те, що вона любить, — не подобається українській публіці. Вона любить модернізм, хоч не зовсім абстрактний. Зрештою, її час заповнений заробітковою працею при компютерах, підростаючою дочкою Марією і суспільною працею в СУА, АДУК, Марійській Дружині і в інших організаціях, при яких держить мою подругу почуття обов'язку, що його винесла ще із шкільних часів, а малярство — це властиво "габі". Вона бачить щось інтересне, воно виростає в її уяві і оформлюється в кольори і так довго мучить, поки не з'явиться на полотні.

Її речей на канві мені доводилося бачити дуже багато: майже в кожній українській хаті, яку ми відвідували в справах СУК "Провидіння", отже ринок збуту у цій гарній українській громаді, де творить Ірина Феденишин та багато інших славних мистців, тобто в Нюарку є досить поважний. А деякі із тих чудових українських домів із безліччю кераміки, різьб і килимів — це прямо цілі ґалерії, як от: у п-ва А. Гординських, чи п-ва Богданських, Загайкевичів, д-ра Гури, Семанишинів, або п-ва Чировських. Теж висять твори Ірини Феденишин і в ґалерії п. Соневицької і в Шонка-Русича.

24 січня 1980.

Сьогодні немає в живих Ірини Феденишин. Відійшла від нас у засвіти, 22.1. 80, несподівано, у розгарі творчої, мистецької праці, залишила в горю чоловіка й доню, залишила велику українську громаду, оповиту глибоким жалем.

Вірю, що її праці висітимуть у славних ґалеріях світу, поруч мистецьких творів багатьох інших українських мистців.

НАТАЛІЯ ЛЕОНТОВИЧ — БАШУК

Студії права й журналістики в університеті у Львові, доповнені на еміґрації в Канаді. Кількалітня праця в редакції "Америки" в Філядельфії. Авторка оповідань та есеїв і статтей на біжучі теми, що заторкують проблеми боротьби за нашу ідентичність ще в рідному краї, більше на поселенні в заокеанських країнах. Її статті спрямовані на боротьбу проти байдужости й інертности деяких одиниць громадянства до справ визволення батьківщини з-під ворожої окупації. Важливу увагу присвячує також різним роковим релігійним та національним святам, згадуючи з деяким сентиментом про минуле. Згадує теж і про шкільні роки. Присвятила теж багато уваги рокам у гімназії СС Василіянок і Рідної Школи в Яворові, де пробула короткий час. Ось кілька заголовків її статтей: "Йордань вода студеная", "Журналісти і "жорналісти", "Переяславські "угодники", "Тим, що мовчать", "Суспільні діячі і працівники".

ГАЛИНА МИРОШНИЧЕНКО — КУЗЬМА

Музика, мистець-малярка Студії музики, відбувала в рідному краю, на еміґрації в Німеччині, закінчила і поглибила в ЗСА, де осіла в Ню Йорку в 1949 р. Тут включилася в працю УМІ, де присвятила головну увагу т. зв. Музичному садочкові. Одружилася з мистцем Любомиром Кузьмою, який відкрив у ній малярський талант. Відбула малярські студії в професійній школі мистецтва та під практичними порадами чоловіка. Бере участь у малярських виставах, головно як пейзажистка.

ІРИНА СЛЕЗІНКА — ЧУМА

Музика, піяністка. Мізичні студії відбула у Львові в Музичному Інституті ім. Лисенка і в Львівській консерваторії. Вже в рідному краю виступала на концертах. В ЗСА осіла в Філядельфії, де також пройшла музикологічні студії. Тут включилася в працю місцевого УМІ, співпрацювала з проф. Романом Савицьким, працює як учителька музики, також суспільно. І. Чума є авторкою музичних композицій, видаваних УМІ та американськими музичними видавництвами.

ЛІДІЯ БУРАЧИНСЬКА

Уродженка Гуцульщини (Гринява), молоді роки на Буковині, студії в Високій Торговельній Школів в Празі та в Українському Вільному Університеті (право). Після закінчення університетських студій почала працювати як журналістка, редаґувала журнал "Нова Хата", видаваний кооперативою "Українське Народнє Мистецтво" до 1939 року. На еміґрації в ЗСА редаґувала в рр. 1951-72 журнал СУА "Наше Життя". Ще під час редаґування "Нової Хати" Л. Бурачинська зацікавилася дослідами матеріяльної культури нашого народу і провадила їх при допомозі запитника про народне вбрання Західної України, досліджувала його на терені Калущини і східної Байківщини. У ЗСА Бурачинська поширила поле своїх досліджень також на українську обрядовість. У висліді цих дослідів поміщувала багато статтей в "Новій Хаті", згодом у "Нашому Житті". Статті про одяг і взуття видруковано в Енциклопедії Українознавства тт. І і про жіночий рух в т. ІІ. Бурачинська займається також гуртувати при журналі молодих робітників пера, поміщуючи довідки про появу літературних творів, також про студенток, що покінчили тутешні високі чи фахові школи і занимають професійні становища в американському й нашому

середовищі. В рр. 1965-71 Бурачинська була заступницею голови СУА, в 1971-74 головою СУА, 1973-77 заступницею голови СФУЖО, від 1977 дотепер Голова СФУЖО, 1976-79 член Управи ЗУАДК-у, 1968-72 член Управи НТШ в ЗСА. — Див.: ЕУ II, 194.

ІРИНА МАКУХ — ПАВЛИКОВСЬКА

Дружина Юліяна Павликовського, родом зі Львова. Співосновниця і член управи кооперативи "Українське Народне Мистецтво" (19251939), Союзу Українок (1923-1928), товариства Української Захоронки і Вакаційні оселі (1926-39), член крайової управи Секції Сільських Господинь (1935-1939) — всі ці інституції у Львові. На еміґрації — засновниця і голова Об'єднання Українських Жінок у Німеччині (1945-50), член-засновниця і член управи СФУЖО (з 1948), голова крайової управи Ліґи Українських Католицьких Жінок Канади (1964-68). Авторка статтей і дописів, "На громадський шлях"; з нагоди 70-ліття українського жіночого руху. Філядельфія, 1956, СФУЖО, 76 стор., "Для Бога, Церкви і Народу". Ліґа у. к. ж. Едмонтонської Єпархії. У 25-ліття існування ЛУКЖ. Едмонтон, ЛУКЖ, 1967. Померла в Канаді.

Учениці І-ої кляси з учителями в першому році існування гімназії 1906/1907

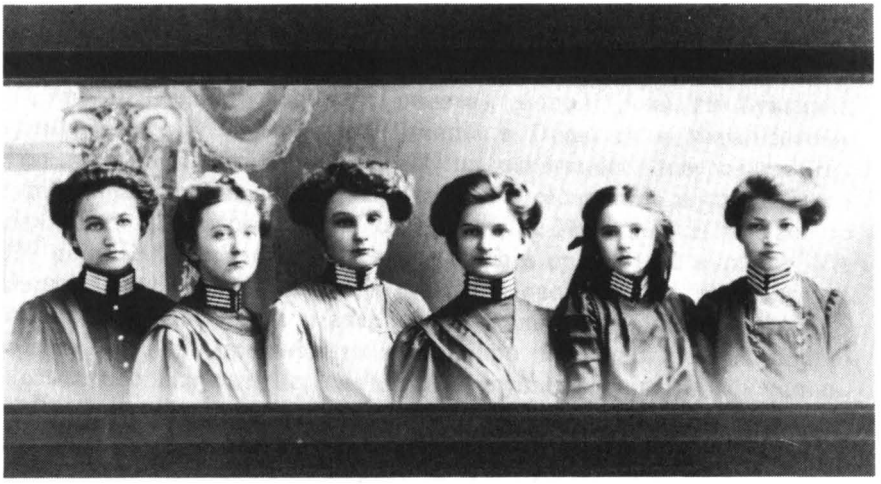

ІУ. кл. першого матурального річника 1910 р. Учениці в шкільних мундурках. Зліва: Юлія Лужницька, Ірина Гнатюк, Ірина Лежогубська, Савина Сидорович, Софія Нагірна, Софія Долошицька.

Учениці ІУ-ої кляси гімназії СС Василіянок у Львові 1913/14 р.
Сидять у першому ряді, зліва: Н.Н., О. Білик, О. Лотоцька, П. Паньків. Другий ряд: З. Паньківська, І. Вертипорох, Н.Н., Е. Крук. Третій ряд: С. Подільська, І. Давидович, Я. Цапович, О. Яросевич, Четвертий ряд: Н. Хомик, О. Королик, М. Дуткевич, Н. Хом'як. П'ятий ряд: М. Качмарська, Н. Підгородецька, Н. Пристай, О. Кордуба. Шостий ряд: незнані.

Учениці УІ кл. гімназії СС Василіянок у Львові в р. 1916/17. з о. директором Теодосієм Лежогубським.

Абітурієнтки дівочої гімназії СС Василіянок у Львові 1920 р.

І-ий ряд згори. Зліва: М. Рибчак, Ю. П'ясецька, проф. О. Янів, о. прелат Л. Куницький, м. Ігуменя Володимира Філевич, ЧСВВ о. директор Т. Лежогубський, проф. Т. Мриц, Д. Бандрівська, О. Дзерович. 2-ий ряд: О. Кардаш, І. Утриско, С. Охримович, д-р Я. Гординський, проф. І. Чучман, проф. П. Лушпинський, д-р І. Крип'якевич, проф. Ю. Рудницький, З. Дем'янчук, М. Вергановська, В. Бомбак. 3-ій ряд: Л. Леонтович, С. Федак, А. Фартух, проф. В. Адріянович, С. Панкевич, Я. Ґутковська, А. Кобринська. 4-ий ряд: І. Цукровська, С. Ваньо, Г. Гошовська, Г. Давидович, О. Дорундяк, А. Паляниця, Н. Бирка, В. Кузів, незнана, С. Чижович, Є. Петрик.

Учениці УІІІ-ої кл. гімназії СС Василіянок у Львові 1923 р.
І. Кіжик Олена, 2 Труш Ада, 3 Вербицька Ольга, 4 Труш Степанія, 5 Гасюк Олена, 6 Молодець Ольга, 7 Лев Ірина, 8 Гальперн Хана, 9 Лукіянович Ольга, 10 Ґрінберг Генка, 11 Целевич Наталія, 12 Стронська Ярослава, 13 Антонович Марія, 14 Зарицька Галина, 15 Кобрин Ольга, 16 Кльован Степанія, 17 Фартух Вінка, 18 Ганас Софія, 19 Мудрак Марія, 20 Коренець Степанія, 21 Романів Софія, 22 Вишневська Любов, 23 Мацевич Ольга, 24 Макарушка Ірина, 25 Господарська Марта, 26 Любинецька Фалина, 27 Равич Галина, 28 Міїська Олена, 29 Залуцька Софія
Бракують на знимці: Яримович Любов, Салабан Марія, Полянська Іванна

Учениці ІУ-ої кляси Б гімназії СС Василіянок 1925 р.
Перший ряд зліва: (сидять) М. Луків, І. Пелех, Л. Миколаєвич, м. Софронія Ерделлі, ЧСВВ, Л. Нестор, І. Гавришкевич, І. Хомин, Другий ряд зліва: А. Муха, Л. Гірняк, І. Салук, Н. Сасик, М. Могильницька, І. Нижник, В. Шалаута, Л. Дудко, М. Іванчук. Третій ряд зліва: О. Осіцька, Я. Гаращак, Р. Смеречинська, М. Гаврилів, С. Кулицька, М. Рудницька, Н. Посипанко.

IУ кл. гімназії СС Василіянок у Львові в шк. р. 1930/31. (Світлина: кінець червня 1931) Перший ряд від лівої сторони: Бутель Ірина, Подлуська Наталка, Пелиньо Стефа, Петро Мечник, Григорій Мартинюк, Мокрицька Ольга, Шульга Пелагія, Глинянська Оксана. Стоять: від лівої сторони: Соха + 1935 Мирослава, Жарська Ольга, Павлюк Ольга, Хойнацька Ірина, Оглій Ірина, Помірча Маруся, Кунинець Стефанія, Фіґоль Дарія, Таршаковець Степанія, Цегельська Дарія, Гаврих Галя, Пшик Остапа.

Учениці У-ої кляси гімназії СС Василіянок у Львові з господарем кляси проф. Я. Біленьким 1923 р. Сидять зліва: М. Лещій, О. Цегельська, Л. Мриц, М. Бачинська, Г. Коренець, Д. Герасимович, Стоять — перший ряд: А. Струтинська, І. Гузар, І. Ганкевич, І. Чорній, проф. Я. Біленький, І. Рибачек, Л. Яцкевич. Другий ряд: Баранюк, Гуйда, О. Лучка, О. Салабан, Н. Н., Л. Бурачинська

Група учениць УІ-ої кляси гімназії СС Василіянок у Львові 1923 р.
Сидить: проф. І. Лежогубська. Стоять зліва: Г. Коренець, Д. Герасимович, М. Бачинська, О. Бережницька, М. Лещій, А. Струтинська, І. Гузар, Л. Мриц.

Група учениць УІ-ої кляси гімназії СС Василіянок, які жили дружньо в одній залі інституту СС Василіянок при вул. Длуґоша. 1925 р. Сидять зліва: Ольга Шульган, Олена Кліш, І. Добрянська, Анна Будка. Стоять зліва: Марія Бордуляк, Ірина Винницька, Н. Н., Марія Онишкевич.

Учениці У-ої кляси в інституті СС Василіянок 1926 р.
Сидять зліва: М. Пелех, Я. Снилик, Я. Зінкевич, М. Хамула, Л. Суха, О. Шульга. Стоять зліва: О. Бирка, Д. Роздольська, С. Дочило, О. Потерейко, І. Потерейко, Е. Пелиньо.

Учениці УІ-ої кляси гімназії СС Василіянок — червень 1928
Зліва до права, сидять: С. Еліяшевська, Є. Едер, проф. О. Буляндова, М. Головка, Т. Гірняк. Стоять у першому ряді: І. Шквірко, Н. Потопник, І. Іванчук, Н. Кульчицька, Л. Колтунюк, Є. Костюк, І. Рудик, Джинджириста, Д. Тоган. Стоять у другому ряді: І. Герасимович, Л. Білик, С. Оленська, О. Бачинська, О. Терлецька, О. Білик, Я. Назар, О. Прийма.

Абітурієнтки гімназії СС Василіянок у Львові, 1927 р. Кляси А і Б, разом із учительським збором і предсідником.
І-ий ряд здолини (сидять) Д. Зубок, А. Говикович, проф. О. Степків, О. Струмінська, М. Свистун. ІІ-ий ряд: Професори: І. Сітницький, І. Чучман, о. крилош. Л. Лужницький, візитатор Ярослав Вербицький, дир. д-р. В. Щурат, д-р М. Кордуба, проф. Я. Біленький, о. крилош. д-р В. Лаба. ІІІ-ій ряд: В. Масляк, О. Лада, проф. О. Суховерська, О. Колтуцька, Н. Н., Н. Н., С. Кордуба, І. Александрович, І. Ганкевич, Д. Гординська, О. Медвідь, проф. І. Добущак, Л. Пашкевич. ІУ-ий ряд: С. Яцик, проф. І. Лежогубська, проф. м. Софронія ЧСВВ, Н. Голіят, проф. В. Білинський, Онишкевич, проф. м. Северина ЧСВВ, н. н. У-ий ряд: В. Охримович, О. Олексів, Н. Н., С. Шушкевич, І. Шкварок, Я. Огоновська, І. Чайківська, Л. Шехович, М. Гладилович, проф. д-р О. Дашкевич, І. Басса, Д. Крвавич, Ольхова УІ-ий ряд: А. Будка, Я. Ничай, М. Маговська, Н. Кобилецька, М. Федусевич, У. Сітницька, Г. Біленька.

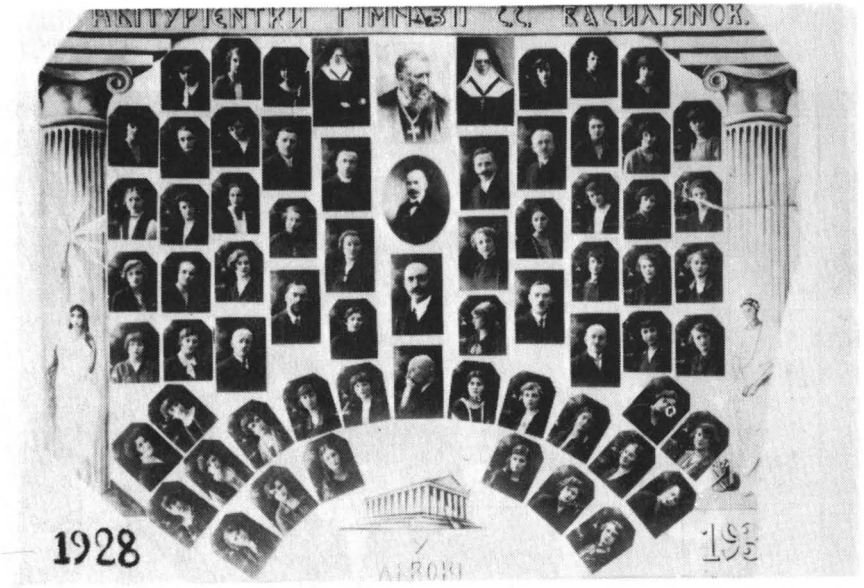

Абітурієнтки гімназії СС Василіянок у Львові 1928 р.

Середня кольонка: Ексцеленція Митрополит Андрій Шептицький, директор д-р В. Щурат, учителі: М. Ластовецький, М. Полєк. Іти рядами, зліва до права учителі (прямокутні фота) Перший ряд: м. ігуменя Володимира Филевич, ЧСВВ, м. Северина Парилле, ЧСВВ. Другий ряд: М. Мельник, о. д-р В. Лаба, О. Степків, І. Сітницький. Третій ряд: д-р О. Дашкевич, О. Суховерська. Четвертий ряд: В. Калинович, П. Мечник. П'ятий ряд: М. Матіїв Мельник, д-р Р. Цегельський. Учениці: ліва сторона. Перший ряд згори: В. Калиневич, М. Бодянська, Р. Левицька. Другий ряд: Д. Біленька, Н. Гнатейко, І. Кобилецька. Третій ряд: М. Максимович, О. Труш, М. Бердило, Н. Головка. Четвертий ряд: Є. Лотоцька, О. Согор, М. Хамула. П'ятий ряд: М. Семків, Н. Калиневич, О. Мельник. Шостий ряд: М. Фарміґа, К. Ляхович. Сьомий ряд: Я. Снилик, Я. Зінкевич, О. Бирка, Є. Пелиньо, Н.Н., Д. Огоновська. Восьмий ряд: С. Дочило, Н.Н., М. Пелех, О. Шульга. Права сторона, перший ряд згори Зліва до права: А. Роговська, І. Потерейко, О. Потерейко. Другий ряд: А. Струтинська, Я. Садовська, А. Гарасимчук. Третій ряд: О. Левицька, К. Гаврищак, Н. Грицай, Л. Помірко. Четвертий ряд: І. Лукасевич, Ф. Супрун, О. Гнатюк. П'ятий ряд: О. Ґурґула, О. Москалюк, Е. Шульган. Шостий ряд: Н. Яримович, М. Герасимович. Сьомий ряд: Д. Роздольська, О. Домбчевська, М. Пристай, О. Данилюк, М. Рожанська. Восьмий ряд: М. Гуньовська, Л. Суха, О. Кліш.

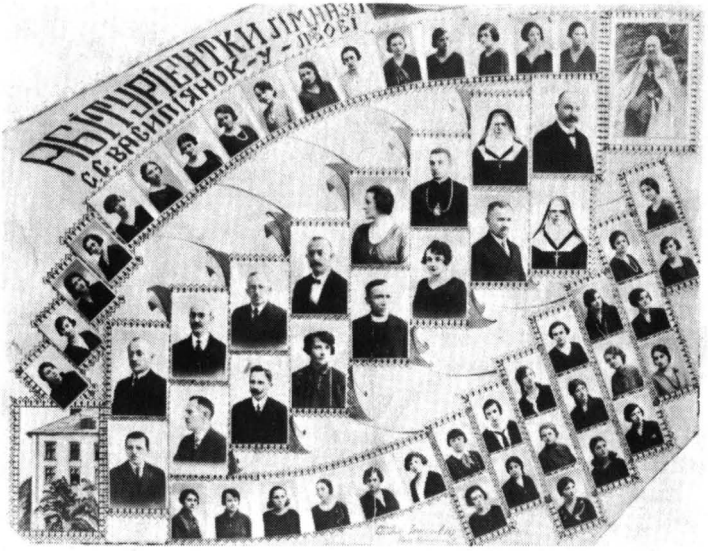

Абітурієнтки гімназії СС Василіянок у Львові, 1929

Професори: Два ряди по середині. Горішній ряд. Зліва: Професори: М. Матіїв Мельник, М. Ластовецький, І. Сітницький, д-р І. Брик, д-р О. Дашкевич, о. крилош. Л. Лужницький, Мати Ігуменя Віра Слободян, ЧСВВ, дир. д-р В. Щурат. На самій горі справа Ексцеленція Митрополит Андрей Шептицький. Долішній ряд. Зліва: М. Мельник, П. Мечник, О. Степків, О. Суховерська, о. д-р В. Лаба, І. Лежогубська, Г. Мартинюк, Мати Северина Парилле, ЧСВВ.

Учениці: Горішній ряд. Зліва: М. Луків, Н. Пилипець, І. Волошин. С. Турчин, С. Гуменецька, Д. Вергановська, Н. Біленька, І. Антонович, М. Грабович, М. Рогожа, Н. Сасик, М. Глинянська, І. Мриц, М. Мриц, І. Хомин, Г. Гриневецька. Долішній ряд. Зліва: І. Мійська, К. Нестюк, І. Іванчук, М. Гаврилів, С. Орищин, М. Ковалюк, І. Нестор, Г. Корчинська, С. Марковська, Н. Н., Н. Н., А. Іваськів, О. Глинчак, Другий ряд: І. Филипович, М. Гірняк, Г. Захаріясевич, М. Бачинська, В. Шалаута, М. Головчак, Л. Дудко. Третій ряд: Л. Демчук, О. Падох, О. Ганас, О. Джиджора

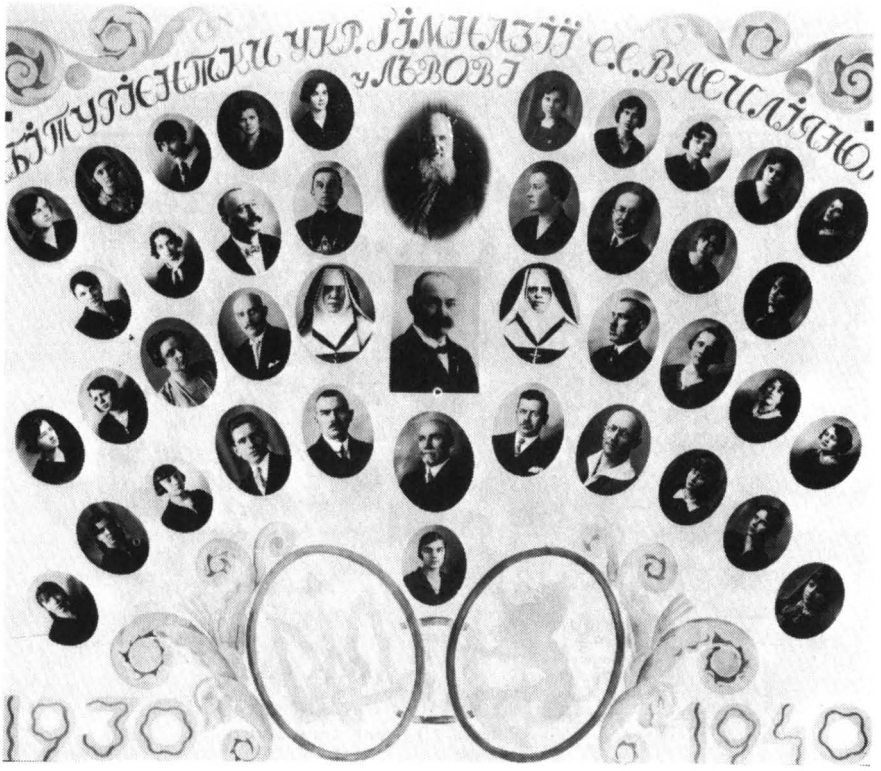

АБІТУРІЄНТКИ ГІМНАЗІЇ СС. ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ 1930 р.

Перший ряд згори, зліва: Л. Кос, В. Мороз, Є. Едер, О. Джинджириста, І. Шквірко, О. Терлецька, О. Бачинська, О. Білик, Я. Назар, Л. Ардан. Другий ряд: О. Рунка, О. Косоноцька, д-р І. Брик, о. крилош. Л. Лужницький, Ексцеленція Митрополит Андрей Шептицький, д-р О. Дашкевич, проф. І. Сітницький, С. Еліяшевська, М. Бойцун. Третій ряд: Л. Колтинюк, М. Головка, д- Д. Чубатова, проф. В. Білинський, м. ігуменя Віра Слободян ЧСВВ, директор д-р В. Щурат, м. Северина Парилле ЧСВВ, проф. П. Мечник, проф. О. Суховерська, Т. Гірняк, А. Мартинюк. Четвертий ряд: Л. Білик, С. Оленьска, О. Прийма, д-р В. Лев, проф. І. Чучман, проф. Полєк, проф. І. Добущак, проф. М. Матіїв Мельник, М. Кінаш, Я. Шульга, І. Герасимович. Внизу посередині Є.Костюк.

Учениці УІІІ кл. 1930/31 гімназії СС Василіянок з д-р. О. Дашкевичевою рік 1929 Іий ряд: сидять зліва: Е. Курилович, І. Зубрицька, І. Шухевич, І. Ґаба, д-р О. Дашкевич, Я. Мигаль, Н. Рожанська, О. Білозор. 2-ий ряд: стоять зліва: Д. Максимович, І. Макушка, с. Макрина Гижко, ЧСВВ, І. Ріппель, С. Батюк, О. Бурбело, М. Левицька, С. Тисович. 3-ий ряд зліва: Н. Фільварків, О. Пиріг, О. Скоморович, С. Кліщ, Л. Собота, І. Терлецька, Д. Кульчицька, С. Батюк.

Учениці УІІІ кл. гімназії СС Василіянок, рік 1931 з м. Севериною ЧСВВ і проф. В. Левом.

І-ий ряд. Сидять на землі зліва: М. Ґаба, Д. Тоган, Д. Максимович, О. Скрипій. 2-ий ряд: (клячить) І. Макушка. Сидять: Е. Курилович, м. Северина, ЧСВВ, д-р В. Лев, О. Бурбело, І. Дума, І. Терлецька. 3-ий ряд стоять: с. Макрина, ЧСВВ, С. Тисович, М. Левицька, І. Шухевич, Л. Собота, О. Білозор, С. Терещук, Н. Рожанська, О. Пиріг, Д. Кульчицька.

Учениці УІ-ої кл. гімназії СС Василіянок у Львові, 1929-1930 р.
І-ий ряд долина зліва: М. Коренець, А. Савків, З. Голіян, (в білій суконці), І. Андрусів, С. Ґречило, І. Колек, М. Штайнер, М. Дідур, А. Романів, В. Свістель, Н. Гаврих, О. Скоморович, К. Зарицька; перед першим рядом М. Качоровська. Другий ряд: Я. Пастернак, Р. Дорош, Е. Диянковська, С. Кульчицька, д-р О. Дашкевич, господиня кляси, С. Більська, І. Галібей, С. Батюк, С. Біляк, О. Банах. 3-ій ряд: І. Микитин, С. Кліщ, В. Свєнціцька, С. Кулик, М. Пашковська, О. Лоза, І. Якубів, м. Міцковська, С. Малецька, І. Лазорко, М. Кос, М. Садовська, Н. Н., С. Тис, Гранківська, І. Бородієвич.

Учениці УІІ-ої кл. гімназії СС Василіянок 1933 р.
Сидять зліва: В. Зацерковна, Л. Стефанівська, М. Добрянська, М. Ціпановська, М. Тисович, С. Кізима. Стоять: М. Котелко, М. Колтунюк, І. Селезінка, А. Личковська, О Крілик, М. Волинець, М. Гранківська, М. Вінчура, І. Ґураль, Н. Якимчук, К. Чмир.

Абітурієнтки гамназії СС Василіянок у Львові 1933 р.
На самій горі по середині Ексцеленція Митрополит Андрей Шептицький. По правій стороні Митрополита директор д-р В. Щурат. Крайній нагорі проф. Ст. Вільк. Нижче Митрополита м. Северина Парилле, ЧСВВ. Учителі: Перший ряд по лівій стороні Митрополита згори вниз: м. Софронія Ерделі ЧСВВ, о. П. Хомин, О. Суховерська, д-р М. Зарицький. Середущий ряд: Л. Турчин, М. Матіїв Мельник. Крайній ряд: І. Чучман, П. Мечник, д-р О. Дашкевич, І. Сітницький. Учениці: Ліва сторона згори вниз: В. Заяць, М. Калимон, І. Кульчицька, О. Кунинець, М. Дідур, Л. Хруцька, внизу зліва: Л. Йойко, Н. Калитяк, Я. Рачинська, С. Гранівська. Права сторона згори вниз: І. Галібей, М. Мацькевич, І. Кушнір, О. Галібей, О. Гірняк, О. Шелюх. Низ справа: П. Батюк, С. Тис, Є. Косевич, Р. Кузьмич. Внизу посередині І. Вачків.

Учениці УІІ-ої кляси гімназії СС Василіянок — червень 1929: Зліва до права, сидять: С. Еліяшевська, О. Джинджириста, д-р І. Брик, о. крилошанин Л. Лужницький, проф. І. Добущак, І. Шквірко, Стоять зліва: С. Оленська, І. Герасимович, О. Прийма, Л. Кос, В. Мороз, М. Головка, Л. Колтунюк, М. Бойцун, Т. Гірняк, Є. Костюк, А. Мартинюк, І. Рудик, Я. Шульга.

Учениці У-ої кл. гімназії СС Василіянок 1932 р. з дир. д-р В. Щуратом і о. П. Хомином. Сидять у 1-ому ряді, зліва: О. Гаврих, С. Пелиньо, О. Шульга, Л. Хміль, О. Цап, М. Соха. Другий ряд: І. Юрчик, І. Хойнацька, С. Тершаковець, о. П. Хомин, дир. д-р В. Щурат, О. Жарська. Стоять: І. Бутель, М. Помірча, О. Мокрицька, О. Павлюк, М. Прокопович, Д. Фіґоль, С. Кунинець, Н. Подлуська, О. Глинянська.

Перші учениці ІУ-ої кл. 1932/1933 р. гуманістичного типу.
Перший ряд зліва, сидять на землі: І. Цьонка, Марія Рачинська, Н. Маґурська, А. Дикун, О. Вовк, О. Бурак, Другий ряд: Міля Рачинська, О. Петришин, С. Одноріг, проф. І. Гузар, О. Олексів, Л. Вуйцик, Р. Тимчишин. Третій ряд: В. Рожейовська, О. Чарнецька, С. Якимович, І. Макогін, О. Остапчук, А. Мартиник, М. Стефанів, С. Олійник, М. Чайківська, Є. Ґудз.

Учениці ІІ-ої кляси нового типу гімназії СС Василіянок у Львові 1934 р.
Е. Лопатинська, Н. Н., Г. Галібей, І. Антонович, А. Котко, Л. Гуменна, І. Кушкевич Бариляк, І. Кливак, Р. Темницька, О. Тимкевич, О. Гуньовська, С. Горбаль, О. Бикалович, О. Марків, Г. Голобродська, О. Чередарчук, І. Пашкевич, М. Паньків, Н. Романів, М. Мельник, М. Іванчук, О. Дримух, Н. Н., О. Утриско, О. Хрупович, М. Грицай, М. Заплітна, Л. Балько, Л. Комар, І. Вергановська, М. Яремчук. По самій середині проф. В. Стецюк, з правого боку д-р В. Лев. В горішньому ряді між ученицями стоять: справа проф. А. Струтинська, зліва проф. І. Гузар.

Шевченківський концерт 1929 р. Хористки з диригентом проф. М. Матієвим Мельником.

1-ий ряд згори, зліва: О. Скрипій, О. Бурбело, М. Ґаба, Г. Захарясевич, н. н., н. н., Шелюх, О. Булозор, І. Якубів, І. Кушнір, Терещук, Л. Ріпель, Н. Рожанська. 2-ий ряд: М. Качоровська, Н. н., Т. Терлецька, н. н., І. Крохмаль, н. н., н. н., І. Костюк, Д. Вергановська, н. н., н. н., Є. Пастернак, Д. Бунт, н. н., 3-ий ряд: В. Мацькевич, н. н., н. н., Н. Біленька, проф. М. М. Мельник, Є. Курилович, Гринюк, Филипович, н. н., 4-ий ряд: Волошин, Процишин, Джулинська, М. Дідур, Лазорко, Х. Терлецька, І. Турчин.

Відділ "Драматичного Гуртка" 1933 р.

Сидять зліва: Н. Леонтович, С. Пелиньо. Другий ряд: Д Когутяк, Д. Фіголь, д-р В. Лев, М. Прокопович, Л. Хромовська.

Драматичний Гурток на пробі 1934 р. з д-ром В. Левом.
Сидять зліва: І. Хойнацька, Л. Хміль, І. Бутель. Стоятщ зліва: д-р В. Лев, С. Пелиньо, М. Прокопович, О. Мокрицька.

Драпатичний гурток з д-ром В. Левом, весною 1935 р.
Перший ряд зліва: Баб'як, С. Пелиньо, О. Чижович, Другий ряд: д-р В. Лев, І. Хойнацька, М. Прокопович, Н. Приплесь, О. Марку.

Вистава комедії І. Тобілевича "Суєта" спільними силами учениць гімназії СС Василіянок та учнів Філії Академічної Гімназії, 2 грудня 1934 р.
І-ий ряд зліва: Юрій Вонторський, Наталія Леонтович, Ольга Шульга, о. д-р Михайло Залєський, проф. Олександер Панейко, Ірина Хойнацька, Марія Прокопович, Юрій Коритко, Михайло Ґабрусевич. На землі сидить: н. н. 2-ий ряд: Андрій Пшивий, Осип Оришкевич, Григорій Будка, Дарія Шухевич, Володимир Паук, Теодор Салдат, Клим Александрович. 3-ій ряд: Іван Вербинський, Ярослав Винників, Володимир Падох, Д. Лозинський.

Учениці УІ-ої кляси гімназії СС Василіянок садять городовину, призначену для прохарчування української захоронки, 1916 р. Стоять зліва: Я. Цапович, М. Дуткевич, Н. Пристай, Н. Підгородецька, С. Подільська.

Учениці гімназії СС Василіянок в поході з головного двірця під час тріюфального повороту Ексцеленції Митрополита Андрея Шептицького з заслання, в вересні 1917.

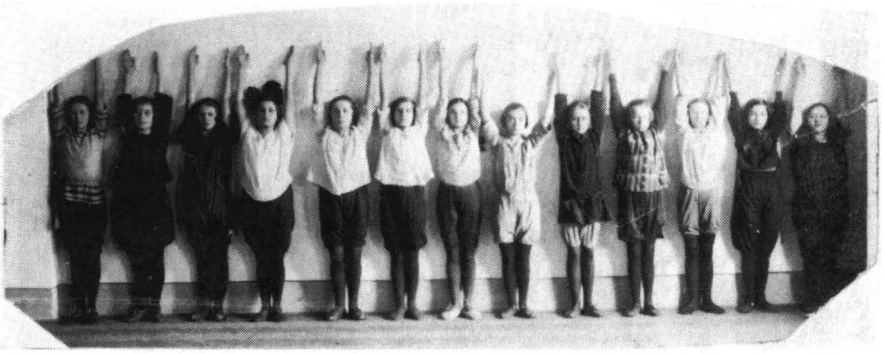

На лекції руханки. Учинеці ІУ-ої кляси; 1926 р.
Зліва до права: Т. Гірняк, В. Мороз, О. Дума, І. Герасимовчи, А. Решетило, О. Рунька, Я. Назар, К. Гвоздецька, О. Бачинська, І. Дума, С. Еліяшевська, Н. Н.

Лекція руханки в гімнастичній залі. Учениці УІІ-ої кляси; 1935 р.

"Молимось, Боже, Єдиний"
Учениці під час вправ до слів "Боже, Великий, Єдиний" — перед шкільним будинком, червень 1932 р.

*М. Северина Париллє, ЧСВВ, в Ню Йорку. Вистава української вишивки і народнього одягу в Ню Йорку 1935 р. (*International Trade Exposition — Grand Central Palace, N. Y.,). *З лівої сторони О. Тарнавська, з правої С. Галичин.*

Учениці УІІІ-ої кляси гімназії СС Василіянок на лекції фізики, 1935 р. Проф. С. Кандяк стоїть біля дверей (з правої сторони).

Управа й члени Марійської Дружини —1936 р.
Сидять у першому ряді: М. Хитренька, Н. Н., о. Іриней Назарко, ЧСВВ, опікун Марійської Дружини, п. С. Фіґоль, о. дир. В. Лициняк, п. Шарко, голова Марійської Дружини, п. Лициняк, (дружина о. дир. В. Лициняка), о. Яким Сеньківський, ЧСВВ, проф. Д. Вергановська. Другий ряд зліва: Н., Н., С. Вергановська, Н, Н., М. Сенишин, С. Олійник, Д. Шухевич, Л. Строцька, В. Зінко, М. Фіґоль, О. Кізлик. Горішній ряд, справа: С. Тершаковець, М. Прокопович, Д. Фіґоль, інші прізвища невідомі

Учениці УІІ-ої кляси гімназії СС Василіянок на лекції фізики, 1935 р.
Зліва до права: О. Бабин, Л. Хойнацька, М. Гринюк, І. Олексин, О. Чижович.

Учениці УІІІ-ої кл. гімназії СС Василіянок на прогульці в Брюховичах, осінь 1935 р.
Сидять зліва: Е. Курилович, проф. М. Матіїв Мельник. Стоять зліва: М. Головка, Б. Ставнича, д-р В. Лев, С. Тисович, М. Ґаба, проф. І. Добущак, І. Макушка, І. Шухевич, О Пиріг (частинно видно), М. Левицька, Н. Фільварків, Л. Собота.

Прогулька Марійської Дружини до Крехова в 1935 р. під проводом о. Іринея Назарка ЧСВВ, опікуна Марійської Дружини і проф. Софії Кандяк. Зліва між ученицями стоїть о. ігумен Полішко, ЧСВВ.

Один з гуртків ОУН в гімназії СС Василіянок у Львові 1936 р.

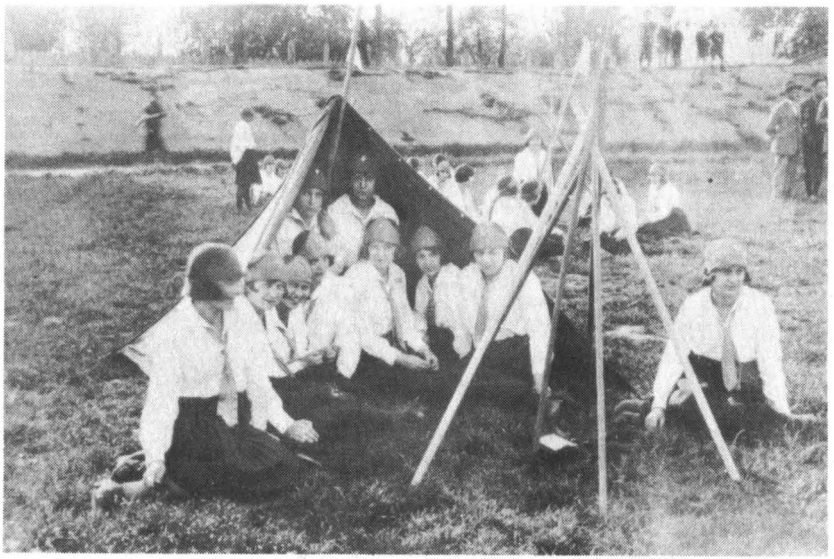

Вправи юначок у табірництві на "пописі" 1923 р. Гурток "Меви" 2-ого полку ім. Марти Борецької.

Пластова прогулька до Рудна 1929 р. Другий Курінь ім. Марти Борецької. Соять зліва: н. н., М. Коренець, н. н., К. Зарицька, н. н., М. Качоровська, І Мриц, М. Головка — курінна, Я Мриц, н. н., н. н., І. Кушнір, С. Климків, Д. Бунт. Понижче, зліва навколішках: М. Ґаба, н. н., н. н., І. Якубів, Л. Колтунюк, н. н., О. Крілик. М. Тисович, І. Оглій. Сидять: О. Білозор, І. Шухевич, М. Левицька, н. н., н. н.

Прощання проф. Михайла Гайворонського, диригента гімназійного хору, перед виїздом до ЗСА у 1923 р.

1-ий ряд зліва: К. Кордуба, І. Єнджейовська, Л. Туркевич, проф. М. Гайворонський, О. Цурковська, І. Стрийська, (заглядає) Н. Сапрун. 2-ий ряд: О. Гаврищак, н. н., Д. Герасимович, М. Охримович, К. Гаврищак, М. Бачинська. 3-ій ряд: І. Чорній, О. Лозинська, н. н., С. Колесса, А. Коренець. 4-ий ряд: І. Ганкевич, Л. Мармаш, А. Рибачек, О. Бережницька, Д. Колесса, Л. Мриц, О. Согор, н. н., Пенцак?, 5-ий ряд: А. Струтинська, Л. Бурачинська, прізвища 3-ох наступних невідомі.

Учениці УІІ-ої та УІІ-ої кляс, що належали до комітету влаштування концерту на пошану Т. Шевченка, квітень 1929 р.

Зліва до права, сидять: С. Турчин, Д. Вергановська, Н. Біленька, І. Антонович, Д. Тоган, Я. Назар. Стоять: І. Гаврилів, М. Грабович, Л. Собота, І. Луків, І. Волошин, О. Бачинська, Л. Колтунюк, М. Рогожа, І. Шухевич, Н. Сасик, Н. Фариняк, М. Глинянська.

Абітурієнтки гімназії СС Василіянок у Львові 1937. Клясичний відділ
Учителі — два горішні ряди. Перший горішній ряд зліва: О. Суховерська, Ст. Вільк, О. Монцібович, о. Т. Горникевич, Ексцеленція Митрополит Андей Шептицький, о. П. Хомин, д-р О. Дашкевич, В. Стецюк, С. Сидорович. Другий ряд зліва: д-р В. Лев, С. Кандяк, м. Северина Парилле ЧСВВ, В. Білинський, о. дир. В. Лициняк, І. Гузар-Монцібович, м. Марта Лесняк ЧСВВ, М. Матіїв Мельник, П. Ісаїв. Учениці — горішній ряд зліва: М. Тим'яків, О. Коверко, Ю. Яцків, О. Добрянська, Л. Пирожинська, М. Паук, М. Демків, А. Галькевич, Л. Гірняк, С. Ґалаґан, Л. Комар, О. Кізлик. Другий ряд зліва: В. Лиса, В. Мацькевич, М. Венцель, Ю. Камецька, І. Колісник, М. Ґемська, Я. Салик, Н. Сахрин. Третій ряд: О. Вовків, Я. Оленська, Т. Горошко, Н. Лотоцька

АБІТУРІЄНТКИ IV КЛ. НОВОГО ТИПУ ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ 1938 Р.

(мала матура)

На самій горі по середині Ексцеленція Митрополит Андей Шептицький. Зліва о. директор В. Лициняк. Справа ігуменя м. Марта Лесняк ЧСВВ. Група учителів, зліва (більші знимки): Перший ряд — о. І. Ждан. Другий ряд: С. Кандяк, м. Марія Янович ЧСВВ. Третій ряд: С. Сидорович, О. Суховерська, д-р В. Лев. Група учителів справа (більші знимки): Перший ряд: м. Богдана Дем'ячук ЧСВВ. Другий ряд: А. Стритинська, Д. Витанович. Третій ряд: П. Ісаїв, О. Монцібович, В. Стецюк. В долішньому ряді між ученицями (більша знимка) І. Гузар-Монцібович. Учениці, лівий бік, рядки згори вниз: І. Антонишин, С. Гурт, І. Мельник, Г. Дорош, М. Тиховська, С. Левицька, С. Ґалан, С. Бажанська, В. Нагірна, С. Ленів, М. Малиняк, О. Іванець, В. Сенів, А. Турянська. Долина зліва: Т. Купчинська, С. Пришляк, Л. Комар, М. Романчукевич, А. Вінчур, А. Павлюк, Х. Назаревич, О. Гринюк, О. Ковч, Н. Глинянська. Правий бік низу: О. Онуферко, М. Лужняк, О. Романишин, Н. Гуньовська, Л. Демкович, Л. Давидович, М. Лумька, М. Танчак, М. Мацюра, Л. Юзичинська, М. Хміль, Я Сенчишин, Б. Свистун, М. Лопатинська.

Абітурієнтки IУ кл. гімназії СС Василіянок у Львові, 1937 р.
(мала матура)

На самій горі по середині Ексцеленція Митрополит Андрей Шептицький. Нижче о. директор В. Лициняк. Зліва від нього м. ігуменя Марта Лесняк ЧСВВ, справа м. Северина Парилле ЧСВВ. Ще нижче учителі (-льки) С. Кандяк — опікунка кляси. Нижче м. Богдана Дем'янчук ЧСВВ, і нижче Д. Витанович. Група зліва (більші знимки учителів): д-р О. Дашкевич, А. Струтинська, о. Т. Горникевич, С. Ґебус, д-р В. Лев. Група справа: О. Суховерська, о. П. Хомин, І. Гузар-Монцібович, С. Сидорович, мґр. П. Ісаїв. Учениці: рядки з гори вниз, перебувані фотами вчителів. Від ліва до права: І. Я. Тарнавська, І. Пашкевич, О. Утриско, О. Гуньовська, О. Тимкевич, О. Безпалко. II.Л. Семірозум, Г. Мирошниченко, О. Бикалович, А. Котко. III. О. Дримух, С. Горбаль, О. Чухрай, І. Кушкевич. IУ. М. Іванчук, І. Вергановська. О. Галібей, Е. Лопатинська. У. М. Заплітна, М. Грицай, Г. Голобродська, А. Темницька. УІ. І. Шавала, М. Пунда, М. Мельник, В. Трусь, Д. Коверко, О. Хрупович, О. Чередарчук, М. Паньків.

II-а кляса математично-природничого ліцею гімназії СС. Василіянок у Львові 1939 р. У першому ряді сидять учителі: В. Жук, О. Монцібович, д-р В. Лев, С. Вільк, С. Кандяк, о. дир. В. Лициняк, о. І. Ждан, Д. Витанович, І. Гузар-Монцібович, П. Ісаїв. Стоять — перший ряд зліва: С. Горбаль, О. Гуньовська, М. Грицай, Я. Тарнавська, О. Чухрай, О. Тимкевич, Д. Коверко, Г. Галібей, О. Хрупович, М. Пунда. Другий ряд: В. Трусь, О. Дримух, Я. Вергун, Н. Терлецька, О. Утриско, О. Бикалович, І. Кушкевич, Е. Лопатинська. Третій ряд: Я. Семен, Д. Угрин, В. Зінко, О. Безпалко, І. Пашкевич, Л. Семірозум, О. Чередарчук, А. Котко, Г. Голобродська, М. Заплітна.

Абітурієнтки ІУ кл. гімназії СС Василіянок у Львові, 1939 р.
(мала матура)

В горішньому ряді посередині Ексцеленція Митрополит Андрей Шептицький. Нижче о. директор В. Лициняк. Перший горішній ряд зліва, учителі: М. Сташинська, С. Ґебус, м. Емелія Волошин, ЧСВВ, м. ігуменя Марта Лесняк, ЧСВВ, м. Северина Париллє, ЧСВВ, о. І. Ждан, О. Суховерська, д-р О. Дашкевич. Другий ряд зліва: О. Монцібович, І. Гузар-Монцібович, Д. Вергановська, м. Богдана Дем'янчук ЧСВВ, м. М. Янович ЧСВВ, А. Струтинська, В. Жук, Д. Витанович. Третій ряд (більші знимки) зліва В. Стецюк, посередині П. Ісаїв, справа д-р В. Лев. Нижче С. Сидорович. Учениці: Перший горішній ряд зліва: В. Верхола, Н. Тарнавська, Д. Тарновецька, Л. Боднар, З. Чорнєґа, Л. Мельничук, І. Гуньовська, А. Король, М. Мирошниченко, С. Олексів. Другий ряд: Л. Юзич, О. Оленська, Н. Н., С. Степків, Я. Чорняк, Н. Маґаляс, С. Чорна, З. Семенюта, Л. Паньків, О. Нетреба, Л. Савчак, І. Ільницька. Третій ряд: Т, Бачинська, І. Готра, І. Ярош, З. Мазур, В. Мацькевич, Е. Заревич, Л. Чорняк, Л. Бикалович, Д. Митрович, Н. Градюк, О. Котович, І. Волошиновська. Четвертий ряд: І. Ґерчук, Д. Малиняк, М. Кернога, І. Маковська, Н. Лозинська, М. Сколоздра, Л. Світлик, Л. Івашко, Г. Мандзевата, І. Макар, С. Мурська, С. Макар. П'ятий ряд: С. Мерцало, Б. Рогатин, Л. Гладишовська, М. Юрчинська.

Просфора Марійської Дружини 1936 в руханковій залі гімназії СС Василіянок. Промовляє Іриней Назарко, ЧСВВ.

Група учениць УІІ кл. гуманістичного відділу в Стрийськім Парку по науці, травень 1937 р. Сидять зліва: Л. Строцька, С. Олійник, А. Ковалюк, за ними М. Шипайло. Стоять: М. Сенишин, М, Боцюрків, Д. Шухевич.

Атітурієнтки української гімназії СС Василіянок у Львові 1935 р.
На самій горі, по середині Ексцеленція Митрополит А. Шептицький. Учителі по середині табля — (більші знимки). 1-ий ряд згори, зліва д-р О. Дашкевич, М. Матіїв Мельник, 2-ий ряд — В. Білинський, С. Кандяк, 3-ій ряд: Ст. Вільк, о. П. Хомин, П. Мечник, 4-ий ряд: І. Чучман, дир. о. В. Лициняк, м. ігуменя м. Марта ЧСВВ, 5-ий ряд: І. Гузар-Монцібович, О. Суховерська, Д. Витанович. Учениці: Перший ряд згори, зліва: І. Бутель, О. Жарська, С. Тершаковець, М. Бріль, Л. Хміль, О. Шульга, 2-ий ряд: О. Цап, Я. Тис, 3-ій ряд: О. Гаврих, Н. Подлуська, Д. Фіґоль, М. Мороз, М. Прокопович, С. Пелиньо, 4-ий ряд: І. Хойнацька, О. Мокрицька, 5-ий ряд: М. Вільчинська, М. Жидачек, 6-ий ряд: С. Кунинець, М. Помірча, К. Чмир, С. Гладишовська, І. Ґураль.

Абітурієнтки гімназії СС Василіянок у Львові 1936 р.
Учителі: Три горішні ряди. Перший горішній ряд зліва: О. Суховерська, І. Гузар-Монцібович, м. ігуменя Марта Лесняк ЧСВВ, м. Северина Парилле ЧСВВ, В. Білинський, д-р О. Дашкевич. Другий ряд: П. Мечник, М. Матіїв Мельник о. крилош. д-р В. Лаба, о. крилош. Л. Лужницький, о.Т. Горникевич, О. Монцібович. Третій ряд: С. Кандяк, С. Вільк, В. Стецюк. Посередині: Ексцеленція Митрополит Андрей Шептицький, внизу о. дир. В. Лициняк. Учениці, горішній ряд, зліва: А. Заревич, О. Чижович, Н. Леонтович, І. Олексин, С. Вергановська, М. Луцька. Другий ряд: О. Сліпа, М. Шавалюк, М. Осташевська, О. Свістель, Л. Хойнацька, М. Гринюк, І. Турчин, О. Бабин, М. Монастирська, Р. Михалевич. Третій ряд: М. Лужняк, М. Чапельська, І. Остапчук, О. Ржепецька, О. Якимчук, М. Чужак, О. Глинянська, І Стасюк, М. Сітницька, Л. Стецків.

Учениці УІІІ-ої кл. з о. катехитом Леонідом Лужницьким. Вересень 1935
Сидять на землі: (зліва) А. Заревич, Л. Ощипко, О. Чижович, М. Сітницька, Н. Леонтович. Сидять в першому ряді, зліва: І. Якимчук, І. Стасюк, М. Луцька, О. Бабин, о. Леонід Лужницький, І. Турчин, С. Вергановська, О. Ріпецька, М. Чапельська. 2-ий ряд, зліва: Л. Хойнацька, М. Гринюк, М. Монастирська, М. Лужняк, М. Осташевська, І. Сліпа, І. Олексин, І. Остапчук, М. Шавалюк, Н. Матвієйко.

УІІІ кл. гуманістичного відділу 1937 р. з проф. А. Струтинською.
1-ий ряд зліва: О. Пирогів, М. Шипайло, І. Козак, З. Матійчук. 2-ий ряд: С. Олійник, Л. Вуйцик, І. Ґаук, М. Сенишин. 3-ій ряд: С. Якимович, А. Ковалюк, М. Боцюрків, Л. Строцька. 4-ий ряд: О. Лоза, Д. Шухевич, І. Пик, С. Антонів, О. Олексів, С. Якимович, Л. Чарнецька.

Абітурієнтки гімназії СС Василіянок у Львові 1937 р. (гуманістичний відділ)
Учителі: Вгорі по правому боці Екс. Митроп. Андрей Шептицький. Чотири горішні ряди. Ї-ий горішній ряд зліва: О. Суховерська, П. Ісаїв, д-р О. Дашкевич. Другий ряд: д-р В. Лев, І. Гузар-Монцібович, о. П. Хомин. Третій ряд: В. Білинський, С. Кандяк, А. Струтинська, о. дир. В. Лициняк. Четвертий ряд: О. Монцібович, В. Стецюк, м. Сверина ЧСВВ, м. ігуменя Марта ЧСВВ, о. Т. Горникевич. Учениці — Горішній ряд зліва: О. Пирогів, Е. Тимчишин, І. Пик, М. Боцюрків, Д. Шухевич, С. Якимович, Т. Орищин, Л. Строцька. Другий ряд: І. Козак, З. Матійчук, А. Ковалюк, О. Олексів. Третій ряд: С. Олійник, О. Лоза, Н. Кучкуда, С. Антонів, 4-ий ряд: Л. Вуйцик, М. Сенишин, І. Ґаук, М. Шипайло.

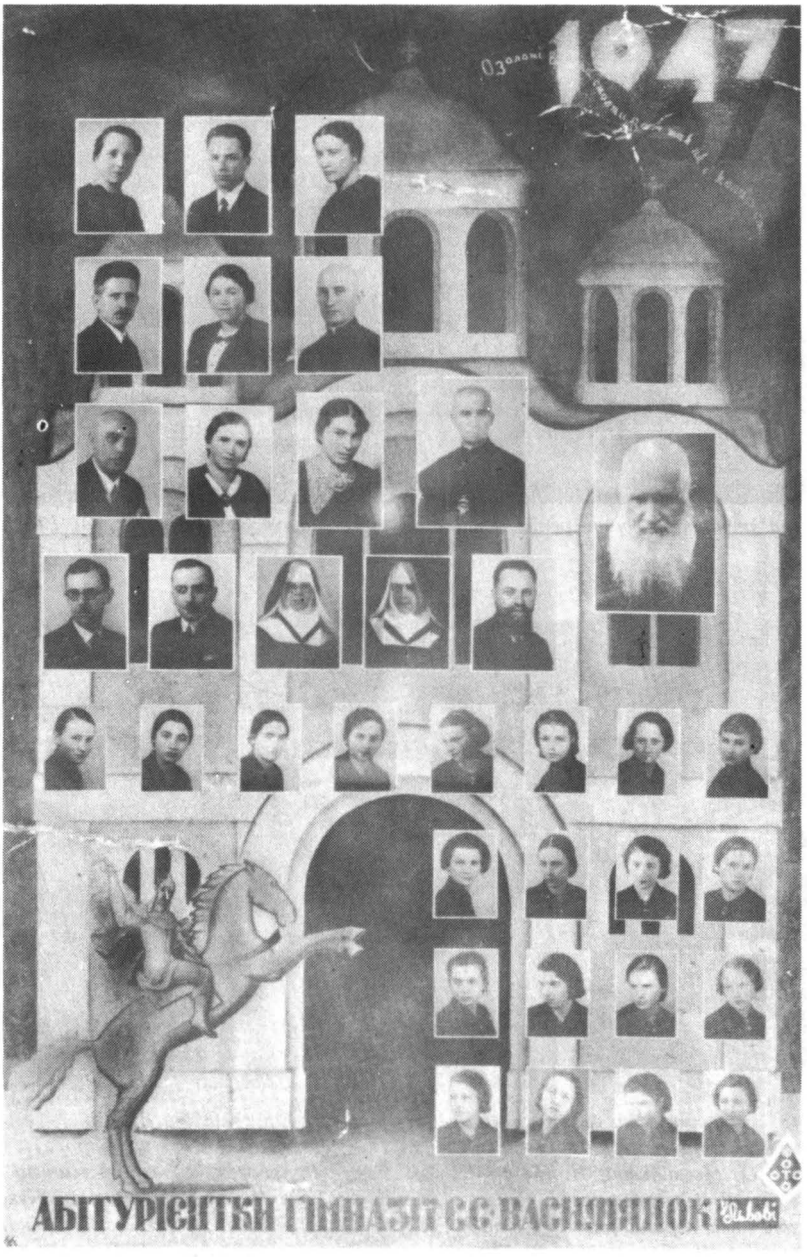
1947
АБІТУРІЄНТКИ ГІМНАЗІЇ СС. ВАСИЛІЯНОК

Група учениць на годині релігії з катехитом о. Іваном Жданом в травні, 1940 р.

Абсольвентки середньої школи ч. 4 при вул. Длугоша 17а, 1940 р.
Учителі сидять в першому ряді. Зліва: п. Павленкова, (дружина директора) , Н. Куделя, О. Монцібович, Н. Н., В. Жук, І. Гузар-Монцібович, директор гімназії — Павленко, Д Вергановська, Е. Козак, А. Струтинська, Н. Жук (дружина В. Жука). Стоять зліва, перший ряд: В. Гурт, Н. Н., М. Климків, М. Тиховська, С. Левицька, І. Добрянська, Н. Глинянська, Р. Ковальчук, О. Бариляк, В. Сенів, М. Турянська, О. Стефанівська, І. Стефанівська, Х. Назаревич. Другий ряд: Н. Креденсер, Д. Рудницька, Л. Юзичинська, М. Романчукевич, В. Павлюк, С. Галан, Л. Комар, М. Лопатинська, С. Пришляк, М. Танчак І. Давидович, А. Ґавелко.

Діловий комітет з'їзду гімназії СС Василіянок, 12-13 вересня 1964 р. (на Союзівці)
Сидять зліва: Оксана Гаврищак-Рак — прогрвмова референтка, мґр. Анна Кобринська — референтка йорганізаторка матеріялів на виставі з'їзду, мґр. Іванна Кушнір Рожанковська — голова президії з'їзду, проф. Софія Лев — голова з'їздового комітету, інж. Степанія Чижович Пушкар — член президії, інж. Ірина Гаврищак Колтунюк — голова ділового комітету, Степанія Олійник Бернадин — зв'язкова, д-р Ганна Ковалюк Лятишевська — секретарка. Стоять: (зліва) Люба Комар Прокоп — фінансова референтка, мґр. Ірина Хойнацька Чайківська — програмова референтка, проф. Євгенія Курилович Чапельська — імпрезова референтка, Ірина Олексин Феденишин — адміністраційна референтка, мґр. Софія Вергановська Олесницька — зв'язкова, мґр. Ольга Жарська Дзядів — протоколярна секретарка, мґр. Дора Біленька Рак — пресова референтка. На світлині бракує д-р Марії Кобринської пресової референтки.

З'їзд учениць гімназії СС Василіянок у Львові на "Союзівці" 1964 р.
Учасниці кляси, що здавали матуру в 1935 р. з професорами. Зліва: Ірина Хойнацька-Чайківська, Стефанія Кунинець Федорович, Олена Гаврих Кузьмінська, о. радник Петро Хомин, Марія Вільчинська Яцикевич, Ольга Жарська Дзядів, Степанія Тершаковець-Бережницька, Марія Прокопович Голод, д-р Марія Фіґоль Кознарська (гість) З боку: проф: д-р Василь Лев з дружиною проф. Софією.

З'їзд к. учениць річника 1925/26 гімназії СС Василіянок у Львові на "Союзівці" 1964 р
Зліва: І. Чорній Мельник, Н. Горуцька Погорецька, І. Ганкевич ПЯсецька, І. Попович Крамарчук, О. Банах Муссаковська, О. Андріянович Стефанович, С. Шанковська Негребецька, Г. Коренець, М. Бачинська Зелена, Л. Мриц Пежанська.

З'їзд учениць гімназії СС Василіянок у Львові на "Союзівці" в 1964 р. Учасниці кляси, що здавали матуру в 1933 р. з професорами. Стоять зліва: Кушнір Рожанковська, Галібей Боба, д-р Василь Лев, Є. Косевич, о. радник Петро Хомин, Заяць Смик, Вачків Федів, М. Калимон Пеленська, І. Кульчицька Качанівська

Зустріч колишніх учениць гімназії СС Василіянок у Львові під час з'їзду Академічної Гімназії на Союзівці в днях 23-го і 24-го вересня 1978 р.

Світлив інж. Роман Кобринський

Учасники з'їзду на Службі Божій.

Спільна знимка учасниць з'їзду з професорами.

Служба Божа в каплиці на "Союзівці". Службу Божу відправляють: (від ліва) о. шамб. Мирослав Харина,о. радник Петро Хомин целебрант, о. крилошанин Богдан Смик. Служать до Служби Божої: (від ліва) ред. Богдан Кравців, проф. Софія Лев, інж. В. Пушкар.

Учасники з'їзду слухають проповіді о. Радника Петра Хомина.

Учасники з'їзду на залі нарад.

При бенкетному столі.

Промовляє проф. Софія Левова — голова з'їздового Комітету. Сидять зліва: інж. Ірина Колтунюк, п. Йосиф Лисогір, о. протопресвітер Віталій Коваленко, п. Марія Лисогір, проф. д-р Михайло Тершаковець, о. монс. Мирослав Харина, о. радник Петро Хомин, інж. Стефанія Пушкар, о. крилошанин Богдан Смик, проф. Дарія Витанович, проф. Марія Вергановська Сташинська.

Учасники з'їзду на залі нарад.

Учасники з'їзду на залі нарад. При мікрофоні проф. Софія Лев.

Почесна й Ділова Президія З'їзду колишніх Професорів та Учениць гімназії СС Василіянок

Мгр. Іванна Рожанковська промовляє. Сидять зліва: Неоніля Кархут Мечник, Марія Сенишин Горбань, Юлія Лужницька Рудницька, д-р Домна Гупало Ясінчук, проф. Софія Лев, проф. д-р Василь Лев, проф. д-р Михайло Тершаковець, о. радник Петро Хомин, за ним стоїть інж. Ірина Гаврищак-Колтунюк, протоколують: Марія Прокопович Голод, Мирослава Мриц Гук, Софія Федорчак Мороз.

Знимка ч. 3

Праве крило Президіяльного Стола. Сидять зліва: д-р проф. Василь Стецюк, (видно з боку), Дарія Вергановська-Винників, п. Неоніля Кархун-Мельник, Марія Сенишин-Горбунь, Ю. Лужницька-Рудницька, д-р Домна Гупало-Ясінчук, проф. Софія Лев, проф. д-р Василь Лев, проф. д-р Михайло Тершаковець і мґр. Іванна Рожанковська.

Редакційна Колегія Пропам'ятної Книги Гімназії СС Василіянок у Львові. Сидять зліва: інж. Лідія Дяченко, проф., д-р Василь Лев — головний редактор, мґр. Анна Кобринська. Стоять зліва: мґр. Дора Рак, мґр. Ольга Дзядів, Степанія Бернадин.

Комітет з'їзду гімназії СС Василіянок, що відбудеться 7-8 червня 1980 (не всі)

Сидять зліва: Д. Рак, С. Бернадин, В. Лев, А. Кобринська. Стоять: О. Боба, О. Дзядів, Т. Богачевська, Л. Дяченко. Д-р В. Лев не належить до комітету

II

ЖИТТЯ В ГІМНАЗІЇ ПОЗА ШКІЛЬНИМИ ГОДИНАМИ

о. Іриней Назарко, ЧСВВ

МАРІЙСЬКА ДРУЖИНА В ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

(На тлі нарису історії Марійських Дружин і зокрема української)

У XVI-ому столітті, під час реформації, коли вся Европа гарячкувала релігійними переворотами, багато поважних мужів призадумувалися над засобами релігійного відродження, що протидіяли б погубним впливам реформації. Гідне подиву було те, що також університетська молодь з питомим собі ентузіязмом, забиралася до конкретної праці над релігійною обновою. І саме з кругів тієї молоді вийшов тихий, покірний чернець, учитель найнижчої кляси в римській езуїтській Колегії, Іван Лейніс (Leunis), родом з Бельгії, що 1563 р. заснував між своїми учнями першу Марійську Дружину. Метою Марійської Дружини був поступ учнів у духовному житті через особливий культ Пречистої Діви Марії, поступ у науці й апостольство доброго прикладу серед шкільних друзів. Цю мету перша Марійська Дружина осягнула так знаменито, що й старші учні Колегії просили прийняти їх до Дружини. Ще цього ж року (1563) постали чотири Марійські Дружини в Римі. Продовж наступних 10-ьох років Марійські Дружини вже були в усіх єзуїтських Колегіях.

Не минуло сорок років, а Марійські Дружини вийшли з сонячної Італії, перейшли Альпи, перейшли океан і здобули школи всього культурного світу. В початках XVII століття Марійські Дружини вже були на Сицилії, в Еспанії, Франції, Бельгії, Німеччині й Австрії. Згодом у Нанкіні (Китай) нараховувано вже вісім Марійських Дружин, а 1592 р. постала Марійська Дружина в Омурі (Японія) — і

то з трьома тисячами членів. Доказом блискавичного росту Марійських Дружин є те, що в двадцять років після заснування першого гурта в Римі зв. "Prima primaria", число членів Марійських Дружин дійшло до 30 тисяч найкращої молоді. Коли ж Папа Венедикт XIV дозволив у 1748 р. творити окремі Дружини дівчат і жінок, то число членів доходило майже до 100 тисяч. Продовж XVI і XVII століть Марійські Дружини успішно обороняли загрожену віру й християнську мораль. Посеред релігійного заколоту вони виховали свідомих, глибоко віруючих людей; посеред байдужости на божі справи, Марійські Дружини витворили світських аскетів і гарячих апостолів, що за словами одного історика Церкви (Кард. Баронія) "сталися душею контрреформації". Пізніше в карних рядах Марійських Дружин були військовики, шляхтичі, графи, князі, кардинали, папи римські і декілька святих (св. Франц Салезій, св. Іван Берхманс, св. Тереса від Дитятка Ісус і ін.). На острові Трінідад коло Венесуелі була Марійська Дружина прокажених, а їх провідником був місіонер, що теж заразився проказою. В Бейруті існувала Дружина бідних хлопців, що на вулицях міста чистили черевики другим, а в Палермо була Дружина вуличних жебраків. Сьогодні всесвітня централя Марійських Дружин у Римі нараховує понад 8 мільйонів членів (1).

I.

З черги гляньмо коротко на розвиток Марійських Дружин на українських землях. Марійські Дружини на наших землях мають свою світлу традицію та історію. У хроніках василіянських манастирів і шкіл збереглося немало цікавих згадок про наші Дружини, їх розвиток і їх діяльність. Мабуть перший у нас бл. п. о. Роман Лукань, ЧСВВ звернув на це увагу передовсім у двох цікавих статтях, які послужили й нам джерелом цінних інформацій (2).

Перша історична дата Марійських Дружин на українських землях — це 1615-ий рік. Дня 1. вересня того року великий митрополит нашої Церкви, Йосиф Велямин Рутський (1613 — 1637), в переїзді до Риму вписується в ряди Академічної Марійської Дружини в Кракові, що мала назву "Congregatio nobilium ad domum professam ad S. Barbaram Cracoviae". Про це свідчить Вписова Книга згаданої Дружини п.н. "Album Sodalium Congregationis", що посьогодні зберігається в краківських ОО. Єзуїтів. З митрополитом Рутським цього ж дня до тієї ж Марійської Дружини вписалися ще 98 інших членів. У наступних роках до тієї ж Дружини вписалися представники наших визначних давніх родів: Вишневецькі, Кішки, Опадинські, Сангушки, Чарториські й ін.

Але митрополит Рутський не тільки сам був Марійським Дружинником. Як відновник релігійного життя в нашому народі враз із архиєпископом Йосафатом Кунцевичем, він перший на українських землях заініціював і створив Марійські Дружини, одержавши на свою просьбу окреме бреве від Папи Павла V, яке дозволяло нашому митрополитові відкривати школи, а в них засновувати Марійські Дружини з тими всіми правами й привілеями, що їх мали школи єзуїтські (3). Маючи такий дозвіл і такі привілеї від Апостольської Столиці, митроп. Рутський враз із тодішніми Василіянами заснував при василіянських манастирях школи, а в тих школах Марійські Дружини.

Повної статистики Марійських Дружин на наших землях у XVII і XVIII стол. досі не маємо, але за підставу може нам послужити статистика василіянських шкіл. У XVII столітті василіянський Чин мав на наших землях тільки одну провінцію Пресвятої Тройці т.зв. Литовську. Ця провінція нараховувала понад 60 манастирів, а в них було 15 шкіл. Деякі з них заснував ще митрополит Іпатій Потій (у Бересті Литовськім, у Володимирі Волинськім, у Вильні). Митрополит Й. Рутський заснував ряд шкіл у василіянських манастирях у Новгородку, Мінську, Полоцьку, Краснoборі, Битені, Жировичах. Зазначимо на цьому місці, що ті школи, які заснував Рутський на зразок західно-европейських шкіл, своїм напрямом і рівнем науки перевищали всі тодішні школи, що існували на наших землях (4).

Немає сумніву, що митрополит Рутський маючи таке цінне бреве від Папи Павла V і сам будучи Марійським дружинником, пильно дбав про те, щоб у тих школах оснувати Марійські Дружини. Отже ті школи — це перша колиска Марійських Дружин на українських землях. Можемо припускати, що в п'ятнадцятьох школах було принайменше десять Марійських Дружин.

У XVIII-ому столітті василіянський Чин розрісся і поширився скрізь на наших землях. Розгоном своєї всебічної праці він охопив: Волинь, Галичину, Закарпаття і Наддніпрянську Україну. А рушіями, що приспішували ритм василіянського живчика були василіянські школи і Марійські Дружини при них. Василіяни створили тоді великі провінції: Литовську Пресвятої Тройці і Коронну або Руську Покрова Пресвятої Діви Марії. Обі Провінції мали около 200 манастирів, 950 священиків і 150 клириків. Тоді під час т.зв. "Золотої доби" василіянського Чину, наші землі покрилися густою сіткою василіянських шкіл, яких нараховувано понад 80. Майже при кожному більшому манастирі і в кожному більшому містечку була василіянська школа (5).

Крім тих шкіл, що їх вели Василіяни, ще була ціла низка дівочих шкіл під проводом та опікою Сестер Василіянок н. пр. у Вітебську,

Полоцьку, Орші, Вильні, М'ядзьолі, Мінську, Новгородку, Дермані, Володимирі Волинськім, Підбірцях, Полоннім і т.д. (6).

Майже кожна василіянська прилюдна школа мала одну, а часто й дві Марійські Дружини для молодшої і старшої молоді. Про це свідчать візитатори шкіл, видання поодиноких Дружин, звіти зі зборів, що збереглися досі, прийняття нових членів і т.п. Напр. візитатор волинських шкіл з рамени Едукаційної Комісії о. Степан Головчиц, візитуючи 1782 р. валиліянські школи в Володимирі Волинськім й Острозі, написав у своєму звіті таке про Марійські Дружини: "Марійські Дружини (содаліції) і дискусії — це в них духовні вправи... й основа вправи в побожності". — Шкільна Марійська Дружина в Жировичах видала друком 1763 р. акафіст до Пресвятої Діви, додавши до нього гимн на честь патрона Дружини св. Онуфрія і пісню до блаженного Йосафата. Про Марійську Дружину в Кам'янці Подільськім в 1795 р. маємо згадку в одній із праць о. Є. Сішінського про Кам'янець (7). Докладніші відомості маємо про Марійські Дружини в Овручі, про їх збори, під чиїм проводом вони відбувалися, кого вибрано префектом (А. Дубравського з Жидачівщини 1784 р.), кілько нових членів прийнято до Дружини і т.п. Року 1786 до тієї Дружини вже прийнято жінок (8).

На галицькій землі існували шкільні Марійські Дружини, між іншими в василіянських школах у Бучачі. Тут крім своїх шкіл, Василіяни вели довгі роки свою славну гімназію, від 1784 р. також прилюдну чотириклясову школу й учительську семінарію від 1856 р. В бучацьких школах училася молодь з земель галицької, львівської, белзької, перемиської, з Поділля, Волині та Наддніпрянської України. Рукописна "Історія шкіл Бучацьких ОО. Василіян від 1712 р." (по латині) находилася перед війною в Центральному Василіянському Архіві у Львові. У ній під 1757-им роком занотовано, що цього року засновано Марійську Дружину Покрова Пречистої Діви Марії за ректора о. П. Лапінкевича і префекта о. П. Важинського — пізнішого єпископа Холмського. Сини визначних і селянських родин радо вступали до Дружини, що нараховувала около 100 членів. Описано кілька зборів, вибори нового префекта, згадано окремо бреве Папи Венедикта XIV для Дружини з 4. III. 1758 р. і підкреслено, що студенти з особливим торжеством святкували празник Непорочного Зачаття Пресвятої Діви. В сам день цього свята відбувався величавий процесійний похід Марійських дружинників із образом Божої Матері довкруги манастирської церкви й гори. Дружинники зі свічками в руках ішли парами, а один із дружинників говорив похвальну бесіду в честь Божої Матері. Від проголошення догми Непорочного Зачаття 1854 р. цей празник святковано ще величавіше. Бучацька Дружина проіснувала до 15. VII. 1893 р., коли то василіянська гімназія в Бучачі

перестала існувати.

Не слід забувати, що Марійські Дружини існували теж у нез'єдиненій Церкві. Академік В. Перец виводить їх початки з церковних братств молоді, основаних при братствах для старших громадян і згадує про такі братства в Замості, в Києві, що їх затвердив патріярх Теофан 1620 р., а в Могилеві 1625 р. (9). Однак це тільки здогади. — Певну згадку про Марійські Дружини в українській нез'єдиненій Церкві маємо щойно з кінця XVII стол. в Київській Могилянській Академії, за її ректора Йоасафа Кроковського (1693 — 1697). Він "заснував при Київській Академії студентську організацію розділивши її на старшу під ім'ям Благовіщення і на молодшу під ім'ям Зачаття св. Анни" (10). Від того часу можна вже натрапити на різні документи, що виразно говорять про Марійські Дружини, їх "содалисів", приміщення, тощо.

Крім шкільних Марійських Дружин, маємо деякі скупі відомості про позашкільні Дружини для вірних, нпр. у Білій підляській тамошній ігумен о. Т. Щуровський ЧСВВ заснував 1767 р. Дружину при василіянській церкві, а Папа Климент XIII видав окреме бреве для неї, поблагословив її і наділив окремими привілеями. Ця Марійська Дружина мала свій статут укладу свого засновника. Довголітній провідник о. Щуровський видав окремою книжечкою статут згаданої Дружини з залученням науки про Пресвяту Діву, бреве Климента XIII та обряду прийняття (11). Згадуючи про Марійську літературу XVIII стол., не можемо поминути мовчанкою ще одного рідкісного рукопису з 1750-их років п.н. "Orationes", що перед війною зберігався у василіянській бібліотеці в Крехові. В цьому збірнику прерізних промов, находимо чотири т.зв. "Gratulationes Praefecti Congregationis", що їх голова Марійської Дружини виголосив до о. Провідника (12).

При кінці минулого століття відомий святець о. прелат Ісидор Дольницький заснував Марійську Дружину в духовній Семінарії у Львові (1885 р.), а згодом в Інститутах СС Василіянок в Яворові та у Львові (1897).

І саме тут бере свій початок Марійська Дружина учениць гімназії СС Василіянок у Львові.

II.

Щоб піднести рівень освіти українського жіноцтва й улегшити виховання дівчат у релігійному й національному дусі, митрополит Сильвестер Сембратович заснував ще 1884 р. у Львові при вулиці Зибликевича дівочий інститут під управою СС Василіянок (13). А

"дзядзьо" — відомий святець о. Ісидор Дольницький 1897 р. заснував у цьому інституті Марійську Дружину "Входа в храм Пречистої Діви" (14). Але Марійська Дружина не була формально аґреґована до "Prima Primaria" в Римі. Аж 1929 р. о. Йосиф Лучинський ЧСВВ — Провідник Дружини після "дзядзя" перевів формальну аґреґацію. Спершу до тієї Марійської Дружини належали тільки інститутки, що мешкали в інституті при вул. Зибликевича, чи пізніше при вул. Длуґоша. Коли ж 1906 р. постала окрема гімназія СС Василіянок — то й учениці гімназії належали до Марійської Дружини при інституті (15). Аж 1927 р. засновано окрему Марійську Дружину для гімназисток, а Дружина "Входа в храм" залишилася Дружиною для інституток і учениць фахової школи СС. Василіянок (16). Директором гімназії був тоді д-р Василь Щурат, а катехитом був о. крилошанин Леонід Лужницький, який попросив о. д-ра Йосафата Маркевича ЧСВВ — першого президента Марійського Товариства Молоді, заснувати окрему Марійську Дружину для учениць гімназії СС Василіянок. Отець Маркевич помагав о. Лужницькому в проводі нової Дружини. В році 1935 на просьбу нового директора гімназії о. крилошанина Василя Лициняка я перейняв духовний провід Марійської Дружини. Про розвиток і діяльність Марійської Дружини саме за цей короткий час можу сказати трохи докладніше і з власної обсервації.

Для успішної праці ми поділили Дружину на два відділи: молодших і старших. Тільки суто релігійні сходини, себто Служба Божа з відповідною наукою, церковні відправи, св. Сповіді, молодші й старші дружинниці відбували разом. Натомість т.зв. звичайні сходини оба відділи відбували окремо в інші дні. Також оба відділи мали свої окремі управи: голову, містоголову, секретарку, скарбничку та інструкторку кандидаток.

Звичайні сходини за статутом відбувалися двічі в місяць. Головні точки програми звичайних сходин були: духовна конференція о. провідника, доповідь дружинниці з дискусією, поточні справи і часто Богослуження в каплиці.

Щоб поступнево вводити дружинниць в духовне життя, я говорив духовні конференції циклями, заподаними всім українським ОО Провідникам в неперіодичному додатку до Вістника МТМ п.н. "На глибінь" (17). Першого року я говорив про істоту, завдання Марійської Дружини, про її історію, про засоби розвитку, про святих, що їх виховала Марійська Дружина, про ріжниці між Марійською Дружиною і церковними братствами і т.п. Другого року приходив на чергу цикль конференцій про неґативи духовного життя, себто про головний блуд або блуд характеру на тлі чотирьох темпераментів. Отже говорилося про головний блуд загально, а згодом про гордість,

змисловість, лінивство, нерішучість, нетерпеливість, недостачу любови і т.д.: як воно проявляється, чому його поконувати і як його поконувати? Третього року приходили на чергу конференції про те, як позитивно працювати над своїм моральним удосконаленням. Конкретно: на тлі психіки сучасної молоді я говорив про християнські чесноти себто про покору, дівочу чистоту, терпеливість, любов Бога й ближніх, любов праці, пошану авторитету і т.п. — Мушу признати, що мої Дружинниці уважно слухали тих конференцій, живо інтересувалися проблемами свого внутрішнього життя і часто після конференцій ставляли розумні й корисні питання.

Другою точкою програми звичайних сходин була доповідь дружинниці на заздалегідь призначену тему й дискусія. Деколи був реферат і корреферат, часом була свобідна гутірка, а нераз була т.зв. скринька запитів. З цікавіших тем у відділі старших пам'ятаю такі: Християнська любов Батьківщини; Католицизм і націоналізм (тоді це була дуже актуальна тема); Національний момент у житті св. Йосафата; Про масонерію; Вчені й віра в Бога і т.п. Часто дискусії були такі живі, а то й завзяті, що треба було їх скорочувати. Коли був реферат і корреферат — то звичайно дискутантки ділилися: одні були за референткою, а інші за корреференткою. Останнє слово в дискусії належало о. Провідникові, який резюмуючи виказував позитиви й недоліки дискусії, а деколи вияснював науку Церкви в заторкненій проблемі. Завжди була жива гутірка. На попередніх сходинах подавано тему гутірки для наступних сходин, н.пр. лінивство в школі. Кожна дружинниця мала навести факти, подати причини, вказати наслідки лінивства й засоби поправи, а наприкінці о. Провідник усе резюмував практичними заключеннями й постановами. Але таки найбільше тішилися дружинниці скринькою запитів. До зачиненої поштової скриньки дружинниці кидали свої запити з ділянки релігійного, морального, а навіть національного життя. Провідник вибирав ті запити ніким непідписані і відповідав на них. Крім питань чисто особистого характеру про внутрішнє життя дружинниць, були цікаві питання про заказані книжки, про викликування духів, про стигми (тоді модне в нас!), а також про приналежність до націоналістичних організацій, про відношення до польської влади, про взаємини з православними й т.п.

Після дискусії ще обговорено поточні справи і часто закінчувано сходини в каплиці т.зв. "Благодарственою піснею" — суплікацією.

Раз у місяць — звичайно перед першою п'ятницею місяця відбувалася св. Сповідь марійських дружинниць. Тоді (сьогодні покійний) о. Роман Лукань ЧСВВ і Провідник Дружини мали затяжну роботу найменше на дві годині. Дуже добрий приклад давали о. крилошанин В. Лициняк — директор гімназії і деякі професори та професорки, що

разом з ученицями приступали до св. Сповіді. Це впливало сильніше за найкращу конференцію о. Провідника.

Належить підкреслити, що в Марійській Дружині учениць гімназії СС Василіянок була Евхаристійна Секція, якої членки творили безперервний вінець св. Причастій, жертвованих у різних намірениях нашої Церкви й Народу. Була також харитативна секція, якої членки матеріяльно помагали біднішим товаришкам, справляли їм дещо потрібне на святого Миколая. Мабуть ніколи не забуду такого зворушливого факту: На розі вулиць св. Миколая і Длуґоша часто стояв старенький обідраний прошак з простягненою рукою. Перед годиною 8-ою рано ґімназистки спішили до школи. Нераз і я, вийшовши з трамваю, йшов за ученицями під гору. Дуже часто бачив я, як деякі учениці віддавали прошакові своє друге снідання, а інші втискали йому гроші в руку. Переважно були це наші добрі марійські дружинниці.

Кілька разів у рік Управа або Виділ Марійської Дружини мав свої засідання під проводом Голови і в приявності о. Провідника. На тих засіданнях укладано плян праці на піврік, призначувано прелеґенток і теми рефератів, чи гутірок, обговорювано участь Марійської Дружини в загальних імпрезах, н.пр. у поході на цвинтарі в Зелені Свята, на Йордан і т.п. За прикладом інших Дружин, на засіданнях Виділу нашої Дружини Голова часто прочитувала кілька параграфів Статуту Марійських Дружин і запитувала: чи воно в нас зберігається? Як ні — то що треба зробити для поправи?

Раз у рік відбувалися загальні збори Дружини, на яких вибирано нову управу. Головою Дружини вибирано звичайно ученицю восьмої кляси. З активніших голов пригадую Софію Вергановську і Стефу Тершаковець.

Крім звичайних сходин Дружини, час від часу були ще надзвичайні, чи святочні сходини. І так: Управа Марійського Товариства Молоді у Львові влаштовувала, звичайно в травні, "Марійський День". Тоді всі середньошкільні Марійські Дружини приходили до церкви ОО. Василіян при вул. Жовківській. Там була для них окрема Служба Божа, президент МТМ говорив до них відповідну проповідь, всі приступали до св. Причастя, відновляли Марійське приречення, співали Марійський гимн, а відтак під церквою уставлялися до спільної знимки.

Також у травні щороку наша Марійська Дружина влаштовувала Марійську Академію в честь Богородиці. Ця Марійська Академія мала вже свою добру славу в цілому Львові, бо була гарна, змістовна і коротка. Тривала понад годину. В її програму входило кілька гарних хорових пісень під умілим проводом п. проф. Катрі Гладилович, коротка й змістовна доповідь одної дружинниці, одна — дві деклама-

ції і — звичайно — ефектовний живий образ або коротка сценка. Наша заля була виповнена вщерть добірною публікою. В перших рядах часто ми бачили Впреосвщ. І. Бучка, Преосв. Н. Будку, багато крилошан, ОО Василіян і представників та представниць майже всіх Марійських Дружин Львова.

Та найбільше тішилися дружинниці святочною просфорою, що її влаштовувано щороку після Різдва. Під проводом СС Василіянок і при помочі товаришок з фахової школи — добрих кухарок, дружинниці приготовили скромну Святу Вечерю і на неї запросили добірних гостей. Отець Провідник проводив молитву і говорив святкові побажання, дружинниці під час вечері колядували, грали на фортепіяні, виконували веселий скеч і т.п. Представники інших Дружин складали побажання нашій Дружині. Опісля були веселі товариські гри й забави.

Мабуть у 1936 р. дружинниці відбули прощу до старинного манастиря ОО Василіян у Крехові коло Жовкви.

Як свідчить реєстр Марійських Дружин, 1936 р. Марійська Дружина в гімназії СС Василіянок мала 94 членки (18), а вже 1938 р. було їх 133. Отже Дружина росла не тільки кількісно, але можу з радістю ствердити, що вона росла і якісно. Тому дозволю собі закінчити гарними словами одної з активніших її членок, яка писала: "Марійська Дружина має помітний вплив на наше життя в школі й дома. Тому ми любимо цю організацію і горнемося в її ряди з сильною вірою, що вона поможе нам виробитися на повні душі, на особливіших почитательок Марії та корисних членок нашого народу" (19).

Від себе додам хіба тільки те, що я безмежно вдячний доброму Богові за цю ласку, що зволив ужити мене, як своє незугарне знаряддя до розвитку тієї Марійської Дружини, що видала стільки світлих постаттей, добрих українських матерей, активних діячок української культури та гарячих апостолок української Церкви. Дай їм, Боже, донести їхні духові цінноші на вільні Українські Землі!

1. Див. Марія Данилевич: *Початок і розвій Марійських Дружин.* "Пропам'ятна книга першого з'їзду Марійської Дружини інтеліґентного жіноцтва", Львів 1937, стор. 63 - 77.

2. о. Р. Лукань ЧСВВ, *Марійські Дружини на українських землях у* XVII - XIX *стол.* "Вістник Марійських Товариств", II, Львів 1936, стор. 9 — 20 і, *Перші Українські Марійські Дружини,* там таки, IV, Львів 1937, стор. 19 — 23.

3. Breve: "Piis et devotis" з 3. XII. 1615.

4. о. Р. Лукань ЧСВВ, *Василіянські школи,* "Записки ЧСВВ", V, стор. 1 — 5, Львів-Жовква 1936.

5. Див. Р. Лукань, *Марійські Дружини на українських землях,* стор. 12.

6. Див. Саломія Цьорох ЧСВВ, *Погляд на історію та виховну діяльність монахинь Василіянок,* Рим 1964, стор. 87 — 91.

7. Євтимій Сѣцинскій, *Городъ Каменецъ-Подольскій,* Кіев 1895, стор. 17.

8. о. Р. Лукань, *твір цит.,* стор. 13 — 16.

9. Володимир Перец, *Нові дані для історії школярських братств на Україні,* "Записки істор.-філолог. Відділу УАН, Київ 1923, т. II - III, стор. 78.

10. Николай Петровъ, *О свято-духовской церкви Кіево-Братского монастира,* "Кіевская Старина", 3 - 4 (1906), стор. 68 - 71.

11. Наголовок: Patent Konfraterniy Bialskiey kazdemu w Sodalistwie Niepokalanego Poczęcia służący, Suprasl 1793.

12. о Р. Лукань ЧСВВ, *твір цит.,* стор. 18.

13. о. Ір. Назарко ЧСВВ, *Київські і Галицькі Митрополити,* Рим 1962, стор. 209.

14. М. Романчукевич, *Марійська Дружина при Інституті і Фаховій Школі СС Василіянок у Львові,* "Вістник Марійських Товариств" ч. 3, Львів 1937, стор. 19 - 20.

15. М. С. Цьорох, *твір цит.,* стор. 120-128.

16. *Українські Марійські Дружини в Галичині в 1936 р.,* "Вістник Марійських Товариств", ч. 2, стор. 22.

17. Див. *"Вістник Марійських Товариств",* IV (1938), ч. 3.

18. *"Вістник МТМ",* ч. 2 (1936), стор. 23.

19. М. Романчукевич, *там же.*

БАТЬКІВСЬКИЙ КРУЖОК ПРИ ГІМНАЗІЇ

З початком існування гімназії СС Василіянок майже всі учениці жили в інституті для дівчат при манастирі. Тому сестри виховниці, що мали нагляд над молоддю поза шкільною працею, дбали теж і про доживу учениць серед шкільної науки, готуючи для них т. зв. другий сніданок. Дбали теж про фінансову допомогу ученицям менше заможних батьків. Працю над цією другою ділянкою посилено після Першої світової війни. В 20-их і з початком 30-их рр. інститут не міг примістити всіх учениць що їх число, як і кляс зростало, багато учениць мешкало на приватних станціях, або знайомих, також і в пань, головно вдів по священиках, які закладали т. зв. збірні станції для приміщення кількох дівчат, даючи їм мешкання, прохарчування й домашню опіку. Ігуменат СС Василіянок та настоятельки інституту наглядали над приватними станціями, а також і такими ученицями, що кожного дня доїздили до школи з недалеких місцевин.

Від початків своєї педагогічної праці займалася таким наглядом М. Северина ЧСВВ аж до 1934 року. Та через навантаження працею в школі та музеї і також на вимогу Кураторії ЛШО цю працю доручено утвореному для цього Батьківському кружкові, який складався з матерей учениць, голови, секретарки, фінасової референтки і двох-трьох виділових (членок управи), з управою Батьківського кружка співпрацювало багато інших пань, матерів учениць. Праця Кружка була спрямована на доживу й матеріяльну допомогу (грошеву або одежеву) під час шкільної науки, на нагляд над станціями, на поведінку учениць під час їх побуту в місці, а це нераз вимагало оборони невинних учениць перед нахабністю вуличних одиниць, головно тоді, коли загострилися відносини між нашою і польською молоддю, а головно перед т. зв. вулицею. Із Батьківським кружком співпрацював також учительський збір, який головно допомагав піднайти інструкторську допомогу менше спосібним ученицям. Деякі вчительки заохочували учениць, і тих, що як пластунки допомагали носити доживу нашим політичним в'язням у львівських в'язницях, і більше

заможних учениць приносити до школи хоч раз у тиждень свій другий сніданок для незаможних дітей у народніх школах та захоронках і сиротинцях. При вправній та відданій праці управи БК та співдії СС Василіянок і вчительського збору працю цієї допомогової установи при школі розгорнено на велику скалю в 30-их рр., а найбільше кілька років перед вибухом II світ. війни. В праці БК присвятили багато труду всі пані, членки Кружка, серед яких треба відмітити голів кружка та членів управи, як: пп. Ігнатова, Ліщинська, Фіголева, Лицинякова, Ліщинська, Головка, Хойнацька, Шаркова і ін.

Пані з Батьківського кружка допомагали теж ученицям у влаштуванні шкільних імпрез, театральних вистав, в прикрашуванні шкільних кляс, а головно руханкової залі, що служила за молитовницю для недільних і святкових Богослужб, також для концертів і зібрань молоді. Скрізь було видно допоміжну дбайливу руку пань, яких доні вчилися в школі або були знайомими та кревними.

Ганна Коренець

ПЛАСТ В ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ.

Після невдачного закінчення визвольної боротьби українського народу після Першої світової війни, хоч українська держава перестала існувати на Західніх Землях України, зразу як невирішена Антантою територія, а від 1923 року як польська займанщина, українське громадянство не заломилося. В противенстві до зневіри почала розвиватися інтенсивна праця у всіх ділянках громадянського життя. Тоді теж у 1919/1920 рр. починається на ширшу скалю віднова організації для всебічного патріотичного самовиховання молоді — Пласт. Майже в усіх середніх школах Галичини почали творитися пластові частини. Одною з перших стала гімназія СС Василіянок у Львові. Там уже перед Першою світовою війною від 1911 року існував тайний пластовий гурток, чи радше поодинокі учениці гімназії належали до гуртка, в якому, студент тоді, Іван Чмола згуртував молодь із кількох середніх шкіл Львова, що до нього належала теж Олена Степанів. Зорганізований на зразок англійського скавтінґу, цей гурток поставив собі за завдання військовий вишкіл та виховання української молоді для майбутньої боротьби за самостійність України. (О. Степанів "На передодні великих подій".) У гімназії, за ініціятивою основоположника Пласту д-р Олександра Тисовського та завдяки прихильній заохоті дирекції школи, повстав у 1920 році 2-ий полк, переорганізований опісля у 1924 році на курінь, ім. Марти Борецької, одної із героїчних постатей української історії. Опікункою полку стала проф. Марія Кекіш, яка по якомусь часі мусіла виїхати до Канади через свою підпільну діяльність (УВО). На чолі полку стояли полковниці (опісля курінні) із своєю командою. Це полковниці — Люна Чижович, Сяха Пристай, Стефа Коренець (за її полковництва полк придбав

і посвятив свій прапор), Оришка Гаврищак; курінні — Цьопа Гаврищак, Ірина Стрийська, Нуна Говикович. Люба Калинович, Славка Мриц, Маша Головка і інші. Найперше постали два найстарші гуртки "Калина" (Люна Чижович, Оля Макарушка, Ліда Горбачевська, і ін.) і "Конюшина" (Сяха Пристай, Аня Вергановська, Лідка Дзерович і ін.). Але скоро організація поширилася на всі кляси гімназії. В кожній клясі творилися гуртки на основі добровільного добору, товариськости, дружби. Працю ведено самовиховною методою, лиш молодші гуртки мали впорядниць до помочі із пластунок старших гуртків. Ось ці гуртки — "Калина" (Маруся Мудрак, Стефа Коренець, Ада Труш, Сонка Ганас, Іця Макарушка і ін.), "Русалка" (Янка Яросевич, Ліда Левицька, Оришка Гаврищак, Маруся Левицька, Стефа Ломаґа і др.), "Рожа" Цьопа Гаврищак, Олена Вергановська, Ірина Стрийська, Наталка Сапрука, Оксана Цурковська, Марушка Охримович і ін.), "Мева" (Міка Бачинська, Ганка Коренець, Нуся Рибачек, Любка Яцкевич, Любка (Мурка) Мриц, Оля Бережницька і ін.), "Вишня" (Люся Цегельська, Ніна Ганкевич, Дарка і Сонка Колесси і др.), "Ластівка" (Ліда Пашкевич, Нуна Говикович, Галя Біленька, Оля Струмінська, Оля Медвідь, Маруся Федусевич, Ірина Винницька, Ліна Скремета, Дарка Крвавич, Марійка Проців і ін., "Незабудька" (Віра і Надя Калиневич, Ірина Потерайко, Люба Суха і ін.), "Скала" (Нюнка Гаврищак, Марічка Хамула, Надя Головка, Дора Біленька, Маруся Струтинська, Оксана Согор і ін.), "Метелика" (Міка Глинянська, Мері Рогожа, Оксана Джиджора, Галя Гриневич, Люба Демків, Дарка Вергановська, Славка і Ірина Мриц, Неля Сасик і ін.), "Сніжинки" (Оксана Бачинська, Галюська Білик, Маша Головка, Стефа Федорчак, Стефа Лизунець, Лідка Колтунюк, Віра Мороз, Таня Гірняк, Славка Назар, Соня Еліяшевська, Оля Пиріг, Кука Гвоздецька, Люба Собота, Ірина Терлецька, Ґена Едер і ін.), "Калина" (Ірина Шухевич, Марина Левицька, Лєна Ріпель, Оля Білозор, Марія Ґаба, Ірина Зубрей, Оля Скрипій, Стефа Тисович, Дарка Кульчицька і ін.), "Пчілка" (Марта Коренець, Ірина Бородієвич, Маруся Кос, Осипа Лоза, Соня Малецька, Славця Качуровська, Марта Садовська і ін.), "Веселка" (Донька Терлецька, Іванка Кушнір, Нуся Косевич, Влодка Заяць, Муха Тисович, Ірина Кульчицька, Меля Процишин, Мирося Мацькевич і ін.), "Стріла" (Мелася Волинець, Марта Колтунюк Марта Ольшанська, Віра Заперковна, Ірка Оглій і ін.), були ще два рої новичок у двох найвижчих клясах.

Ідейні основи Пласту були визначені трьома реальними обов'язками пластуна (як тепер їх звемо трьома головними обов'язками Пластуна — це "Бути вірним Богові й Україні, помагати другим, повинуватися пластовим законам і владі:", у теперішньому звучанні

різьбили характери молоді. Самовиховання ішло у рамках трьох іспитів-проб, що позваляємо осягнути ступінь учасниці, розвідчиці і "Вірність Богові й Україні,, поміч іншим, життя за пластовим законом і послух пластовому проводові".) Прикмети пластового закону вірлиці. Пластунки працювали над собою інтенсивно, особливо тоді, коли зв'язковою куреня стала д-р Олена Степанів-Дашкевич, що була членом тайного пластового гуртка ще в 1911 році. Вона захоплювала пластунок своєю індивідуальністю, минулим хорунжої Українського Січового Стрілецтва, своєю життєвою поставою, вмілим виховним проводом, великою вимогливістю до себе і інших. Юначки за її прикладом ставили до себе високі вимоги, старалися наслідувати її. Тож у цьому часі, в 1924 році, курінь осягнув перше місце між пластунками у крайових міжкурінних змаганнях. Між іншим одною із вимог було зібрання етнографічного матеріялу по селах. Кожна пластунка куреня з гордістю носила на шоломі відзнаку першенства — дубовий, металевий листок. Тоді теж юначки куреня першими осягнули найвищий ступінь юнацького вишколу — ступінь вірлиці. Тоді також засновано при курені перекусню та крамницю із шкільним приладдям під проводом Міки Бачинської і якийсь час Ніни Ганкевич. Та на жаль уже в 1925 році польська влада заборонила проф. Олені Степанів-Дашкевич заниматися вихованням молоді і вона мусіла покинути курінь. Юначки однак старалися і дальше наслідувати її спосіб праці. Зв'язковою куреня стала проф. Оксана Федів-Суховерська.

Крім самовиховної праці пластунки виповнювали теж громадянські завдання —упорядковували стрілецькі могили на Янівському та Личаківському цвинтарях. Це треба було робити потайки, щоб польська поліція не завважила; носили обіди політичним в'язням, що тоді масово заповнювали тюрми через опір польській владі; повнили порядкову службу під час йорданського обходу; виступали на шкільних та громадянських святкуваннях, звичайно із вільноручними вправами. Улаштовували теж свої "пописи" для зазнайомлення громадянства із своєю працею, де показували свої пластові вмілості, конкурси вишивання і вистави різних ручних вмілостей Львівського Коша. Перший такий попис відбувся у Народному домі у 1921 році, а опісля із польовими вже вправами в городі СС Василіянок при вул. Потоцького 95. Брали щорічно участь у святах весни Львівського Коша у честь Патрона Пласту св. Юрія на "Сагарі" біля Львова. Маршували карними рядами у своїх одностроях, що зразу були білі блюзочки і ґранатові спіднички, а опісля гнило-зелені однострої, більш пригожі для польових вправ і мандрівок. Шапочка була на взір шолому Ярослава Осьмисла, за проєктом і рисунком Ольги Добрян-

ської-Коренець.

Розвинулося теж мандрівництво і краєзнавство, відбувалися мандрівки в околиці Львова, а теж у Карпати — на Маківку, Парашку з нічлігом у Сколім, у 1922 році. Часто відбували їх спільно із юначками 8-го полку ім. кн. Ольги в Стриї, що затіснювало пластову дружбу, виробляло гарт духа і тіла. Почалось теж табірництво. Три члени куреня взяли участь у 1924 році у обласному таборі юначок у Підлютому під опікою Ганни Совачевої. В 1925 році колишня членка куреня Орися Гаврищак зорганізувала і перевела табір "Пержінта" в домі СС Служебниць у Корчині біля Крушельниці на Бойківщині над рікою Стриєм. Командантою табору була Орися Гаврищак, опікункою Марія Бачинська-Донцова. Пластунки відбули дві прогульки, до Урича і на найвищий шпиль Бойківщини, Парашку. Після табору, в якому брали участь пластунки теж із Дрогобича і Стрия, таборовички помандрували спершу на Обласну Пластову Зустріч на Бубнищі, а опісля на Маківку, де враз із іншими пластунками і пластунами впорядковували стрілецькі могили. Рік пізніше Орися Гаврищак зорганізувала і знову вела табір у Перехреснім на Гуцульщині. Від 1927 року юначки куреня брали масово участь у Обласному таборі на Соколі біля Підлютого, де табори вели старші пластунки І-ого куреня УСП "Ті, що греблі рвуть", у великій мірі колишні члени 2-ого куреня.

Та всю цю працю перервала заборона польською владою ведення Пласту в вересні 1930 року, боячись щораз більших патріотичних почувань молоді. Двома останніми мандрівками, але вже тайними, без одностроїв, членів куреня були — перша у 1931 році членів колишнього гуртка "Сніжинки" на Волинь та Полісся, човнами ріками Турією і Прип'яттю до Королівського Каналу, а далі на озера Біле, Несамовите і Святе. Відвідали теж тоді на Волині родини діячів д-ра Перогова і адвоката Самійла та Лесі з Бачинських Підгірських. Вступали на Поліссі в село Колодяжне, де жила колись Леся Українка. Друга така ж мандрівка відбулася теж наступного літа, в якій взяли участь юначки кількох колишніх гуртків куреня. Пластунки популяризували серед населення Пласт та українські визвольні ідеї.

Ще до 1939 року були в гімназії тайні пластові гуртки, що їх вели колишні члени куреня, а молодь і дальше їздила на табори на Соколі, де, хоч без одностроїв, але і дальше панував пластовий дух і переводились пластові методи виховання. Там дальше влаштовувано табори, зразу під фірмою Українського Гігієнічного Товариства, як Кліматичної Станції, бо голова Товариства проф. д-р Маріян Паньчишин був великим приятелем Пласту. Опісля фірму перебрала Комісія Виховних Осель і Мандрівок Молоді при "Товаристві охорони дітей і опіки над молоддю" (КВОММ). Учениці гімназії

брали теж участь у вишкільних таборах тієї ж Комісії в Космачі і Брустурах на Гуцульщині, звідкіля виходили провідниці тайних пластових гуртків.

Та прийшла Друга світова війна і змела все наше громадянське життя, перестала існувати й гімназія СС Василіянок.

Жіночий Український Спортовий Кружок (ЖУСК) при гімназії СС Василіянок. Рік 1930/31

Ганна Коренець

ПАМ'ЯТІ Д-Р ОЛЕНИ СТЕПАНІВ, ЗВ'ЯЗКОВОЇ 2-ОГО КУРЕНЯ УПЮ ІМ. МАРТИ БОРЕЦЬКОЇ.

До того часу ми знали її лиш із популярної знимки — гарне, ніжне, дівоче личко, із пробиваючим виразом рішучости — хорунжого Українських Січових Стрільців, найбільш популярної нашої Стрілкині. І от серед гімназисток Сестер Василіянок пішла чутка, що д-р Олена Степанів буде вчити у нашій гімназії історії і географії. Із нетерпеливим хвилюванням чекаємо цієї першої лекції географії, зустрічі із Нею. До кляси входить Вона довгим, мужеським, спокійним кроком. В усій поставі спокій внутрішнього почуття впевнености. Лице гарне, ніжні черти, та стягнуті повагою, а навіть строгістю. Але вона зараз же усміхається до нас і все лише набирає жіночого чару і м'якости. І почалися цікаві виклади географії. Була вчителькою дуже вимогливою і строгою, але у такій же мірі справедливою. Її рішення ніколи не викликали навіть душевного спротиву, бо виміряні були все по заслузі. Ми боялися не вдоволити її, але рівночасно дуже любили і поважали.

Ще більшою любов'ю і пошаною ми наділили її, коли вона стала не лиш нашою шкільною виховницею, але і нашою пластовою виховницею, зв'язковою нашого куреня.

Вона вказувала нам як пляново, послідовно вести організаційну роботу. Вона вщіплювала в нас високі ідеї служби Батьківщині, а Її участь у рядах УССтрільців, у визвольних змаганнях, хоч вона про це не говорила, ціла її ідейна настанова, засвідчена воєнними чинами, найкраще промовляли, глибоко проникаючи в душі молодих юначок. Та найбільше вона вчила, впливала, безпосередньою працею з юначками. Вона вимагала від провідниць самостійнотти, самостійних рішень, почуття відповідальностн за свої рішення, вчинки. Але рівночасно теж була з нами все при праці.

Пригадуються ці наші цікаві мандрівки під її проводом навкруги

Львова, по його околицях, її цікаві краєзнавчі, топографічні пояснення, вправи у практичному пластуванні. Такіж самі краєзнавчі прогулянки переводило опісля і туристичне товариство "Плай", із цією ж думкою — зазнайомити молодь із околицями Львова, бо браки у тому так траґічно виявилися у боях за Львів.

Пригадується час перших крайових юнацьких змагань, коли заохочені нею старші юначки, проходили, тоді першими, третю пластову пробу. Вона сама провірювала нашу зарадність і справність у Білогорському лісі, переводячи провірні вправи у сиґналізації, поземелознавстві, картознавстві. А вже карту України треба було дуже дбайливо викінчити в детайлях, щоби вона її приняла як вимогу до проби. Але таки тоді ми здобули перше місце у крайових змаганнях юначок, у десятиліття вимаршу УССтрільців, і її теж із ними, в поле.

У всій нашій праці вона вимагала послідовности, точного виконування запляннованого. Тямлю, одного разу я обіцяла до певного реченця оправити курінні топографічні карти. До запляннованих прогулянок було ще доволі часу, а саме тоді випало мені більше праці із моїм гуртком. На сходинах курінної команди, я старалася виправдати себе, що мені здавалося важнішим зробити це, а з оправою карт я ще вспію. Я дістала нагану. Хоч як я терпіла через неї, то з повним зрозумінням мусіла приняти її слова — "треба було подумати, чи можете виконати це і не обіцювати, коли ж обіцяли, треба додержати слова".

Та одного дня її безпосередня виховна праця з юначками мусіла нагло припинитися. Польська влада, оцінюючи її великий вплив на молодь, обмежила її до навчання. Їй заборонено бути нашою зв'язковою. Це був для нас дошкульний удар і ми його важко переживали. Та її дальша присутність у школі і свідомість, що думками вона з нами, піддержували нас і казали йти дальше вказаним нею шляхом...

ШКІЛЬНІ ГУРТКИ

Допоміжним чинником у навчанні й поглиблюванні знання шкільної молоді і одночасно в витворюванні самостійности й підприємчивости та в підготові до майбутньої участи в громадському житті були шкільні самодіяльні гуртки. Називали їх кружки. Існували вони і в гімназії СС Василіянок. Початком різних кружків, що існували між двома війнами, був заснований 14. квітня 1912 р. "Научний Кружок" з ініціятиви учениць двох найвищих тоді кляс, 5-ої і 6-ої. Головою обрано Ґіжовську, уч. 5-ої кляси, опікунами були: пп. В. Адріянович та П. Карманський. В цьому півроці учениці заслухали

доповідей проф. О. Бережнтцької "Про життя муравлів", проф. Адріяновича "Промені Бекереля" і "Бездротний телеграф", М. Ґіжовської "Самообразування учениць", Євгенії Сваричевської, уч. V-ої кляси, "Про печери в Кривчу". Учениці відвідували музей Дідущицьких у Львові. Трохи точніше подано відомості про перший научний кружок для ілюстрації самодіяльности учениць перед Першою світовою війною. Крім названого кружка проф. О. Бережницька влаштовувала щось немов самодіяльні огородничі курси, це практичні лекції при деяких лекціях ботаніки в початкових клясах. Він існував до війни, предтеча природничого гуртка.

В школі були такі гуртки: Марійська Дружина, літературний, клясичної філософії, історичний, гографічний, математичний, природничий та опіки над тваринами і спортовий. Побіч цих гуртків існувала шкільна крамниця та "Пласт".

"Марійська Дружина", на початку нашого сторіччя почала діяти не тільки в школах, ведених релігійними інституціями але також і в світських школах. Марійська Дружина була завжди немов надбудовою релігійного виховання нашої молоді, спрямованого на поборювання ліберальних, вільнодумних думок та ідей, що нуртували серед нашого й інших суспільств, підсичувані комуністичними аґітаціями серед молоді, як і старших.

Про Марійську Дружину є окрема стаття довголітнього провідника її в гімназії СС Василіянок у Львові, о. д-ра Іринея Назарка ЧСВВ.

Філологічний, історичний і математичний гуртки були свого роду допоміжними лекціями даних предметів, влаштовуваними для учениць, що потребували допомоги в підготові предмету поза школою вдома. Крім того, влаштовували в них сходини з короткими рефератами, зв'язаними з предметом для поглиблення знання його і збудження замилування до нього. Цими гуртками проводили звичайно здібніші учениці, як от Марія Сітницька, немов інструкторки предмету, корепетиторки, інші провадили гутірки, піддані вчителем, опікуном гуртка. Опікуном математичного гуртка був Володимир Білинський, фізично-хемічного Софія Кандякова, згодом Олександер Монцібович.

Гурток клясичної літератури розвинув широку діяльність зараз після першої світової війни під проводом проф. Миколи Полєка, одного з кращих знавців клясичної культури, автора українського підручника про життя давніх греків і римлян. Йдучи за програмою клясичної гімназії, учениці під його проводом поглиблювали знання клясичної культури. Перед ними розкривалися горизонти відомостей про давні Гелляду й Рим, що хоч самі затратили свою державну потугу, але дали основу креування середньовічних держав і впливали

на зростання нових культур на основі давніх клясичних. Працю клясичного гуртка продовжувано до 1939 р. під орудою вчителів: Петра Мечника, Івана Пашкевича, Миколи Паньчука й Івана Чучмана. Останній дуже любив навчати співу клясичної поезії.

В останніх роках перед Другою світовою війною опіку над гуртком клясичної філології обняв проф. Василь Стецюк, що старався з успіхом піднести його на високий рівень.

Історичний гурток, під проводом м. Северини Парилле і д-р Олени Дашкевич влаштовував сходини з рефератами учениць на теми, що їх не можна було охопити шкільною програмою. Опікунка гуртка зацікавлювала учасниць сходин проблемами розвитку культури народів, а зокрема українського народу, вияснюючи питання, не включені до шкільної програми через вузькі рамки навчальної програми або й поль. влади. Учасниці поглиблювали свої знання і вчилися шанувати наше минуле, традиції, оцінювати заслуги провідників народу й великих або і на погляд незамітних діячів культури, що причинялися до розвитку нації. Вчилися шанувати авторитети.

В Географічному гуртку, під проводом д-р Олени Степанів Дашкевичевої, звернено, м.і., увагу на поглиблення картографічних вправ. Використовувано це теоретичне знання краєзнавства в практичний спосіб на прогульках в околиці Львова. Д-р Дашкевичева ознайомлювала також членок гуртка з основами воєнної картографії і деяких військових мандрівничих практик (тактики). Географічний гурток неофіційно співдіяв із туристичним товариством *"Плай".* Заохочені користями з мандрівництва учениці відбували на весні або в осені дальші прогульки в підгірські та гірські околиці. Тому цей гурток улаштовував також прогульки з іншими гуртками, головно спортовим, літературним і природознавчим. Так їздили учениці під опікою вчительок і вчителів до Гошева на прощу, до Синевідська й на верхи Парашки, до Розлуча, їздили до Унева, Крехова, Страдча, на скелі в Бубнищу, до Підгородець на Урич, а навіть улітку брали участь у туристичних прогульках по бойківських і гуцульських горах.

Спортовий гурток офіційно засновано після Першої світової війни, коли руханка в школах стала обов'язковим предметом. Одначе вже перед першою світовою війною проф. Іван Боберський, що вчив німецької мови, вчив теж руханки як надобов'язкового предмету. Він плекав серед молоді ідеї спорту в практиці. Тому учениці приходили на руханку до "Сокола" при Руській вулиці, де мали до диспозиції руханкове приладдя. Головно заохочував він дівчат до гри в відбиванку й кошиківку. Взимку учениці під його проводом влаштовували на льоді совганкові вправи, сполучені з совганковими змаганнями. Його гасло "В здоровому тілі здорова душа" стало популярним серед нашої молоді обох статей, а дівчатам давало гарт тіла й духа. З них

пізніше деякі стали в ряди добровольчого леґіону УСС, або служили як медсестри, а навіть під час листопадового зриву виконували різного роду допоміжну службу в армії, включно до куховарення. Колишні учениці цієї праці згадували з вдячністю проф. Боберського, свого вчителя, виховника фізичних і духових здібностей, сполучених із різними невигодами й труднощами. Проф. Боберський у доповідях своїх чи учениць або інших спортовців знайомив дівчат із вагою спорту в особистому і громадському житті народу, а також із спортовим рухом у інших народів.

Учениць гімназії, що жили в інтернаті, вчили руханки також монахині. Була це руханка не професійного характеру, а аматорська, спрямована на фізичне відпруження після довшого часу сидження над книжкою. Це теж було важливе для гігієни тіла й духа.

Після Першої світової війни навчання руханки як обов'язкового предмету вела п. Оксана Суховерська, кваліфікована вчителька фізичного виховання і визначний педагог. Поза зразковими, обов'язковими лекціями руханки під її орудою існував офіційний *руханковий гурток*, бо й польська шкільна влада клала велику вагу на фізичне виховання. В спортовому гуртку відбувалися практичні спортові зайняття відбиванки, кошиківки, совгарства, легкоатлетика, лещатарських прогульок взимку і туристичних мандрівок улітку. Руханковий гурток називався ЖУСК і співдіяв із географічним гуртком.

Спортовий гурток улаштовував відбиванкові змагання з гуртками інших шкіл, а також членки гуртка брали участь в українських спортових товариствах, в українському "Святі весни". Членки гуртка, хоч нерадо, мусіли брати участь, згл. бути глядачками в "Святі весни", влаштовуваному Львівською Шкільною Кураторією.

Оксана Суховерська вела поза рамками гімназії балетову школу, до якої належали також кращі спортсменки, учениці гімназії. Силами учениць цієї школи і передусім учениць гімназії влаштовано виставу-балет "Лебедине озеро" М. Чайковського в р.1937 на сцені Великого театру у Львові.

Д-р М. Саломія Цьорох: "Погляд на історію та виховну діяльність монахинь Василіянок". Друге видання. Рим 1964. Стор. 128; подає: "Спортовий кружок є висловом потреби молоді у сучасну добу — вироблення в собі фізичної справности і тенденцій новітнього виховання. Спершу існував від 1920/21 шк. р. в гімназії "Пласт", але після розв'язання тієї організації на терені держави, з дозволу шкільної влади, в дечому заступає її спортовий кружок."

Літературний гурток ім. Лесі Українки проявляв у школі велику активність. Він виник із доповідей і дискусій, ведених на лекціях директора гімназії д-ра Василя Щурата. Д-р Щурат підшукував спосібніших учениць, що проявляли більше зацікавлення літера-

турою, і піддавав їм думку опрацьовувати чи то домашні задання, чи то писати есеї або коротенькі доповіді на теми, що їх важко було охопити шкільною програмою. Так під його орудою кілька рефератів чи літературних есеїв видруковано або в шкільних звітах або й у публічних журналах. М. і., Олена Вергановська (тепер зам. Кос, професор Вестерн Стейт Каледжа в Ґаннісон, Кольорадо) написала кілька рефератів, між ними і про Лесю Українку та Ольгу Кобилянську (ЛНВ, 1927). Всі реферати були друковані. (див. ЕУ II, стор. 230.

Під проводом д-ра Щурата пробували письменницького пера деякі учениці. З них треба згадати Софію Парфанович, Марійку Кузьмович (зам. Головінська). Див. С. Соломія Цьорох, цит. праця. стор. 127/8.

В 1928 р. д-р Щурат поручив опіку над гуртком проф. Миколі Матієву-Мельникові. Цей, сам поет і літературний критик, вів кружок зразково, влаштовуючи правильні сходини з доповідями, дискусіями і також рецитаціями літературних творів. Він заохочував здібніших учениць, у яких спостерігав письменницький талант, писати поезії, рефератики або огляди літературних творів.

В 1934 р. почав допомагати в провадженні літературного гуртка д-р Василь Лев, який провадив середні кляси, а згодом і найвищі, коли в школі постали паралельні відділи, клясичний і гуманістичний.

Микола Матіїв-Мельник умів розбудити в молоді любов до рідної мови й літератури, а також і пісні, бо сам був співаком і диригентом. Молодь вищих кляс радо працювала в літературному гуртку, доповняючи й поширюючи в ньому знання української літературв й культури, а також і чужої літератури, головно західньо-европейської. На сходинах читали учениці нові літературні появи, твори й обговорювали їх. Вони теж писали реферати, дискутували над ними, вчилися також рецитації і виголошування промов, виробляючи собі в такий спосіб літературний смак і розуміння літератури як виховного і державнотворчого чинника.

Про початки літературного гуртка в гімназії подаю слова з листа проф. Олени Вергановської Кос:

"Наш "Літературний гурток" не був ніякою офіційною організацією. Не мав опікуна. "Влада" знала, що ми сходимося в неділі після Служби Божої в гімназії, звичайно в нашій клясі, що дискутуємо завзято про літературу — те все. Подиву гідна толеранція, бо нас очаровувала в той час усяка "заборонена література". Бібліотека Боя Желєнського (включно з "Пітіґріллі", "Ляльо", "Курек" і т.д.), переклади головно французьких авторів, але й російські — все, чого нам не давала програма у школі. Ми прочитували і дискутували. Потягала нас, очевидно, Ґабрієля Запольска, Станислав Пшибишевский (демоніст), Люціян Ридель; Віктор Гюґо з "Нуждарями", а не-

щасний — прекрасний "Дзвонар з Нотр Дам" та циганочка Есмеральда не давали нам спати! Директор Щурат у нас не вчив. На заступстві, часом, говорив про світову літературу і збудив у нас смак порівняльних студій. Пам'ятаю, що він звернув нашу увагу на Ґустава Фльобера ("Салямбо") і взагалі "відкрив нам очі"; напр., щоб зрозуміти велич Василя Стефаника, варто б пізнати Антона Чехова, короткі оповідання Лева Толстого, Ґю де Мопасана і ін. Але опікуном нашого літературного кружка дир. Щурат ніколи не був і взагалі гурток не був офіційний. Я ніби головувала, як не було кого іншого. З української літератури ми старалися пізнати також совєтських авторів, головно "восхищалися" поезіями П. Тичини, М. Зерова, В. Сосюри. Наша кляса (1924/25) була артистично настроєна, ми "літали" по всяких концертах, помагали школі Новаківського, а М. Федорцева пробувала навчати нас деклямації, Льоньо Лепкий театральної гри. Ми скоро рішили, що приємніші були сходини по приватних домах або у Новаківського, який був нашим великим приятелем. На сходини нашого гуртка могли приходити всі, товаришки з інших кляс, всі, хто цікавився ідеями духової культури. Досить докладно ми простудіювали Ромен Роляна і Федора Достоєвського. З українських письменників ми, побіч І. Франка, величали Лесю Українку і В. Стефаника, з поетів П. Тичину (поки він почав пописуватися своїми травестіями в роді: Фавст — свиня ... тощо)."

Деякі учениці самі пробували літературного пера. В тім допомагав їм М. Матіїв-Мельник, як раніше В. Щурат. Василь Лев вів літературний кружок молодших учениць, кляс V — VI, згодом і старших, з подібними програмами й заняттями. Деякі учениці дуже цікавилися найновішою літературою, як Дарія Коверко (сьогодні зам. Конюх), Ярка Тарнавська, Ірина Пашкевич, і ін. Деякі пробували теж літературного пера, а то: Ярка Тарнавська, Віра Трусь, Ірина Пашкевич, Людмила Семірозум.

Тут треба згадати тих учениць, що стали письменницями та літературознавцями: Софія Парфанович, сестри Лагодинські, Марійка Кузьмович-Головінська, Олена Вергановська-Кос; з молодших: Оксана Керч, М. Я. М'ятка (Ярка Тарнавська), Ірина Артим (Уся Пашкевич), Люба Савчак-Коленська.

Членкині Л. К. влаштовували теж декляматорські пописи. Між декляматорками визначалися Володимира Заяць і Марта Грицай.

Важливу ролю в житті гімназії відіграв також *Драматичний гурток*. Постав він із традиційних святомиколаївських вистав і святочних концертів, де деклямації і промови відігравали важливу ролю. В 1930 р. засновано в школі драматичний гурток для плекання сценічної вправности, що згодом у деяких учениць стала мистецтвом. Спершу опікувався гуртком Микола Матіїв-Мельник, потім Василь

Лев. Драматичний гурток мав два відділи: молодших учениць, кл. I — 4 і старших, кл. 5 — 8. У молодшому гуртку учениці грали невеличкі сценічні картини для дітей, як напр. "Бунт ляльок" Клавдії Лукашевич, "В чужім пір'ю" Марійки Підгірянки, "Лісова казка" Миколи Ваврисевича, "Малий траґік" М. Єремєєва, "Танцюрист" В. В. Білібіна, "Слідами Тараса" Л. Нерішеної, "Гостина св. Миколая" Володимира Хроновича, "Свято квітів".

Учениці вищої гімназії (друга група) грали поважніші п'єси, цілі або окремі дії, як напр. "Одержима" Лесі Українки, "Хворий з уяви" ("Які хворі, такі доктори") перерібку з Молієра, де визначилися Марія Прокопович (тепер зам. Голод), Марія Демків (зам. Сахрин), Марія Сахрин (зам. Сидір). Учениця Анна Ковалюк, що в 1937 р. прийшла з Коломиї, сама організувала ревії на основі різних драматичних текстів чи з власної обсервації, шкільного життя. В цих ревіях брали участь Анна Ковалюк (д-р Лятишевська), Марічка Хитренька (Стецюк), Марія Сенишин (Горбань), Степанія Олійник (Бернадин), Марія Лициняк (д-р Стець) і інші.

В 1937 р. відіграли учениці уривок із Шекспірової драми "Сон літньої ночі", сцену ремісників. Тут визначилися М. Прокопович і Люба Хміль. В р. 1934, разом з учнями Філії відограли "Суєту" Тобілевича.

Замість релігійних сценок про св. Миколая, представлюваних молодшим гуртком, старші учениці, немов традиційно, влаштовували ревії власного укладу, закінчені святомиколаївською сценою. Натомість у ревійній частині брали на жарт учителів та учениць, підкреслюючи деякі навички вчителів та "секрети", головно серцеві учениць. В святомиколаївській ревії, влаштованій у 1938 р. ученицями 8-ої кляси, Нюнею Лициняк і Танею Левицькою, авторки і тимбільше акторки брали на жарт своїх товаришок за їхні домашні, родинні справи (привички), а ще більше за їхні справи серця. Між "жертвами" цих жартів була, м.і., одна учениця, що згодом одружилася зі своїм учителем.

Учениця кл. VII б, Анна Ковалюк, складала теж ревії з життя школи, про учениць, учителів, адміністрацію тощо, переповнені куплетами й жартами на шкільні теми. Ці ревії збуджували нераз сальви сміху, всі виходили з них із задоволенням.

Ярослава М. Тарнавська (тепер Косович), що прийшла до гімназії на Длуґоша з Потоцького, склала в 1938 р. ревію на теми абітурієнтських проблем. Ревія переплітана піснями на мелодії Штравсових вальсів мала великий успіх, як і інші ревії. Ревії мали успіх тому, що вони стилем, змістом — тематикою підходили під смак аматорської гри, і взяті просто з життя школи, актуалізували події дня. Літературні п'єси, хоч би й легкого жанру, натрапляли на труднощі,

головно в тому, що дівчата мусіли грати теж ролі мужчин, а це звичайно виходило комічно, а при поважних п'єсах часом трагікомічно. Тому зроблено вилім у традиційних виставах гімназії СС Василіянок. Разом із учнями Філії Академічної Гімназії учениці приготовили виставу "Лісової пісні" Лесі Українки на сцені міського театру в 1937 р. Спільними силами відіграно цю драму-феерію під режисурою артистки театру Лесі Кривіцької та при порадах пп. В. Радзикевича, О. Панейка і В. Лева. Вистава пройшла в залі Великого Театру з надзвичайним успіхом. В ній визначилися такі учні й учениці: Рута Темницька в ролі Мавки (померла 1943 р.), Марія Сенишин в ролі Лукашевої матері, Галя Голобродська в ролі Польової русалки, Стефанія Олійник (Бернадин) в ролі Килини, Мирослав Антонович в ролі Лукаша, (сьогодні д-р музикології і диригент Утрехтського хору), Олекса Горбач в ролі Лісовика (сьогодні професор славістики в університеті у Франкфурті), Микола Петришин в ролі "Того, що в скалі сидить".

Після великого успіху з "Лісовою піснею", що її ще згодом повторяли, відіграли учениці й учні Філії Гімназії "Назара Стодолю". Визначніші учениці з драматичним чи декляматорським талантом виступали на прилюдних концертах. В 1939 р. на Шевченківському концерті, влаштованому всіми середніми школами, учениці гімназії СС Василіянок взяли участь в інсценізації Шевченкової "Тополі" пера Григора Лужницького. Тут визначилася Ярка Тарнавська як дівчина — Тополя.

Шкільні імпрези

Літературний і драматичний гуртки виявляли теж велику активність у влаштуванні концертів і рокових імпрез, а то на пошану Тараса Шевченка, Митрополита Андрея, деяких учителів. Участь у концертах брали учениці всіх гімназійних кляс. Хором молодших учениць диригувала котрась із монахинь, а згодом Степанія Надрага, хором старших спершу Михайло Гайворонський і Роман Прокопович (Орленко), опісля Микола Матіїв-Мельник. В 1935/36 диригував Дмитро Котко, згодом Євгенія Курилович (тепер Чапельська) та Ірина Селезінка (Чума). Деклямації учили вчителі україністи, що підбирали поезії і рецитаторок, яких не бракло між ученицями.Також промови підготовляли учениці під орудою україністів. Деколи влаштовано сценічну картину в рамках драматичного гуртка. Кінцеве слово виголошував хтось із учителів або сам директор. Молодь готувалася до концертів з великим запалом і пошаною до вшановуваної концертом особи. Багато учениць мали гарні голоси, неодна співала соля: Дарія Бандрівська, Євгенія Ласовська, Люба Собота, Лєна

Ріпель, Марія Сенишин (Горбань). З великою увагою ставилися до промов і вважали за велику честь бути промовцем. Спеціяльно з великим пієтизмом ставилися до концертів на пошану покровителя школи, Митрополита Андрея, що (в першій половині грудня) до 1930 р. сам звеличував такий концерт своєю присутністю. Тому програми таких концертів були вибагливі. І сумно стало ученицям та вчительському зборові і ще більше сестрам монахиням, коли від 1931 року Дорогий Архиєрей Соленізант через недугу не зміг прийти на концерт і вже з того часу ніколи не був на концерті. Та молодь і вчителі далі вшановували Достойного Соленізанта святочними концертами, а крім того делеґація учениць під проводом директора і кількох учителів ішли на Святоюрську гору з особистим поклоном до Великого Митрополита. Коли в 1936 році особливо вшановувано Достойного Соленізанта концертом з приводу Його 35-ліття на митрополичому престолі, тоді святкову промову виголосив учитель україніст д-р Василь Лев.

Не менше врочисто відзначувано Шевченкові роковини концертами з піснями, сольоспівами, деклямаціями до слів Шевченка, урочистими промовами учениць і післясловом учителя. Коли в 1932 році на весні помер сенійор українських парляментаристів, президент Юліян Романчук, саме в дні концерту, кінцеве слово сказав сам директор ґімназії д-р Василь Щурат. Промовець, вшановуючи пам'ять Генія України, вшанував теж якраз померлого Юліяна Романчука, довголітнього політичного провідника галицьких українців, що йшов слідами заповітів Шевченка.

Крім загального концерту на пошану Шевченка, учениці кожної кляси влаштовували, звичайно на годині української мови, клясовий концертик із коротенькою промовою, деклямаціями і "Заповітом" та словом учителя україніста або господаря чи господині кляси. Як загальні шкільні Шевченківські концерти мали якийсь дивний чар і "Заповітом" зворушували присутніх до глибини душі, так і клясові концертики робили велике враження на присутніх товаришок кляси. Бо це ж були їх власні концертові, хоч і невибагливі продукції, мали глибокий зміст, пристосований до рівня кляси й одночасно виховне значення — підготова до майбутнього громадського життя.

В клясах, головно вищих, відбувалися також інші відзначування визначних подій історичних, історичних постатей, нераз заборонених шкільною владою, як Перший Листопад, Крути, Базар і т.п. Часто відбувалися такі відзначування тоді, коли дирекція не могла на те дозволити шкільній молоді в дану річницю, бо Кураторія Шкільної Львівської Округи забороняла це суворо. Тоді молодь тайком на шкільних перервах улаштовувала сходини з короткою доповіддю і деклямаціями, рідше співом, щоб не дізналася про це шкільна влада

— дирекція Гімназії. Та дирекція і вчительський збір знали про це, дивилися на такі сходини "крізь пальці", спізнялися, наскільки було можливо, на лекції і вдавали, що нічого не бачили. На щастя не було донощиків у школі, тому такі "святкування" проходили безкарно для школи.

Були серед учениць членки УВО, ОУН, що працювали як ланкові організації. Були це довірені одиниці, що діяли обережно й тактовно, ширячи ідеї та гасла ОУН спритно та впливаючи на патріотичне виховання молоді. Вони деякою мірою робили те, чого вчителі не могли робити офіційно, щоб не наразити школи на переслідування з боку шкільної влади.

Інший характер мали польські державні роковини, що їх шкільна влада примушувала відзначати, а це: Третього Мая, Одинадцятого Листопада, Свято Весни, іменини Пілсудського і деякі інші історичні роковини. До цього Кураторія ЛШО стала інтенсивно змушувати українські школи з початком 30-их рр. В приватних школах змушували звичайно до трьох перших роковин. Вони відбувалися тим способом, що того дня не було шкільної науки цілком або кілька годин зранку, молодь сходилася до шкільної авдиторії на Богослужбу, яку служив отець катехит, а опісля один з учителів (звичайно польоніст або історик) виголошував коротку промову на тему роковин. Хоч о. катехит напевно служив Службу Божу в намірені українського народу, або за шкільну молодь, а вчитель коротко з'ясовував значення роковин, часто натякаючи на відносини нашого народу і між рядками повчаючи, як треба молоді працювати, щоб для народу здобути незалежність, то учениці переживали це болюче, тихцем бунтувалися, старалися бойкотувати таке "свято" абсенціями, чи поводитися неспокійно під час імпрези. Треба було великого тактовного поступовання дирекції і вчительського збору, щоб вияснити молоді необхідну конечність такого відзначування для збереження прав прилюдности школи. Коли отець директор Василь Лициняк запросив виголосити промову на святі II. XI в 1938 році польоніста вищих кляс гімназії Станіслава Вілька і учениці під час Богослужби навмисне кашляли і пчихали, проф. Вільк також кашляв, буцім то він також простуджений. А що він дуже гарно й тактовно вчив польської літератури, ніколи не ображуючи національних почувань української молоді, за це учениці шанували його. Тому й цього разу не прийшло до ніяких ексцесів. Поволі учениці перестали кашляти, а після Богослужби проф. Вільк виголосив таку промову про 11. XI, що з неї учениці навчилися дечого, як шанувати національні традиції і почування. Також писання карток на іменини Пілсуцького в березні 1931 р. відбулися без більших непорозумінь. Звичайно директор школи, сестри вчительки і вчителі впливали на молодь,

вияснюючи необхідніс таких імпрез і погамовуючи гарячі почування молоді, розуміючи її ідеали та інтерпретацію, її погляди на такі справи, більше емоційні як розумові.

Некалендарні імпрези

Деколи відбувалися неофіційні, принагідні імпрези, роковини, спогади чи зібрання з приводу актуальних подій. Це, напр., ще за першої світової війни згадка про табори в Ґмінді й допомогова акція для ґміндських скитальців. Поворот Митрополита Кир Андрея Шептицького вшанувала ґімназійна молодь святочним концертом та участю в величному привітанні Архиєрея у Львові. В книжці "Царський В'язень" 1914 — 1917, Львів 1918. (Накладом Комітету "Живого Пам'ятника". З печатні Ставропигійського Інститута. 194 — 3 нп. стор., іл. мала 8 ^{0} — Автор о. Василь Лициняк, непідписаний), на 183 сторінці читаємо, що в суботу, 15 вересня 1917 р. відбулася академія, влашована нашими громадськими установами у Львові в залі Музичного Інституту ім. М. Лисенка на пошану прибулого з заслання в глиб Росії Митрополита Кир Андрея. На цій академії, м.і., "учениця жіночої гімназії п. Володимира Переймівна виголосила дуже влучно привітний вірш Володимира Масляка п.н. "В святочний і радісний день повороту з далекого заслання і тяжкої неволі Й. Ексц. Митрополита, ґр. Андрея Шептицького". А на стор. 189 описано концерт гімназії СС Василіянок: "Того самого дня (17. вересня 1917) в годині 4-ій пополудні звеличано радісну хвилю повороту Високопреосвященного Митрополита у дівочій гімназії СС Василіянок. Під проводом учительського збору зібралася в гімназійній залі вся дівоча молодь і дожилада приїзду свого великого Покровителя і Добродія. — "Точно, о назначеній годині, приїхав Князь Церкви в товаристві кількох крилошан і вступив у мури сеї симпатичної і так заслуженої школи. Дівчатка, переважно в гарних народних одягах, уставилися в улицю. Ті найменші сипали високодостойному Гостеві квіти під ноги, а по хвилі вже розпочалося свято, яке так живо нагадувало неодну гостину великого Покровителя в часах перед Його вивезенням. — На програму повітання зложилися хорально-музичні продукції учениць заведення, гарний привіт маленької учениці з захисту ім. Митрополита Андрея Шептицького і кантата сирітського захисту: "Радуйся, Нене!" І продукції фортепіянові і гарна деклямація уч. Переймівної, яка з великим чуттям виголосила вірш Василя Щурата п.з. "В суздальській тюрмі", дуже добре вишколені хори народніх пісень — все зложилося в одну прегарну, хоч невибагливу, але серцем і любов'ю навіяну низку

пошани, вдяки і радости. — Завершилося свято справді клясичною промовою сеніора збору п. радника Наливайка. Учениці заведення пережили пропам'ятну хвилину своєї молодости і з наглядним пієтизмом хилили головки, переймаючи з рук свого Добродія і Мецената архиєрейське благословення."

Між стор. 102 — 103 тієї самої книжки є світлина: "Ґімназія СС Василіянок в поході". (під час тріюмфального повороту Митрополита Кир Андрея у Львові 10. вересня 1917 р.).

Революція в Росії в 1917 р. і визвольні змагання сприймали учениці з великим ентузіязмом та надіями на вільну суверенну Українську Державу. Не тільки відзначували вони пам'ятні моменти в розвитку революційних подій і творення української держави, як Берестейський мир, Перший Листопад, боротьбу за Львів. Тут треба відмітити не тільки відзначування таких пропам'ятних хвилин, але й численну активну участь учениць та абсольвенток гімназії в визвольних змаганнях, чи то в харитативній службі, (Софія Нагірна, Ярослава Кохановська), чи в бюрах, чи навіть у військовій уніформі (Олена Степанів). Домашня атмосфера й патріотичне виховання вдома і в школі і політичні обставини давали вихованкам гімназії СС Василіянок наснагу до жертвенної і відданої праці для свого народу, своєї держави.

З упадком визвольних змагань і настанням польської окупації учениці пережили важко перші вибори й арештування у Львові та на провінції, опісля смерть Ольги Бесарабової у Львівській в'язниці і рішення Ради Амбасадорів 1923 р. Такі сумні події відзначувано опісля роковинами, спершу явно, опісля через переслідування польською владою тайком. (Див. Наталія Леонтович: "Ключ".) Попри те молодь старалася організувати допомогу політичним в'язням, включаючись у працю в харитативних товариствах у Львові не тільки для політичних в'язнів, але також і дітей — сиріт у сирітських захистах. В 1922 р. зорганізували також одноразову пожертву із своїх харчів для допомоги голодуючим в Україні під большевиками в 1922 р. Ідея жертвування одноразового сніданку чи обіду стала в 1930-их рр. моральною потребою відмовити собі дечого з харчів і передати це для дітей у сирітських захистах. Це діялося тоді за ініціятивою учительки Софії Кандякової.

В 1930-их рр. довелося ученицям також відзначити масовий голод в підсовєтській Україні, смерть Михайла Грушевського (зібрання з рефератом д-р Дашкевичової і деклямацією), розстріл письменників і діячів культури під большевиками. Такі події відзначувано з великою повагою та достойністю, віддаючи пошану заслуженим людям і одночасно набираючи гарту духа для боротьби з окупантами українських земель. Участь у діях ОУН (таємна), згадки про названі і інші події

будили щораз більшу свідомість учениць і вказували їм способи та шляхи боротьби за волю народу, коли не ділом то словом, що їх також виховували на ідейних майбутніх громадянок.

Пластуни, між ними й учениці гімназії СС Василіянок, влаштовували різні змаги, як лещетарський, маратонський тощо. *Пласт* у нашій гімназії був організацією, що поруч педагогів була сильною виховною силою, вчила дисципліни, витривалости, товариськости, довіреної мовчанки і впоювала любов до України включно до самопожертви. Ці ідеали впоювали в пластову молодь творці українського Пласту, Іван Чмола, Іван Боберський, д-р Олександер Тисовський, Северин Левицький, о. Олександер Бучацький.

Дуже активні пластунки гімназії СС Василіянок крім згаданих: Уляна Сітницька, Стефа і Ганна Коренець, Маша Головка, Уляна Старосольська, Ірина і Дарія Гаврищак і ін. (Див.: ЕУ II, 2101-2107).

Кооперативна крамниця. (Шкільна кооператива) існувала спершу як пластова крамниця, але з ров'язанням Пласту мусіла перетворитися в кооперативу. Про це розказує кол. учениця Марія Прокопович: В 1932 р. проф. Ірина Лежогубська, яка теж учила в торговельній школі, припровадила з собою учня тієї школи, Сторощука. Він прочитав доповідь про кооперативну ідею. Того самого дня ми заснували кооперативу, яка працювала ще до 1939 р. Завданням крамниці було дати спромогу своїм членкам закуповувати потрібне шкільне приладдя на місці, плекати духа солідарности і придбати гроші на закупно площі на літнище, десь у горах". Див. також "Спогад" О. Манцібовича.

Читальня. В 1934 році основано Читальню, в якій об'єдналися всі самодіяльні гуртки. Читальня була відкрита кожного тижня один або два рази ввечорі. Тут читано деякі часописи, також прочитувано цікавіші реферати з поодиноких гуртків. Першою головою Читальні була Марія Прокопович.

Ірина Олексин (Феденишин) подає: В нашій клясі був гурток самопомочі, в якому ми під претекстом науки могли відбувати різні сходини і вивчати те, що під політичним оглядом було заборонене. Ірина Олексин виступала на імпрезах улаштовуваних гімназією, з промовами. Отець директор Лициняк казав написати промову, перевірював, поручав справляти й переписувати і тоді виголошувати, як казав, "на добро нашої школи". Учениця переписувала, а виголошувала те, що було заборонене.

Для оживлення товариського життя школа за ініціятивою VIII Б з 1936 р., влаштовувала "вечірки" разом із філією Академічної Гімназії. Ці вечірки були дуже популярні. Обидві гімназії давали поважні сценічні вистави, як "Суєту" І. Тобілевича, "Лісову пісню" Лесі Українки і ін.

Наталія Леонтович Башук

ОУН В ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК

Гімназія СС Василіянок на Длуґоша в роках 1930 — 1938 мала найкращого калібру виховників і патріотів коли йдеться про професорський склад, але маґічною силою була для учениць незвичайна індивідуальність професора історії і географії Олени Степанів-Дашкевич, яку ми просто обожали за її стрілецьке минуле і за чаруючий, милий спосіб відношення до молоді, а теж заступниці директора, яка для нас дефакто була принципалом школи, мати Северини Парилле. Обі ті великі (і в фізичному сенсі теж) постаті, мали просто маґічний вплив на формування особовости учениць, а їхня фінезійна психольоґічна і дипльоматична гра із непокірною, революційною вороже до польської окупації наставленою молоддю, була варта королівського чи президентського стільця. Ніхто із нас учениць мабуть не здає собі й досі справи, що ті дві великі дами стали для нас на ціле життя взором гідности, такту, сприту, а передусім сили характеру. Додавши до того професора Мечника, Миколу-Матієва Мельника, В. Лева, паню Витанович, Струтинську, директора Щурата, ми мали в них, що так назву, сприятливе національне запліччя, в якому могла існувати і діяти сітка юнацтва ОУН.

До юнацтва мене втягнули в четвертій клясі гімназійній в Яворові, де я цілі два роки вчащала, перервавши навчання у Львові через фінансові труднощі моїх батьків, учителів, тобто від третьої до п'ятої кляси. У тій патріотичній школі, яка жила духом проф. Чмоли мені вперше показали журнал на бібулці "Юнак", зі мною переводили довгі розмови на політичні і суспільні теми "старші" колеґи з п'ятої кляси, друг Гірка, Максимів, Карвацький, а літературу передавали через товариша шкільної лавки нині голову КВОР проф. О. Каліцінського. Там вперше на літературно-історичному кружку я почула гостру дискусію-апологію Крут між проф. Морозом, та учнем-прелеґентом М. Кулинечем, там уперше я написала свою "статтю",

діставши за неї "корону" на дуже добре від проф. Навроцького, там після завзятої оборони православ'я і непотрібного поділу церкви, казав мені о. проф. Кохалевич забрати книжки і залишити школу. Мої батьки затривожені "революційністю" своєї первородної віддали мене до гімназії СС Василіянок назад, ще й замкнули в Інституті, не знаючи, що й там кипіло патріотизмом.

Конфронтація моя із клясою відбулася на лекції фізики в темряві кабінету підчас дослідів над ртуттю. Велася "на тіц" розмова півголосом між Нюною Чижович та Іцком Осташевскою: "То не є "своя". Її викинули з гімназії за атеїзм". На те я встала і на голос заявила: "Я є націоналісткою. Всі справи мають підпорядкуватися добру нації, навіть релігія". Пані Кандякова — проф. фізики, засвітила світло, але ми всі вже пильно працювали над дослідом. З того часу я станула в проводі нашої шкільної юнацької сітки.

В кожній клясі, починаючи від третьої, підшукували дівчат із сильним характером, організаційним хистом, із суспільницькою жилкою та свідомих національно і творили із них трійки, або п'ятки. Звичайно в клясі була одна, найбільше дві п'ятки, а в деяких клясах взагалі не могли ми найти нікого відповідного. В моїй клясі, тобто тоді п'ятій була зорганізована: О. Сліпа, Н. Чижович, І. Олексин, М. Шавалюк, І. Остапчук, А. Заревич, Л. Ощипко, та більша кількість симпатичок як М. Осташевська, І. Хойнацька Н. Матвієйко та майже ціла кляса із виїмком кількох, що належали до тайного "Пласту" і їх там остерігали перед небезпеками приналежности до ОУН і трагічними наслідками нелегальної роботи. Перша моя зв'язкова і єдина, яку ми знали з-поза гімназії, була Ліда Соколовська, що збирала нас на сходини і проводила вишкіл у кімнаті допомоги політв'язням на Руській вулиці. Часто ми відбували сходини в парку на лавочці заміняючи гутірку на звичайну розмову, коли надходили прохожі, конспіруючись веселими усміхами. Поза сходинами не вільно було "говорити з ким можна, але з ким треба", тож тільки за кличкою. Прикладом були старші товаришки, як К. Зарицька, М. Коренець, І. Шухевич, М. Волинець, І. Селезінка, М. Колтунюк, яких ми підозрівали, що є членами ОУН по мілітарній поведінці.

Вишкіл це були ідеологічні гутірки, статті з "Сурми", "Юнака" чи "Студентського Шляху", редактором якого був Б. Дороцький, або прочитана лектура, як Крапоткін, твори Донцова, література про характер різних авторів у перекладах звичайно польських, інтерпретація історії, обговорювання політичних процесів, читання літератури із визвольною тематикою інших народів, напр. Ірляндії (О. Коннора "Замок Делі"). Величезним джерелом патріотичної школи були для нас твори польської літератури як "Пан Тадеуш", "Дзяди", "Пожоґа", "Лілля Венеда" та ціла маса примусової шкільної лектури польських і

світових клясиків, які інтерпретував проф. Вільк, чи Лев, а на сходинах ОУН ми їх ще більш чітко хотіли розуміти. Найсильнішим однак засобом виховання юнацтва були національні свята як 1. Листопада, які ми обходили в пивниці гімназії між горами вугілля вечером приготовивши програму, а часом навіть у клясі, як професори "нічого не знали", чи проби характеру із нагоди Крутянського Чину, коли то ми раненько перед навчанням ішли до церкви, а тоді цілий день проводили в пості і мовчанці, віддаючи заощаджені із харчів гроші на політ. в'язнів. Польський уряд не здавав собі справи з того, яке сильне, часом потрясаюче неґативне наставлення викликали у нас примусові святкування державних свят таких, як 11. листопада, іменини Пілсудского, 3. мая і ін. Доказом того хай буде пригода, яка трапилася нам, коли втікали зі школи, щоб не брати участи в концерті з нагоди 11. листопада. Кругом школи був високий мур і дроти та вийти без терціянки було неможливо, то наша кляса тікала криючись попід муром до манастирського саду, який лучив вул. Длуґоша із Зиблікевича, там була церковця СС Василіянок і ми думаючи, що двері церкви відкриті, хотіли вийти на вул. Зиблікевича. На жаль залізна брама церкви була теж замкнена, тож чуючи за собою "погоню" сестер, ми втекли на хори, але вони почали лізти за нами, отже відкриваючи якісь старинні двері ми найшлися раптом на вершку бані та побоюючись, що нас і там буде видно, почали скакати вділ у підніжжя бані де мур і темрява творили добрий сховок. Раптом почувся крик Влодки Зінко із четвертої кляси, що долучилася до нас. Вона зомліла і вже була тихо. Вечором повертаючись до Інституту ми знесли Влодку на руках і показалося, що вона мала зломаний обойчик, але сиділа тихо, щоб не зрадити нас усіх цілий день.

Практично в ОУН нас підготовляли до війни чи повстання, яке скорше чи пізніше мало прийти і визволити Західню Україну з під Польщі. Нас інформували про розвідку, медичну службу, кольпортажу нелеґальщини та практично вчили, як це робиться, тобто дівчата розносили пакунки з літературою, розліплювали летючки, пізнавали місто рисуючи пляни, збираючи на політв'язнів і т.п. Ходили ми часто крадькома, на всі реферати до "Жовтої Залі" на Рутовського.

У Львові часто відбувалися арештування, облави, тож наш зв'язок, умовлені пункти і праця часто переривалися. Остаточно я стала провідником юнацтва гімназії і наша кляса мала завдання будувати звена в цілій школі. Найкраще звено було в четвертій клясичній (були поділені кляси на гуманістичні і клясичні) де провадила звено Оля Єднорог та І. Козак. Зате, чи може з інших причин ціла майже наша кляса (із 48 тільки 8 здали матуру) були "спалені" при матурі і мусіли її за кілька місяців вдруге здавати. Це була мабуть дійсна причина, але безпосередною причиною було

"Мерітоне долєо" із латинського тексту, який ми перевели: "Мерітоне, болію!" мало бути "Меріто не долєо..." Крім цього були вже по матурі арештовані: Остапчук, Шавалюк, Олексин і я та інші, яких імена будуть в історії.

III

П'ЯТДЕСЯТРІЧЧЯ ПЕРШОЇ МАТУРИ ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

Василь Лев

З'ЇЗД КОЛИШНІХ УЧИТЕЛІВ ТА УЧЕНИЦЬ ГІМНАЗІЇ НА СОЮЗІВЦІ 12-13 ВЕРЕСНЯ 1964

Думка влаштувати з'їзд з нагоди 50-річчя першого іспиту зрілости в гімназії СС Василіянок у Львові, що припадав на 1964 рік, виринула на сходинах колишніх абсольвенток цієї гімназії в 1963 р. з нагоди їхнього 30-ліття матури, в Народнім Домі в Ню Йорку. Цю думку піддав колишній учитель тієї гімназії д-р Василь Лев. Ініціятивний гурток проголосив цей замір у часописах після порозуміння з більшим гуртком колишніх учениць гімназії, що живуть у Ню Йорку. Першим пляном було влаштування з'їзду всіх середніх шкіл, ведених сестрами Василіянками в Галичині. Нав'язано контакт з колишньою директоркою учительської семінарії СС Василіянок у Львові при вул. Потоцького, мґр. Надією Литвиненковою і розпочато акцію скликання такого з'їзду. Одначе, на жаль, не дійшло до взаємного порозуміння представниць усіх василіянських шкіл, бо завжди хтось мусить перешкоджувати доброму ділу. Тому розпочато працю над скликанням з'їзду тільки львівської гімназії.

Комітет з'їзду оформлено під проводом одної з перших абсольвенток й опісля вчительки цієї гімназії Софії Нагірної, зам. Левової. Заступницею а потім головою комітету була інж. Ірина Гаврищак Колтунюкова, секретарками обрано д-р Анну Ковалюк Лятишевську і Ольгу Жарську Дзядову, а касирем Любу Комар Прокопову.

В ході підготови з'їзду розіслано до колишніх учениць листки-за-

питники, потрібні для наміченої пропам'ятної книги гімназії, зорганізовано місцеві гуртки для контакту з головним комітетом з'їзду в більших містах скупчення українців в Америці (ЗСА й Канаді) — Філядельфії, Дітройті, Шікаґо, Бофало, Клівленді й Торонті і запрошено колишніх учениць гімназії на репрезентанток цих гуртків, для постійного зв'язку з діловим комітетом у Ню Йорку.

На запланований з'їзд відгукнулися учениці з цілої північної та південної Америки, з західньої Европи і далекої Австралії. "Зачули" про нього й колишні учениці поза залізною заслоною і надіслали вістки зі Львова, а навіть із холодного Сибіру.

В міжчасі перед з'їздом і після з'їзду стали появлятися в часописах статті про з'їзд і його вагу та про значення гімназії СС Василіянок у Львові в історії українського шкільництва, а також цікаві спогади колишніх учениць школи з більше чи менше особистими рефлексіями. До ділового комітету напливали зголошення до участи в з'їзді. Всі ті, що відгукнулися (крім тих, що поза залізною заслоною), прислали або привезли з собою на з'їзд деякі відомості, чи то про себе й товаришок, чи спогади і світлини.

Статті: Коротка замітка; в "Свободі", ч. 127, 8. VII. 1964: Пропам'ятна книга гімназії СС Василіянок у Львові. Д-р Василь Лев: Перед з'їздом учениць і вчителів гімназії СС. Василіянок у Львові. "Свобода", ч. 135, 23. VII. 1964.
Зоня Матійчук Мосійчук: Думки про з'їзд кол. учениць гімназії СС Василіянок "Свобода", ч. 160; 27. VIII. 1964.
Оксана Керч: До ювілейної зустрічі Василіянок. "Свобода", ч. 162, 29. VIII. 64.
Софія Парфанович: У горіховому саду. — "Свобода", ч. 165, 3. IX. 1964.

В "Свободі", ч. 168 з дня 9. IX. 1964. видруковано програму ювілейного з'їзду, і там таки ч. 170, 11. IX. оголошення про з'їзд п. з. Союзівка і околиця з кінцем цього тижня будуть всеціло під знаком "Василіянок".

Підготування з'їзду поступало ділово, енергійно й ефективно. Комітет, не зважаючи на протест деяких членок комітету, запросив на з'їзд наших владик включно з Митрополитом Ісповідником Кир Йосифом Сліпим, та всіх учительок і вчителів, що живуть у вільному світі. У відповідь усі владики прислали привіти й архипастирські благословення. Прислав привіт із Едмонтону о. Мітрат д-р Василь Лаба і о. прелат Теофіл Горникевич з Відня.

З'їзд почався в п'ятницю, 12. вересня 1964 р. реєстрацією в год. 7 — 10 веч. Приїзжі мали нагоду оглядати виставу світлин, вирізків статтей із часописів і публікацій про школу та її світле минуле, влаштовану під орудою мґр. Анни Кобринської, що вклала в це

багато праці, запалу й любови та досвіду. Учасники мали змогу оглядати світлини директорів, катехитів, ігумень, монахинь учительок, світських учительок і вчителів та визначних у нашому культурному житті учениць, а також прерізні ґрупи учениць у клясах, у шкільних гуртках, на дозвіллі тощо. Перед очима глядачів стала 33-річна історія школи під духовим проводом Митрополита Кир Шептицького, якого портрет висів на почесному видному місці.

В суботу вранці в год. 8-ій перед з'їздом відправили Богослуження для учасників о. Богдан Смик, парох Ютики і делеґат стемфордського єпископа Кир Йосифа Шмондюка. Годину пізніше відправив св. Літургію о. радник Петро Хомин, останній катехит гімназії з-перед 1939 р. Також уранці відправив Службу Божу о. прот. Коваленко в православному обряді. Того ранку продовжувано реєстрацію.

В год. 11-ій відкрито з'їзд в великій залі "Веселки", гарно вдекорованій мистцем Едвардом Козаком (Еком). На гарно прикрашеній різнобарвним осіннім листям сцені висів портрет Митрополита Андрея. Голова ділового комітету інж. Ірина Колтунюкова офіційно відкрила з'їзд. Отець радник Петро Хомин провів молитву і прочитав письмові привіти з архиєрейським благословенням від Верховного Архиєпископа і Митрополита Ісповідника Кир Йосифа Сліпого з Риму і Митрополита Кир Амвросія Сенишина, ЧСВВ з Філядельфії. На предсідницю з'їзду запрошено мґр. Іванну Кушнір Рожанковську, а на секретарок п-нь Марію Сенишин Горбаневу і Софію Федорчак Морозову.

З черги о. Богдан Смик прочитав привіти від Преосвященного Кир Йосифа Шмондюка, єпископа Стемфорду, Конн. Далі прочитано привіти від єпископа з Торонта Преосвященного Кир Ісидора Борецького, від о. митрата д-ра Василя Лаби, колишнього катехита гімназії, тепер генерального вікарія Едмонтонської Єпархії, о. д-ра Іринея Назарка ЧСВВ, довголітнього провідника Марійської Дружини в школі, а тепер ректора Духовної Семінарії в Римі, о. прелата Теофіла Горникевича, також останнього катехита гімназії. Решту привітів прочитано на післяполудневій сесії.

До почесної президії з'їзду запрошено чотири живучі в вільному світі перші матуристки, Олександру Дудкевич Ставничу, Домну Гупало Ясінчукову, Юлію Лужницьку Рудницьку і Софію Нагірну Левову, дві представниці останніх матуранток, Іванну Ярош Боб'якову та Христину Назаревич Баранецьку, а також учителів — крім уже названих — пп. Дарію Гриневич Витановичеву, Дарію Вергановську Винникову, Марію Вергановську Сташинську, д-ра Михайла Тершаківця, д-ра Петра Ісаєва, д-ра Василя Стецюка і д-ра Василя Лева.

Почесна голова президії з'їзду проф. Софія Левова виголосила

привітальне слово в імені перших матуристок, подякувала за жертвенну співпрацю всім членам ділового комітету, зокрема двом секретаркам д-р Анні Лятишевській та Ользі Дзядовій і мґр. Анні Кобринській за влаштування вистави. Також підкреслила значення з'їзду, скликаного для підсумування великої праці, що її виконала гімназія впродовж свого майже сороклітнього існування. Вкінці завізвала присутніх ушанувати пам'ять героїнь учениць гімназії, що жертвували своє життя за волю України.

Під час обідової перерви віталися учасниці з'їзду, з яких багато приїхало з родинами. Були це зворушливі хвилини, коли зустрічалися колишні учениці чи з тієї самої кляси, чи з різних кляс, після кільканадцятьох або кількадесятьох років і представляли собі своїх дітей або і внуків та пригадували незабутні, з перспективи часу в основному безжурні гімназійні часи.

На післяполудневій сесії прочитано ще деякі привіти від колишніх учителів та учениць і три доповіді:

1. Проф. д-р Петро Ісаїв: "Ідеал виховання в гімназії СС Василіянок". На тлі історії заснування і розвитку гімназії представив доповідач шляхи й засоби виховання учениць на майбутніх ідеальних громадянок, учених, суспільних працівниць, жінок і матерів.

2. Мґр. Дора Біленька Ракова: "Гімназія СС Василіянок очима учениці на тлі епохи". З перспективи часу доповідачка накреслила поважні та веселі моменти з життя учениць, згадуючи товаришок із шкільної лавки та вчителів, монахинь катехитів і директорів. (Доповідь видрукована в пропам'ятній книзі).

3. Проф. д-р Василь Лев: "Пропам'ятна Книга Гімназії СС Василіянок у Львові". Доповідач представив потребу видання пропам'ятної книги для збереження історії гімназії і накреслив плян її: а. Історія гімназії, б. Покровитель і Добродій гімназії Митрополит Андрей Шептицький, в. Сестри Василіянки — ігумені, виховниці і вчительки, г. Директори, катехити, ґ. Світські вчительки і вчителі, д. Марійська дружина, е. Шкільні гуртки, є. Списки учениць абсольвенток за роками і загальний список усіх учениць, що були в школі хоч кілька років, ж. Сильветки учениць, що визначилися своєю суспільною, науковою, літературною, журналістичною і мистецькою працею. Дискусія відбулася головно над останньою доповіддю. Дискутанти давали критичні завваги й уточнення щодо змісту пропам'ятної книги. Вирішено, в супереч поглядам тільки декого, видати пропам'ятну книгу гімназії більш менш такого змісту, як подано в доповіді. Книга має дати суцільну і всебічну картину життя одної з найкращих приватних середніх шкіл у Галичині.

Ввечорі відбувся бенкет, на якому знаменитим товстмастром була інж. Степанія Чижович Пушкарева. Під час бенкету виголошено ще

деякі привіти і такі доповіді:

1. Неоніля Кархут Мечникова про свого батька о. д-ра Спиридона Кархута, першого директора гімназії.

2. Марія (Маша) Головка Логазова про підпільно національну працю учениць школи.

3. Степанія Олійник Бернадин спогади про о. директора Лициняка, монахинь і світських учителів та визначних учениць школи в 30-их рр. Цей спогад був немов продовженням доповіді мґр. Дори Ракової про 20-ті роки в гімназії, одначе з трохи іншим підходом до проблеми. Через брак часу відпала доповідь проф. Софії Левової "Слово до молоді".

Після вечері була розвагова частина, влаштована проф. Євгенією Курилович Чапельською. Проф. Дарія Гординська Карановичева, мистць-піяністка відіграла кілька клясичних творів на фортепіяні. Пані Володимира Смикова відрецитувала кілька поезій Василя Щурата і Миколи Матієва Мельника. Вона виголосила їх із незвичайним вичуттям і зрозумінням змісту. Вкінці слово про Шевченка прочитала п. Марія Тарнавська Косовичева.

Довгий бенкет і трохи спізнений, молодь і старші винагородили собі танцями при музиці, що затягнулися далеко поза північ.

В неділю в год. 10-ій перед полуднем о. протоєрей Віталій Коваленко відправив Службу Божу в православній каплиці, а в год. 11-ій в греко-католицькій каплиці о. радник Петро Хомин, о. декан Мирослав Харина і о. Богдан Смик відправили Службу Божу, а проповідь-екзорту виголосив отець целебрант Хомин. Після Богослужби відправлено панахиду за спокій померлих душ Митрополита Андрея, сестер монахинь, катехитів, директорів і вчителів та учениць гімназії.

В 12-ій годині відбулося кінцеве засідання, на якому д-р Марія Кобринська прочитала резолюцію з'їзду і вибрано для видання пропам'ятної книги гімназії фінансову комісію, очолену мґр. Іванною Рожанковською і редакційну колеґію в складі: Василь Лев — редактор, члени: Софія Парфанович, Лідія Бурачинська, Марія Кобринська, Анна Кобринська, Марія Сташинська, Ірина Колтунюкова, Дора Ракова, Ірина Пеленська, Євгенія Храплива і Петро Ісаїв, з правом кооптації нових членів у міру потреби. Опісля спільна знимка. Мґр. І. Рожанковська склала підсумки з'їзду, успішного, позитивного, що без огляду на деякі недостачі, відбувся вдало, в родинній атмосфері.

Після обіду відбулися зворушливі сцени прощання. Багато учасниць та учасників не могли погодитися з думкою, що після так гарно проведених двох днів серед чудових Кетскільських узгір'їв, в прегарну погоду і в дуже гарній атмосфері під час з'їздових нарад та

імпрез, треба роз'їздитися додому, бо там ждуть нас інші завдання та обов'язки. Справді дні 12 і 13 вересня 1964 р. на Союзівці були всеціло під знаком "Василіянок".

З'їзд відбився великим відгомоном у пресі в Америці та Европі. Появилися такі статті:

1. Колишні учениці і професори гімназії СС Василіянок відбули на Союзівці свій ювілейний з'їзд, рішили видати пропам'ятну книгу. "Свобода", ч. 172, 15. IX. 1964.

2. Стежками молодости. (Доповідь — спогад мґр. Дори Біленької-Рак під час ювілейного з'їзду "Василіянок на Союзівці 12. вересня 1964). —'Свобода", ч. 178, 23. IXю 1964.

3. Леся Храплива: Золото і срібло. (Із з'їзду колишніх учениць гімназії — Сестер Василіянок у Львові. "Свобода", ч. 180, 25. IX. 1964.

4. Голос учениці гімназії СС Василіянок, учасниці з'їзду на Союзівці. О.А.Р. "Свобода", ч. 184, 1. X. 1964.

5. Д-р Василь Лев: Пропам'ятна книга гімназії СС Василіянок у Львові. (Доповідь виголошена на З'їзді учениць і вчителів гімназії СС. Вас-ліянок у Львові, що відбувся на Союзівці 12 — 13 вересня 1964 року). "Свобода", ч. 193, 15. X. 1964.

6. 50-річчя гімназії Сестер Василіянок у Львові. "Америка", ч. 174, 16. IX. 1964.

7. Юлія з Лужницьких Рудницька: Спогад про перших професорів української гімназії СС Василіянок у Львові. "Америка", ч. 181, 25. IX. 1964.

8. Серафим Архангел: На з'їзд Василіянок. "Гомін України", ч. 40, 26. IX. 1964.

9. Василь Лев: З'їзд учениць і вчительок/-ів/ гімназії СС Василіянок у Львові. "Українка в світі" (СФУЖО). Рік II, грудень 1964. ч. 4 /6/. стор. 8 — 11. 4⁰, цикл.

10. Проф. Степан Шах: "Альма Матер" СС Василіянок. У 50-ту річницю першої матури в гімназії СС Василіянок у Львові, 1914 — 1964. "Християнський Голос". Мюнхен, чч. 43 і 44, 25. X. і 1. XI. 1964.

Н.Б. Для підтвердження думки скликати з'їзд учениць усіх шкіл СС Василіянок подаю теж статтю: "Заклик до колишніх семінаристок та інституток Сестер Василіянок", підписаний дир. Надією Литвиненковою як головою і Ольгою Лісс як секретаркою організаційного комітету. "Свобода", ч. 46, 10. III. 1964.

ДОГОВІДІ І СПОГАДИ

Марія Кузьмович Головінська

ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ

(Спогад)

Учениці гімназії СС Василіянок, під проводом господарів кляс, виходили парами, кляса за клясою, по кам'яних сходах на вулицю Потоцького.

По городах сонце щедро розсипало сяйвом. Пестить листя дерев, кущів, забавляє найрізнорідніщими відтінями.

Тут і там безшелесно падуть листки. Сонце цілує ось ці перші, тихі, жертви осени теплим цілунком, бо прохожі необачно ступають по них, бо й вітер нераз іграшкою підкидає їх у жменях своїх.

У кожної учениці щонайкращий одяг та китиця квітів.

Сьогодні великий день: Митрополит Кир Андрей Шептицький вертається з заслання царської Росії у Львів.

У моїх руках нема китиці й очі не блукають, як завжди, городами, але вперто дивляться на хідник. Товаришки перешіптуються поміж собою, не торкаючи мене й мені цим разом добре так.

На станції, у тітки, обіцяно, що квіти дістану вчас, а однак я їх досі не маю.

Миготить сріблисте павутиння, усміхаються вікна кам'яниць, купаються в сяєві оксамитні троянди у квітниках, а у мене хвилювання усе більше й більше змагається.

Я так бажала щонайкращої китиці квітів для Митрополита Андрея... У мене тиха вдяка за те, що мого батька, у молодих літах під час місії на Поділлі, назначено місіонарем за ненадійну проповідь, коли треба було заступити неприсутнього священика. Видається мені, що проповіді батька найкращі від усіх, бо їх змістом сама любов.

Горою скручує трамвай у бічну вулицю. Ловлю його скрегіт та дзенькіт й біжу поглядом до зупинки.

Може побачу когонебудь з китицею квітів для мене?

Однак ніхто не йде назустріч. Опановую себе, як лише можу най-

більше, і заєдно вслухуюсь у найменший відгомін вулиці.

Вже видно найвиразніше у куті перехресть вулиць великий, дерев'яний хрест з Розп'яттям. Учениці старших кляс переходять на вулицю Вишневецьких, і знову безжалісно скрегоче трамвай.

І цей не привіз мені квітів!

Моя кляса доходить до перехрестя. Нижче вулицею дзенькіт трамваю. Ще мент непевного сподівання і на зупинці завважую кузинку з китицею багряних гвоздиків.

Тому, що своєю поведінкою не можу вводити безладу, простягаю руки і поспішно ловлю квіти у стіп хреста.

Тулю обличчя з невисказаною пільгою до китиці.

Є квіти! Квіти, які у цій порі цвітуть у квітнику моєї мами. Там... на городі поміж смереками.

І хоч ми йдемо вулицею, де багато простору й погляд може тонути у зелені та синяві неба, не нагромаджую вражень, щоб заховати ось ці картинки й занести в тісні мури кам'яниці.

Я насолоджуюсь квіттям та лину думками у квітник та й у простір довкола старенького приходства. Ловлю далекий пошум смерік, журкіт потічка, шум прудких хвиль потоку та гру смерік.

— Ти чого так вперто мовчиш? — товаришка.

— Хто? Я?

Я наче б пробудилася й завважую, що наближаємось до широкої вулиці поміж деревами каштанів. Тут уже не можна перешіптуватися.

Людей багато й все, а все напливають нові. Всі школи парами, люди з сіл у пестрих одягах, священики, військовики й кого тут нема!..

Царює якийсь особливший настрій, що підносить духово й об'єднює.

Всі усміхнені.

Кам'яниці й вулиця наче б відновлені. На небі ані хмаринки.

Й видається мені зібралися в одно хрустальні плеса гірських потоків з берегами, замаєними безліччю квіття, а сонце обдаровує усміхом кожний куток. Грається синявою неба, наче б хитоном Діви Марії і в цей пошум вулиці каскадами спливає радість.

Школи укладаються на площі перед двірцем, а очі всіх стежать за кожним відрухом. На плятформі всі представники.

І хоч у своєму житті не бачила ще такої маси людей, мене цікавлять двері вестибулю.

Та ще мент і у дверях з'являється висока, маєстатична постать Митрополита Кир Андрея у товаристві достойників.

Привіти представників.

Митрополит з усмішкою дякує й зближається до повозу замаєного квіттям.

Похід рушає вулицею осяяною соняшними променями. Де-не-де

стелить вулицю тихою, радісною, покорою листя. У стіп повозу; під ноги коням, під ноги розрадуваним людям.

Люди співають і повіз посувається так поволі, як поволі йдуть люди у напрямі храму св. Юра.

Сонце примикає вії й надвечірною усмішкою перебігає поміж деревами саду побіч палати, розсипає золотим пилком по бані храму св. Юра.

І грають дзвони.

Клоняться тінню дерева й стеляться тони м'яко на брук, на хідники, біжать розрадувані в обійми піднесених радістю душ, тонуть у людській масі тай розгублюються вулицями.

Учениці гімназії Сестер Василіянок приміщуються поміж першою і другою брамою перед святоюрським подвір'ям. Тісно товаришка побіч товаришки краєм самого хідника, куди має переходити Митрополит Андрей до палати.

Усе подвір'я, вся площа, битком забита.

І стає тихо, тихо, хоч маком сій. У всіх хвилююче ожидання.

На подвір'ю побіч палати сиротинець Сестер Василіянок із Сестрами. Одна Сестра просувається й пошепки:

— Слава! Квіти кидати!

Вдивляюсь уділ до брами.

Висока маєстатична, у чернечому одягу постать Митрополита Кир Андрея наближається і хоч на шляхетному обличчі малюється утома, воно промінює роз'ясненням.

— Слава! Слава!

Учениці гімназії Сестер Василіянок.

— Слава! Слава!

Заглушують голоси дівочі грімкі голоси маси людей.

Квіття стелить хідник. І мої багряні гвоздики один за одним на кам'яні плити.

А з ними частинка душі враз з пахощами ялівцю, гілок смерекових, папороті та й враз з пошумом лісів, грою сопілки, з журкотом потічка й прудкими хвилями потоку.

Видається, стелю у стіп Митрополита Кир Андрея все, що в моїй душі найкраще, найлюбіше, бо і квіття таке, як у квітнику поміж смереками, у квітнику моєї мами.

Вдивляюся в обличчя. Мене захоплює щось піднеслого, чого я не вмію окреслити й рука застигає.

— Всі квіти кидати!

Шепіт за мною.

Я отрясаюсь й спостерігаю, що у моїх руках є ще гвоздики та у останньому менті й вони падуть у стіп Великої Людини.

Кам'яні плити застелені найрізнороднішим квіттям й видається

мені, наче б ноги вагались топтати ось цей вияв радости й любови.

Глибокі, бистрі, очі прошивають кожного до дна душі, а роз'яснене усміхом обличчя клониться з подякою.

Та ще мент і маєстатична постать враз з достойниками зникає за другою брамою й з'являється на бальконі палати, щоб уділити благословення.

Кінчається великий день. День повороту В'язня у рідні пороги.

Вікна палати кидають роз'яснені пасма вниз святоюрської гори ген-ген на місто і люди тонуть у цих світлих пасмах, розходяться додому.

Для мене це незабутній день, у якому душа тринадцятилітньої дівчинки наповнюється піднеслими враженнями, кидаючи взаміну всі найкращі почування.

Найкращі почування людині, яка своїм поворотом привезла стільки радости та почуття захисту, повної опіки для ось цеї маси людей і для кожної людини зокрема.

І Львів стає цікавим, могутнім. Львів стає рідним.

Юлія Лужницька Рудницька

СПОГАД ПРО ПЕРШИХ ПРОФЕСОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК

В днях 12 і 13 вересня 1964 р. відбувся на Союзівці з'їзд колишніх учениць гімназії СС Василіянок у Львові. На цьому з'їзді, одначе, присвячено дуже мало пам'яті наших перших дорогих Професорів, а на пам'ять про них вони собі вповні заслужили.

Гімназія СС Василіянок містилась у прегарному будинку при вул. Потоцького ч. 95, на горбі. Входилося на довгий коридор із ясними, великими вікнами, звідкіля вже здалеку було видно, як ішли наші професори.

Перед годиною німецької мови, що її вчив нас проф. Іван Боберський, одна товаришка стояла завжди на сторожі і давала знати: "Тихо, дівчата, Бобцьо суне". Тоді, не зважаючи, яка була пора року, відчинялося в клясі всі вікна, бо "Бобцьо" так хотів. Ніякого светера чи плаща не можна було мати на собі. Нераз ми тряслися з зимна і чхали, але не було ради.

Професор входив до кляси, ми всі вставали й починалась лекція.

На годині проф. Боберського не можна було сказати слова по-українськи, бо він відразу відповідав: "Іх ферштеге украініш ґар кайн ворт".

У нижчих клясах вчив німецького проф. Людвик Сальо. Пригадую собі, що часто "завдавав" він нам вивчати напам'ять великі уступи в прозі, мотивуючи, що так виробляється пам'ять.

Латини вчив проф. Григорій Наливайко, надзвичайно добра душа. Ніколи не був сердитий, як дав якесь питання, а ніхто не вмів відповісти, то лише сказав: "Ціла кляса спить".

Пригадую собі, як багато пізніше, коли надійшли Різдвяні чи Великодні свята, я, його учениця, і мій чоловік, його учень, — а жили

ми тоді в Празі, Чехія — написали до проф. Гр. Наливайка карточку із святочними побажаннями, старенькому професорові так було приємно, що носився з карткою по цілому Львові й усім показував, як його учениці й учні пам'ятають і з чужини до нього пишуть.

Професором латини й греки в нижчих клясах був о. д-р Спиридон Кархут, один з основників і перший директор гімназії, строгий і вимагаючий, але доброго серця. Як питав, сідав коло учениці, щоб вона не могла шахрувати, й усіх знав по імені.

Історії вчив проф. Юліян Левицький, один із директорів, пізніший директор тернопільської гімназії. Поважний, майже ніколи не жартував, і рідко коли можна було бачити усмішку на його обличчі. З довгою бородою, був скупий на оцінки: в нього "дуже добре" майже не існувало.

Професором математики був Володимир Адріянович, пристійний мужчина, половина нашої кляси в ньому любилась, на його нещастя, одначе, більшість учениць ненавиділа його предмет, лише кілька вибраних, як Леся Глібовицька, Галя Галькевич, Леся Дуткевич, Домка Гупалівна, Сяся Нагірна і пару інших, могли слідкувати за його викладами; решта приготовлялись на чергові години або дрімали.

Релігію викладав мій Татко, о. проф. Леонід Лужницький. Я, як його дочка, мусіла здавати релігію перед іншим катехитом — о. проф. Іваном Туркевичем.

До цієї здавки солідно мене приготовляла одна з моїх найкращих товаришок, Олександра Кулачковська, дочка директора банку "Дністер", д-ра Ярослава Кулачковського. Пристрасно любила і захоплювалась викладами мого Татка, називала мого Татка своїм татом, бо свого, якого дуже любила, дуже скоро втратила і взагалі до моїх батьків була дуже прив'язана.

По матурі Кулачковська вступила до манастиря, де прийняла ім'я Марія, а навіть який час Мати Марія була учителькою гімназії, але не довго, бо здоров'я їй на це не дозволяло.

До української літератури ми мали кількох професорів. У нижчих клясах викладав українську літературу д-р Осип Макарушка, д-р Ярослав Гординський, батько відомої піяністки Дарії Каранович, проф. Михайло Тершаковець, поет Петро Карманський, а при матурі питав нас проф. Платон Лушпинський. Польська література (за австрійських часів) була надобов'язковим предметом. Учив її поляк, проф. Вітолд Висоцький. Викладав гарно й цікаво, але ми тоді вчились не для знання, але щоб не дістати злої оцінки.

В нижчих клясах польську мову й літературу викладала пані Олена Бережницька, яка теж учила зоології та ботаніки.

Проф. Марія Мотюківна вчила логіки й психології; пізніше

вступила до манастиря.

При матурі питав історію о. Богдан Бодянський. Пригадую собі, що історію викладав із польських підручників, якими обкладав цілу катедру і солідно приготовляв нас до матури, даючи кожній по три обширні питання до підготови.

Грецької мови при матурі питав проф. Микола Полєк. З довгою бородою, був дуже лагідної вдачі.

Моїм директором при матурі був уже о. Теодосій Лежогубський. Постать незвичайно привітна, лагідна і завжди усміхнена. При матурі так ставив питання, щоб помогти абітурієнтці.

Предсідником при матурі був д-р Іван Копач, людина великого знання, строгий та вимагаючий, і, на наше нещастя, мішався до всіх предметів.

Як сьогодні бачу, хоч із цього часу минуло 50 років, як під час матуральних відповідей, наш Дорогий і Незабутній Митрополит Кир Андрей сидів у глибокому фотелі і так успокоююче впливав на нас, немов Святий, і своїми прегарними синіми очима неначе просив професорів, щоб нас перестали вже питати й мучити...

В моїй пам'яті залишився дім моїх директорів, пп. Кархутів і Лежогубських, як дім високої культури, патріотизму і щиросердечної гостинности. Всіх моїх професорів згадую тепер з великою пошаною.

От і все, що я затямила зі шкільної лавки й написала, бо "верба волянт, скріпта манент" (слова улітають, написане залишається).

Домна Гупало-Ясінчук

МОЇ СПОГАДИ ПРО НАШУ ГІМНАЗІЮ

У шкільному році 1906/7 о. д-р Спиридон Кархут оснував під протекторатом Митрополита Андрея Шептицького першу українську дівочу гімназію СС Василіянок у Львові. Манастир СС Василіянок містився в цю пору при вулиці Зибликевича. Від неї тягнувся довгий сад аж до вулиці Длуґоша, а при ній був був обширний будинок, в якому приміщено новозасновану гімназію та інтернат для гімназисток.

Спочатку засновано тільки першу клясу. При кінці року приїхав державний інспектор, іспитував учениць і гімназія дістала право прилюдности на першу клясу.

Учили нас найліпші професори академічної гімназії і філіялки, бо нашому директорові о. Кархутові дуже залежало на тому, щоб учениці були добре приготовані та щоб гімназія вповні заслуговувала на це право прилюдности. Як почав ближатися кінець шкільного року, то ми постійно чули від нашого директора, що вчив нас латини, від нашого катехита о. Леоніда Лужницького, від нашого господаря кляси, проф. Володимира Адріяновича та й взагалі від усіх професорів:

— Панночки, прошу вчитися! Прошу вчитися, бо від вас залежить будучність нашої гімназії; ви своєю пильністю і наполегливістю мусите виробити право прилюдности для цілої школи. —

І ми вчилися, бодай наші професори, що вчили також в обох мужеських гімназіях, додавали нам охоти твердженням, що ми робимо ліпші поступи як хлопці.

Учениці, що жили в інституті при гімназії, завжди по обіді мали дозвілля, яке звичайно проводили в малому огороді-садку, що був відгороджений парканом від гімназійного подвір'я. Це був наш огород, бо крім нього був ще згаданий, великий сад між гімназією і

вулицею Зибликевича, але ми не мали до нього права вступу; був це город семінаристок.

Коли ми були у п'ятій клясі, настоятелькою інституту була сестра Діонисія. Була це хорватка, її бесіда була мішана напівукраїнська а напівхорватська. Була строга і хотіла держати велику дисципліну.

Як було гарно, то сестра Діонисія по обіді виводила нас парами до садка, де ми гралися аж до дзвінка, що скликав на науку. Там найменші скакали на одній нозі, або перекидали шнурок через голову, а відтак скакали через нього. Деякі бігали поміж деревами і ловилися, а найбільші, як ось ми, ходили і говорили. Аж дивно, відкіля набралося стільки тем до говорення, а ми постійно говорили і не могли наговоритися.

Одного разу прийшов до нас о. Давида із церкви св. П'ятниць. Був це Василіянин, наш візитатор. Він стояв із нашою настоятелькою у хвіртці. Вони дивилися на нас і наші забави та мабуть обговорювали кожну поодиноку групу. Задзвонив дзвінок і ми повернулися парами до вчальні.

Учениці приготовлялися пополудні до лекції на наступний день у найбільшій шкільній клясі з великою естрадою, бо ця кляса була також пописовою залею. В ній відбувалися шкільні концерти, представлення, забави, проби хору тощо. На естраді була таблиця і стіл з кріслом для професора, а пополудні сиділа при ньому виховниця.

Як ми входили до кляси, сестра Діонисія за якийсь непослух казала нам стояти навколішках за таблицею.

Було нам боляче прикро і соромно, бо наші товаришки, що жили у батьків або приватно, були вже паннами, ходили на вечорниці, а деякі навіть на балі, бували у товариствах, мали хлопців. За одну навіть говорили, що буде виходити заміж, а ми.... — ідіть за таблицю клячати! — Ми розстелили свої светери на землю і вигідно посідали. Не шоб ми мали богато цивільної відваги і здобулися на бунт проти такої невмісної кари, а просто тому, що сестра за столом і так не бачила, чи ми клячимо, чи сидимо за таблицею. За те ми добре бачили всіх товаришок і щоб не показати свого упокорення, робили до них всякі міни, мовляв: — Ви мусите вчитися, а ми собі гарненько сидимо і нічого не робимо.

Нараз Марушка Раставецька почала чогось крутитися, вертітися, сміятися і сестра післала її також за таблицю клячати. Вона вхопила під паху якусь паперову коробку і, підскакуючи, прийшла до нас. Примістилася вигідно між нами на підлозі і відкрила коробку. А там... Боже, Твоя воля! На потіху і розраду нашої сумної долі цілий миґдалевий торт, крухі тістечка переложені мармелядою, горіхові тістечка та ще й нуґат. Вона якраз сьогодні пополудні дістала пакунок з дому.

Тепер, заїдаючи ці предобрі речі, ми вже справді дивили ся згори на цілу нашу клясу, а вони ласим оком споглядали на все те добро, яке ми неначе наперегони старалися чимскорше знищити і мабуть жаліли, чому то і вони не провинилися. Зазвонив звінок на вечерю і наша кара скінчилася.

По вечері прийшов до нас "Дзядзюньо", це старенький священик о. Дольницький. Казали, що йому вже йшла дев'ятдесятка. Він був безженним, богословіє студіював у Римі, мав прекрасний тенор і нераз співав у присутності Папи. Дзядзюньо дуже любив дітей і часто до нас заходив. Як сестри так і дівчата відносилися до нього дуже гарно, з великою пошаною та любов'ю. Як уже відходив, старші дівчата кинулися помагати йому вбиратися. Одна держить шапку, друга шалик, третя паличку, інші натягають нагортку. — Дзядзюню, Дзядзюню, а куди Дзядзюньо тепер ідуть? — А відповідь звучала — До Духовної Семінарії, дітоньки. — І дітоньки напихають кишені футра листами до семінаристів... а семинаристи вже поможуть Дзядзюневі розібратися і найдуть дорогу до його кишень.

Леся Глібовицька була сиротою. Вона жила у свого дідуня на селі, недалеко Зборова. Був це старенький священик, вдовець, який сам її виховував і сам учив від найменших літ до третьої гімназійної. Він дав її найкращі основи навчання і вщепив у неї глибоко розвинуте почуття обов'язку й точности.

Якийсь час ми разом училися. Ця наука звичайно виглядала так, що ми по обіді проходили і проговорили весь рекреаційний час, а відтак в клясі підчас приготівки ще докінчували свої розмови. По вечері я звичайно хотіла вже йти до спальні, але Леся не погоджувалася, мовляв:

— Ми промарнували ціле пополудне, то тепер мусимо бодай перекарткувати завтрішні лекції, повторимо з пам'яті, що зможемо, а чого не знаємо, то таки будемо мусіти прочитати.

Вона була світилом не тільки нашої кляси і нашої гімназії, але професори казали, що і між хлопцями не знають нікого, хто їй дорівнював би. Була свідомою українкою, хоч в тих часах багато наших старших громадян, головно священиків були москвофілами. Так було і з її дідунем і тітками і як російська армія у 1915 році залишала Галичину — то всі вони виїхали на схід. Казали, що студіювала у Харкові медицину, захворіла на тиф і на весні свого життя залишила цей світ.

Моя сестра ходила до учительської семінарії Українського Педагогічного Товариства у Львові, яка тоді містилася при вулиці Сикстуській. Я ходила там до виділової школи.

Від найменших літ найбільшим моїм бажанням було студіювати медицину. Якраз почався був новий шкільний рік, як я усвідомила

собі, що у Львові вже від двох літ існує наша дівоча гімназія, та що як хочу студіювати медицину, то мушу мати скінчену гімназію. І нараз я зробила своїм сестрам велику сцену з плачем і сльозами, щоб переписали мене із виділівки до гімназії. Директор гімназії о. д-р Кархут був також професором моєї сестри і вона звернулася до нього.

Я була доброю ученицею і можна було надіятися, що перейду іспит із усіх предметів, але латина...? Вони вчилися вже два роки по вісім годин тижнево, а я не знала ані слова. Іспит мав бути за чотири дні. Сестра обіцяла, що возьме доброго інструктора, який і по іспиті буде мене вчити, щоби я могла надолужити пропущене.

— Надіюся, що ваша сестра буде такою взірцевою ученицею як ви — сказав директор, — нехай приходить до іспиту.

Прийшов інструктор, ученик сьомої кляси, Дмитро Бобанич. Що мож зробити на протязі чотирьох днів? Взяв підручник латини на другу клясу, перевів один уступ, а я повторила і так проробили ми кілька лекцій.

День перед іспитом сказав інструктор зі страхом: — Господи! що було би, якби ви так помилилися і місто даного уступу перевели якийсь інший? Одначе я була певна, що такого не може статися, бо в кожному уступі було щось характеристичного як довжина наголовка і цілого уступа, якісь імена чи то у наголовкові чи в уступі як: Сулля, Ґракхи, Сціпіо і.т.д. Я також засвоїла собі деякі латинські слова, як ерат, фуіт і.т.д., і це також помагало мені багато в орієнтації. По вдалім іспиті п. Бобанич приходив дальше і тоді ми вже головно звертали увагу на граматику.

Одного разу ми пішли в гості до пн. Романовичів із Поморян. Влодко Романович ходив до гімназії роком вище від мене і дуже дивувався, що я не знаю, що воно таке "шахрайки". Приніс їх з другої кімнати цілий стіс і дав мені якраз ту книжечку, що була потрібна до "Непоса". Другої днини мій інструктор дуже дивувався, що я нараз все знаю, як довідався про причину то сказав, що я вже не потребую його помочі і перестав ходити на репетиції.

Ми були вже у сьомій клясі. проф. Адріянович був нашим господарем від першої кляси починаючи.

Одного разу, а було це якраз по конференції, він прочитав нам наші висліди з науки, сказав декілька завваг і почав викладати. По годині вийшов, а при дверях вже чекали на нього п'ятачки. Обступили тісно зі всіх сторін, навіть зі заду стояла Міцька Федак та й зацьвірінькали як стадо горобців: — Пане професоре, пане професоре, як там випала наша конференція? —

— Але ж панночки, я не є вашим клясовим, я не звертав на це уваги. —

— Але пан професор напевно чули, що про мене говорили —

засипували його питаннями і так окружили, що не міг ані кроку ступити. Відтак Міцька відступила та й і інші розступилися і дали йому дорогу.

Проф. Адріянович цього дня мав дижур на павзах, тому не пішов до канцелярії тільки проходжувався по коридорі. Діти чомусь дивилися на нього, головно як був відвернений до них плечима, а потім хіхотали, а декотрі і голосно сміялися. Пішли і ми подивитися, що це за комедія. А в нього на плечах велика, біла картка на якій написано:

— Очі пивні, дуже дивні,
нич нового,
бо вже звели неодного! —

Господи, але ці п'ятачки то справді гусенята, навіть не знають, що наш Адріянцьо може звести не одну, а не неодного. Ах, всі завидують нам Адріянця, бо справді ні одна кляса не має такого гарного і доброго господаря кляси як ми. І так, підскакуючи, ми побігли на годину.

Надходила зима і з першим листопадом почали топити в печах. Таке було правило. Ніхто не звертав уваги на те, чи тепло, чи студено, тільки придержувалися правила. Як ми приходили по вечері до спальні, то в печі весело горів вогонь, а в спальні було приємно і тепленько, але в ночі ставало щораз студеніше. Ранком вікна закрижаніли розмальовані морозом, а зуби мимохіть почали дзвонити, тому дівчата натягали пончохи вже в ліжку та й вбиралися на ліжках.

В осьмій клясі я вже не мешкала в інституті. Мовляв на приватці більше спокою і можна буде ліпше підготуватися до матури. І так я зажила в нашої шкільної товаришки Зоні Шпитківної, пізніше Шумеєвої. Ми жили там в трійку разом з Міською Анастазієвською. Ми багато говорили про матуру, але властиво так багато не вчилися. Я дістала була книжку "Найновіші технічні винаходи" і так зацікавилася нею, що як тільки прийшла зі школи, то зразу бралася до читання, аж одного разу батько Зоні казав, що мусить сварити на мене, бо як же? Матура за плечима, а я книжки читаю! На ділі ця книжка стала мені дуже в пригоді, бо при письменнім іспиті з українського ми дістали три теми, а одною з них була "Чоловік у боротьбі з природою". Я вибрала цю тему і навела якраз з цеї книжки багато технічних винаходів, як засіб людини у боротьбі з природою. Ця задача інспекторові особливо подобалася і він дуже розхвалив її при матуральній комісії. Та похвала мала благодійний вплив на мене, бо додала відваги і смілости при матурі. А цього було потрібно, бо наша чвірка була дуже сильна. Належала до неї і Леся Глібовицька — значить треба було неабияк відповідати, щоб добре представлятися при такій конкуренції. Крім цього на нашу матуру мав прийти

Митрополит Андрей, отже треба було пописуватися та й не можна було завести надій, які покладала на нас наша інституція.

Предсідником при нашій матурі був державний інспектор д-р Іван Копач. Пострах усіх абітурієнтів, бо він втручувався до всього, до кожного предмету і до кожного питання. І справді — як тільки перша наша матурантка прийшла до таблиці і почала надумуватися від чого починати, він зразу облив її студеною водою: — Най пані не оглядаються ані по товаришках, ані по професорах, бо ніхто вам не поможе! Прошу брати крейду і писати. Облив він студеною водою і мене, бо як прийшла черга на мене — то я зразу вхопила в ліву руку губку, а в праву крейду і хотіла писати. Цей мій поспіх видався йому підозрілим, бо він зразу зареаґував: — Ні, ні прошу так не спішитися, ми собі перше поговоримо, як ви думаєте розв'язувати цю задачу.

— З якої ділянки математики є ваша задача? — запитав — з аналітики — А може знаєте, що це слово означає??

— Є це грецьке слово, що повстало з двох частин: аналіо — розв'язую. —

— З якого приблизно часу датується початок аналітики?

Моя шкільна товаришка Анда Остапчук, що ходила роком від мене нижче, мала свояка Станиславського, що студіював стислу філософію і я нераз діставала від них філософічні книжки, які з великим зацікавленням читала, тому могла відповідати на його запити. Інспектор аж набрав ліпшого гумору, як перейшов зі мною майже цілу грецьку філософію.

З латини я дістала питання з Плінія. При кінці мого перекладу отворилися двері і увійшов Митрополит. Інспектор мабуть хотів звернути на релігійні теми, бо запитав, чи я не знаю хто приблизно у тому самому часі як Пліній, але у нашій християнській церкві також писав такі листи... а потім додав, такі листи ... посланія?

Тоді я вже була вдома. — Св. апостол Павло — відповіла. І питання звернулися в напрямі мучеників, пустинників, угодників Божих. У третій і четвертій клясі я дуже захоплювалася життям святих і цілими днями їх читала, так що на цім полі я напевно могла дорівнювати богословам. По закінченню Митрополит висказав своє задоволення і побажав мені успіхів у життю.

По закінченню одного предмету ми діставали питання з другого, йшли до лавок під стіною на кінці залі і там приготовлялися до відповіді. З українського я дістала уступ із літопису Нестора. Втім перейшов попри мене проф. Наливайко, показав пальцем на якесь "И" і шепнув: Аккузатив від займенника. — Яке-ж то було моє здивовання,, як я сіла при столі а інспектор тикнув на те саме "И" і запитав, що воно означає

І так щасливо я здала матуру, а таки ще довгі роки нераз зі

страхом будилася в ночі, бо снилося, що маю здавати матуру. Опісля з великою полекшою зітхала, бо не тільки я але й моя донька вже була по матурі.

Здала я матуру і залишила раз на все свою гімназію, залишила й рідну країну, бо вкоротці по нашій матурі вибухла перша світова війна, а я виїхала на захід до Відня. Згодом залишилася у Чехословаччині і жила з ріднею на Срібній Землі. Потім виїхали ми ще дальше на захід за океан і мабуть ніколи вже не побачимо своєї Батьківщини, не побачимо ані Поморян, ані Львова, ні Ужгороду, ні Києва, ніколи... ніколи...

Софія Парфанович

У ГОРІХОВОМУ САДУ

(Перед з'їздом бувших учениць гімназії Сестер Василіянок у Львові)

I

До вступного іспиту батько підготовляв усіх дітей сам. Цілий рік виковували граматику, робили рахунки, писали. А вже найгірше було з німецькими прийменниками. Довго вечорами гомоніли в хаті дитячі голоси in, aus, zu... Вони могли остогидити оту цілу гімназію, якби не гексаметри, що їх рівно відмінював старший брат у сусідній кімнаті. Вони звучали як музика і розказували про війни та старовинні події, воскрещали Ахілла Богорівного й Агамемнона, малювали Гелену в прекрасних кольорах. І хотілося слухати ще й ще про них, мандрувати з Одисеєм, плакати разом з Пріямом і колись може... бути пірваною Парисом. Але покищо треба було замінювати десяткові дроби і писати задачі. Батько бо не знав жартів, а іспит уже за декілька днів.

Потім прийшов страшний день.

Вузькі коридори, схвильовані батьки, застрашені діти, сестри в чорних габітах і професори. О, грізні професори, що від них залежали наша доля і успіх батькових зусиль. Не диво, що я, побачивши пана з черевцем у чорному довгому одягу зловила його за руку й поцілувала. Бідний професор Адріянович почервонів, вирвав руку й сховав за себе. Потім батько розказав удома про мій вчинок, і з мене сміялися і після того ще довго цим дошкуляли.

Почався шкільний рік. Перший шкільний рік у гімназії Сестер Василіянок у Львові, при вул. Длуґоша 17. Пам'ятаєте оте мале приміщення в прибудівці манастиря? Ах, та гора, та стрімка гора! Здавалося, що стояла школа на недосяжних висотах. Але було біля неї щось чудесне: подвір'я і сад. Подвір'я невелике, зате сад! Тягнувся він аж до Зибликевича і був повний заборонених чудес.

Оце починається день, цілих п'ять годин на шкільній лавці. Ох, як довго тягнулися ті години, як важко було діждатися дзвінка — найчудеснішої події в школі. Пам'ятаєте його? То сестра калатала ручним дзвіночком, вийшовши з канцелярії на коридор. Мабуть, не було кращої музики, здається, ніяка симфонія не звучала солодше.

Бігцем на подвір'я! Шнурок в руки і — давай стрибати! М'яч, о м'яч! І "кляси". Не ті нудні кляси, що в будинку, але ті, нарисовані камінцем на землі, поділені на паристі квадрати з непаристою "матурою". Кидаєте камінець з кляси в клясу, стрибаєте на одній нозі і пересуваєте нею камінець. Та що вам описувати цю незабутню забаву. Вона була напевно більша, як радість, від переходу з одної, дійсної, в другу клясу.

Боже мій стільки там тих кляс ще, скільки іспитів, свідоцтв, задач! Мабуть таки чари кинула на нас гімназія в горіховому саду, бо не тільки чверть життя прийшлося сидіти на її, а далі на університетських лавках, а опісля ще на чверть сторіччя вернутися до них на Новій Землі. Страшні передіспитові сни, що викликали дрижаки, стали дійсністю, там чи тут, на старі роки.

А все те, в гімназії у горіховому саду. І з гексаметрів, чудесних Гомерових казок, Овідієвих чарівних "Метаморфоз", що їх сам директор о. Кархут учив у привілейованих клясах і професор Наливайко в інших. Ми бо завжди були горді, коли нас учив сам директор, а ще такий філолог, як отець Кархут. Ми дивилися на нього з побожною пошаною, і був він для нас творцем чудес.

Старий Наливайно, іноді називаний Гриць або "ке", бо такої приставки часто вживав, гикаючись трохи, не мав такого авторитету. Або ця граматика! Пам'ятаєте грецьку граматику? Свинство, правда? Оті деклінації, коньюгації, коровації, як жартома казав мій брат, ті страшні синтакси! Але без них можна було досконало розуміти Іліяду й Одисею, "екс абрупто" перекладати Демостенову промову чи Платонів Симпозіон, як це згодом робила я. Бо я була досконалою ученицею, мови йшли мені дуже легко, але ані граматики, ані математики я ніколи не потрапила навчитися. І так уже залишилося.

Може виною вчителі? Оце бо лекція математики. Панію Бережницьку пам'ятаєте? Всі ми любили її на забій, на смерть. Була така добра, така лагідна, така поблажлива! Мене питала раз на півроку. Вислід: до кінця гімназійних студій я не вивчила... таблички множення. І тому, що тепер в Америці треба в моєму фаху заміняти грейни на грами, інчі на сантиметри й обчисляти відсотки при записуванні ліків, я маю з собою завжди... шахрайку, як це називають в школі. Тільки, що я не ховаю її під лавкою або в секретному кутику одягу, а тримаю зовсім леґально на бюрку чи в своїй лікарській торбі. Та ось скінчилася година. Навіть милої пані Бережницької! І знову на

подвір'я!

Марійка Чорна, що мала хвартушок з гуцульської вовняної тканини, такий червоний, була збиточна, але Сосенко — було їх дві, і не пам'ятаю, котра з них була докучлива. Ноця Боярська була лагідна і завчасу розмріяно очікувала свого Париса. Леська Гнатюк пишалася своїми косами і завжди шепталася з своєю родичкою Цьопою Волянською. І інші. І поділ касти. Одна одну питала товаришки: "Що робить твій тато?" Якщо не був зі Львова і не був високим службовцем або ксьондзом, з такою не приязнилася. Але я гралася в кляси з Марійкою Чорною, хоч і належала до "аристократії". Її батько був сільським учителем, і вона щипала мене під лавкою, коли їй треба було підповідати. Бувало, гралася в кляси з Даркою Лежогубською, що була старша від мене на рік, носила окуляри і мала тонкі ніжки.

(2)

Але чомусь ми радо гралися разом, хоч то не випадало з старшими на рік приязнитися "смаркачам". До того ж Дарка називала мене "Зоською", а я того не любила, бо в нас була служниця Зоська. Потім знову дзвінок.

Юльцьо Левицький був поставний, стрункий і мав темну, доволі довгу бороду і карі очі. Може навіть дехто підкохувався в ньому. Він розказував про Єгипет і піраміди, про королеву Клеопатру, про висячі сади Семіраміди, про Картаґіну.

За вікном була осінь. Залоте сонце крізь шкільні вікна ласкаво мережало стежки на лавках, на зшитках і на головах дівчаток, що похилились над зшитками. Відкіля, відкіля несло воно нам привіт? Вже бо світ поширювався до безкраю. Може Юльцьо вмів його нам поширити, а може молодеча уява яскраво малювала широкий світ: африканські степи і праліси роїлися безліччю диких тварин, копальні Йоганнісбурґу обіцяли безцінні самоцвіти, водоспади Вікторії своїм шумом глушили тугу за широким світом. На стіні висіли картини з ґайзерами у Єлловстонпарку, з грімкою Ніягарою. Там була предивна, чарівна Америка. І хто міг знати що оті дівчата розсіються колись по світі, і світ стане для них дійсністю, світ далекий, з чарівних книжок і картин?

І знову перерва, і ми забували далекі мандрівки Юльцьових годин і вибігали в сад. Була це наче з отих книжок зачарована, заборонена країна. Одна дірка в паркані, один виламаний кілок і, коли тебе не помічали, ти могла пропасти в саду. Нам він видавався страшенно великим, і стежки в тій його частині, що прилягала до монастирського саду на Зибликевича, не кожному були знані. А там цвіли осінні квіти, червоніли на гілках яблука, грушки падали на смарагд травника

і великі горіхові дерева час від часу скидали тобі ласкаво горіх. О, вилізти на дерево й зірвати сливку! Але швидко, щоб не надійшла яка сестра і не зловила на лихому вчинку. А потім сховати ту сливку у кишеню чи в рукав, сливку, зірвану з дерева, що пахне осінню й смакує медом. Одна-єдина, але який скарб, який чар!

Що?! Вже десь дзвінок. Ледве долітає до саду. Бігцем.

Ось вже Бобцьо-Боберський входить в клясу пруживим кроком спортовця. З-над темно русявої борідки прозоросині, розумні очі. Говорить виключно по-німецьки, ні словечка по-українськи. Але яке щастя, яка насолода дістати назад свій зшиток з дописскою червоним чорнилом, дрібним, гранчастим письмом "зер ґут", і ще до цього: "учениця завдала собі труду" або "старанно вивчене й добре опрацьоване". Оці дописки наймиліші і давали радість на довгі тижні. Потім він читав вірш "Проклін співака".

Слова Боберський вимовляв протяжно і з притиском. Ми бачили розкішну багряну троянду, як розцвітала вона вранці в королівському саду. Королева, чудова, як ангел, кидає її співакові. Старий, суворий король поривається і топить свій меч у молодечих грудях співака. Прокльоном сліпий співак карає злочинця; западається в безодню замок, і тільки руїни його чорніють розсипом каміння.

Завтра кожна з нас деклямуватиме оцей вірш, і то у вічі цілій клясі. І для не одної, що досі була слабою ученицею, засяє сонце: Бобцьо напише в її зшитку похвалу за добру деклямацію. Але для тої, що була досконалою ученицею, померкне радість на довгі дні, Бобцьо бо написав: "Добре вивчене, але не добре виголошене". Вночі сльози звогчать подушку і біль образи та розчарування ще довго ятрітиме молоді сподівання. Аж поки ранок не закличе знову до школи і ласкаве горіхове дерево не скине потайки свого горіха. Розлупати чорну шкіру, а під нею свіжа, дерев'яна покрива. І пахне, як пахне! Горіх цей сховати глибоко, радіти ним цілий час науки, принести до дому і з шкаралупи зробити човника і пускати в мисці з водою, а зернятко з'їсти крадькома від інших дітей. Ні, найкращі, найліпші в світі горіхи ростуть в манастирському садку.

Що ж вам ще сказати про школу, нашу школу там, на Длуґоша? Ви любили її, ви любили все: церковцю на Зибликевича і маївку вечірнього травневого часу, ви любили й подивляли сестер у чорних габітах, ви шанували директора і вчителів. Бо ви були підлітками-дівчатками, ви були повні любови, і все, чого ви доторкалися, мало печатку ваших почувань. Ви любили свою лавку й подругу, що сиділа поруч, любили гексаметри й пентаметри, Горація й Софокла, мандрівку в світ. Ви подивляли Шевченка, любили Шашкевича, бо співав про колодязь студенький на горбку, такий рідний і знаний вам. Ви любили Федьковича за те, що його русин-вояк втікає з Відня, щоби

врубати мамі дровець; його гуцули кохають і гинуть з кохання.

Кохання? Воно ще перемріяне лежало перед вами в таємному майбутньому і в сизих стежках невідомо десь ледве прозирало чарівною квіткою. Але тому, що воно ще було в далекому і недосяжному, ви кохалися в Ахіллі, стрункому і білому як дівчина, Агемемноні, зрілому й сильному володареві, хитрому Одисеєві і... в Бобцьові, в Юльцеві чи іншому вчителеві. Потайки, покрадьки майже несвідомо.

Бо це були перші дні вашої молодости і перші початки почувань.

Зеня Матійчук Мосійчук

ДУМКИ ПРО З'ЇЗД КОЛИШНІХ УЧЕНИЦЬ ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК У ЛЬВОВІ

Нічого й казати — в історії нашої еміґрації настала доба з'їздів і ювілеїв. Біжучий Шевченківський рік — пов'язаний із здвигненням пам'ятника Кобзареві у Вашинґтоні — напевно перейде до історії.

Тому в декого може зродитися думка — чи доцільно в цьому році улаштовувати ще й цей скромний ювілей — з'їзд к. учениць гімназії СС Василіянок у Львові? Чи не забагато тих малих, товариського чи реґіонального характеру з'їздів?

Добре поставити таке питання, бо воно примушує думати, а вдумавшись, раптом відкриваєш, як такий малий, незначний на перший погляд з'їзд набирає глибоких перспектив, відзеркалює і символізує речі великі, загальнонаціонального значення.

Дівоча гімназія СС Василіянок у Львові може видаватися широкій громадськості лише одною з багатьох українських середніх шкіл — та й тільки.

А втім гімназія СС Василіянок заснована з ініціятиви і за щедрою матеріяльною допомогою Митрополита Андрея Шептицького, з початком цього сторіччя була першою на всіх українських землях середньою школою, що давала дівчатам цю саму загально освітню програму навчання, яка обов'язувала в подібних хлоп'ячих школах і підготовляла жіночу молодь до університетських студій.

Гімназія СС Василіянок у Львові була завершенням прагнень українського жіночого емансипаційного руху, важливим і необхідним етапом на шляху до повної рівноправности жінок також у секторі загальної вищої професійної освіти.

Цей піонерський характер школи добре розуміли фундатори і вчителі. Вони завжди нагадували про це першим ученицям, щоб виплекати серед них гордість і завзяття свідомих своїх завдань піонерок. "Пам'ятайте, дівчата — повторяв часто проф. Кархут — ви є

перші русинки-українки, які у своїй власній школі вивчають латину." Саме ця латина була символом нового соціяльного статусу, який українське суспільство признало своїм жінкам.

Як майже в кожному секторі національно-культ. життя, так і в ділянці жіночого шкільництва галицький духовний стан — в тому випадку СС Василіянки — відограли піонерську ролю.

Моральний авторитет Митрополита і черниць, духова підготова громадянства діячками жіночого руху, блискучий професорський склад — це були ті фактори, які відразу завоювали школі добру славу, і вона стала прикладом до наслідування.

Незабаром у менших містах Галичини, а також у самому Львові, постали інші дівочі гімназії — проте школа СС Василіянок назавжди зберегла особливий авторитет, аж до останніх днів свого існування. Причиною цього була її першоначальність і високий навчальний та морально-виховний рівень.

Часом непоінформовані, а неприхильні люди — називали школу "аристократичною". Насправді в школі навчалися діти різного соціяльного походження. Поруч доньок визначних громадян і славних галицьких родів сиділи в лавках діти дрібних службовців, селян і поденних зарібників; і завжди між ними панувала дружба. Єдиним критерієм оцінки учениці були якості її характеру і пильна праця. Серед учителів — світських і духовних — були теж люди різного соціяльного походження.

А втім у школі і справді царював дух аристократизму. Випливав він з двох джерел: глибокої релігійности і патріотизму. Митрополит Андрей, Сестри й учителі розцінювали школу, як поле праці для Бога і України.

В школі зобов'язувала повна релігійна толерантність. Між ученицями були завжди православні з Волині, Холмщини, Полісся і Підляшшя, а також доньки еміґрантів зі Східніх Земель.

Незаможні спосібні учениці користали зі стипендій Митрополита і Батьківського Кружка. Оплати за навчання були невисокі. Матеріяльні ресурси школи були скромні — решту доповняла виховна і фізична праця Сестер. Влаштування школи скромне, але зразкова чистота і добрий смак викликали враження багатства.

Єдиним люксусом була збірка народного мистецтва, яка приміщувалася на піддаші гімназійного будинку. Збирала її з великим знанням і смаком учителька історії Мати Северина при жертвенній співпраці учениць і батьків. Дослідники української етнографії часто користали з збірки, а фотографії учениць в народних костюмах ще й до сьогодні прикрашують наші етнографічні видання.

Учителі плекали серед учениць жертвенний патріотизм спертий на солідному знанні рідної історії і культури. Серед професорського

складу були учасники Визвольних Змагань, визначні громадські діячі і творці культури.

За час існування зі школи вийшли сотні освічених патріотичних жінок. Більшість використали здобуте знання для виховання своїх дітей. Вони повністю виправдали надії фундаторів гімназії, які головну ціль вбачали в тому, щоб при допомозі освічених матерів піднести загальний рівень культури українського громадянства. Багато здобуло високу освіту і працювали та й досі працюють професійно в краю і на еміґрації. Немало здобуло великі імена, як творці культури і громадські та політичні діячки. Велике число учениць брали участь у боротьбі і будівництві власної державности в періоді Визвольних Змагань. Під польською окупацією громадські і політичні діячки стягали на себе поліційні репресії.

Восени 1939 року большевицька влада розв'язала гімназію, а Сестер Василіянок прогнала з їх власних будинків. Багато к. учениць арештовано, засуджено на смерть і заслання. Під час другої окупації Західніх Земель большевиками у зв'язку з ліквідацією Української Католицької Церкви арештовано і заслано Сестер Василіянок, в тому числі старих, заслужених працівниць. Їхні мужні страждання і смерть є найкращим вінком слави для нашої школи.

* *
*

Ніде правди діти — українці це народ, який живе сучасним моментом, не оглядаючись назад, ні не плянуючи на далеке майбутнє.

Велике число з'їздів і ювілеїв в останніх роках вказує на те, що врешті серед широкого загалу збудився історичний інстинкт, бажання закріпити минуле для майбутніх поколінь.

З'їзд к. учениць є необхідним для того, щоб зберегти пам'ять про здобутки нашої школи для історії. Його переведення буде вимагати від усіх нас жертви праці, часу і гроша. Але щирий сантимент для школи, і почуття громадського обов'язку допоможуть нам вив'язатися з честю з наших завдань. Вдячність для трудівників, які з посвятою реалізували Шевченків Заповіт: "Учітеся, брати мої" вимагає від нас закріпити пам'ять про їхні діла для науки та інспірації прийдешніх поколінь.

Євгенія Шульган Булка.

ІЗ ПЕРСПЕКТИВИ ЧАСУ...

Виказка найкращих оцінок із мого вступного іспиту до третьої кляси гімназії Сестер Василіянок ні трохи не вивела мене із стану пригноблення, в якому я опинилася по від'їзді мами, залишена на станції серед чужих. Це було в осені 1920 р.

Ні початкові лекції в клясі, ні забави товаришок на просторім шкільнім подвір'ї, при вул. Супінського, не притягали моєї уваги до нового середовища. Я почувалася самітньою і опущеною.

Аж раз дотик руки на моїй голові м. Северини, коли я слово в слово з пам'яті повторила матеріял з виложеної лекції, видався мені дотиком мами і нав'язав нитку злуки з новим середовищем. З цього часу лекції м. Северини були єдиними, яким я віддавала мої думки, а стала присутність м. Северини біля моєї лавки будила любов до української мови і історії.

Коли гімназію перенесено до будинку при вулиці Длуґоша, я замешкала в сусідстві п. Галєчко, матері учасниці визвольних змагань. До неї я забігала часто, щоби глянути на знимку моєї ідеалізованої геройки. Ця на знимці, а друга — жива прекрасна вчителька нашої школи Олена Степанів-Дашкевич, стали тією рушійною силою, що побуджувала мою національну свідомість. Проявилась та моя свідомість по-молодечому в 6-тій гімн. клясі в Яворові, куди мене батьки віддали, змушені матеріяльними обставинами. Одна з моїх товаришок подобала собі поляка і пішла на польську забаву. Я, "з розпаленою головою патріотки", зорганізувавши групу моїх сторонників, постановила проявити свою національну свідомість — покарати товаришку-зрадницю. — Ходили ми вулицею слідом за нею, називали хрунем і міряли безпощадним зором месника. Очевидно, ця наша "політична аґресія" викликала, несподівану для нас, реакцію. Справа опинилася в суді; нас, під натиском "владзи", виключено зі школи.

Однак овації, якими прощали мене товаришки і товариші в школі, ще й до того сердечні оправдання директора А. Чайківського, який пригорнув мене — "козуню" і мало-що не геройкою назвав, запевнили мене в правильності мого поступовання.

Я перейшла знову до школи СС Василіянок у Львові, до цієї школи, що відкрила передімною мету мого життя. Спокійна материнська опіка м. Северини, гострі, нераз, слова Усусуса Степанівни, яка з висоти "катедри" вміла віднайти незаінтересованих в її лекції, що, скриваючись, читали під лавками романи "грабіни Дзюндзюрундзю" (вислів проф. Дашкевич), і добірний склад учительського збору — всі вони добрим словом, енергією і прикладом шліфували податливий камінь. Напр. проф. Полєк, хоч як я не любила вчитися греки, також кількома оцінками, що в табелі оцінок були найнижчі, змусив мене солідніше ставитись до праці. А було це так: Одного разу вдома, коли я мучилась над грекою, зайшла до нас циганка-ворожка. Та, на моє щастя, як здавалось, за бохонець хліба і ще за дещо, що непомітно зникло зі стола в її великій кишені, дала мені сушене зілля-талізман проти двійок з греки. От, я не мусіла вже вчитися для професора Полєка. Минув тиждень, два, пройшло кілька підряд; я в своїй виказці оцінок нагромадила самі двійки. От тоді переконалась, що зілля не ділає, не захоронить перед лихом. Опинилось воно в смітнику, а я забралася до науки, але вже тяжко було мені надробити матеріял. Непідготовленою з греки захопила мене матура. З трепетом серця сіла я до іспиту і чекала Божої кари за моє неуцтво. Питання з греки видались мені такою високою філософією, що я не всилі була зосередити думок; здавалось мені, що стою над безоднею. Тоді сталось справді чудо: До іспитової залі ввійшов Митрополит А. Шептицький і кругом повіяло духом полегші. Він підійшов до мене, погладив по голові і сів біля мене, а я, чи то надхнена його величчю, чи ум мій просвітився тією ясністю, що промінювала від нього, відповіла зовсім добре на всі питання з греки.

Сьогодні, з перспективи часу, можу сміло сказати, що гімназія СС Василіянок у Львові була тим фактором, що давала не тільки знання, але і виховання моральне і національне.

Оксана Керч

ДО ЮВІЛЕЙНОЇ ЗУСТРІЧІ ВАСИЛІЯНОК

Молодь має свої ідеали, уосібленням яких є — залежно від часу і країни — кінозірки, танцюристи, тореадори, футболісти, водії перегонових авт. Моє покоління, гімназистки СС Василіянок теж мали своїх ідолів. І нам подобалася Ґрета Ґарбо і Родольфо Валентіно. Але всі наші захоплення зупинилися на близькій і дуже реальній постаті нашої вчительки географії, Олени Дашкевич, з першого ж дня її приходу в гімназію.

А почала вона вчити нас у холодні й голодні післявоєнні роки. Мало того — в час великого пригноблення після програної війни. Програна війна і окупація поляками Галичини внесла в українську школу не лише обов'язкове навчання ненависної нам польської мови, але й багато інших неприємностей. До таких невеселих шкільних сенсацій належав бойкот нашої товаришки, доньки Сидора Твердохліба, який, як до нас донеслося, "схрунив". Тільки згодом, вже після того, як ми зняли цей бойкот з гарної, до речі, товаришки, я довідалася, що він, бувши поетом, перекладав на польську мову українських поетів. Кожна подія була відгомоном чогось втраченого, бо — "встоятись не було сили" ... Деякі вчителі виїжджали до Америки, до Чехії, в Україну, а з тими, що залишилися, розправлялися поляки, і вони були тихі, пригноблені — і зараз же ставали нашими жертвами.

У такий час до нашої кляси на третьому поверсі Академічного Дому ввійшла масивна, у важких, шнурованих черевиках, твердим вояцьким кроком ясноока і ясноволоса пані. Вона, власне, не ввійшла, а вмаршувала, і перші її слова до нас впали як військова команда. З перших хвилин її перебування в нашій "другій б", вона стала єдиною особою з усієї громади вчителів, суворих чи лагідних, нервових чи спокійних, добродушних чи небезпечних, якої ми не могли не респектувати й жахливо боятись.

Наука географії в ті часи, коли дітей не водили на культурфільми або на телевізійні репортажі — була суха і абсолютно незбагнена. У кого була фантазія, той міг трохи видумувати, але загал учениць вирішив, що єдиний спосіб із страшною вчителькою — це зубрення напам'ять, як віршів, таємничих назв — Кіліманджаро, Ґвадальквівір, юра, тріяс, даляйляма, лясса, Оріноко...

Стероризовані гострим поглядом голубих, як небо, очей Дашкевички, величезними кроками, якими вона перемірювала блискавично клясу, ми, спустивши додолу очі, голосно дихали, і це наше дихання було іноді єдиним резонансом реторичного запиту:

— Хто покаже на мапі, де дельта Парани?

Одного разу я наважилась. Мені хотілося взяти в руку довгу лінійку і, зіп'явшись на пальці, показати цю дельту, бо я знала, де вона там на мапі. Але мене паралізував, як і решту кляси, страх. А що, як я помилюся? Аджеж пані Дашкевич тримає в руках жахливий нотес, у який без одного словечка заносить жахливу двійку. Але чому ж я мала б помилитись?. Таж на попередній лекції вчителька показувала мені на мапі ріку, що пливе низиною, розливаючись багатьма рукавами. Хіба я не пам'ятаю?

Очевидно, боротьба, що відбувалася в моїй душі, відмалювалася на лиці, бо грізна вчителька ступила вже до моєї лавки і звернула на мене очі з надзвичайним світлом.

— Може ти?

Як нежива, підводжуся з лавки і з опущеною вниз головою плетуся до мапи. Вже підвела руку до довгої лінійки, вже задерла голову до стіни, коли за моїми плечима почувся різкий, насмішливий голос:

— Ну й причіска в тебе, як у папуасів!

Почервоніла від сорому, я вже хотіла була заплакати, але голос учительки швидко змінився і, коли я посунула лінійкою по мапі на властиве місце, її рука, що помагала осягнути горішній біг ріки, відсунула з мого чола розпатлане волосся таким ніжним, таким материнським приторком, що з моїх очей бризнули сльози.

— Чого ти? — почула я мелодійний і лагідний голос. — Я тебе, може, образила? дівчинка не повинна заслоняти чоло. Коли чоло відслонене — обличчя виглядає розумним.

Ми зараз запримітили, що в нашої вчительки прекрасне чоло, довкола якого з рівним проділом по середині хвилювало русяве волосся. І як з таким чолом обличчя не могло бути розумним? З тієї пори ми почали чесати волосся гладенько від чола всі, всі...

Мало не на кожну лекцію треба було відмальовувати з атласу мапи. Мапи вдавалися напрочуд Стефі Кульчицькій, сестрі відомого картографа, що померла на туберкульозу, й Іванні Нижник, майбутній

малярці. Я мала, багато причин, шоб мої мапи виходили незадовільними. То атласу у мене не було, то кольори не виходили як слід, то мірило не давалося. Тому мої мапи були постійною темою вчительчиних кпин. Вона обертала мою мапу догори ногами і, заховуючи сміх, нібито поважно казала:

— Знаменита футуристична картина! Можна оправити й повісити в сальоні.

Ці слова я приймала без злоби; вчителька, розбавлена моєю невдачею, забувала бодай на якийсь час про свій нотес.

Одного разу наша вчителька запізнилася на декілька хвилин. Ми чекали на неї особливо затривожені й неспокійні. Причина була в тому, що це була година питань, не викладів, до того ж лекція була з геології, якась особливо трудна.

Вчителька шарпнула ручку дверей і, не зупинившись біля стола, почала міряти залю широкими кроками. В клясі була мертва тиша. В руках у неї був злощасний нотес, і вона його похапцем листкувала. Ніхто не дозволив собі на розкіш голосно дихати, коли вона, перегорнувши якусь там сторінку, звереснула:

— Кулик!

Як на те підвелася з опущеною вниз головою, завжди сумна Кулицька у першій лавці, а за нею виструнчилась на ввесь свій високий ріст, з непритомними очима Кудлаківна. Ніякої Куликівни в нашій клясі не було. Обидві панночки стояли, ніби очікуючи смертний присуд. Учителька глянула здивовано на них, і зразу напружена атмосфера розрядилася: розглибилась різка риска між її бровами й заясніло променистим усміхом обличчя, осяваючи цілу клясу білістю рівних зубчиків та ямочками на рум'яному лиці.

Їй було тоді за тридцять. Оце вперше за строгим кроєм спортового одягу, за різкими рухами, важкими черевиками з'явилася вродлива молода пані, на грудях якої красувались хрести заслуги й бойові відзнаки. Оце вперше за всі чотири роки вона, присівши на першій лавці, дала нам інтимну лекцію рідного землезнавства. Вона водила нас карпатськими плаями, подільськими розбитими дорогами, крутими вуличками рідного міста, шляхами своєї славної юности. Вона й залишилась у душах мого покоління незбитим ідеалом краси, відваги доброти та гарячої любови до України.

Дора Біленька Рак

СТЕЖКАМИ МОЛОДОСТИ...

———

Дорогі мої Товаришки,
знайомі й незнайомі,
молодші і старші!

Дозвольте і мені додати ще дещо до того, що вже досі написано з нагоди нашого з'їзду.

Всі певно читали ті гарні статті, писані глибоко від серця і вміло. Не легко з авторками конкурувати і здавалося б, небагато можна й додати. Але — кожна, і то кожна з нас — може внести ще щось свого, чисто суб'єктивного, щось, що тільки вона сприняла, відчула і на свій спосіб пережила на протязі восьми гімназійних літ.

Наша кляса, — що нараховувала понад 50 учениць, закінчилася матурою в 1928 році, отже починали ми в Академічному Домі, а кінчали вже на Длуґоша. Але це тільки для хронологічного порядку, бо не про цю якраз клясу йдеться. Хотілося б схопити деякі моменти, спільні нам всім, без огляду на річник, — не в формі доповіді, а так "власними словами" кинути Вам в'язанку ретроспективних вражінь і рефлексій, щоб покласти кладку через ту прірву часу, яка ділить нас від наших шкільних літ і помандрувати назад тими стежками, куди ходила наша молодість.

Тому дозвольте наказати часові, щоб затримався і дозвольте повести себе дорогою спогадів у минуле.

Наче помахом чародійної палички вичаруймо свою молодість, побіжім цитаделею або Мохнацького під гору — на Супінського — подивитися до Академічного Дому.

Пам'ятаєте велику площу перед школою, стару грушку на горбі — всю в квітті весною — вправи пластунок в шоломиках під проводом курінної — конечно одної з Гаврищаківних — і руханкові

вправи, що їх провадила проф. Суховерська, яка старалася виробити в нас спортову поставу.

В клясах гамір, який стихав нагло, коли відчинив двері вчитель, тоді ставало тихо, — так тихо, що чутливе вухо вичуло б стукіт сердець в іспитову пору, як показався нотес на катедрі.

В авдиторії школи проби хору з проф. Прокоповичем, що вичаровував такі солістки як Ласовську, підготови до концертів, вистав. Неодна з нас ставила перші кроки на сцені, пробувала драматичних здібностей.

Скільки амбіції і поривів, тремтінь і "трем", зв'язаних з тою маленькою сценкою.

Хто не пам'ятає — хто на кого чекав на цитаделі, забирав книжки і проводив додому.. Ще до сьогодні про те шепочуть каштани на цитаделі.

Не доїздили до нашої школи ні трамваї, ні підземки, ніхто автом не відвозив дітей, — хоч були дівчатка, що їх служниця відпроваджувала і несла книжки. Ми звикли бігати львівськими вулицями.

Пам'ятаєте, як ми себе взаємно відпроваджували, перше до одного рогу, потім до другого, потім вступали купити "Данусю", а часто дорога до дому вела чомусь аж до Льва Сапіги — попід Академічну гімназію. Академічний Дім був лише тимчасовим приміщенням для гімназії, доки вибудовано нову, модерну школу на Длуґоша.

Залишили ми тоді старі лавки, на яких наші романтичні зітхання зафіксовані перехрещеними ініціялами. На мурах того великого дому на горбі затримався на завжди гамір соток дівчат.

Новий будинок видався нам зразу сіравий. Простору було мало — в сусіднім великім манастирськім городі проходжувалися тихою ходою монахині, шепчучи молитви. Бувало для виладування нашої енергії тікали ми з години і бігли на волю на стрийський цвинтар.

Але кляси були ясні — великі. — Поволі мури нової школи сповнялися гамором і сміхом дівчат, оживали.

Пам'ятаєте коридори нової школи — ті нас відразу захопили — широкі, довгі і ховзькі — як добре було на них танцювати або переїхатися на закаблуках з одного кінця в другий.

Шкільні коридори призначені для гамірних перерв — зате як же тихо-тихесенько на них було, коли бувало, запізнившися і хвилинку постоявши під дверима, щоб заспокоїти биття серця, ми крадькома вбігали в клясу.

Був на партеровім коридорі один — такий контрастовий закуток — там серед зелені, і квітів стояла Мадонна, яка терпеливо вислухувала гарячі благання і не раз подала помічну руку стурбованим дівчатам — рятуючи чудом від "двійки". —

Гімназія Сестер Василіянок — славна на цілу Галичину —

гордощі всього жіноцтва. Домінуючим чинником у школі, в науці і в нашім житті були очевидно монахині. Ті жінки, що хоч відділили себе від світу чорним монашим одягом, — однак не замкнулися в мурах для себе, вкладаючи свою працю і свою душу у виховування українських дівчат. Тепер — з перспективи літ можна вповні оцінити вартість їх праці. — Без самореклями, без розголосу, без винагороди — так могли працювати тільки монахині. — На їх самозапереченні розцвітала наша школа.

Можна б перевести таку модну тепер аналізу з фройдівсько-адлерівського становища, аналізу впливу монахинь-учительок на дівчат, їх психіку, їх духовий розвій, і відворотно вплив доростаючих дівчат на монахині. Була б це добра тема до докторської тези, але ми взяли ясно рожеві окуляри, і тому всякі критичні огляди залишимо на боці. Одне певне, що не раз ми собі взаємно впливали "на нерви" і не легку годину мали наші монахині, коли наша молодеча буйність переливалася понад вінця.

Відсвіжливо діяли серед тої жіночої маси професори — трохи більше ми боялися деяких, декотрим залюбки докучали, надуживаючи їх терпеливість.

Багато-багато літ минуло, але коли, примкнувши очі, мандруєш думками в минулі літа — тоді, як на фільмовій стяжці оживають давно не бачені постаті професорів, що нас добре навчали, обличчя товаришок, приятельок від серця. — Пригадуються забуті імена, забуті події.

Годі все тут вичисляти.

Чи пам'ятаєте виплекану бороду — довгу-довгу, добродушного вчителя, що старався захопити нас красою гелленської культури, тоді, як нам в голові крутилися мелодії найновіших "шляґерів"?

На годинах деяких професорів чомусь найліпше було кореспондувати. Маленькі листочки передавано з лавки до лавки — на інших годинах ми дуже голодніли і починався обмін "канапками" — завжди чужа була смачніша — або зачитувалися якимсь романом і півпритомно зривалися до відповіді. — Здавалося нам, що ніхто не бачить, що діється в клясі, але поправді, як часто деякі вибачливі вчителі примикали очі, або — так самі вглиблювалися в свій виклад, що й забували за присутніх.

Вчительки монахині, сильно впливали на молодих дівчат вже самою своєю появою і поведінкою. А були між ними різні типи — спокійні і лагідні, (хто не пам'ятає матір Софронію?), розумні й опановані. Лише виїмково траплялася сильна, енергійна індивідуальність, якої навіть монаший стрій не міг пригасити.

Як — бувало — дався чути її хід на коридорі, з побрязком в'язки ключів, завішених при поясі, затихали всі кляси і лише чекали, в якій

клясі появиться висока постать — і "панночки, а то що..."

Мати Северина правила школою, вчителями і нами. Розумна — поступова жінка, — хотіла нас бачити розумними, приготованими до життя, але добре вихованими молодими паннами. Заохочувала добрим словом, але й сильно ганьбила, як треба було.

Від учительок-монахинь переймили ми свідомо чи півсвідомо багато твердих етичних засад, які лишилися нам на все життя, дарма, що призабули джерело їх походження.

Навчання перепліталося розвагою, здобуті працею добрі ноти давали вдоволення. Рівень науки був високий завдяки добрим вчителям і ті, що вийшли з гімназії, мали добре і всестороннє образування, яке їм пізніше придалося у вихованні власних дітей чи у громадській праці. Ті, що йшли на дальші студії, мали солідну підставу і заправу. Великий відсоток дівчат продовжував дальші студії в університетах у різних ділянках, і добивався становищ, хоч у тодішній політичній ситуації не легко було дістатися на деякі студії, а ще тяжче дістати посаду.

Далека дорога від Супінського і Длугоша на Союзівку в американських горах. Що спонукало нас з'їхатися тут із рідних сторін?

Стільки літ ділить нас від спільної шкільної лавки — багато з нас не зустрічалися кілька десятків літ і призабули себе. Але, якийсь один рух, один усміх — відсвіжує пам'ять. Ми знову давні товаришки. Те, що нас злучило тоді, того не потрапили затерти ні довгі мандрівки, ні особисті переживання.

Різно нам складалося в житті, одним доля стелилася щастям, другим сльози і біль були частішим гостем.

Малою була б ця заля, коли б усі могли прийти на заклик організаторів цього з'їзду. — Бракує тих, що залишилися за семи морями і за семи горами. — По засланнях і по в'язницях.

Бракує тих, що заскоро відійшли від нас — чи пам'ятаєте золотокосу Марушку Максимович і багато інших — і за ними тужимо...

Глибокий сантимент до нашої школи і до нашого Львова, з яким ця школа так тісно зв'язана, до професорів і товаришок, покликав нас сюди. На почеснім місці хотілося б бачити тих наших незабутніх Сестер-Василіянок, для деяких, ми за стародавньою символікою, — залишили вільні місця.

Ми ж самі забудьмо на тих два дні наші щоденні справи і клопоти, залишім свої титули, амбіції, не рахуймо другим зморщок ані надміру фунтів — відкиньмо ввесь психічний баляст, яким нас обтяжили роки.

Спробуймо провести ці два дні інтимно, щиро, вичаруймо наш сміх і радість і будемо знову молодими, як колись у Львові...

Степанія Олійник Бернадин

"МИ ВДЯЧНІ ВАМ"

Як колишня учениця гімназії СС Василіянок хотіла б оцими кількома теплими словами висказати свою вдячність школі, тодішньому директорові й професорам, які мене вчили і які на завжди останутся у моїй пам'яті оцими дорогими українськими професорами.

Гімназія СС Василіянок, Львів, вул. Длуґоша 17а, хто її не знав?

Дівчата, які зідхали за тим, щоб бути оцими гімназистками, носити "мундурки" спершу з синіми а опісля з червоними номерками.

Хлопці з "Головної" і "Філії", що заглядали за гімназистками і масово відвідували наші імпрези — головно забави.

Батьки й родичі, що приходили на "вивідівки" і "конференції" і відходили або піднесені на дусі, або пригноблені.

Загал громадянства, в якого школа втішалася добрим іменем і вдалими імпрезами, і врешті поліція, що пильно слідкувала за кожним потягненням оцих гімназисток, головно в державні свята, де оці завжди щось продумали ставлячи дирекцію у важке положення, бо звичайно такі іторії кінчались різними неприємностями, включно з відібранням права прилюдности. Це потягало за собою гостру матуру із здаванням усіх предметів і чужим предсідником, очевидно україножером, перенесенням або звільненням деяких професорів, утратою права на користування знижковими-шкільними квитками й іншими неприємними наслідками.

Директором у той час був о. крилошанин Василь Лициняк. Стрункий, високий, незвичайно пристійний і елеґантний з добрячою, батьківською усмішкою і кольосальною пам'яттю. Знав не тільки імена всіх учениць, але імена їхніх батьків, їхню професію, їх маєтковий стан. Незвичайно вирозумілий і добрий, головно для нас сиріт по священиках, якими дійсно опікувався як рідний батько. Його повага й авторитет приневолювали нас учитись та солідно виконувати свої обов'язки.

Отці: Лужницький, Горникевич і Хомин дорогі наші катехити, надзвичайно вирозумілі для молоді і їх непродуманих потягнень, лагідні в оцінках і добрі педагоги.

Мати Северина Париллє — чужинка, що в заведенній любові до українця, замкнулась у василіянських мурах, посвятивши все своє життя українській молоді, як добрий педагог, а рівночасно як знавець українського мистецтва — хто не знав її чудового музею, якому поза педагогічною працею посвячувала ввесь вільний час.

Пані Олена Степанів-Дашкевич, жінка, що на перший поклик Батьківщини включилась у ряди Українських Січ. Стрільців, боролась хоробро, посвятивши все своє життя на Службу Народові, перш як вояк, а опісля як одна з кращих педагогів гімназії СС Василіянок. Ми дуже Її поважали. Вона нам імпонувала. Її лекції слухали ми з особливою увагою. Мабуть не було більш вимогливого професора як вона, але завляки їй ми предмет знали знаменито. Ми знали, коли вона була в гуморі, ми знали, коли мали мовчати. Жінка в сірій уніформі та з мужеським ходом, навіяна глибокою любов'ю до Батьківщини, яку передавала й нам. Русявка з чудовими синіми глибокими очима мала стільки серця і вирозуміння для кожної із нас.

Микола Матіїв-Мельник, невіджалуваний вояк із визвольних змагань, громадянин, талановитий поет і педагог. Син української землі, яку дуже глибоко любив і цінив і яку так чудово оспівав у своїх творах, головно у збірці "Горить мій світ". Вихований у глибокій релігійності, великій любові до рідної землі й пошані до батьків і ці три головні елементи чергуються на зміну в його творчості, сплітаючись в одно тло з глибокою тугою за Батьківщиною, якою так дорожив і яка стала йому у повній красі в час еміґраційних злиднів.

"Невже Тебе я не побачу, Україно,
Не вчую пошумів Твоїх вітрів?
Невже ж Ти тільки казка, спогад, мрія
Навіки втрачений, погаслий рай?

або:

Б'є північ глухо і мені не спиться:
Засну на мент, прижмурю тільки око
Земля моя і рідна хата сниться,
Пахучий сад і верби кривобокі
І ніби сонце хилиться спрокволу
Мов утомлене...

а в іншому вірші:

Це Ти, це Ти, солодка Батьківщино,
Я чую запахи Твоїх цикльом —
І соняшник я бачу і шипшину
І дим запашний ввечір над селом ...

О так хотілося б прийти до Тебе,
Як сироті до матірніх грудей —
Та мовчки зорі моргають у небі
І час у вічність безбережну йде...

Лекції його були ведені цікаво. Його чудова мова, відповідне насвітлення і інтерпретування творів нашої літератури, головно поезії, опісля цікава тематика задач на вільні теми притягала щораз більше число учениць, яких "чарував своєю зброєю" Микола Матіїв-Мельник.

Пані Витанович — професорка природи, була для нас симпатична, бо її екскурсії до поблизьких львівських парків давали нам багато дозвілля, радости.

Пані: Гузар і Лагодинська добряги, які уважали, що чужі мови нам недуже потрібні і що гірші ноти нестворені для нас і їх не треба уживати.

Професори — літературознавець д-р Василь Лев і історик д-р Петро Ісаїв оба незвичайно спокійні, тактовні й дуже добрі знавці своїх предметів, які нам дуже багато дали. І тут їх педагогічні здібності належно оцінено, д-р Лев працює як професор в американському каледжі, а д-р Ісаїв як керівник католицької школи українознавства.

Професор Софія Кандякова-Лев, привітна, елеґантна, професор фізики й хемії, викладала дуже цікаво. Вправді була досить вимагаюча, але справедлива, і тепер з перспективи літ ми уміємо це оцінити й особливе місце приділюємо оцим професорам, бо завдяки їхньому солідному ставленню до предметів — ми оці предмети найкраще знали.

Професор латини Василь Стецюк. Як гарний, так гострий. Наш пострах, тому, що прийшов щойно в сьомій клясі на досить занедбаний ґрунт і кольосальні браки — ми мали "тяжкий горіх до згриження" вивчати граматику і доповнити всі недостачі від початку, але дали собі раду й всі ціло вийшли.

Пані Антоніна Струтинська — дуже добра польоністка, вимагаюча. Мала ориґінальний спосіб ведення лекцій, а саме дискусіями. Мала певне число учениць які пильно продискутовували матеріял і дані лектури, а для решти мала "партії", які як на той час були вже непрактиковані й немодні, але до речі оказалися дуже вартісними, бо краще не можна було переробляти матеріялу як опрацьовуючи його від початку.

Пані Оксана Суховерська професор руханки. Професори: Білинський і Монцібович наші здібні математики.

Такий сильний, блискучий склад професорського збору й дуже високий навчальний та морально виховний рівень причинились до того, що гімназія СС Василіянок, як така, заняла перше місце

галицьких гімназій. Та не була ця гімназія лиш важливою своїм навчальним рівнем. Молодь з глибоко защепленими кличами любови Бога й України стає цим здоровим елементом, цим цінним допливом, який щорічно вливається в українське русло, посилюючи працю у всіх секторах. Це була направду тверда остоя, на якій можна було полягати. І сьогодні з нагоди нашого З'їзду скажімо собі тут, що ми хочемо продовжувати оці чудові ідеї. Як багато з нас тут, на вільній землі Вашінґтона, чомусь остигло до оцих чудових кличів, замість взятися цілою силою до праці, де так багато її жде на нас, а ми з деякою практикою і рутиною могли б багато дечого зробити. Ми заглибившись у цей добробут опустили руки. Ми мусимо себе виправдати — особливо тут і тепер, де страшний асиміляційний процес захоплює щораз більші круги нашої молоді, ми мусимо виховати її так, як нас виховували, й передати нашій молоді оці чудові кличі такими, як нам були передані.

Олександер Монцібович

Мої спогади з гімназії СС Василіянок у Львові

В серпні 1933 р. о. дир. Лициняк прийняв мене на вчителя математики. Я дістав вищі кляси клясичного й гуманістичного відділів з малою кількістю годин, в клясичних відділах по 2 години, в гуманістичних по 3 години. Ігуменею монастиря була тоді м. Марта Лесняк, ЧСВВ, а сестри удержували будинок гімназії, кляси й коридори в надзвичайнім порядку.

В тому ж 1933 р. я рішився заложити шкільну кооперативу, тобто крамничку, де учениці гімназії могли б дістати шкільне приладдя, домашні й шкільні зшитки, як теж дещо з одягу, нпр. панчохи "фільдеко". Нашим головним доставцем була крамниця "Рідної Школи" при вул. Сикстуській, деколи ми купували товари в "Сокільськім базарі" при вул. Руській. Нашу кооперативу вела п-а Кароль дуже вміло й практично, я тільки, що якийсь час робив касову перевірку.

На бажання нашого інспектора, поляка Даєвського, уступив проф. П. Мечник і тоді я дістав доручення вчити логіку й психологію в сьомій і восьмій клясах.

Інспектор провірював ведення гімназії дуже докладно і висловив своє незадоволення з ведення бібліотеки для учениць та загрозив, що як це не поправиться до наступного року, то нам можуть відібрати право прилюдности, а це означало б, що ми мусіли б робити т. зв. малу матуру.Бібліотеку вела п-а Ірина Пашкевич і мала кілька інших учениць до помочі. Тому о. дир. Лициняк поручив мені та п-і Гузар тим занятися. Йшлося про те, щоб у кожній книжці були дві картки: одна, де було б подане, хто ту книжку читав, друга картка для кожної учениці, де було б вписано, які книжки вона читала. Треба було завести головний каталог мов: українська, польська, німецька. Опісля приклеїти конверти до кожної книжки, видрукувати окремі картки для кожної учениці та кожної книжки. Хоч бібліотека не була дуже велика, була це величезна робота.

Коли проф. Стецюк зрезиґнував із праці в школі, в 1938 р., я перебрав секретарство. По якомусь часі утворено жіночі відділи при Академічній гімназії у Львові. Тоді відійшла п-і Кандяк, а мені поручено вчити фізику. Я мав фізику як другий предмет. Також мусів я вчити хемію, якої було тільки кілька годин. Був великий клопіт з обома лябораторіями. Хемічна лябораторія була від сторони сонця і там містилися різні хемікалії. Хоч вікна були помальовані на синьо, це не дуже помагало й горяч у кімнаті розтоплювала хемікалії в фляшечках так, що творилась тверда маса, якої не можна було уживати. В фізичній лябораторії був інший клопіт, столи не були прикріплені до підлоги й тяжко було робити експерименти, як при кожному столі не було води та електрики. На мої "благання" сестри пояснили, що це буде зв'язане з більшими коштами. Сама лябораторія мала досить багато гарних експонатів і стояла багато вище понад те, що я бачив тут в Англії. Щоб якось зарадити в хемічній лябораторії, я купив відповідні бутлі та приготовив принайменше часто вживані хемікалії в розводненій стандартовій формі.*

Потім прийшов до нас інший інспектор Бурштинські, син греко-католицького священика, який оженився із полькою і вдавав великого поляка.

При матурі питання були поділені на дві частини, одні для слабших учениць, другі для добрих. Недовіряючи мені, інспектор почав робити навпаки. Казав слабшим ученицям вибирати питання призначені для ліпших і противно. Вислід був фатальний. Слабші не могли нічого відповісти, а сильніші робили задачу протягом кількох мінут. На другий день інспектор закинув свою практику.

В тому часі прийшла мені думка впровадити між ученицями дрібну ощадність. Я ввійшов в контакт з п. Поліщуком, пізнішим секретарем покійного Архиєпископа Бучка в Римі. Він приготовив мені щадничі книжечки та значки, які учениці купували й наліплювали до книжечки. Після одного місяця могли вложені гроші вибрати. Більшість одначе тримала їх цілий рік, а щойно при кінці року вибирала без проценту.

Останнього перед війною 1939-го року повідомлено о. дир. Лициняка, що до гімназії буде можна приймати учениць тільки із найближчої околиці, а не з цілої Галичини. До того вже не дійшло, а це грозило б гімназії заваленням.

1 вересня 1939 р. почалася війна. Польське військо зайняло якийсь час будинок нашої гімназії. Бомба впала на інтернат, що був близько

*Одного разу за большевицької окупації прийшов інспектор від хемії і хотів показати свою вмілість. Взав пляшечку із камфорою і вляв досить багато до місочки. Всі наші хемікалії були дуже доброї якости. Інспектор не підозріваючи того, запалив камфору; — витворився малий вибух і він малощо не випалив собі очей.

школи, згинула тоді одна із сестер. Врешті прийшли большевики до Львова 20-го вересня. Як директор прийшов колишній матрос, здається одружений із жидівкою. Він зараз навіз свої порядки. Він сам власноручно завалив статую Матері Божої, що стояла в городі поміж інтернатом та гімназією, зате на партері наказав поставити величезний постумент Сталіна. Щоденно ставили коло статуї свіжі квіти і світилася лямпка. Ми всі потиху сміялися з обожання Сталіна, але нічого не можна було зробити. В будинку інтернату СС Василіянок влаштовано залізно-дорожний технікум.

Новий директор Павленко затримав дальше на роботі о. Лициняка, який від цього випрошувався, а т. зв. завпедом зробив проф. Жука, який зі страху чи в дійсності стався комуністом.

Всі віконні шиби в школі, навіть другі, т. зв. подвійні були повибивані. Дістати нові було майже неможливо й тому ми повиймали шиби із старих табльо, тобто матуральних пам'яток, та ними вправили один ряд шиб. Директор Павленоко назначив завгоспа, молодого чоловіка, який, мабуть, мав додаткову працю і рідко приходив до школи. Тому між ним і Павленком постійно були авантури. Одначе він видобув для школи й учителів вугілля. Була це виміна із німцями, які прислали вугілля із Шлеська взамін за масло та харчі. Прийшло кілька учителів із Великої України, як Змієнко, Кудім і інші. Найбільше дошкульна була Кудім, вона все хотіла знати і вмлвляла в мене, що я не українець тільки поляк. Чому, я не знаю.

Тоді я дістав місце як старший асистент у Львівській Обсерваторії і просив Павленка, щоби мене відпустив. Він погодився під умовою, що я знайду когось на моє місце. Я стрінув одні зі товаришок із університету, жидівку, з якою я був в добрих відносинах, і запропонував їй поговорити із Павленком. По їх розмові Павленко накинувся на мене, щотя припровадив підозрілу особу, але погодився зменшити мені кількість годин, які перебрали п. Д. Вергановська. Із інституту Астрономії прийшла п. Опольська вчити російську мову. Вона була росіянка. Одного разу на учительській конференції Павленко накинувся на неї, що вона не вважає про що говориться. Тоді Опольська зачала сваритися з Павленком та гостро напала на нього. Він потім говорив, що це така "офісерша". Дійсно її чоловік, поляк, був офіцером в польській армії та, мабуть, був у німецькому полоні.

Під час Першої большевицької матури одна дівчина із східніх земель України витягнула питання. При матурі були три большевицькі інспектори. Замість відповідати на питання, що було на картці, хоча всі інспектори передавали собі її з рук до рук, вона відповідала на інше питання, тобто продукцію сіркового квасу (сульфатної кислоти). Вона скінчиал та задоволена чекала на рішення;

тоді я питав кожного із інспекторів, що він думає про її відповідь. Всі сказали, що вона відповіла "дуже добре". Хоч я старався делікатно протестувати, вона таки дістала "дуже добре".

Пригадую собі також свято 1-го травня. Ціла школа брала участь у дефіляді т. зв. Академічною вулицею, а дальше попри готель Жоржа. Трибуна всіх чільних комуністів була коло Віденської каварні. Пройшовши попри трибуни похід розв'язувався. Павленко казав мені командувати школою. На подвір'ї гімназії всі панночки в народніх сторях уставились, а я скомандував: "струнко", "на право заходь", "кроком руш". Негайно прибіг Павленко й казав мені забиратись, бо я вживаю петлюрівську команду. Щастя, що тільки на тому закінчилось. Пізніше Павленко звільнив о. крил. Лициняка, називаючи його "крупним попом".

Прийшло Різдво, якого школа не справляла, але зате був Дід Мороз. Була ялинка обвішана іграшками — танками та нішою зброєю, школу прикрашено т. зв. "лозунгами". Тільки вийшла мала авантура, коли запрошені хлопці почали співати коляди. Павленко впав у злість і повикидав їх із того свята. Потім була забава й наші совєтчики танцювали старосвітські танки "Кокетка", модерніших не знали. Очевидно для вчителів було багато напитків, як водка, аляш і пиво, але мало хто із учителів пив.

До школи приходило багато часописів. Звичайно вони передавали перебіг війни й робили це дуже хитро, попри німецький комунікат подавали англійський. Як ви читали часопис, виходила дивовижа. Німці твердили, що збили 100 англійських літаків, а стратили 5 своїх, англійці знову твердили, що збили 100 німецьких літаків, а стратили 5 своїх. Так, що вкінці рідко хто читав комунікати.

Коли почалась війна з Гітлером вночі 22-го червня 1941 р. і можна було безпечно слухати радія, я несподівано почув промову Гітлера до вояків східнього фронту. Чути було вибухи бомб а Львівському летовищі, абе большевицькі бійці запевняли всіх, що це "маньоври". Потім почалася жахлива стрілянина, бо большевики твердили що німці скинули парашутистів на Личаківський цвинтар. Чи так було, важко сказати. Хоч я мав тільки кілька кроків додому, то щоб перебратись назад із школи до дому моєї мами, це тривало кілька годин. По кількох днях усе втихло. Тоді ми ствердили, що при кінці вул. Городецької впала велика бомба, здемолювала, між іншим, крамницю Масло союзу й забила одну із наших колишнійх учениць п-ну Шипайло, якої батько був учителем у Коломиї.

Коли німці зайняли Галичину, знову треба було все переіначувати. Коли прийшов я до школи, став поза постументом Сталіна і пхнув його в долину, думаючи, що він в середині порожній. Але, це була велика й тверда маса гіпсу. Як постумент впав на

долівку, постав такий струс, що я думав, що школа завалиться. На щастя, ні!.

Німці не дозволили на відкриття гімназії, тільки торговельної школи. В інтернаті мешкали учениці.

Наталія Леонтович-Башук

КЛЮЧ

(Спогад)

Хто знає Львів, той не може не знати гімназії СС Василіянок і Інституту при вулиці Длуґоша 17а, де приміщували батьки своїх викоханих одиначок і плеканих дівчат із "доброго дому". Там під дбайливим оком матері Марії і Марти (які вдачею відповідали зовсім біблійним постаттям — одна любила економити, а друга — займатися музикою і поезією), ми проводили день за днем, виростаючи із мундурків, зміняючи разом з цим патентові панчохи на шовкові, та літературні зацікавлення з казок братів Ґріммів на Родзєвічувну. Та попри ці нормальні прояви нашого росту і дозрівання, наклеювалися дивні емоції, що їх защіплювали в часі викладів, кидаючи думки в молоді голови наші знамениті професори, як: проф. Матіїв-Мельник, проф. В. Лев, а передовсім, спеціяльна особа в нашій школі, яка була уосібленням героїзму і великих духових прикмет, тобто хор. УСС, О. Степанів-Дашкевич. Нам вихованим на історії і літературі Европи, хотілось чогось незвичайного в житті — романтики та сильних подвигів і емоцій. Всі ці зацікавлення і природні прикмети української душі засівали наші професори патріотичним зерном і воно кільчилося, ферментувало і не давало нам спокою. Нагоду розрядити цей патріотичний фермент, який розпирав нам груди і шукав виходу в якійсь формі, ми знаходили у святах: 1-го Листопада, 22. Січня, річниці Крут, що їх ми самі "без відома професорів" підготовляли та вечорами десь у пивниці чи роздягальні школи влаштовували. Звичайно, реферати виголошувала Ірина Олексин, а я провадила хор. Пам'ятаю, як несподівано "впав" на таку пробу наш гімназійний

диригент Дмитро Котко і заломлюючи руки та затискаючи вуха, виправляв пісню "Задзвенімо разом браття", яку ми заводили в темпі "сльов фокса" (і від того часу, я всі пісні співаю скоро!).

В часах, коли я ще була в другій клясі, хор на свято 1-го Листопада підготовляла Лена Ріппель, а реферати робила Катруся Зарицька; це все відбувалося в пластовій домівці — в закутку пивниці чи "бейзменту", як ми це називали б — куди професори не заходили. Листопадове Свято мало відбутися вечором, а ми на великій перерві мали пробу. Співали: "Ви жертвою в бою" і зворушені словами пісні — ми не чули як в дверях домівки зявилися польська поліція і наша господиня кляси, пані Дашкевич.

— "Виходити, скоро виходити! Марш!"... — закричали поліцаї до нас, і ми рад-нерад замовкли, але не рухалися з місця. Пісня держала нас в полоні бойовости: "за вами борців свіжий полк йде на смерть і загладу готовий"... і нам хотілося уже "бути готовим". І ось, саме стояла перед нами нагода: п'ять злісних польських поліцаїв і та, яку ми обожали, перед якою ми могли виявити, що ми такі самі як вона, а яку впровадила поліція з собою до домівки, бо вона ж була опікункою Пласту — нашого Куріня ім. Марти Борецької при гімназії СС Василіянок — пані Дашкевич. Тоді саме були розв'язали "Пласт" у Львові, чого ми ще не знали, чи не хотіли знати, або й не вірили в це.

Поліція бачила ситуацію, що має до діла з "гайдамачками", хоч які вони малі і не грізні, але завзяті. Поліцаї вскочили до середини і почали нас силою викидати. Опираючись, ми стояли разом окружаючи нашу професорку, але ревізія і перегляд домівки скоро скінчилися. Забрали наші "нелеґальні" ноти, наші книжки і бібліотеку, постягали всі відзнаки й написи і цим викликали в нас таке обурення і злість, що ми "кипіли" затискаючи п'ястуки.

Закінчивши свою роботу, червоні під наглядом наших ворожих погірдливих поглядів, вони (польські поліцаї) затріснули за собою двері. — "Ключ"! В тім моменті я відчула у собі "дику радість". — Я мала ключ від домівки, бо це був день мого дижуру. Я тримала його в кишені мундурка й то була солодка хвилина помсти. "Не дам"!.. Не дам ключа, щоб ви мене тут й забили. От, моя сила над вами п'ятьма поліцаями, — у мене ключ до домівки й до наших почувань: "Не дати ключа"!.

— "Хто має ключ до домівки?" — питають і погрожують.

— "Не знаємо!"

Зачинають ревідувати нас та поштовхувати. Доходять до моєї кишені, але я вже держу ключ високо над головою і одним махом кидаю його у великі гори вугілля, що ним є закидана попід стелю наша пивниця. Ключ летить, як вистріл, а трюмфальні погляди нас усіх вп'ялені в поліцаїв.

Домівку забили дошками і запльомбували, але ситуацію виграли ми, учениці тоді другої кляси СС Василіянок, які відсвяткували Листопадове Свято тоді в найкращий спосіб.

Любов Савчак-Коленська

БЕЗУПИННИЙ БУРЕВІЙ

Спогад

Весною, коли родяться нові конвалії, бачу її темні буревійні очі, гладеньку зачіску із проділом посередині та її ледве вловимо глузливу усмішку. Тоді мною проходить тремтіння і сколихує біль. Але ридати не слід, вона не схотіла б... У таку хвилину хочеться втікати з теперішньої доброї безтурботности, хочеться прогнати сите дозвілля і побігти туди, де на завжди залишилася вона, туди, де, ще далі проноситься вперта боротьба.

А тут, біля моєї хати, зелена глибочінь, садів, пещений моріг і яскравими жменями квіти. У вікно до мене пильно приглядається липа. А почерез вулицю — дім, і чужі люди, і чуже небо.. І хоча й тут ясне сплетіння хмарин і в золотому серпанку сонце, моє серце відвертається.

Вулицею люди проходять доволі рідко (часто проїздять). Хата у них свобідна, обличчя звернене вгору, гомінка мова і зчаста сміх. Оті люди не розуміють нас, бо у них немає, ані сердечного тепла, ані глибокого смутку, і їхня радість не розкочується поза береги. Та вони вдоволені.

Сьогодні мій спогад не нам уже, а всім тим, що народилися тут. У мене дві доні. Вони завжди вечором прохають мене: — Мамо, розкажи нам щонебудь про те, як ти ще була на рідних землях. — І дві пари очей, сірих і брунатних, мандрує за мною, не дає спокою...

Як важко доторкатися років, коли ми були ще такі молоді, а вже стривожені й мовчаливі. Усміх тлів, загибав і не повертався, бо не смів... Довкруги замість молитов неслися проклони. А наша юність ішла поруч нас, а не з нами.

Це був рік тисяча дев'ятсот тридцять дев'ятий. Скрізь по світі

твердо і швидко відбувалися зміни. Прийшли й до нас. У Львів вмаршувало військо у дивних одностроях і гострокінчастих шапках. Їхніх очей не було видно. Кудись ховались під лобом. Ми тоді ще того не розуміли.

Я повернулася до Львова пізніше всіх, бо аж з кінцем листопада. Вулиці, люди, саме небо змінило своє обличчя. Навіть одяг зразу став сірий і непривабливий.

Листя уже пересипалось. Прийшов холод. Ніхто не годен був зогріти рук, ані серця.

На вулиці, в каварні, притоптався тоді найбільш уживаний інструмент — гармонія. Він і "лозунги" стали нерозривною цілістю. Гриміла "Катюша" і рвала на шматки усякі сподівання.

А я поспішала до школи. Мені здавалось, що і цього року школа прогомонить привітанням, сміхом і радістю нашої зустрічі.

Зараз в парку біля церкви св. Юра я зустріла Ліду. Вона ледве торкнулася моєї руки і вітаючись, сказала: — А може й добре, що ти приїхала.

Ми пройшли ще кілька кроків, а тоді вона зупинилася і глянула швидко й бистро — перелетом птаха. Війнуло давнім щирим теплом, відкритим та сердечним, і жмуток довір'я придержав наші руки.

Ми сіли на лавці, хотіли вблагати час, щоб не ворушився... Ліда оповідала, що нашого давнього директора о. Лициняка вже немає, сестри вчили якийсь час, переодягнені в цивільний одяг, але одна по одній кудись порозходилися. З давніх професорів ще залишились: Дарія Вергановська, Антоніна Струтинська, пані Монцібович і її чоловік Олександер Монцібович і професор Жук. Але й ці не знати, як довго видержать...

А тоді ми вмовкли. І в сірому ранку обтрусилась наша юнь...

Ми вже добігали до школи, коли зараз же біля нас зірвалося вісім рівних ударів. Ми затривожилися. Пізно...

Тиша, тільки з вікна йшли, приближалися до нас знаменні слова:

— Фашизм, це ширма, за якою скривається... —

Біля сходів перестрів нас завпед учитель Жук і казав іти за собою. В кімнаті сидів директор Павленко.

— Вони, товаришу директор, спізнилися, і я думаю... —

Директор тільки нетерпеливо махнув рукою і завпед вийшов. Під густими бровами сірі очі Павленка простягались у неспокійну зелень...

А ми все ще держались за руки і на них тепер він дивився.

— О, це добре, знайшла нову товаришку, Лідо. Не забудь, що сьогодні починається підготовка до прийняття в комсомол, радо вітаємо.

Біля самих дверей зупинив мене словами: — У тебе гарні коси, як у наших дівчат на Україні, вони не пострижені. — А тоді добавив: —

Скажи мені правду, які образи у вашій хаті. Святі є?

Я нічого не відповіла, тільки здивовано глянула на нього. Серце стривожено забилося, а тоді гейби льодом налягло... І він відвернувся, а ми швидко вийшли.

Ліда вспіла шепнути: — "Мовчанка це золото..."

І так я стала разом з усіми вчитися історію ВКПб. Швидко, напам'ять. Фраза за фразою, аж по ночах снилися заплутані сни...

Прибували нові професори: учитель Малюкин, Кудим, Порторескул... Зі старих залишилися ще: учителька Дарія Вергановська, Жук, Олександер Монцібович і, вже навіть не цілого півроку, учителька Антоніна Струтинська. Вона вчила українську літературу, але мабуть у тих часах доволі важко було викладати цей предмет, щоб не розійтися із своїми принципами і вона кинула навчання. З її відходом ми втратили незвичайного педагога, досконало обзнайомленого із своїм предметом і своїми учнями. Павленко її дуже поважав і яке б гостроіронічне зауваження не прийшло від неї, не ображувався.

Цієї весни наче перестав існувати давній василіянський сад, його привабливість і затишок. Я покинула його, бо вже його не розуміла. Там розвивалися нові, молоді парості і опоясували розбиту й зневажену білу Маріїну статую... Коли я їх доторкнулася, хололи руки...

У нас у школі обов'язувало тоді військове навчання. Пригадую, як Ліда подала мені "гвинтовку" — і тихо сказала: — Учися, щоб могти йти за вільну і незалежну...

А я добавила: — Росію?..

Лідині очі потемніли, забреніли жалем і твердо вперлися на "гвинтовку". У них заяскріла брунатна тінь: — А ми таки підемо за... — і замовкла. Надійшов політрук.

Вспіла тільки ще шепнути: — Прийди сьогодні на Руську. Там у підземеллі церкви відбувалося тайне навчання релігії. Проводив о. Ждан.

І так стало переплітатися усе разом: тайні лекції релігії, іронічні зауваження Павленка, "уроки" ВКПб, відвідини у Митрополита Шептицького. Митрополит кожний день хотів бути з нами разом і благословив нас...

Ліда сказала мені: — На підготовні комсомольські сходини треба ходити, бо... "комунізм це ширма, за якою скривається..." "І в той час в клясі стало народжуватися підозріння. Чому Ліда ходить на сходини? Її часом немає в школі і за це їй не виносять особливої догани... Ліда мовчала і твердо затискала уста.

Настали Великодні Свята. В той день ми умовилися всі прийти святочно зодягнені. І так одна по одній ми входили до кляси,

барвисто причепурені. Лідині очі бистро неслися по клясі і вона всміхалася. Саме у недільній голубій суконці з білим комірцем. Коси у неї високо і зручно сплетені понад шиєю. І ластовиння, роз'яснювало, злагіднювало її обличчя.

Дзвінок і тиша... Ми вижидали... Широко відкрились двері й увійшов Павленко. Він майже кожну з нас оглянув зокрема, а тоді зупинився біля Ліди. Вона гляділа прямо і відкрито на нього, а руки її рівно і спокійно лягли на лавці. Жодного тремтіння...

Він гейби не бачив її, тільки звернувся до нас: — Святити паски прийшли? Колись і я ходив. Спершу вірив, а тоді, щоб не кривдити старших.. Ще трохи і з вами так буде. Ще рік, два...

Пройшовся ще раз по клясі, пристанув біля моєї лавки і сказав: — Я й знав, що ви сьогодні прийдете святочно зодягнені, але подумав, хай там... Самі побачать і зрозуміють.

Через кілька хвилин прийшла наша господиня кляси, пані Дарія Вергановська. Прийшла, усміхнулася, але виглядала втомлена і затурбована. Вона завжди старалася витягати нас із кожного клопоту і якось провести крізь трудний шкільний рік. А ми вчились, щоб не докидати їй турбот. Цього Великоднього Дня ми з Лідою верталися разом зі школи. Хвилину держались давнім звичаєм за руки, а тоді вона вихопила свою і гостро крикнула: — Я ніколи на твоєму місці не дружила б зі мною.

Я глянула на неї з докором і сказала: — Лідо, чому, ти?..

А вона тільки: — Ти мені ще віриш, то недобре...

А потім ми здебільша мовчали, вона тепер звичайно замислена була і сумна. Тільки часом прибігала до мене і просила: — Люба, швидко кажи, що на сьогодні з історії ВКПб.

Аж прийшов ранок і я не стрінула Ліди по дорозі до школи. Мені якось ніяково і дивно було йти самій. Бо хоч останньо не було поміж нами слів, ми були разом.

Якраз надходила година історії ВКПб. Я шукала Ліди, щоб оповісти їй усе нашвидку, але її не було. Злегка скочувалися хвилини і один по одному годинники стали вибивати восьму. Усе довкруги затихло. Струмок молодого весняного сонця увійшов до кляси... Голубіли вікна весною... Я думала про розбиту Маріїну статую і вітром розсипані яблуневі квіти побіля неї...

А Ліди не було. Хіба не спізниться, пройшло в моїх думках. Я й не подумала, що вона може не прийти. Гляділа благально на двері, щоб, ще заки прийде Павленко, увійшла Ліда. Але її не було, його також ні. Ми здивовано переглядались, директор принципово завжди був точний.

Аж таки відчинились двері. Я хотіла побачити Ліду, в мене сильно забилося серце і побігло їй назустріч. Даремне. У дверях стояв

Павленко. Задуманий і похмурий. Він глянув на порожнє Лідине місце, навіть на хвилину пристанув, завагався, гейби щось хотів сказати, а тоді рішуче підійшов до стола і кам'яним спокійним голосом став відчитувати учнів. Поволі, не поспішаючи, зупинявся, дивився на кожну з нас. Прочитав моє прізвище, а тоді відчитав майже кожну літеру зосібна: — Лідія ..... Він наче не чув нашої відповіді, що її немає і ще раз повторив: — Лідія ..... — і глянув на нас. Усі мовчали. Тоді він встав, перейшовся біля вікон. Відчинив одне і сказав: — А все ж таки холодно.. — Повернуся до нас спиною і замовк.

Не чутно було віддиху. Павленко ще раз перейшов попри учнів і сів.

Я не могла відвести зору від порожнього місця, сподівалася, що вона ще прийде.

Тоді директор звернувся до мене: — Куди ж ти дивишся? Вона вже не повернеться ніколи. Звідтіля вороття немає. І всім вам так буде, якщо... і знову замовк.

По хвилині рівним голосом став читати про Троцького і Камєнєва. Ніхто не слухав нічого, тільки дивився на порожнє місце.

У мене сліз не було. Вигоріли...

Тому, коли й згадую цих останніх два роки, то потиху. Часом мені ще хочеться вірити, що держу Ліду за руку, але дивлюся на мої руки, а вони самотні.

Ірвінґтон, 27 вересня 1965. Передрук із ж. "Наше Життя". Червень 1968

Леся Храплива

ЗОЛОТО Й СРІБЛО...

(Із З'їзду колишніх учениць гімназії Сестер Василіянок у Львові)

Вага кожної імпрези не лише в чисельності її учасників, не лише в справності проведення її програми. Часом може це все бути, але таки чогось бракує. Справжня вартість імпрези в насиленні почувань, що їх вносять із собою учасники, а ще більше в тих переживаннях, що їх учасники виносять із собою з імпрези. Може саме на недостачу цих останніх у наших звичних імпрезах нарікає так гірко наша "сердита" молодь.

Та коли застосуємо таке мірило до З'їзду колишніх учениць гімназії Сестер Василіянок у Львові, що відбувся в днях 12-13 вересня ц. р. на "Союзівці", то можна говорити без вагання про повну успішність також і з цього погляду. Вартість цієї імпрези можна зміряти хіба вагою золота й срібла.

Не лише тому, що був це золотий ювілей першої матури у цій гімназії у 1914-му році, а рівночасно срібний ювілей останньої матури у 1939. Не лише тому, що осінь уже кидала гарячі золоті плями на простору панораму лісів, яка відкрилася перед вікнами залі нарад. Не лише тому, що достойним сріблом вінчалася вже голова не одної з колишніх учениць та вчительок.

Золото і срібло відчувалися в тій великій святковій спільності переживань великого, бо майже двосотнього гурту жінок. Тих, що колись усі разом вчилися, жили, боялися професорів і сестер (і завжди зуміли щось таке вчинити, щоб мати причину боятися!) а тепер зустрілися знов, після довгих, довгих років. З'їхалися разом, кожна із свого власного шляху, що випав на її долю.

Радістю цієї зустрічі бриніли оклики привітань. Бо не лише давно небачені, але й знайомі до збуденіння лиця набрали в цей день нового

блиску. Ось це вже не та знайома, що її зустрічаєте кожного ранку на перехресті вулиць, як з полуденком у паперовому мішечку спішить заклопотана на працю; тут це знов та найкраща подруга з тієї й тієї кляси, що виготовляла блискучі "шахрайки" з латини для всієї кляси, що була діяльна в спортовому гуртку, що за нею заглядав (на превелике згіршення сестер!) такий то студент, коли гімназія містилася ще в Академічному Домі на Супінського.

Яке все відмінне, яке гарне з перспективи літ!

Кожна, навіть найменша подробиця з тих гімназійних часів набирала під час З'їзду своєї окремої ваги, кожна знаходила такий живий та сердечний відгук у крузі товаришок, що "теж пам'ятають".

А що говорити про речі справді великої ваги і значення? Яким щирим теплом віяло від розповіді про те, як Фундатор і Опікун Гімназії, Митрополит Андрей Шептицький врятував загрожену матуру учениці, що доля цілої її рідні залежала від тієї матури!

Цікаво було спостерігати, з яким пієтизмом підходили колишні гімназистки до табля своїх професорів! Як раділи знайомими обличчями на світлинах на виставці, як показували їх своїм дітям та внукам! Як майже побожно розглядали вицвілу світлину Основника і першого Директора гімназії — отця Спиридона Кархута! Або монтаж світлин із життя своєї вчительки і небувалої виховниці, учасника Визвольних Змагань — Олени Степанівни, що була леґендою їхніх молодечих мрій.

А з якою гордістю віднаходили своїх товаришок поміж світлинами визначних українок! Бо де ж здобували свою середню освіту такі громадянки, як Кекилія Ґардецька, Лідія Бурачинська, Степанія Пушкар, Наталія Гаврих-Костецька чи письменниці: Софія Парфанович, Ірина Винницька, Оксана Керч, Марія Кузьмович-Головінська, Ірина Артим; чи музики, як покійна Галя Лагодинська, як Дарія Каранович, Євгенія Чапельська, Оксана Ленець, Галина Мірошниченко; чи мистецтвознавці, як Марія Морачевська, чи пластові виховниці, як Уляна Сітницька чи Ганна Коренець? Всі вони були ученицями гімназії Сестер Василіянок у Львові. Стільки імен, стільки ділянок і стільки осягів! Від цієї свідомости ставало тепло на серці.

А особливо помітне було, як запанувала під час бенкету врочиста тиша, коли впали прізвища колишніх гімназисток — борців та мучениць за волю України: Міки Глинської, Марії Ковалюк, Ірини Бородієвич чи Катрусі Зарицької, що привела на світ сина в большевицькій тюрмі і по сьогодні ще там карається. Цікаво було спостерігати, як затихли на ці слова розмови при столах, як зникли світлини дочок у весільних шатах та внуків у пластових одностроях, що їх учасниці З'їзду привезли із собою, щоб показати, ну й по-

хвалитися. Та в цю хвилину все це замовкло і з пошаною відступило місце тим, що їх тут не було. Саме такий момент схоплював суть усього З'їзду. А таких було більше: читання листу-привіту одної з колишніх гімназисток, що прийшов із Львова, а ще далі — з Сибіру. Бо й такий наспів!

Або прегарна рецитація віршів пера професора гімназії Василя Щурата та Миколи Матієва-Мельника. Колишня гімназистка Володимира Заяць Смикова проказувала з такою глибокою людяністю слово покійного вже проф. М. Матієва-Мельника:

Отчизну знов верни нам милу,
На рідний стати дай обліг,
Побиті спростувати крила
І рідний цілувать поріг...

Була це молитва до Тієї самої Богоматері, що Її замаяна статуя стояла на коридорі гімназії у Львові, що Їй приносили учениці свої турботи, не раз по-дитинному дрібні, не раз по-дорослому, понад їх молодий вік і сили — поважні.

За чиєюсь щасливою думкою роздано всім учасницям З'їзду на пам'ятку передрук вірша Ліни Костенко про індіянську співачку Уму Сумак, що в її небуденному голосі звучить плем'я інків, знищене наїзниками, "те плем'я, що його нема".

Вірш на З'їзд, де зібралося так багато достойних матерів та бабусь, що зуміли виховати свої дальші покоління в ідеях і на засадах своєї "Альма-матер" — в любові до Бога й Батьківщини. І радісним контрастом звучала думка, що це зійшлося саме "те плем'я, що воно є" і що йому таки нема переводу.

А в тих думках мерехтіли щире золото й срібло..

Фалина Любинецька Кульчицька

В ГОСТЯХ У МОЛОДОСТІ

Це було 8-го червня 1973 року під вечір, коли на доріжку "Діброва" недалеко Дітройту вкотилось біле велике авто, виповнене вщерть.

Іду назустріч. Авто зупиняється, я спираюсь на вікно. Всі голови в авті звертаються в мою сторону і наші очі зустрічаються довгими цікавими поглядами..... Хочуть пізнати в обличчях, своїх товаришок із колишньої 8-мої кл. гімназії СС Василіянок у Львові, які в 1923 році склали матуру..... і роз'їхались .....

Минають секунди, чи мінути.

О, це Ольга із її довгим поглядом темних очей, що вдивляються тобі прямо в душу....

А біля неї Марушка, яка сиділа за мною в третій лавці з ясним усміхом і реальним поглядом у світ....

А там у кутку біля неї струнка Іця з живими чорними очима, у яких завжди пробивалась рішучість, і тому була в нас клясним війтом.....

Ну, а хто це біля водія?... Чорні окуляри закривають очі. Нуже! Скидай же їх! Хочу побачити твоє обличчя! Ах, та це ж Галина, що сиділа за мною, завжди поважна і дуже точна у виконуванні всіх шкільних завдань, на які ми нераз скоса поглядали і..... відписували. Її темні очі й досі повні вдумливости та поваги....

Ну, пізнались... хоч 50 років не бачились.

Раптом кинулись собі в обійми, розцілувались і заговорили всі нараз....

А водій розклав руки біля керівниці і чекає.... Були ніби знову говіркими восьми-клясницями, веселими метушливими дівчатами, що роз'їхались після матури на вакації, і оце зустрічаються після недовгої перерви .....

Заїхали. Перед катеджом вивантажуються з авта і чепуряться до вечері.

А спогади так і висять у повітрі .... Та від чого їх починати?? І з якого континенту?....

Часто слова вриваються в одному кутку, то знову голосно дзвенять у другому.

Аж ось у двері Стефцьо. Хвилина мовчанки, тільки погляди "працюють" ..... А тихе питання так і зависло в повітрі.

Хто це ..... Хто вони .....

"Та же колишній львівський технік, не пам'ятаєте? Не пропустив ні одного балю. З неодною з вас танцював ....."

А він стоїть посередині кімнати і мовчки водить поглядом по нас. Хоче пізнати колишню свою "дансерку" з балю техніків чи Червоної Калини. Вологість в очах загострює спогади...

Підношу йому тістечко:

"Краще, Стефцю, закусіть солодким ....."

Год. 10.30 ночі. Сидимо довкруги столу і розглядаємо фотознімки, які кожна з них привезла. Є там і ці з юних днів, і пізніші, вже з дітьми, і останні з унуками. Очі, повні гордости, поваги, і тихого болю.... бо вже бракує неодного обличчя, яке було близьким і дуже рідним у часах молодости .....

Гудок авта, рефлектори світел звертають наші очі на дорогу. Виходжу назустріч. Переді мною стрункий хлопець:

"Чи тут мешкає..."?

"Ходіть, ходіть,", кличу. "Приїхав Ню Йорк! Стефа і Любка ....."

Вже всі біля авта. Любка найскоріше вспіла висісти. Та сама невисока постать, як і колись, тільки клясичні риси її обличчя більш увиразнюють правильність.

А з авта голос Стефи:

"Я є також, але ще вбираю черевики, зараз висідаю".

Обличчя Стефи роз'яснене усміхом, веселі чорні очі так і грають задовіллям і пересуваються по наших обличчях.

"Стефцю, виглядаєш, як наша молодша сестра. Чи не обманула нас пам'ять, що ти з нами складала матуру?... Ну, але приймемо її до нашого гурту, бо дивлячись на неї, думаємо собі, що й ми так молодо виглядаємо ...

Год. 1.30 ночі. Кілька постатей, засівши кругом стола, все ще оглядають знімки, все ще говорять, згадують .... Відкриваються двері однієї зі спалень і в них стає Ольга:

"Ви, ще говорите? Я почувалась утомлена і пішла спати, але не спиться, я ще також хочу ще з вами говорити.

Год. 4-та ранку. Гаснуть світла. Діброву залягає нічна правдива тиша.

Субота — 9-го червня. Над озером сонце встає весело, грається яскравими променями по спокійному плесі озера. На березі задивлена

у темний ліс, що на тому боці, стоїть Галина.

"Добрий день" — кличу.

"Добрий день. Та й гарно, тут у вас", каже Галина.

Бачу втому на її обличчі.

"Як спалося?"

"Гм.. Чи можна спати після зустрічі по... 50-ьох роках???...

А після сніданку Іця витягає нотатник і починає офіційні сходини. Відчитує дневник 8-ої кл.. з 1923 р. Щораз у відповідь падає: "неприсутня" і виправдання — "залишилась на Україні, "нічого не відомо про неї", "не приїхала через недугу", "не виявила зацікавлення", "немає її між живими"... і голови похилюються у задумі...

ПРИСУТНІХ СІМ!!! А було нас у 8-ій кл. ТРИДЦЯТЬ ДВІ! Пригадуємо, як хто сидів, згадуємо наших учителів, характеризуємо їх з перспективи часу.

"А хто собі пригадує щось із важливіших подій чи нашої громадської праці в гімназії" — питає Іця.

Кожна з нас оповідає якісь подробиці.

О, я пригадую осінь 1922 р. Це був неспокійний час. З одного боку щораз більший тиск зі сторони польського уряду на все, що українське, а з другого посилюваний опір нашої молоді проти сваволі польської вулиці. Під нашу школу підкладено бомбу, ми помагали очищувати кляси від ґрузів.

А Першого Листопада? Дирекція школи на виразну вимогу Кураторії зарядила навчання, чого досі не було. Ми зійшлись, як звичайно з книжками до школи, але коли відізвався дзвінок на лекції, всі вищі кляси на зазив своїх війтів, вийшли на коридор, а звідси парами на подвіря. Хтось кликнув: "Товаришки, в нас сьогодні державне свято, ідемо до церкви на Богослуження в наміренні нашої Держави"... і всі подались до виходу на вулицю. Надбігли професори, почали нас вмовляти, щоб не робити демонстрації, бо замкнуть школу. Але це нічого не помогло. Ми вже сходили вниз вул. Супінського до нашої церкви при вул. Зиблікевича. І до школи цього дня не повернулись.

А пригадуєш, Марушка, як я з тобою носила харчі для політичних в'язнів при вул. Баторого. Це наш пластовий Курінь ім. Марти Борецької взяв на себе таке завдання. Харчі приготовляли внизу в студентській харчівні (там, у цьому будинку приміщувалась і наша гімназія), накладали їх у великі казани, і ці казани "тащили" ми до в'язниці. Нераз руки омлівали від тягару, але кожна з нас соромилась признатись...

"Якщо хочете знімку, то ходіть в город, тепер саме добре сонце" — кличе Ґена. Іця витягає також свій апарат.

Сідаємо в городі довкруги стола. На нас наставлені апарати... і ми усміхаємось... усміхаємось, бо усмішка найкраще затирає сліди часу...

Год. 5-та пополудні. У невеличкій каплиці Служба Божа за наших товаришок, що відійшли у Вічність, яку служить парох Діброви о. шамб. Іван Прокопович. Не знаємо точно числа присутних, що вже на тому світі, але пам'ять нанизує такі імена як Ольги Кльован, Любки Вишневської...

Спільна вечеря з о. Парохом і його ріднею. Поміж нами й молоді. Дотепи, жарти, веселість. Це вже СУЧАСНІСТЬ.

Неділя 10-го червня. Невиносима горяч — 94 ст. Іця ще раз збирає нас на сходини (бракує вже Любки, яка від'їхала з родиною о. Прокоповича до Дітройту). Тим разом Іця розказує про запляноване видання історії гімназії СС Василіянок у Львові та звертається до всіх нас, щоб якимнебудь способом причинилися до появи цієї цінної праці. Мабуть неодна із нас пам'ятає цікавий епізод з часу побуту в гімназії, хай напише і передасть їй, а вона матеріяли перешле д-рові В. Левові, який є головним редактором. Також треба б зібрати певні фонди.

І ще обіцюємо собі знову з'їхатись через рік. "Але в Ню Йорку" — докидує Стефа. Там ще живе наш професор д-р Микола Чубатий, якого ми не мали змоги вітати на Діброві.

Також Іця просить, якщо котра з нас має якісь друковані праці, варто їх передати до редакції для використання заміток про наших учениць, які чимось причинились для нашого суспільного життя. Галина передає друковану свою доповідь "Жіночий рух від часу української національної революції 1917-19667 р., видану в Торонто 1968 р.

Год. 3-тя пополудні. Відвозимо на летовище Марушку і Галину. Вже нас тільки чотири. Поділяємось на дві групи і проходжуємось по Діброві. Оповідаємо собі особисті преживання, як колись... у гімназійних роках на шкільних перервах чи по пластових сходинах... Північ... Світанок... і ми завертаємо до катеджу...

Понеділок, 11-го червня. Їдемо до Дітройту. Там застаємо листа від Марійки Бандери з Гартфорду. Не могла прибути на зустріч через недугу, але духом з нами, шле вітання.

Год. 12 полудне. Відвозимо Іцю і Ольгу до автобусової станції. Нас уже тільки дві.

Год. 3-тя пополудні. Останньою від'їжджає Стефа. Повертаємось на Діброву. Тихо, зелено і соняшно. В кімнатах пусто і тишина... яка ж тишина... Тільки в ухах ще гомонять останні наші розмови, тільки перед очима ще снуються кадри зі шкільних років і кидають ясні промені на сіру буденність.

Пояснення імен товаришок: Ольга — Ольга Вербицька-Голіян, Марушка — Марія Мудрак-Карпевич, Іця — Ірина Макарушка-Пежанська, Галина — Галина Равич-Янішевська, Стефа — Степанія Коренець, Любка — Любов Яримович-Савойка, Стефцьо — Степан Щуровський.

Дарія Вергановська Винників

НАША ГІМНАЗІЯ СЬОГОДНІ

Будучи у Львові в липні 1968 року, пішла я на вулицю Длуґоша — сьогодні Ломоносова, щоб оглянути старі, а так близькі нам мури колишньої гімназії СС Василіянок. Сьогодні на брамі видніє напис: 4-та Середня Школа, а будинок розбудований в глибину, на око видавався мені на троє більший, як давній гімназійний. Мала я нагоду довідатися про долю гімназії та її колишніх власниць, СС Василіянок. З молодших учениць, за большевицьких років 1939 - 41, всі добре пам'ятають дир. Павленка, що зайняв місце о. дир. Лициняка в грудні 1939 р. Після німецької окупації він повернувся до Львова і знову почав працювати директором цеї школи. Перша його діяльність це усунення СС Василіянок з найкращого мешкання, яке вони мали при вул. Длуґоша (сам його зайняв), а їм залишив лише 3 кімнатки, але і там не дав їм спокою. На донос, що вони переховують дівчину, яка повернулася з Сибіру і не має права мешкати у Львові (що не було правдою), заарештували матір ігуменю (М. Марію Лисняк) і кілька сестер, які пересиділи один рік у тюрмі при вул. Лонцького, а потім п'ять літ на Сибірі. Коли повернулися з заслання, 6 тижнів сиділи на дворі, на дощі та зимні, доки їм дозволено замешкати в давній їх кватирі.

Мати Северина померла в незвичайному убожестві, що, як кажуть, не мала навіть чистої сорочки, щоб її в ній поховати. Сестра Мирослава, фіртіянка, померла в 1967 р. у Львові. Інші сестри живуть у великих недостатках, але на їх лицях можна бачити незвичайну доброту і спокій і правдиву християнську віру.

Дора Рак

УЧЕНИЦІ ГІМНАЗІЇ СС ВАСИЛІЯНОК НА ЛЬВІВСЬКОМУ З'ЇЗДІ

20. X. 78.

Зустріч учениць і вчителів львівської гімназії СС Василіянок відбулася на Союзівці в Кергонксоні 24-го вересня 1978 р. при нагоді дводенної "ювілейної зустрічі" учнів і вчителів Української Академічної Гімназії у Львові. У з'їзді брали участь й інші середні школи Львова, гімназія і семінарія УПТ "Рідна Школа", семінарія СС Василіянок.

Ціла імпреза проходила під знаком "Привіт тобі наш Львове", що й причинилося до атмосфери загальної сердечности, бо "старі львовянки" віднаходили давніх приятелів, відсвіжували давні шкільні і особисті переживання, і хоча часто вже себе не пізнавали, все ж приязно і радісно себе вітали "ти ж нічого не змінився", а обширна виставка знімок (заслуга М. Ганушевського), що обіймала майже ціле сторіччя, пригадала призабуті обличчя і події.

На ділові сходини гімназії СС Василіянок зібралося п'ятдесят колишніх учениць різних річників, хоча зареєстрованих було значно більше. З учителів були присутні Дарія Вергановська-Винників, Дарія Витанович, Софія Лев і д-р Василь Лев, як теж колишній катехит о. Петро Хомин, що молитвою почав наради, якими проводила Стефа Бернадин з рамени організаційного комітету. Програма сходин включала три головні справи зв'язані з виданням пам'яткової книжки про українську жіночу гімназію СС Василіянок у Львові за час від 1906 по 1914 роки, а саме: звіт з підготовчої праці редакційної комісії, фінансовий звіт, та назначення зв'язкових у різних частинах Америки і в Канаді для реклямування цієї публікації й збирання фондів на ту ціль. Очевидно основне зацікавлення віносилося до стану підготови матеріялів до друку. Обширний звіт склав д-р Василь Лев, голова Редакційної комісії і головний редактор книги, який поінформував

присутніх, що має доволі зібраних статтей і знімок. Плян укладу збірника приблизно такий: історія гімназії з окремою статтею про опікуна школи Митрополита Андрея Шептицького; списки учениць по клясах та з додатковими інформаціями про студії, професії, наукові чи громадські осяги, і т. п.; списки вчителів — світських і монахинь; перегляд праці гімназійних гуртків і уча и учениць в молодечих і політичних організаціях; матеріяли зв'язані з ювілейним з'їздом в 1964 році у п'ятдесятиріччя.

Збірник величини коло 300 сторінок обійматиме очерк часу від 1906 року, зн. від першої матури в 1914, до 1941 років та буде багатоілюстрований. По живій дискусії і додаткових суґестіях присутні одобрили звіт д-р В. Лева, а також його пропозицію, щоб збірник появився під фірмою Наукового Товариства ім. Т. Шевченка в серії Український Архів. Фінансові справи зреферувала секретарка комісії мґр. Анна Кобринська, яка ці справи тимчасово провадить. Видавничий фонд подвоївся від часу першої збірки в 1964 році, а додаткові вплати в часі цьго ж з'їзду значно його збільшили. Все ж треба ще яких три тисячі, щоб досягти прелімінарний кошторис (к. вісім тисячів) і про це треба подбати зв'язковим, що зголосилися до співпраці, а й всім прихильникам цієї гімназії.

Редакційна комісія працюватиме дальше в такому складі: головний редактор д-р Василь Лев, координатор Стефа Бернадин, секретар Анна Кобринська, фінансова референтка Ліда Дяченко, члени Ольга Дзядів і Дора Рак. Для впорядкованого завершення праць комісії вибрано також Контрольну комісію у такому складі: Ліда Пашкевич, Дора Рак і Квітка Стецюк.

Всю кореспонденцію, додаткові матеріяли чи знімки слід пересилати на адресу НТШ для д-ра В. Лева, а грошові вплати зі зазначенням "Видавничий Фонд Гімназії СС Василіянок".

При добрій співпраці всіх колишніх учениць гімназії та моральній і матеріяльній підтримці — Редакційна комісія сподіється мати збірник готовим у 1979 році.

Марія Голод

ВЕРЕСНЕВА ЗУСТРІЧ

Задержати б листя
на осінніх деревах,
щоб не злітало
сухим дощем.

Хай іще висить
ілюзія повноти,
як вже не зеленіє
молода буйність.

Не роніть листу,
дерева,
не роніть,
не міняйте теплого лісу
в холод осени,
у самоту зими.

Вересень 1978.

THE COMMEMORATIVE BOOK OF THE GYMNASIUM (SECONDARY SCHOOL) OF THE SISTERS OF ST. BASIL THE GREAT (OSBM) IN LVIV

The above mentioned Commemorative Book, published by the Shevchenko Scientific Society (Series "Ukrainian Archives, v. XXII), treats the history of the Ukrainian secondary school for women in the city of Lviv in Western Ukraine (the province of Galicia) in 1906-1941. The book honors the fiftieth anniversary of the first "Matura" (graduation) of the highest (8th year) class in 1914. The Gymnasium of the Sisters of St. Basil the Great was an outstanding women's school in Ukraine, educating hundreds of students who were to become future university or professional school students, the future wives, mothers, scholars, poets, writers, and representatives of the cultural and social workers of the time. Unfortunately, the Second World War interrupted the activity of this educational institution, and the Bolshevik regime replaced this school with the so-called "Desiatiletka", a ten year primary and secondary school, which was to substitute the gymnasium's twelve years of studies.

In order to preserve the history of the gymnasium,this commemorative book presents the story of how the school was founded by its parton and protector, Archbishop and Metropolitan Andrij Count Sheptytsky, now called Servant of God, with the assistance of the Very Reverend Spiridion Karchut, S.T.D.,and a large staff of secondary school teachers. Under the protection and support of the Basilian nuns, Mothers and Sisters, teachers and educators, this school grew and developed into a highly qualified educational institution by 1939.

The commemorative book consists of the following chapters:

I. A history of the gymnasium (with various peripeteias) under the Austrian, Polish and Bolshevik regimes, describing the school's educational principles; A list of the directors, nuns, catechists, teachers, and their activities; Articles about some teachers; A list of students and the years of their graduation.

II. Extra-curricular activities in small self-educational clubs, such as: Literary, Philological, Historical, Mathematical, Natural Science, Drama, Marian Sodality, P.T.A., Scouting (PLAST), Organization of Ukrainian Nationalists (a secret underground association), and many charitable societies; School holidays and official anniversaries, such as: Taras Shevchenko's Birthday, Ukrainian Independence Day of January 22, Day of B.V.Mother of God, the Name's-day of Metropolitan Sheptytsky, Day of St. Basil the Great.

III. An essay on the celebration of the fiftieth anniversary of the first graduating class, which was held on September 12-13, 1964 at Kerhonkson, N.Y. The acting committee of this celebration under the honorary committee of all former teachers and students of the Class of 1914 and other graduating classes who were present, arranged a session in which papers were delivered by former students in which they presented the highlights of their unforgettable school years. Oral presentations were given concerning the role of the school as a fortress of education in religious and national spirit. Excerpts of some of the literary and scholarly works of former students, who are now active scholars, writers, and poetesses, humorous recollections of their school years, and a few short stories about the loss of their school told by visitors of contemporary Ukraine, were also given. An index of names and locations conclude the resume and many photographs enrich the book as a whole.

ПОКАЗНИК ІМЕН ТА ПРІЗВИЩ

В цьому показнику не подано прізвищ та імен учителів, тому що вони поданів в розділі про вчителів в абетковому порядку. Не подано теж прізвищ та імен учениць, які подані в книзі в абетковому порядку за матуральними роками. Багато учениць — пластунок згадано в статті Г. Коренець про Пласт на ст. 225-28, в статті "ОУН" в гімназії" Н. Башук, про редакційну колеґію книги — 251, заголовки доповідей на З'їзді — 252; про діяльних учениць на стор. 302 (Л. Храплива: "Золото і срібло").

Андріянович Володимир, 27, 58, 59, 61, 260, 264, 267
Алиськевич Андрій, 45
Анастазієвська Міська (Михайлина) 59
Ангелович Антін, митрополит 34
Аркас Микола 27
Асник Адам 44

Баб'як Володимир 66
Балей Степан, д-р філ. 47
Бандрівська Дарія 237,
Баранецька Христина 249
Баран Степан, д-р прав 15
Барвінок Василь (Барвінський Володимир) 43
Барвінський Богдан 45
Барвінський Олександер 42
Башук (Леонтович) Наталія 157, 248, 293,
Бережницька Олена 21, 22, 58, 83, 331
Бернадин (Олійник) Степанія 79, 250
Берхманс Іван, св. 213
Бесарабова Ольга 241
Біленький Семен, о. 30, 57
Біленький Ярослав 85
Білинський Володимир 231, 286
Боберський Іван 45, 47, 58, 84, 232, 233, 243
Богачевський Константин, митрополит 78
Бордун Меланія 81, 82
Бродзінський Казимир
Буляндова (Парфанович) Ольга 48
Будка Никита єпископ 220
Бурачинська Лідія 158, 159
Бучацький Олександер о. 243
Бучко Іван, архиєпископ, 12, 75, 220, 289

Важинський П. о. 215
Венедикт XIV, папа 213
Вергановська (Винників) Дарія 39
Вергановська Софія 219
Вергановська Олена 234,
Вергілій Публій Маро 41
Винницька (Пеленська) Ірина 144, 153
Витанович Дарія 62, 86
Вишневецькі, рід 213.
Віконська Дарія 144
Вільгельм, архикнязь (Василь Вишиваний, УСС) 66
Вільк Станислав 44, 49, 63, 239,
Возняк Михайло 42, 43
Волошин Емілія ЧСВВ 46, 56

Гаєцька Ольга 81
Гайворонський Михайло 237
Галлєр Юзеф 45
Гамчикевич Роман 45
Гаращак (Куліш) Ярослава, див.: Оксана Керч 154
Гасюк (Лев) Володимира 48
Гординський Ярослав, д-р 47
Геродот 42
Гижко Макрина ЧСВВ 36, 56
Гладилович Катря 219
Глібовицька Олеся 22, 59
Гніздовський Яків 150
Головінський Василь, о. крилош. 151
Головчиц Степан, о. 215
Горбань Марія 249
Горникевич Теофіл, о. прелат 36, 57, 248,
Грицай В. 150
Грицай Марта 235
Грінченко Борис 43
Грушевський Михайло 27, 42, 43
Гузар (Монцібович) 39, 62
Гюго Віктор 234

Ґалянт Микола о. 57

Ґартнер Теодор 42
Ґете Йоганн Вольфганґ 45
Ґіжовська Марія 230
Ґощинський Северин 44
Ґрабач Джан 156
Ґрімми, брати 45, 153

Давидович Вячеслав 151
Даєвський Владислав, 49
Данилевич Марія 220
Демків Марія 236
Дем'янчук Богдана ЧСВВ 30, 36, 56, 62
Дзядів Ольга 247,
Дністрянська Софія 152
Добущак Іван 45
Дольницький Ісидор, о. прелат 216, 217
Достоєвський Федір 235,
Дубравський А. 215
Дячан Пилип, о. 18, 19

Езоп, байкар 146
Ерделлі Софронія ЧСВВ, 9, 27, 56, 62

Єрузалєм Вільгельм 47
Желенський Бой 234,
Ждан Іван, о. 13, 30, 36, 37, 57
Жеромський Стефан 44
Жук Володимир 39
Журба Галина 144

Завадович Роман 151
Закшевський Станислав — (Барвінський) 45
Залєський Юзеф 44
Запольська Габрієля 234,
Заячківська (Томашівська) 20
Заяць Володимира 235
Зеров Микола 43, 235,
Зінко Володимира 245

Ільницький П. 45
Ісаїв Петро 17, 39, 47, 62, 249, 250

Йосиф II, австр. цісар 17

Калитовський Омелян 46
Каліцінський О. 243
Кандякова Софія 46, 62, 231, 241, 244, 286
Каранович Дарія 251
Карпенко Карий 43
Карп'юк Христина ЧВВ 22, 56
Кархут Василь, д-р мед. 149, 57
Кархут Спиридон, о. д-р, директор 20, 22, 57, 58,59 260
Керч Оксана, див. Куліш Ярослава 154, 277
Кестліх Роман 49
Кішки, рід 213
Климент XIII, папа 216
Книш (Шкварок) Ірина 155
Кобилянська Ольга 43, 144
Кобринська Анна, мгр. 17
Кобринська Наталія, 20, 35, 144
Ковалюк Анна 247,
Коверко Дарія 235,
Коленська (Савчак) Любов 154, 296
Колтунюк Ірина 247,
Комар Любов 247
Кольбенгаєр Еміль 78
Конопніцька Марія 44
Копач Іван, д-р 22, 48, 57, 265
Копистянська Марія ЧСВВ 33, 56
Коренець Ганна 224, 229,
Косович (Тарнавська) Марія Ярослава 10
Костельник Гавриїл, о. д-р 57
Котко Дмитро 33, 294
Кохановський Ян 44
Коцовський Омелян 42
Коленська Любов 296
Коцюбинський Михайло 43
Кранц Ігнат 46
Красінський Зиґмунт 44
Красіцький Ігнат 44
Крідль Манфред 44
Крушельницький Антін 42
Кроковський Йосафат о. 216
Крушинська Марія (Тютька) 83
Крюков Юрій 150
Кузьмович Головінська Марія 151, 152, 233, 253,
Куліш Панько 43
Кулачковські, родина 258
Кульчицька (Любинецька) Фалина 304
Куницький Леонтій, о. прелат 57

Кунцевич Йосафат, архиєпископ 214
Курбас Валерія 57
Курилович (Чапельська) Євгенія 237

Лаба Василь, о. д-р, мітрат 30, 57, 248
Лагодинська Зелеська Галина 152
Ласовська Євгенія 237, 281,
Ластовецький Микола 48
Лев Василь, д-р 15, 31, 43, 48, 62, 77, 151, 235, 238, 249, 250, 286
Лев (Нагірна) Софія 83, 247, 249
Левицький Володимир, д-р 46
Левицький Іван, візитатор 22
Левицький Михайло, митрополит, кардинал 19
Левицький Модест 149
Левицький Северин 31, 243,
Левицький Юліян директор 22, 45, 58, 59, 267,
Левицький Ярослав, о. д-р 57
Лежогубська Ірина 22, 243
Лежогубська (Чубатова) Дарія, д-р мед. 30
Лежогубський Теодосій о. директор 22, 26, 57, 61, 64, 259
Лейніс Іван, Г. У. 212
Леонтович (Башук) Наталія 241
Лесняк Марта ЧСВВ, ігуменя 27, 33, 56
Липа Юрій, д-р мед. поет 149
Литвиненко Надія, директор 247
Лициняк, о. директор прелат 15, 30, 36, 37, 39, 49, 50, 57, 64, 67, 68, 69, 70, 217, 240, 285, 289, 290
Лициняк Марія 236
Лужницький Леонід, о. крилошанин, катехит 22, 40, 58, 75, 76, 83, 84, 217, 258, 260,
Лужницький Миколай, о. 75
Лукань Роман ЧСВВ 213, 220, 221
Лукіянович Денис, д-р, візитатор 48, 49, 63
Лучаковський Константин, д-р 42
Лучинський Йосиф ЧСВВ, ігумен 33, 75, 217,
Лятуринська Оксана 144

Мазановські Антоні і Міколай 44
Макарушка Остап, д-р 20, 21, 40, 258
Макарушкова Євгенія 20
Маковей Осип, д-р 43
Максимонько Леонтій, д-р мед. 83
Мальчевський Антоні 44
Малюца Антін 156
Мандибур Тадей 47
Маркевич Йосафат ЧСВВ 217
Матіїв-Мельник Микола 31, 39, 43,62, 234, 237, 285,
Мечник Петро 47, 232
Мечник Неоніля 250
Мирний Панас 43
Мирослава ЧСВВ с. 47, 56.
Міцкевіч Адам 44
Мирошниченко Кузьма Галина 158
Монцібович Євген, о. 57
Монцібович Олександер 39, 46, 62, 286, 288
Мопасан Ґю де 235
Морачевська Марія
Морачевський Вацлав, д-р мед. проф. вет. 19, 20
Мороз Софія, 249
Мосійчук Зеня 272
Мотюк Василія ЧСВВ, ігуменя 27, 30, 56, 61, 66
Мошинська Оксана 150, 151
Мудрик (Мриц) Ніна 151

Нагірний Василь, інж. 68
Назарко Іреней ЧСВВ, о. д-р 36, 75 212, 221, 231
Назон Публій Овідій 41
Наливайко Григорій 240, 257, 258
Непос Корнелій 41
Несторович Володимир 150
Нечуй-Левицький Іван 43
Новаківський Олекса II

Овечко Іван 149, 151
Огоновський Омелян, о. д-р 42
Ожешкова Еліза 44
Окуневська Софія 19, 20, 144
Олексин Ірина 243,
Олійник Степанія 236
Опадинські, рід 213.
Орвелл Джордж 21

Павленко В. 36, 290, 299, 300
Павликовська (Макух) Ірина 159
Павликовський Юліян 159
Паньчук Іван 232,
Парилле Северина ЧСВВ 27/8, 28, 32, 36,

56, 61, 62, 77, 78, 79, 275, 309
Парфанович Софія д-р мед. 143-148, 149, 150, 151, 234, 267
Пасек Ян Хризостов 44
Пашкевич Іван 232,
Пашкевич Ірина 235
Перетяткевич З. 47
Перрідон Яків, о. мітрат 13
Петеленц Герман 45
Пачовський Михайло, д-р 42
Пеленський Євген Юлій, д-р 153
Перетц Володимир 216, 221
Петров Николай 221
Пілсудський Юзеф 49
Пітагор 46
Полєк Микола 42, 321, 276
Поль Вінценти 44
Поміровський Лєон 44
Прокопович Роман 237, 281
Прокопович (Голод) Марія: 49, 236, 243,
Прус Болеслав 44
Прухніцький Й. 44
Пшибишевський Станіслав 234
Пушкар Степанія 250
Радзикевич Володимир 237,
Рак (Біленька) Дора 250, 280
Раставецька Манька (Марія) 59
Рейтаровська (Лужницька) Марія 75
Решетило Степан ЧСВВ, протоігумен 75
Ридель Люціян 234
Рижій (Дяків) Осипа Анна 64
Ріппель Лена 237
Родзєвічувна Марія 44
Рожанковська Іванна 249
Ролян Ромен 235
Романчук Юліян 64, 235
Романчукевич Марія 221,
Рудницька Юлія 249, 257
Рудницький Іван 66
Рудницький Степан 46
Рудницький Юрій (Опільський) 45
Рудницький Ярослав 150
Рутський Йосиф Велямин, митрополит 213, 214

Савицький Еміліян д-р 46
Савицький Роман 158
Салезій Франц 213
Сальо Людвик 45, 58
Самолевич Жигмонт 41
Сангушки, рід 213
Сваричевська Євгенія 231,
Свидницький Анатоль 43
Селезінка Ірина 237
Селецький Кирило о. 68
Сембратович Сильвестер, митрополит, кардинал 25, 216
Семкович М. 45
Сенишин Марія 236, 237
Сєнкевич Генрик 44
Сидорович Савина 39, 50, 62
Симиренко Василь 27
Сітницький Іван 46
Сіцінський Євтимій о. 215, 221,
Скарга Пьотр ТІ. 44
Скородинський Микола, єпископ 17
Сліпий Йосиф патріярх, кардинал 8, 9, 76, 77, 79, 248, 249,
Слободян Віра ЧСВВ, ігуменя 22, 56
Словацький Юліюш 20, 44
Смаль-Стоцький Степан д-р 42
Смик Володимира 251
Собота Любов 237
Сосюра Володимир 235,
Ставнича Олександра 249,
Сташинська Марія 249
Степанів Дашкевич Олена д-р 31, 62, 79, 80; див.: Дашкевич (Степанів) 224, 229, 232, 275, 277-9, 285
Степків Осип 48
Стефаник Василь 43, 235,
Стецюк Василь д-р 62, 67, 69, 232, 249,
Струтинська Антоніна мґр. 48, 62, 145, 286
Суховерська (Федів) Оксана 31, 39, 62, 286
Тарнавська Марія (Ярка) 233, 235, 236, 251
Тарнавський А. — Вуйцік В. 44
Темницька Рута 237,
Тереса від Дитятка Ісус, св. 213
Терліковський М. 41
Тершаковець Михайло д-р 249
Тершаковець Степанія 219
Тис Юрій 150
Тисовський Олександер д-р 224, 243
Тичина Павло 235
Томашівський Степан, д-р 20
Томашівська Марія — див.: Заячківська
Трусь Віра 235
Надрага (Туна) Теодосія, д-р мед. 30
Толстой Лев Н. 235

Туркевич Іван , о. 57, 258
Туркевич І. Лісовська, Н.Лукіянович Степанія 154, 155

Українка Леся 43
Устиянович Корнило 43

Феденишин (Олексин) Ірина 155, 156
Фідерер — Цеглинський Р. 42
Філевич Володимира ЧСВВ, ігуменя 20, 556
Фляккус Горацій П. 41
Франко Іван д-р 43, 64

Хитренька Марія 236,
Хомин Петро о. митрат 30, 36, 57, 249
Храплива Леся 143, 301

Цибик Лука, о. 18, 19
Цьорох Соломія ЧСВВ, д-р 15, 26, 29, 33, 35, 50, 221, 233,

Чайковський Юліян 45
Чайковський Михаїл 233,
Чарторийські рід, 213,
Чикаленко Євген 27
Чмола Іван 242
Чоссер Джофрі 146
Чубатова (Лежогубська) Дарія д-р мед.; 82, 83; див.: Лежогубська Чубатова
Чубатий Микола д-р 61

ЗМІСТ

Василь Лев: Вступ 6
Блаженніший Патріярх і Кардинал Йосиф: Привіт і благословення 9
Марія Я. Тарнавська Косовичева: Наш Митрополит, вірш 10
Василь Лев: Митрополит Андрей Шептицький, опікун українського шкільництва 11
Петро Ісаїв і Анна Кобринська: Нарис Історії гімназії Сестер Василіянок у Львові 17
Іванна Ярош Боб'як: Гімназія під большевицькою окупацією 36
Василь Лев: Програми й методи навчання в гімназії 40
Виховники і вчителі гімназії: 56
Монахині, ігумені, настоятельки, вчительки, катехити гімназії 57
Директори гімназії — о. д-р Спиридон Кархут 57
Юліян Левицький 59
о. Теодосій Лежогубський 60
м. Василія Мотюк ЧСВВ 61
Володимир Адріянович 61
д-р Василь Щурат 61
о. Василь Лициняк 64
Анна Дяків Рижій: Пам'яті о. Теодосія Лежогубського 64
Василь Стецюк: Отець Директор (Василь Лициняк) 67
о. Іриней Назарко ЧСВВ: Отець Леонід Лужницький 75
Василь Лев: Мати Северина Парилле ЧСВВ 77
Степанія Олійник Бернадин: Д-р Олена Степанів Дашкевич 79
Ольга Гаєцька: Вінок на далеку могилу Меланії Бордун 81
Д-р Дарія Лежогубська Чубатова 82
Софія Нагірна Левова: 1. Згадка про о. Спиридона Кархута, 2. о. Катехит Леонід Лужницький, 3. Хто це була наша вчителька Олена Бережницька, 4. Професор Іван Боберський 83
Вчителі гімназії 85-95
Список абсольвенток гімназії за роками: 1914-1939 102-139
Лідія Бурачинська: Марія Морачевська 103
1940-1941 105
Додаток 140-156

II

Життя гімназії поза шкільними годинами 212
о. Іриней Назарко ЧСВВ: Марійська Дружина в гімназії СС Василіянок 212
Батьківський кружок у гімназії 222
Ганна Коренець: Пласт у гімназії 224
Ганна Коренець: Пам'яті д-р Олени Степанів-Дашкевич 229
Шкільні імпрези 237
Наталія Леонтович Башук: ОУН в гімназії між двома війнами . 243
1. Рокові національні свята
2. Свята на пошану Покровителя школи
3. Некалендарні імпрези
4. урядові державні імпрези

III

П'ятдесятліття першої матури в гімназії Сестер Василіянок у Львові 247
Василь Лев: З'їзд колишніх учителів та учениць гімназії на Союзівці 12-13 вересня 1964 р. 247

ДОПОВІДІ І СПОГАДИ

Марія Кузьмович-Головінська: Великий День 253
Юлія з Лужницькийх Рудницька: Спогад про перших професорів гімназії СС Василіянок у Львові 257
Домна Гупало Ясінчукова: Мої спогади про нашу гімназію 260
Софія Парфанович: В горіховому Саду 267
Зеня Матійчук Мосійчук: Думки про з'їзд колишніх учениць гімназії СС Василіянок у Львові 272
Євгенія з Шульганів Булкова: Із перспективи часу 275
Оксана Керч: До ювілейної зустрічі "Василіянок" 277
Дора Біленька Рак: Стежками молодости 279
Степанія Олійник Бернадин: "Ми вдячні Вам" 284
Олександер Монцібович: Мої спогади про гімназію СС Василіянок у Львові 288
Наталія Леонтович Башук: Ключ 293
Любов Савчак Коленська: Безупинний буревій 296
Леся Храплива: Золото і срібло 301
Фалина Любинецька Кульчицька: В гостях у молодості 304
Дарія Вергановська Винників: Гімназія СС Василіянок сьогодні . 309
Дора Рак: Учениці гімназії СС Василіянок на львівському з'їзді . 310

Марія Голод: Вереснева зустріч 312
Резюме англійською мовою 313
Показник прізвищ та імен 315

TABLE OF CONTENTS

Foreword 6
The Protector of the Gymnasium of the Sisters of St. Basil the Great (OSBM) Greetings and Dedication by His Beatitude Josyf, Patriarch and Cardinal 9
Maria J. Tarnawsky Kosovych: Our Metropolitan, (a poem)..... 10
Metropolitan Andrij Sheptytsky — protector and patron of Ukrainian schools, especially of the Gymnasium of the Sisters of the OSBM, by Wasyl Lew 11
An Outline of the History of the Gymnasium of the Sisters of the OSBM, by Petro Isayiw and Anna Kobrynsky 17
Our Gymnasium during the first Bolshevik occupation of Galicia from 1939 to 1941, by Iwanna Jarosh Bobiak 36
Programs and methods of teaching in the Gymnasium, by Wasyl Lew. A list of text books is added 40
The Sisters of the OSBM — Abbesses, Prioresses and Teachers 57
Director and principal of the Gymnasium — The Very Reverend Spiridion Karchut, S.T.D. 57
Julian Levytsky 59
The Very Reverend Theodosius Lazhohubsky 60
The Reverend Mother Vasilia Motiuk OSBM 61
Volodymyr Adrianovych 61
Wasyl Shchurat, PhD. 61
The Very Reverend Prelatus Wasyl Lytsyniak 64
Osypa Diakiv-Ryzhiy 64
"In Eternal Memory of the Very Reverend Theodosius Lezhohubsky", by "Father Director" (Wasyl Lytsyniak), by Wasyl Steciuk 67
The Very Reverend Canon Leonid Luznytzky, by the V. Reverend Ireneus Nazarko, OSBM 75
Severyna Parylle OSBM — educator, by Wasyl Lew 77
Olena Stefaniw Dashkewych, Ph. D., by Stephanie Oliynyk Bernadyn .79
My recollections about my beloved teacher, Melania Bordun, by Olha Hayetska 81

Dr. Daria Lezhohubska Chubaty 82
Some short notes (remembrances) about my unforgetable teachers the V. Rev. Spiridion Karchut, the V. Rev. Leonid Luznytzky, Mrs. Olena Bereznytsky, Iwan Bobersky, by Sophie Nahirna Lew.....83
Catechists and Teachers of the Gymnasium; their educational and social activities 85
List of Students — Graduants (and the years in which they graduated) 102- 139
Maria Morachevsky — artist-painter and educator, by Lidia Burachynsky 103

II

Life in the Gymnasium after Class Hours 212
The Sodality in Honor of the B. V. Mary, by the V. Rev. I Nazarko, OSBM 212
The Parents and Teachers Association at the Gymnasium 222
Scouting at the Gymnasium, by H. Korenec 224
Olena Stepaniw Dashkewych and "Plast", by H. Korenec 229
School Events 237
The Underground organization (OUN) at the Gymnasium between the wars, by N. Leontowych Bashuk 243

III

The convention of students of the Gymnazium of Sisters of the OSBM in Lviv on the occasion of the fiftieth anniversary of the first class graduation 247
The Initiation of the Convention by Wasyl Lew.....247

MEMOIRS AND REPORTS

"A Great Day"; an essay by Maria Kuzmowych Holowinsky 253
My remembrances about the first teachers of the Gymnasium of the Sisters of the OSBM, by Julia Luzhnytsky Rudnytsky 257
My first years of studies in the Gymnasium of the Sisters of the OSBM in Lviv, by Domna Hupalo Jasincuk.....260
"In the Walnut Orchard"; an essay by Sophie Parfanowych Wolchuk.....267
My thoughts about the future convention of former students of the Gymnasium of the Sisters of the OSBM in Lviv, by Zena Matiychuk Mosiychuk.....272
On the perspective of the past years; an essay by Euhenia Shulban Bulka
On the Jubilee convention of the students of the Sisters of the OPSBM in Lviv; by Oksana Kerch 277
On the paths of our early years, by Dora Bilenka Rak 279
My remembrances of our Gymnasium in the third decade, by Stephany Oliynyk Bernadyn.....284

My remembrances about the Gymnasium of the Sisters of the OSBM in the Thirtieth and Fourtieth Decades; by Alexander Moncibowych 288
"The Key", an essay by Natalia Leontowych Bashuk 293
"An Uninterrupted Violent Storm"; an essay by Lubov Kolenska.....296
"Gold and Silver"; an essay by Lesia Chraplywa 301
"On a Visit of our Young years"; an essay by Falina Lubinetsky Kulchycky 304
A meeting of former students of the Gymnasium of the Sisters of the OSBM in "Soyuzivka" on September 24 1978, by Dora Bilenka Rak 310
"Autumn Lives"; a poem by Maria Prokopowych Holod 312
English resume 313
Index of names and locations 315

ŚWIADECTWO UKOŃCZENIA GIMNAZJUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO

Jarosz Janina Maria (dw. im.),
(nazwisko i imię)

urodzona dnia 14 września 1922 r. w Winnikach,
powiatu lwowskiego, religii (wyznania) greckokatol.,
przyjęta do klasy pierwszej w dniu 3 września 1935 r.,
ukończyła w 1939 r. naukę w zakresie programu gimnazjum ogólnokształcącego, zorganizowanego na zasadach art. 20 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) w Prywatnym Gimnazjum Żeńskim SS. Bazylianek z ukr. j. n.
we Lwowie – Nr. 644
z uprawnieniami państwowych gimnazjów ogólnokształcących, nadanymi zarządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9. VII. 1938 Nr II. S-4453/38

Lwów, dnia 21 czerwca 1939 r.

Nr 16

ks. B. Łycynial
DYREKTOR — ~~PRZEŁOŻONA~~

Dyrekcja Pryw. Gimnazj. Żeńsk. z ukr. jęz. naucz. SS. Bazylianek we Lwowie

CZŁONKOWIE RADY PEDAGOGICZNEJ:
ks. J. Iłłan – rel.
Mr Antonina Stratyńska – jęz. pol.
s. Irena Maria Janowycz OSBM – z j. ukr.
Mr. Piotr Zajicz – hist. i geogr.
Mr J. Hukar-Monastyrska – jęz. niem.
Mr Aleks. Monastyrska – mat. i fiz.
Mr. Włodzimierz Żuk – jęz. łac.
s. Emelia Wołoskyn OSBM – kier. Sanatorium Sędziszowych – geogr.
Oksana Suchowerska – kier. cięć.

Sign. G. U. P. 3 r.
Drukarnia Państwowa nr 107312.

СВІДОЦТВО ПОКІНЧЕННЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ГІМНАЗІЇ

Ярош Іванна Марія (двоїн.),
(прізвище й імя)

уроджена дня 14. вересня 1922 р. в Винниках, львівського повіту, греко-катол. релігії (визнання), прийнята до першої кляси дня 3. вересня 1935 р., покінчила в 1939 р, науку в обсязі програми загальноосвітньої гімназії, зорганізованої на основах 20 статті закону з дня 11 березня 1932 р. про устрій шкільництва (Д. У. Р. П. ч. 38 поз. 389), у Приватній Гімназії Жіночій Св. Василіянок з укр. мовою навч. в у. Львові – Ч. 644, з правами державних загальноосвітніх гімназій постановою Міністра Релігійних Визнань та Прилюдної Освіти з дня 9. VII. 1938 ч. II. S – 4453/38

Львів, дня 21. червня 1939 р.

Ч. 16

Приват. Жіноч. Гімназія з укр. мов. навч. СС. Василіянок у Львові

о. В. Лишняк
ДИРЕКТОР

ЧЛЕНИ ПЕДАГОГІЧНОЇ РАДИ:
Мт. Антонина Петрушинська – шкільн.
с. Ірма Марія Яновська ЧСВВ з укр. м.
М-р Петро Ісаїв – іст. і геогр.
Мр. З. Гудар – Матеуш Любов – нім. м.
Мр. Олекс. Мотузбович – мат. і фіз.
Мр. Володимир Ждуб – нат. м.
с. Емелія Василин ЧСВВ – біологія
Оксана Чуковерсьва – тіл. впр.
Олена Недіна з рел.
Оксана Петрівна – гр. рел.

Jarosz Janina Maria (dw. im.)
(nazwisko i imię)

otrzymał a oceny następujące:

sprawowanie	bardzo dobry
religia	bardzo dobry
język polski	dobry
język ukraiński	bardzo dobry
język łaciński	bardzo dobry
język niemiecki	bardzo dobry
historia	bardzo dobry
geografia	bardzo dobry
biologia	bardzo dobry
fizyka i chemia	bardzo dobry
matematyka	bardzo dobry
przysposobienie wojskowe	nie było prowadzone
zajęcia praktyczne	bardzo dobry
ćwiczenia cielesne	bardzo dobry

przedmioty nadobowiązkowe:

język francuski	bardzo dobry
rysunek	
muzyka (śpiew)	

ks. B. Łyczywiak
DYREKTOR — ~~PRZEŁOŻONA~~

Skala ocen: bardzo dobry, dobry, dostateczny.

coll. s. 24.

Ярош Ївенна Марія (двоім.)
(прізвище й імя)

одержала такі оцінки:

поведення	дуже добрий
релігія	дуже добрий
польська мова	добрий
українська мова	дуже добрий
латинська мова	дуже добрий
німецька мова	дуже добрий
історія	дуже добрий
географія	дуже добрий
біольогія	дуже добрий
фізика й хемія	дуже добрий
математика	дуже добрий
військовий вишкіл	не везений
практичні роботи	дуже добрий
тілесні вправи	дуже добрий

надобовязкові предмети:

французька мова	дуже добрий
рисунки	
музика (спів)	

о. В. Лигуцин
ДИРЕКТОР

Ступні оцінок: дуже добрий, добрий, достаточний.

cvl. c. Ев.

КУРАТОРІЯ ШКІЛЬНОГО ОКРУГУ Львівського

ДЕРЖАВНА КОМІСІЯ ІСПИТОВА.

СВІДОЦТВО ЗРІЛОСТИ

Рубик Дарія Катерина (дев. ім.)

уроджена дня 26 місяця липня року 1909

в Львові воєвідства львівського

релігії греко-католицької

по укінченню науки в роках 1921-1927 в прив. жіноч. гімназії С. С. Василіянок у Львові

до котрої була принята до 7-ої кл. в вересні року 1921.

здавала в маю року 1927

гімназіяльний звичайний іспит зрілости давного типу клясичного перед Державною Комісією Іспитовою, покликаною Кураторією Шкільного Округа Львів. для шк. С. С. Василіянок у Львові письмом з дня 27. червня 1927 ч. II. 2855/27

і одержала отсі остаточні оцінки із предметів іспитових:

з релігії	дуже добре
з мови польської	дуже добре
з мови руської	дуже добре
з мови латинської	—
з мови грецької	дуже добре
з мови	—
з історії разом із наукою про сучасну Польщу	дуже добре
з фізики	—
з математики	добре

Поза тим одержала послідні оцінки річні в клясах VI—VIII (або відповідні оцінки при вступнім іспиті до названої гімназії) із отсих предметів:

з мови матчиної	дуже добре	з пропедевтики фільософії	дуже добре
з мови німецької	добре	з гімнастики	дуже добре
з фізики і хемії	дуже добре	з	
з природознавства	добре	з	

Державна Комісія Іспитова признала Дзубик Дарію

тесему (зб. ім.) зріл до висших студій

і видає їй отсе свідоцтво.

Іспит відбувся в мовах польській і руській.

У Львові дня 18. мая року 1927

ПРОВІДНИК
ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ ІСПИТОВОЇ

Ярослав Вєрбицький

ЧЛЕНИ
ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ ІСПИТОВОЇ

Wpisany na Wydział mat.-przyrodn. U. J. K.
Lwów, dnia 19 IX 19 27

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO Lwowskiego

PAŃSTWOWA KOMISJA EGZAMINACYJNA

ŚWIADECTWO DOJRZAŁOŚCI

Zubyk Darja Tetjana (dr. im.)

urodzona dnia 26 miesiąca marca
roku 1909 we Lwowie
województwa lwowskiego
wyznania grecko-katolickiego
po ukończeniu nauki w latach 1921-1927
w pryw. gimn. żeńskiem S. S. Bazylianek we Lwowie

do którego była przyjęta do kl. trzeciej
we wrześniu roku 1921, zdawała w maju roku 1927
gimnazjalny zwyczajny egzamin dojrzałości dawnego
typu klasycznego wobec Państwowej Komisji Egzaminacyjnej, powołanej przez
Kuratorjum Okręgu Szkolnego lwowskiego dla gimn. S. S. Bazylianek we Lwowie pismem
z dnia 21. kwietnia 1927 Nr. I. 2855/Pj. i otrzymała
następujące oceny ostateczne z przedmiotów egzaminacyjnych:

z religji	bardzo dobrze
z języka polskiego	bardzo dobrze
z języka ruskiego	bardzo dobrze
z języka łacińskiego	—
z języka greckiego	bardzo dobrze
z języka	—
z historji wraz z nauką o Polsce współczesnej	bardzo dobrze
z fizyki	—
z matematyki	dobrze

Poza tem uzyskała ostatnie oceny roczne w klasach VI — VIII (lub odpowiednie oceny na egzaminie wstępnym do wymienionego gimnazjum) z przedmiotów następujących:

z jęz. łacińskiego bardzo dobrze z propedeutyki filozofji bardzo dobrze
z jęz. niemieckiego dobrze z ćwiczeń cielesnych bardzo dobrze
z fizyki wraz z chemją bardzo dobrze z .....
z przyrodoznawstwa dobrze z .....

Państwowa Komisja Egzaminacyjna uznała Zubyk Danję Tetjanę (ur. im.) za dojrzałą do studjów wyższych i wydaje jej niniejsze świadectwo.

Egzamin odbył się w językach polskim i ruskim.

We Lwowie dnia 18 maja roku 1927

Nr. 28

PRZEWODNICZĄCY
PAŃSTWOWEJ KOMISJI EGZAMINACYJNEJ

Janusz Wiczkiewicz

CZŁONKOWIE
PAŃSTWOWEJ KOMISJI EGZAMINACYJNEJ

Dr Jacewicz

Dr fr. Lubomyr

Włodzimierz Bilinski

Приватна женьска ґімназия С. С. Василиянок у Львові
з рускою мовою викладовою,
наділена правом прилюдности рескр. ц. к. Міністерства Вір. і Пр. з дня 6. червня 1916. ч. 16.344.

ч. 14.

ОПЛАТА СТЕМПЛОВА 1 ОПЛАТА СТЕМПЛОВА 1

СЬВІДОЦТВО ЗРІЛОСТИ

Ластовецка Софія

уроджена дня 3. цьвітня 1898 р. в Станиславові в Галичині віри греко-католицкої укінчила ґімназияльні студиї в роцї 1908/9 до 1915/16 в прив. ґімназиї С. С. Василиянок у Львові

і здавала іспит зрілости на основі міністериального розпорядку з дня 29. лютого 1908, Ч. 10.051 (Дн. р. м. Ч. 18) по раз перший

На основі сего іспиту узнано єї з відзначенєм

зрілою

до студий на університетї.

У Львові, дня 20. червня 1916.

Ю. Лепольбек
Предсїдатель іспитової комісиї.

Ю. Лепольбек
Директор Ґімназиї.

ПРИВ. ЖЕНСЬКА ГІМНАЗИЯ З ПРАВОМ ПРИЛЮДНОСТИ СС. ВАСИЛИЯНОК У ЛЬВОВІ

Г. Кальайко
Господар класи.